

Programmabegroting 2019 - 2022

Inhoudsopgave

Programmabegroting 2019 - 2022	1
Inhoudsopgave	4
Aanbieding	6
Inleiding	7
Bestuurlijk kader	8
Bestuurlijke en Financiële overwegingen	10
Toelichting en leeswijzer programmabegroting	12
Pijler: Sociaal	13
Programma 1 Opgroeien in Epe	15
Programma 2 Actief in Epe	20
Programma 3 Zorg en opvang	23
Programma 4 Leefbaar en veilig	27
Pijler: Ruimte	30
Programma 5 Ruimte en wonen	32
Programma 6 Epe op orde	36
Programma 7 Duurzaamheid	40
Programma 8 Toezicht en handhaving	44
Pijler: Economie	46
Programma 9 Bedrijvigheid	48
Programma 10 Weer aan het werk	51
Pijler: Bestuur	54
Programma 11 Bestuur en organisatie	55
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	60
Overhead	64
Paragrafen	66
Paragraaf 1 Lokale heffingen	67
Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en Risicobeheersing	72
Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen	79
Paragraaf 4 Financiering	82
Paragraaf 5 Bedrijfsvoering	85
Paragraaf 6 Verbonden partijen	90
Paragraaf 7 Grondbeleid	94
Paragraaf 8 Demografische ontwikkelingen	96
Paragraaf 9 Decentralisaties sociaal domein	101
Financiële begroting	105
Financiële begroting	106
Toelichting mutaties programma 1 Opgroeien in Epe	117
Toelichting mutaties programma 2 Actief in Epe	119
Toelichting mutaties programma 3 Zorg en opvang	120
Toelichting mutaties programma 4 Leefbaar en veilig	122
Toelichting mutaties programma 5 Ruimte en wonen	123
Toelichting mutaties programma 6 Epe op orde	125
Toelichting mutaties programma 7 Duurzaamheid	127
Toelichting mutaties programma 8 Toezicht en handhaving	129
Toelichting mutaties programma 9 Bedrijvigheid	130
Toelichting mutaties programma 10 Weer aan het werk	131

Toelichting mutaties programma 11 Bestuur en organisatie.....	133
Toelichting mutaties Overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	135
Toelichting mutaties programma Overhead.....	137
Toelichting mutaties in de Reserves	138
Bijlagen.....	141
Bijlage 1 Toelichting bestaand beleid (budgetprognose).....	142
Bijlage 2 Toelichting nieuw beleid uit de vorige meerjarenbegroting	145
Bijlage 3 Toelichting nieuw beleid.....	148
Bijlage 4 Investeringsplan 2019 - 2022.....	168
Bijlage 5 Overzicht verloop reserves en voorzieningen 2019-2022.....	175
Bijlage 6 Bijlage bij paragraaf 4 Financiering.....	180
Bijlage 7 Kapitaallasten, personeelskosten, loon- en prijsstijgingen.....	184
Bijlage 8 Overzicht baten en lasten per taakveld.....	186
Bijlage 9 Berekening EMU-saldo	188
Verklaring van gebruikte afkortingen.....	189

Aanbieding

Aan de gemeenteraad van Epe

Onderwerp: Programmabegroting 2019-2022

Epe, 25 september 2018

Geachte leden van de raad,

In deze nieuwe bestuursperiode is dit de eerste begroting die wij u aanbieden. Het coalitieakkoord met het daarvan afgeleide collegeprogramma vormt een belangrijke basis. De daaruit voortvloeiende activiteiten hebben we herkenbaar opgenomen in de programma's van deze begroting. Uit deze begroting spreekt een positief financieel beeld. Voor structurele investeringen/uitgaven is een bedrag beschikbaar van gemiddeld € 800.000 en voor incidentele uitgaven een bedrag van € 6,4 miljoen. We kunnen met de beschikbare financiële ruimte flinke stappen maken in de uitvoering van het coalitieakkoord met als motto "Een voortvarende start!". Het is een begroting die financieel evenwichtig is, solide en sluitend. De woonlasten blijven ruimschoots onder het landelijk gemiddelde.

Met onze voorstellen geven we nieuwe toekomstgerichte impulsen aan de ingezette lijn uit de vorige bestuursperiode. Het thema "vernieuwen en veranderen" blijft actueel. Daarbij in het oog springende grote onderwerpen en trajecten zijn het ondersteunen van energietransitie, het implementeren van de Omgevingswet, het realiseren van transformatie bij zorg en ondersteuning en het door ontwikkelen van inwonerparticipatie. Natuurlijk horen daar ook activiteiten bij gericht op een voor bestuur en organisatie toekomstgerichte werkwijze.

We zetten in op een verdere kwaliteitsverbetering van voorzieningen door middelen te ramen voor onder meer toekomstbestendige onderwijshuisvesting, accommodaties in de dorpen (o.a. sport en welzijn). Daarnaast middelen om vernieuwing en verandering te kunnen realiseren in zorg en ondersteuning, duurzaamheid en energietransitie. Ook ondersteuning aan verenigingen en organisaties krijgt aandacht zoals bij het organiseren van evenementen en een stimuleringsregeling voor jeugdlidmaatschap van verenigingen.

Bij diverse voorstellen hebben we aangegeven na twee jaar de effecten te bezien om daarna het vervolg te bepalen. Op deze manier kunnen we inspelen op actuele ontwikkelingen en bezien wat wel en wat niet goed werkt.

We presenteren u een begroting die inspeelt op de komende uitdagingen en voortvarende stappen zet in de uitwerking van het coalitieakkoord. Met de samenleving en uw raad willen we daar vorm aan geven.

Burgemeester en wethouders van Epe,
de burgemeester, de secretaris,

Ir. H. van der Hoeve MPA

mw. C. Kats

Inleiding

Algemeen

Deze programmabegroting is de eerste in de bestuursperiode 2019-2022. Een begroting gebaseerd op de uitgangspunten van het coalitieakkoord 2018-2022 “Sociaal, duurzaam en verbindend!”, de “Toekomstvisie Epe 2030” en de richtinggevende beleidskaders voor de domeinen sociaal, ruimte, economie en bestuur/organisatie zoals beschreven bij de pijlers in de programmabegroting.

Het is een begroting met nieuwe toekomstgerichte impulsen aan de ingezette lijn uit de vorige bestuursperiode. Een groot aantal uitdagingen voor deze bestuursperiode krijgen een vertaling in deze begroting die in alle vier de domeinen van de begroting plaatsvinden, zijnde: sociaal, ruimte, economie en bestuur en organisatie.

Het nieuwe collegeprogramma is opgenomen in deze begroting met de eerste stappen in de uitwerking van het coalitieakkoord.

Bij het opstellen van het coalitieakkoord eerder dit jaar is gewerkt met een meerjarig financieel perspectief voor deze bestuursperiode. Vastgelegd is dat de uitkomsten daarvan het vertrekpunt vormen voor het te voeren financieel- en belastingbeleid. Hoofdpijnen zijn verder dat het anticiperend en risicomijdend financieel beleid uit de vorige bestuursperiode wordt gecontinueerd met een aanvulling op een aantal punten en dat de uitvoering van beleid plaatsvindt vanuit een kritische houding gericht op vernieuwing, doelmatigheid en effectiviteit van het voorzieningenniveau. Dit is vertaald naar de voorliggende begroting.

Het thema “Vernieuwen en veranderen” blijft ook deze bestuursperiode actueel. Onderwerpen die veel impact hebben zijn onder meer energietransitie/duurzaamheid, implementatie Omgevingswet, realiseren transformatie zorg/ondersteuning, inwonerparticipatie. Dat vraagt van ons als bestuur en organisatie aandacht voor een toekomstgerichte werkwijze, waarin stappen zijn gezet met een programma organisatieontwikkeling en een doorontwikkeling van gebiedsgericht werken.

Er ligt een sluitende meerjarenbegroting waarin de financiële hoofdpijnen uit het coalitieakkoord zijn doorvertaald. Het eerder geschetste positief financiële beeld is terug te vinden in deze begroting. Met de beschikbare structurele en eenmalige middelen kunnen flinke stappen gemaakt worden in de uitwerking van het collegeprogramma. In alle domeinen zijn voorbeelden van investeringen terug te vinden, zoals voor onderwijshuisvesting in de toekomst, accommodaties in brede zin, energietransitie, infrastructuur en gemeentelijke organisatie en dienstverlening.

Beleidskeuzes 2019

Op basis van voorstaande hebben wij de programmabegroting opgesteld en beleidskeuzes gemaakt voor 2019. Naast de hierboven reeds genoemde onderwerpen volgt een selectie daaruit.

Op de diverse beleidsterreinen werken we aan een groot aantal uitvoeringsprogramma's. In het sociaal domein komen plannen in uitvoering voor vernieuwde onderwijshuisvesting. De transformatie in zorg en ondersteuning willen we pilots en initiatieven vanuit de samenleving verder invulling geven. Gestart wordt met de evaluatie van het subsidiebeleid, een toekomstgericht plan voor accommodaties en de uitwerking en start van een stimuleringsregeling jeugd voor lidmaatschap van verenigingen. Bij veiligheid komt er een plan van aanpak voor ondermijning. Binnen het ruimtelijk domein vindt de verdere herstructurering van het centrum van Vaassen plaats. De implementatie van de Omgevingswet start op basis van een koersdocument. Beleidsvisies komen er voor wonen (incl. zorg), cultuurhistorie en bomen. In het openbaar gebied vinden diverse acties plaats aan wegen, bruggen en riolering. Ook vindt er een vervolgstap plaats in de realisatie van een snelle en veilige fietsroute Apeldoorn-Epe. We gaan werken aan de lokale Agenda Cleantech, aan lokale en regionale visies op energietransitie en de uitwerking van de pilot grondstoffeninzameling. Binnen het domein economie willen we komen tot een besluit over uitbreiding van het bedrijventerrein Eekterveld en willen we met verenigingen en organisaties werken aan een plan voor een gemeentelijk ondersteuningsaanbod bij evenementen. Bij het domein bestuur en organisatie willen we diverse activiteiten starten gericht op toepassen van inwonerparticipatie en actieve communicatie met de samenleving. Een start wordt gemaakt met de renovatie van het gemeentehuis. Voor de uitvoering van de raadsagenda zijn middelen beschikbaar.

Bestuurlijk kader

Kaderstelling door de gemeenteraad

Het coalitieakkoord 2018-2022 vormt het richtinggevend kader voor deze bestuursperiode. Daarnaast hebben de hoofdkaders op de beleidsvelden sociaal, ruimte, economie en organisatieontwikkeling/bedrijfsvoering en actuele beleidsnota's voor specifieke beleidsterreinen een richtinggevend karakter. Dit geheel is bepalend voor zowel vorm en inhoud van de programmabegroting alsook voor de wijze waarop de programmabegroting wordt uitgevoerd. De volgende kaders vormen het vertrekpunt.

Toekomstvisie Epe 2030 (raadsbesluit 20-6-2013, nr. 2013-16969).

Onder het motto "Duurzaam voortbouwen op kwaliteit" zijn op de drie pijlers van beleid (economie, sociaal en ruimte) de hoofdlijnen van de toekomstige gewenste ontwikkelingen vastgesteld. De hoofdkoers is te vatten in vier kernwaarden, te weten: onderscheidend (kiezen voor kwaliteit, authentiek, benutten van sterke kanten), duurzaam (samen ontwikkelen, zorgvuldig omgaan met de omgeving en middelen), verbindend (goede fysieke verbindingen, kansen voor alle culturen en generaties), verrassend (open staan voor initiatieven en andere oplossingen, ruimte voor ideeën). Bij economie is de inzet gericht op het versterken van de economische structuur door modernisering van de arbeidsmarkt en focus op groeisectoren (zorg en recreatie/toerisme). In het sociale domein is de lijn meer betrokkenheid van mensen bij hun woon- en leefomgeving met ondersteuning van een goed voorzieningenaanbod. Bij het beleidsdomein ruimte is de uitdaging om binnen de kaders van de unieke fysieke omgeving nieuwe mogelijkheden voor wonen en bedrijvigheid te creëren. Een belangrijke aspect hierin betreffen de effecten van de demografische ontwikkelingen. De realisatie van de ambities vindt in belangrijke mate plaats door samenwerking met diverse partijen (inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijven, regio- en buurgemeenten).

Regisserende gemeente (raadsbesluit 22-1-2015; nr. 2014-39269)

Aanpakken van maatschappelijke vraagstukken en het bereiken van maatschappelijke effecten vindt plaats in overleg en samenspel met inwoners, instellingen en bedrijven. De gemeente is één van de spelers in het maatschappelijke veld. In veel gevallen wordt de uitvoering overgelaten aan anderen. De "regisserende gemeente" geeft aan wat ze wil bereiken en maakt hierover afspraken met derden. Zij geven invulling aan de uitvoering. Daarmee inspeland op kwaliteit, deskundigheid en kosten-effectiviteit bij derden; het benutten van eigen kracht, energie en creativiteit bij inwoners, instellingen en bedrijven.

De "regisserende gemeente" werkt samen met partijen die kunnen en willen bijdragen aan de realisatie van beoogde maatschappelijke effecten. Dat varieert van opdrachtgeverschap tot samenwerken op basis van afspraken. Kernpunten zijn verbinden en samenbrengen van partijen.

Coalitieakkoord "Sociaal, duurzaam en verbindend!!" (raadsbesluit 14-5-2018, nr. 2018-04871).

In deze bestuursperiode zijn er een aantal uitdagingen waar de specifieke aandacht naar uit gaat.

- Duurzame ontwikkeling. Met de samenleving inspelen op energietransitie en klimaatverandering.
- Transformatie zorg en ondersteuning. Realiseren van vernieuwing in ontmoeting, ondersteuning en zorg.
- Invoeren Omgevingswet. Implementeren wet met nieuwe werkwijzen en inwonerparticipatie.
- Financieel solide. Vroegtijdig anticiperen op nieuwe ontwikkeling om financieel gezond te blijven.
- Bestuur en samenleving. Vanuit het regiemodel een verdere doorontwikkeling van inwonerparticipatie, dienstverlening (digitaal) en van de rolinvulling door bestuur en ambtelijke organisatie.

De inzet is het unieke van deze gemeente (natuur, landschap en cultuurhistorie) en vier dorpskernen met een eigen identiteit te behouden en daar waar mogelijk te versterken. Om een krachtige en vitale gemeente te blijven, vindt samenwerking plaats met buurgemeenten en de gemeenten in de Regio Stedendriehoek alsook met burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven.

Vanuit de ambities en de geschetste uitdagingen is er specifieke aandacht voor vier thema's, te weten: vitale dorpen en buurtschappen, duurzame leefomgeving, duurzame economie en verbindende overheid.

Voor het financiële - en belastingbeleid zijn er principes en uitgangspunten vastgelegd.

Kaderuitvoering door het college

De taak van ons college is de voorbereiding en uitvoering van de programmabegroting binnen de kaders en de prioritaire aandachtspunten van de raad. Ons collegeprogramma vormt hierbij de basis.

Bestuurlijke en Financiële overwegingen

Financiële hoofdlijnen meerjarenperspectief

Het positieve financiële beeld dat in het voorjaar geschetst is in de financiële verkenningen bij het Coalitieakkoord 2018-2022, wordt bevestigd in voorliggende begroting. Naast structurele ruimte in de meerjarenbegroting is er sprake van een forse eenmalige ruimte.

De structurele ruimte wordt veroorzaakt door een sterke groei in de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Deze groei maakt dat er sprake is van een forse structurele ruimte in de gemeentelijke budgetprognose. Een deel van deze ruimte blijft in de meerjarenbegroting afgezonderd door middel van een buffer voor de opvang van risico's.

De eenmalige ruimte is het resultaat van de jaarlijkse actualisatie van de reserves en voorzieningen en toepassing van de uitgangspunten voor een nieuwe (concept) nota reserves en voorzieningen. De eenmalige ruimte ontstaat door:

- Surplus algemene reserve en bespaarde rente (€ 1.233.000)
- Vrijval door normering van risico/egalisatie reserves (€ 3.361.000)
- Actualisatie risico's bouwgrondexploitatie (€ 1.694.000)
- Actualisatie overige/algemene reserves (€ 158.000)

De eenmalige ruimte (inzet/vrijval van reserves) tot een totaal bedrag van afgerond € 6,4 miljoen wordt ingezet voor:

- Vorming van een reserve huisvesting onderwijs (€ 1.950.000)
- Extra impuls voor preventie en transformatie in het sociaal domein (€ 890.000)
- Stimuleringsregeling jeugd (€ 832.000)
- Invoering omgevingswet (€ 550.000)
- Handhaving vakantieparken (€ 350.000)
- Vorming van een reserve renovatie kunst- en natuurgrasvelden (€ 300.000)
- Uitvoering wet generieke digitale infrastructuur (€ 227.000)
- Diverse eenmalige uitgaven/projecten tot een totaal bedrag van € 1.345.000 (archiefbewaarplaats, asbestsanering gemeentehuis, onderwijs aan nieuwkomerskinderen, nieuw subsidie beleid, visie energie transitie, ondersteuning evenementen, uitvoering raadsagenda, diverse eenmalige organisatie uitgaven).

Door inzet van de reserve participatie wordt geïnvesteerd op projecten en initiatieven die gericht zijn op het terug dringen van de dreigende tekorten bij de sociale werkvoorziening (€ 600.000).

De forse inzet van reserves heeft tot gevolg dat de interne gemeentelijke financieringsmiddelen zullen afnemen. Naar verwachting zal dit niet leiden tot het aantrekken van een nieuwe langlopende geldlening. De ontwikkeling van de financieringspositie wordt bewaakt door middel van een opgestelde financieringsplanning. Op basis van de huidige inzichten, rust er in 2019 geen "hypotheekschuld" meer op het gemeentelijk bezit.

De (structurele) ruimte in de meerjarenbegroting wordt ingezet om:

- op alle beleidsterreinen flinke stappen te maken in de realisatie van het Collegeprogramma
- te investeren in het behoud van het voorzieningenniveau
- te investeren en innoveren in het sociaal domein
- de kwaliteit van de organisatie en gemeentelijke dienstverlening te behouden
- te voldoen aan wettelijke verplichtingen
- het financieel weersstandsvermogen op peil te houden.

Dit leidt tot de volgende structurele besteding van de middelen in de meerjarenbegroting:

- Kapitaallasten van investeringen voor:
  - Energie transitie/klimaat (stimuleringsleningen): € 2.000.000
  - Duurzaamheidsmaatregelen gemeentehuis: € 720.000
  - Centrum Vaassen: € 1.255.000
  - Fietsknelpunten/snelle fietsroute Apeldoorn-Epe: € 1.500.000

- Herinrichting gedeelte Oude Wisselseweg: € 525.000
- Overige investeringen € 753.000
- Groot onderhoud (sport)accommodaties: € 115.000
- Integratie/participatie statushouders/nieuwkomers: € 65.000
- Veiligheid, handhaving en aanpak van ondermijning: € 80.000
- Energie/klimaat: € 197.000
- Organisatie uitgaven en wettelijke verplichtingen: € 170.000.

Bij de opstelling van de begroting is invulling gegeven aan de door de raad vastgestelde nota risicomanagement; de risico's zijn benoemd en gekwantificeerd. Evenals bij vorige begrotingen zijn hiervoor incidentele en structurele middelen geraamd.

De structurele stijging van de woonlasten is beperkt en we blijven ruimschoots onder het landelijke gemiddelde.

Voor ons ligt een begroting met een goede balans tussen beleidsintensiveringen en investeringen op diverse terreinen, inzet van reserves, afdekking van risico's en lage gemeentelijke lastendruk.

Effectieve uitvoering coalitieakkoord 2018-2022

Het coalitieakkoord "Sociaal, duurzaam en verbindend!" bevat de ambities, de speerpunten van beleid en de prestatieafspraken voor de bestuursperiode 2018-2022.

Bij de uitwerking van het coalitieakkoord zijn een aantal leidende hoofdprocessen te onderscheiden, te weten: het realiseren van het collegeprogramma, de transformatie in het sociale domein en het ruimtelijk domein via de omgevingswet en het programma voor organisatieontwikkeling die de twee voorgaande processen mede ondersteunt.

In de uitwerking van deze hoofdprocessen raken diverse activiteiten elkaar, is er overlap, beïnvloeding of afhankelijkheid. Voor een effectieve uitwerking van het coalitieakkoord wordt samenhang en afstemming aangebracht in de uitvoering van al de activiteiten uit de hoofdprocessen.

De inzet is om vanuit een toekomstgerichte blik oplossingen te zoeken en kansen te benutten.

Aandacht ook voor aspecten als duurzaamheid, efficiency en effectiviteit op een sobere doch kwalitatief verantwoorde wijze.

Toelichting en leeswijzer programmabegroting

Opzet programmabegroting

De programmabegroting is een belangrijk sturingsinstrument voor de Raad en is het richtinggevend kader voor het College voor de ontwikkeling en uitvoering van beleid in het komende begrotingsjaar. De Raad stuurt en autoriseert het College op het niveau van de programma's.

De keuze van het aantal programma's en de verdeling van de beleidsterreinen over de programma's is vrij. De informatie die per programma minimaal geleverd moet worden is echter wel nauwkeurig voorgeschreven, evenals informatie die in andere delen van de programmabegroting opgenomen moet worden.

De voorliggende programmabegroting kent een opbouw bestaande uit vier delen te weten:

- Deel 1 met een beschrijving van de vier pijlers, de 11 onderscheiden programma's, een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen en de overhead. Centraal staan de onderdelen: wat wil de gemeente bereiken (strategische doelen), wat gaat de gemeente daarvoor doen (uit te voeren activiteiten) en wat dat mag kosten.
- Deel 2 met een beschrijving van de paragrafen die als doel hebben om de Raad in de gelegenheid te stellen beleidslijnen en randvoorwaarden vast te stellen en te controleren op enkele onderwerpen die een dwarsdoorsnede zijn van de onderscheiden programma's.
- Deel 3 met een uiteenzetting van de financiële positie van de gemeente, een financiële specificatie van de kosten en baten per programma en enkele samenvattende financiële overzichten.
- Deel 4 met een aantal bijlagen die dienen als toelichting op of uitwerking van diverse aspecten uit de eerste drie delen.

Inrichting deel 1: programmaplan

De inrichting van het programmaplan is als volgt.

- De hoofdingeling bestaat uit vier pijlers: sociaal, ruimte, economie en bestuur. Per pijler zijn de kenmerken van het beleid opgenomen en de speerpunten en prestatieafspraken uit het collegeakkoord voor die pijler. Dit geheel vormt de kern van het kader voor de betreffende beleidsvelden in de bij de pijler behorende programma's.
- Het programmaplan bestaat uit elf programma's verdeeld over vier pijlers.
- Per programma zijn de beleidsnota's vermeld die de kerndocumenten vormen voor het programma. Er zijn per programma beleidsonderwerpen aangegeven met daarbij aangegeven de activiteiten en wat daarvan te realiseren of concreet uit te voeren in het begrotingsjaar.

In het schema is de hoofdingeling van het programmaplan weergegeven met de daarbij behorende programma's en de hoofdonderwerpen daarin.

Pijler	Programma	Hoofdonderwerpen
Sociaal	1. Opgroeien in Epe	Onderwijs en jeugd.
	2. Actief in Epe	Welzijn, sport, cultuur en accommodaties.
	3. Zorg en Opvang	WMO, gezondheid, ouderenzorg, algemeen maatschappelijk werk en integratie/inburgering.
	4. Leefbaar en veilig	Openbare orde en veiligheid, leefbare en veilige leefomgeving.
Ruimte	5. Ruimte en Wonen	Ruimtelijke ordening, grond- en woningexploitatie, bouw- en woningtoezicht en volkshuisvesting.
	6. Epe op orde	Beheer en onderhoud van de openbare ruimte
	7. Duurzaamheid	Milieu, duurzaamheid, riolering en afvalverwijdering.
	8. Toezicht en handhaving	Controle op uitvoering en de handhaving van wet- en regelgeving en de algemeen plaatselijke verordening
Economie	9. Bedrijvigheid	Lokale economie (waaronder werkgelegenheid en bedrijfsterreinen), agrarische aangelegenheden, recreatie en toerisme.
	10. Weer aan het werk	Uitvoering van de Wet Werk en Bijstand en Wet Sociale Werkvoorziening.
Bestuur	11. Bestuur en organisatie	Bestuur, informatievoorziening, organisatie, bedrijfsvoering, financiën.

Pijler: Sociaal

Kenmerken Sociaal Beleid

Het lokaal sociaal beleid richt zich op het versterken van de sociale kwaliteit van de samenleving en het zelforganiserend vermogen van mensen. Er is sprake van een goede sociale kwaliteit wanneer inwoners zelfredzaam zijn, zij sociaaleconomische zekerheid hebben, de sociale cohesie sterk is en mensen 'erbij horen'. Sociaal beleid richt zich op alle inwoners van de gemeente Epe, met specifieke aandacht voor hen die dat nodig hebben. Jeugd krijgt daarbij extra aandacht.

Om inwoners te ondersteunen en te stimuleren mee te blijven doen is een basisvoorzieningenaanbod nodig dat is afgestemd op onze bevolkingssamenstelling en voor iedereen toegankelijk en bereikbaar. Van de inwoners wordt een actieve bijdrage verwacht in de samenleving/buurt.

Goed sociaal beleid vraagt samenwerking met inwoners, maatschappelijke (vrijwilligers) organisaties en bedrijven. De gemeentelijke (regie)rol bestaat uit richting/sturing (doelen en resultaten) te geven en te coördineren (afstemming); de uitwerking en uitvoering wordt in grote mate over gelaten aan inwoners, maatschappelijke (vrijwilligers)organisaties en bedrijven.

Burgerinitiatieven, innovaties, experimenten, een actieve houding en ontwikkelkracht zijn nodig om invulling te geven aan het sociaal beleid. Dat impliceert ruimte bieden (ondernemerschap), zowel aan inwoners als ondernemers.

Het versterken van het zelforganiserend vermogen van inwoners en hun omgeving is de centrale lijn in het beleid. Het overgrote deel van de inwoners (85%) is in staat het eigen leven goed te organiseren.

Het sociaal beleid is in drie hoofdlijnen samen te vatten:

1. *Leefbaar*
Mensen zijn in staat het eigen leven goed te organiseren met behulp van eigen talenten en netwerken. Dagelijkse problemen lossen zij zelf of samen met hun naasten op. De sociale infrastructuur ondersteunt die zelfstandigheid. Kern hier is het faciliteren van mensen.
2. *Ondersteuning*
Mensen slagen er soms tijdelijk niet in het eigen leven goed op de rit te houden. Deze groep heeft extra ondersteuning nodig. Bijvoorbeeld mensen die in een sociaal isolement verkeren, werkloos raken of problemen met de opvoeding van hun kinderen ervaren. De problemen die zij ervaren kunnen ze niet meer zelf of samen met hun naasten oplossen. Voor hen is 'ondersteuning' beschikbaar met een ambulante en tijdelijke karakter.
3. *Zorg*
Een kleine groep mensen heeft structureel hulp en ondersteuning nodig. Hun problemen zijn langdurig en/of complex van aard. Bijvoorbeeld dementerende ouderen, mensen met een psychiatrische stoornis, mensen met een ernstige lichamelijke of verstandelijke beperking, langdurig werklozen en multiprobleemgezinnen. Deze mensen doen vaak een beroep op voorzieningen die door verschillende partners geleverd worden, waardoor afstemming belangrijk is: 1 gezin, 1 regisseur, 1 plan.

In de Sociale Agenda 2015-2021 is bovenstaande verder uitgewerkt.

Coalitieakkoord 2018-2022

Thema 1: Vitale dorpen en buurtschappen

Adequate maatschappelijke voorzieningen

De inzet van vrijwilligers en verenigingen vraagt een goede ondersteuning en goede faciliteiten. Van belang zijn goede accommodaties op diverse terreinen zoals sport, welzijn en cultuur. Dichtbij mensen en verenigingen. Ook voor onderwijshuisvesting is dit van toepassing. Het streven is om in ieder dorp een schoolvoorziening te houden.

Prestatieafspraken:

1. Er is inzicht in en een plan voor spreiding van onderwijs over de dorpen en de financiering van onderwijshuisvesting voor de toekomst.
2. Voor het uitvoeren van activiteiten door vrijwilligers en verenigingen is een adequaat gemeentelijk ondersteunings-aanbod.
3. Er is een integraal toekomstgericht plan voor accommodaties per dorp met aandacht voor multifunctioneel gebruik en financiering.
4. Er is een stimuleringsregeling voor jeugd van 5 tot 18 jaar voor een financiële bijdrage in het lidmaatschap van een vereniging.

Zorg en ondersteuning dichtbij

Voor mensen die zorgvragen hebben, van jong tot oud, dient goed bereikbare hulp en dienstverlening aanwezig te zijn. De inzet is om, vanuit eigen regie en verantwoordelijkheid van mensen, dit dichtbij hen te organiseren en om maatwerk te bieden. Betrokkenheid van familie, buurt, vrijwilligers en mantelzorgers is onmisbaar en zij verdienen indien nodig ondersteuning.

Prestatieafspraken:

5. Er zijn nadere afspraken gemaakt met maatschappelijke partners over het bieden van efficiënte en doelmatige zorg op maat mede in verhouding tot algemene voorzieningen.
6. Continuering van ondersteuning van mantelzorgers.
7. Er is een versterkte inzet op het voorkomen van zorg- en financieel gerelateerde problemen bij inwoners.
8. Er is een samenhangende aanpak gericht op de integratie van statushouders/nieuwkomers en hun kinderen.

Goed leefklimaat

Van bewoners wordt een actieve bijdrage verwacht in de leefbaarheid voor de eigen directe woon- en leefomgeving. Inwoners werken samen aan een betere buurt. Gebiedsgericht werken draagt hieraan bij en krijgt een verdere ontwikkeling. Veiligheid en overlast vormen belangrijke aandachtspunten. De inzet hierbij ligt met name op actieve preventie gericht op het voorkomen van onveilige situaties.

Prestatieafspraken:

9. Gebiedsgericht werken is volledig geïmplementeerd in de samenleving en binnen de gemeentelijke organisatie.
10. Er is een versterkte inzet op preventieve maatregelen voor tegengaan van overlast en onveiligheid in dorpscentra en wijken.
11. Toezicht en handhaving is verder versterkt door onder meer een effectieve samenwerking van partijen en samenleving in dorpscentra en wijken.

Aansturing programma's

De hiervoor beschreven kenmerken van het beleid en de vermelde thema's uit het coalitieakkoord sturen de programma's in deze pijler aan.

Programma 1 | Opgroeien in Epe

Omschrijving programma

Het programma omvat de onderwerpen onderwijs en jeugd in brede zin. Het laatste betreft welzijnsaspecten zoals peuterspeelzaalwerk, voor- en vroegschoolse educatie, jeugd- en jongerenwerk, jeugdgezondheidszorg.

De voorzieningen gericht op de jeugd maken ook deel uit van het basisaanbod aan voorzieningen waar in programma 2 "Actief in Epe" aandacht aan wordt gegeven. Er bestaat een relatie met de programma's 3 "Zorg en opvang" (jeugdgezondheidszorg, maatschappelijke ondersteuning) en 4 "Leefbaar en veilig" (integrale veiligheid: thema "Jeugd en veiligheid").

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Beleidsplan jeugd 2015-2018
- Integraal Huisvestingsplan Onderwijsvoorzieningen (2014-2018)
- Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2016
- Beleidsvisie Onderwijshuisvesting (2011)
- Actiekader Onderwijs (2017)
- Regionaal Veiligheidsplan 2016-2019
- Sociale Agenda 2015-2021
- Huisvesting en integratie statushouders (2016)

Wat is de stand van zaken

Verplichte beleidsindicatoren

Verwijzingen Halt	2014	2015	2016	2017
Het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar.	68,5	52,3	48,2	102
In 2017 kregen van de 2.446 inwoners van 12 t/m 17 jaar, 25 een verwijzing naar Halt. In 2016 waren dat er 12 voor dezelfde leeftijdsgroep.				

% Kinderen in armoede	2012	2013	2014	2015
Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.	2,76%	3,58%	3,76%	3,85%
Eind 2015 zijn er in de gemeente 6.238 kinderen t/m 17 jaar. Van hen leven 240 in een bijstandsgezin. Vanuit het Verweij-Jonker instituut zijn er geen recentere cijfers beschikbaar.				

Voortijdige schoolverlaters	2013	2014	2015	2016
Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.	2,0%	1,6%	1,2%	1,5%

	De cijfers van DUO/Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2016" staat voor schooljaar "2016/2".			
--	--	--	--	--

	2014	2015	2016	2017
Absoluut verzuim				
Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.	7,11	3,72	3,30	4,42
In 2017 waren er 21 leerplichtige leerplichtigen niet ingeschreven op een school.				

	2014	2015	2016	2017
Relatief verzuim				
Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.	34,55	22,51	22,71	22,71
In 2017 waren van leerplichtige leerlingen 145 ongeoorloofd afwezig.				

		2015	2016	2017
Jongeren met jeugdhulp				
Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.		8,1%	9,0%	8,9%
In de tweede helft van 2017 kregen in de gemeente van de ruim 6.000 jongeren in de leeftijd tot 18 jaar, 585 jeugdhulp.				

		2015	2016	2017
Jongeren met jeugdbescherming				
Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermings-maatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.		1,0%	1,2%	1,2%
In de tweede helft van 2017 kregen van de ruim 6.000 jongeren in de gemeente in de leeftijd tot 18 jaar, 60 jeugdbescherming.				

		2015	2016	2017
Jongeren met jeugdreclassering				
Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasserings-maatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).		0,4%	0,4%	0,2%
In de tweede helft van 2017 kregen in de gemeente van de bijna 4.000 jongeren in de leeftijd van 12 t/m 22 jaar, 10 jeugdreclassering.				

	2012	2013	2014	2015
Jongeren met een delict voor de rechter				
Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.	2,02%	1,96%	1,35%	1,21%
In 2015 waren er in de gemeente 3.799 inwoners in de leeftijd van 12 t/m 21 jaar. Van hen kwamen er 46 voor de rechter. Vanuit het Verweij-Jonker instituut zijn er geen recentere cijfers beschikbaar.				

Wat willen we bereiken

1. Het voorkomen van achterstanden bij jeugdigen.
2. Bevorderen kwaliteit jeugd- en onderwijs-voorzieningen.

Wat gaan we daarvoor doen

Onderwijs	Portefeuillehouder: E. Visser
Activiteiten:	Uitvoering in 2019:

1. Uitvoeren van de Lokaal Educatieve Jeugd Agenda.	1. Afstemming bereiken over o.a. implementatie actiekader onderwijs, verbinding met (jeugd) zorg en buurtsportcoaches/cultuurmakelaar, gebiedsregisseurs.
2. Uitgevoerd Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) 2018-2021.	2a. Uitvoeren uitvoeringsprogramma Onderwijsachterstandenbeleid 2019. 2b. Opstellen nieuw beleidsplan Onderwijsachterstandbeleid.
3. Uitwerken Actiekader Onderwijs.	3a. Uitvoeren actiekader. 3b. Uitwerken plan toekomstbestendige huisvesting van de Van der Reijdschool in combinatie met andere (school)voorzieningen. 3c. Afronden besluitvorming plannen renovatie RSG N.O-Veluwe en de Krugerstee. 3d. Start realisatie van renovatieplannen RSG N.O-Veluwe en basisschool de Krugerstee in Vaassen.
<i>Collegeprogramma 2019-2022:</i>	
4. Een samen met schoolbesturen en besturen van voorschoolse en welzijnsinstellingen opgesteld plan voor toekomstbestendig onderwijs in de dorpen en de financiering daarvan.	4a. Opstellen plan met partners voor toekomstbestendig onderwijs in de dorpen. 4b. Besluiten over plan.
<p><i>Toelichting:</i></p> <p>1. De (meerjarige) Lokaal Educatieve Jeugd Agenda is samen met het onderwijs en organisaties rond jeugd opgesteld.</p> <p>2. Het Rijk maakt naar verwachting eind 2018 de voorwaarden en budgetten bekend. Dat rijksbeleid vormt de basis voor lokaal beleid.</p> <p>3. Het Actiekader Onderwijs (2016) is opgesteld in samenwerking met partners uit het domein onderwijs en jeugd.</p> <p>4. De activiteit is een uitwerking van prestatieafpraak 1 behorend bij het speerpunt "Adequate maatschappelijke voorzieningen uit het coalitieakkoord". De plannen afstemmen met het op te stellen integraal toekomstgericht plan voor accommodaties per dorp voor onder meer welzijn, cultuur en sport (= activiteit in programma 2).</p>	

Jeugdzorg	Portefeuillehouder: C.M. de Waard-Oudesluijs
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2019:</i>
1. Realiseren subsidieprogramma.	1. Subsidieafspraken maken met professionele en vrijwilligersorganisaties over de doelstellingen en activiteiten o.a. over het CJG.
2. Uitvoeren jeugdgezondheidszorg.	2. Subsidie-/uitvoeringsafspraken maken over de jeugdgezondheidszorg.
3. Realiseren van de transformatie jeugdzorg.	3. Uitvoeren van de jaarlijkse transformatieagenda.
<p><i>Toelichting:</i></p> <p>3. Het vast te stellen integrale beleidsplan Sociaal Domein omvat de (preventieve) taken vanuit de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet en onderwerpen als (passend) onderwijs en sociale veiligheid. Dit plan geeft richting aan de uitvoering van dit onderwerp. Deze activiteit staat in programma 3. Het accent ligt voor 2019 en 2020 op diverse projecten en activiteiten gericht op preventie en transformatie, waarna op basis van de effecten een afweging plaatsvindt over het vervolg.</p>	

Welzijnswerk jeugd en jongeren	Portefeuillehouder: E. Visser
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2019:</i>
1. Realiseren subsidieprogramma.	1. Subsidieafspraken maken met professionele en vrijwilligersorganisaties over de doelstellingen en activiteiten o.a. jeugdwerk.

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	10.994	11.474	11.586	11.901	12.120	12.357

Lasten nieuw beleid	-	-	478	706	429	429
Lasten totaal	10.994	11.474	12.064	12.607	12.549	12.786
Baten bestaand beleid	276	365	314	314	314	314
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	276	365	314	314	314	314
Saldo	-10.718	-11.109	-11.750	-12.293	-12.235	-12.472

Specificatie nieuw beleid

Lasten	Begrotingsjaar			
	2019	2020	2021	2022
<i>Bedragen * € 1.000</i>				
Meerjarenramingen:				
1. Jongeren op gezond gewicht	20	-	-	-
2. Bijdrage in exploitatie van de Van der Reijdenschool	40	40	-	-
3. Peuterspeelzaalwerk	17	-	-	-
4. Formatie voor informatievoorziening 3 D's Dekking binnen de bestaande structurele middelen 3D	33 -33	33 -33	33 -33	33 -33
5. Onderwijs aan nieuwkomerskinderen (NT2 klas)	55	55	-	-
6. Aanvulling project 'Steunouder'	17	17	-	-
7. Regionaal toezichthouder kwaliteit en rechtmatigheid Wmo en Jeugdzorg	22	22	-	-
8. Inzet Team Ervaringsdeskundigen (ED) jeugdzorg	-	15	-	-
9. Verbinding samenwerking huisartsen-CJG	95	95	-	-
10. Voortzetten uitbreiding schoolmaatschappelijk werk	33	33	-	-

Meerjareninvesteringsplan:	Investerings- bedrag:				
1. Uitbreiding Chr. basisschool Het Mosterdzaadje Gortel	166	12	12	12	12
2. Onderwijs - toekomstbestendige huisvesting: renovatie Krugerstee	2.036	-	80	80	80
3. Onderwijs - toekomstbestendige huisvesting: renovatie RSG	4.785	167	337	337	337
Totale lasten		478	706	429	429

Programma 2 | Actief in Epe

Omschrijving programma

Het programma omvat de onderwerpen welzijn (o.a. sociaal cultureel werk incl. ouderen- en minderhedenwerk, opbouwwerk, vrijwilligerswerk), sport en cultuur (o.a. bibliotheek, kunstzinnige vorming, amateuristische kunstbeoefening). Daarnaast valt ook het onderwerp accommodaties op de voornoemde terreinen onder dit programma.

De onderwerpen welzijn, sport en cultuur vormen de kern voor het te realiseren basisaanbod aan voorzieningen zoals opgenomen in het lokaal sociaal beleid. De voorzieningen gericht op jeugd (0-18 jaar) vallen binnen programma 1 "Opgroeien in Epe".

Dit programma draagt in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid in de dorpen en wijken (inzet van voorzieningen, aandacht voor ontmoeting, tegengaan overlast en criminaliteit, kwaliteit van de woonomgeving). Er bestaat een relatie hierbij met de programma's 3 "Zorg en opvang" (maatschappelijke ondersteuning), 4 "Leefbaar en veilig" (veilige leefomgeving) en 6 "Epe op orde" (openbare ruimte).

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Sport en beweegplan Epe (2016)
- Kunst en cultuur (2015-2019)
- Beleidsplan jeugd 2015-2018
- Beleid WMO 2015-2018
- Huisvesting en integratie statushouders (2016)
- Sociale Agenda (2015-2021)

Wat is de stand van zaken

Verplichte beleidsindicatoren

% Niet-wekelijkse sporters <i>Het percentage inwoners dat niet wekelijks sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners.</i>			2012	2016
				43,3%
<i>In 2016 waren er in de gemeente 26.085 inwoners van 19 jaar en ouder. Van hen sportten er ruim 12.000 niet wekelijks.</i>				

Wat willen we bereiken

1. Het vergroten van maatschappelijke participatie van inwoners.
2. Realiseren van een evenwichtig over de kernen gespreide sociale infrastructuur met activiteiten, voorzieningen en accommodaties.

Wat gaan we daarvoor doen

Welzijn	Portefeuillehouder: B.J. Aalbers
Activiteiten:	Uitvoering in 2019:

1. Realiseren subsidieprogramma.	1. Subsidieafspraken maken met professionele en vrijwilligers organisaties waaronder Koppel-Swoe over de doelstellingen en activiteiten.
2. Actualiseren van het subsidiebeleid.	2. Uitvoeren participatietraject gericht op actualiseren van subsidiebeleid.
3. Afronden project Accommodaties II.	3. Uitvoeren plan voor Wijkvereniging Oosterhof/complex Zichtstede.
<i>Collegeprogramma 2018-2022:</i>	
4. Er is een adequaat ondersteuningsaanbod gerealiseerd voor vrijwilligers en verenigingen in de uitvoering van hun activiteiten.	4. Onderzoek naar benodigd ondersteuningsaanbod voor vrijwilligers en verenigingen.
5. Een opgesteld integraal toekomstgericht plan voor accommodaties per dorp voor onder meer welzijn, cultuur en sport.	5. Opstellen toekomstgericht plan voor accommodaties.
6. Er is gestart met de uitwerking van het plan.	6. Start na besluitvorming over het plan.
<p><i>Toelichting:</i> 2. De besluitvorming over het geactualiseerde subsidiebeleid staat gepland voor 2020. 4. Er bestaat een relatie met het te actualiseren subsidiebeleid en de activiteit in programma 9 betreffende de ondersteuning van vrijwilligersorganisaties en verenigingen in het organiseren van evenementen. 4-6. De activiteiten zijn uitwerkingen van prestatieafspraken 2 en 3 behorend bij het speerpunt "Adequate maatschappelijke voorzieningen" uit het coalitieakkoord.</p>	

Sport en cultuur	Portefeuillehouder: R.A.J. Scholten / B.J. Aalbers
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2019:</i>
1. Realiseren subsidieprogramma.	1. Subsidieafspraken maken met professionele en vrijwilligersorganisaties over de doelstellingen en activiteiten.
2. Uitvoeren beleid kunst en cultuur.	2. Uitvoeren activiteiten conform het Uitvoeringsplan "De kracht van cultuur".
3. Bevorderen sportparticipatie.	3. Uitvoeren projecten/activiteiten conform het Uitvoeringsplan Sport- en Bewegingsplan Epe 2020.
4. Onderzoek naar de staat van onderhoud van alle sportvelden.	4. Uitvoeren onderzoek.
5. Inzet van functies buurtsportcoaches en cultuurmakelaar.	5a. Uitvoeren jaarplan buurtsportcoaches. 5b. Uitvoeren jaarplan cultuurmakelaar.
<i>Collegeprogramma 2018-2022:</i>	
6. Er is een stimuleringsregeling opgesteld voor jeugd van 5 tot 18 jaar voor het verlenen van een financiële bijdrage in het lidmaatschap van een vereniging.	6. Opstellen van en besluitvorming over opzet stimuleringsregeling incl. uitvoeringsplan.
7. De stimuleringsregeling is geïmplementeerd.	7. Implementeren van de stimuleringsregeling.
<p><i>Toelichting</i> 2. In het uitvoeringsplan wordt het specifieke aandachtspunt in het coalitieakkoord meegenomen om in aanvulling op de uitwerking van het toeristisch profiel "Epe 100% wildgarantie" te streven naar versterking met voorzieningen op het terrein van kunst en cultuurhistorie. 4. De komende jaren komen de renovatiewerkzaamheden aan natuur- en kunstgrasvelden aan de orde. Dit onderzoek brengt de impact daarvan in beeld. 5. Het betreft activiteiten op het gebied van jeugd, jongeren en ouderen (buurtsportcoach) en op het gebied van kunst en cultuur (cultuurmakelaar). Zie ook programma 1 bij het onderdeel "welzijnswerk jeugd en jongeren". 6. De regeling heeft het karakter van tijdelijke impulsregeling en heeft daarom in eerste instantie een looptijd van 2 jaar. Op basis van de effecten van deze regeling vindt een afweging plaats over het vervolg. 6-7. De activiteiten zijn uitwerkingen van prestatieafpraak 1 behorend bij het speerpunt "Adequate maatschappelijke voorzieningen" uit het coalitieakkoord.</p>	

Wat mag dat kosten

<i>Bedragen * € 1.000</i>				
	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	4.964	3.948	3.803	3.794	3.794	3.794
Lasten nieuw beleid	-	-	635	547	127	118
Lasten totaal	4.964	3.948	4.438	4.341	3.921	3.912
Baten bestaand beleid	519	516	503	503	503	503
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	519	516	503	503	503	503
Saldo	-4.445	-3.432	-3.935	-3.838	-3.418	-3.409

Specificatie nieuw beleid

	Bedragen * € 1.000			
	Begrotingsjaar			
Lasten	2019	2020	2021	2022
Meerjarenramingen:				
1. Subsidie PWA Hal	28	-	-	-
2. Sport & Dorpscentrum Vaassen - subsidie voor groot onderhoud	50	-	-	-
3. Cultuurhistorisch museum Hagedoorns Plaatse	25	-	-	-
4. Instandhouding Carillon	3	3	3	3
5. Opstellen integraal toekomstgericht plan voor accommodaties per dorp voor onder meer welzijn, cultuur en sport	30	-	-	-
6. Aanvulling voorzieningen groot onderhoud sportaccommodaties	37	115	115	115
7. Lokale omroep (Radio 794)	-	9	9	-
8. Stimuleringsregeling jeugd	412	420	-	-
9. Subsidiebeleid evalueren, aanpassen en uitvoeren	50	p.m.	p.m.	p.m.
Totale lasten	635	547	127	118

Programma 3 | Zorg en opvang

Omschrijving programma

Het programma omvat de onderwerpen gezondheids-, verslavings- en ouderenzorg. Tevens valt hieronder het verlenen van voorzieningen aan mensen met een beperking en het bieden van maatschappelijke opvang (Wet Maatschappelijke Ondersteuning), het algemeen maatschappelijk werk en integratie/inburgering van nieuwkomers.

Het programma richt zich met name op groepen inwoners uit de samenleving die kwetsbaar zijn als gevolg van verschillende soorten van achterstand (lokaal sociaal beleid). Kernbegrippen zijn daarbij bevorderen zelfredzaamheid en participatie. Er bestaat een relatie met de programma's 2 "Actief in Epe" (welzijnsvoorzieningen), 4 "Leefbaar en veilig" (leefbaarheid) en 10 "Weer aan het werk" (bevordering arbeidsparticipatie).

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Lokaal Gezondheidsbeleid 2012-2016
- Beleidsnota WMO 2015-2018
- Sociale Agenda (2015-2021)
- Plan Huisvesting en integratie statushouders (2016)

Wat is de stand van zaken

Verplichte beleidsindicatoren

Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement per 1.000 inwoners.	2016	2017
Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo	34	32
Dit betreft de volgende typen maatwerkarrangementen: hulp bij het huishouden, hulpmiddelen en diensten, ondersteuning thuis, verblijf en opvang.		

Wat willen we bereiken

1. Bevorderen van een zelfstandige leefwijze voor mensen met een beperking.
2. Realiseren van goede zorg en ondersteuning.

Wat gaan we daarvoor doen

Maatschappelijke Zorg	Portefeuillehouder: C.M. de Waard-Oudesluis / B.J. Aalbers
Activiteiten:	Uitvoering in 2019:
1. Uitvoeren gemeentelijk gezondheidsbeleid.	1a. Afronden besluitvorming nieuwe nota gezondheidsbeleid. 1b. Uitvoeren jaarplan.
2. Realiseren van de transformatie WMO.	2. Uitvoeren jaarlijkse transformatie-agenda.
3. Ondersteunen initiatieven sociale agenda.	3. Uitvoeren van de Transformatieregeling.
4. Instandhouden vervoersysteem basismobiliteit (PlusOV)	4. Monitoren vervoersysteem basismobiliteit.
5. Realiseren subsidieprogramma.	5. Subsidieafspraken maken met professionele en vrijwilligersorganisaties over de doelstellingen en activiteiten, o.a. over het algemeen maatschappelijk werk.
6. Opstellen integraal beleidskader sociaal domein.	6. Opstellen en besluiten over integraal beleidskader.

7. Onderzoek naar een integrale inzet van de diverse bestaande vormen voor maatschappelijk werk.	7. Uitvoeren onderzoek.
<i>Collegeprogramma 2018-2022:</i>	
8. Er vindt een integrale inkoop plaats van Individuele maatwerkvoorzieningen Wmo, Jeugd en Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen om doorgaande zorglijnen te kunnen realiseren.	8. Evalueren en monitoren van het inkooptraject voor de maatwerkvoorzieningen Wmo, Jeugd en Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen.
9. Er zijn nieuwe algemene voorzieningen gerealiseerd in samenwerking met maatschappelijke partners.	9. Opzetten van twee pilots Buurtpunt (gericht op dagbesteding) en een pilot Welzijn op Recept (gericht op mensen met psycho-sociale klachten).
10. Instandhouden van een divers aanbod van (preventieve) activiteiten betreffende vrijwillige hulp- en dienstverlening.	10. Subsidieafspraken maken met professionele en vrijwilligersorganisaties over de doelstellingen en activiteiten.
11. Instandhouden van een laagdrempelig steunpunt voor mantelzorgers.	11. Subsidieafspraken maken met professionele en vrijwilligersorganisaties over de doelstellingen en activiteiten.
12. Onderzoek naar een wenselijk ondersteuningsaanbod voor jonge mantelzorgers.	12. Uitvoeren onderzoek.
13. De toegang naar zorg en ondersteuning is verbeterd door een intensievere samenwerking van betrokken partijen.	13. Samen met betrokken partijen een plan opstellen en starten met implementeren.
14. Er zijn meer op preventie ingerichte voorzieningen waar inwoners dichtbij terecht kunnen voor informatie, advies, ondersteuning.	14. Met partners een gecombineerde uitvoering van Buurtpunten en Wijksteunpunten opzetten.
15. Een geactualiseerde aanpak gericht op de integratie van statushouders/nieuwkomers en hun kinderen.	15. Actualiseren van het plan huisvesting en integratie statushouders/nieuwkomers.
<i>Toelichting:</i>	
1. Het betreft onder andere activiteiten gericht op het bevorderen van een gezonde leefstijl, gezonde (school)omgeving en wettelijke taken uit de Wet Publieke Gezondheidszorg door GGD NOG.	
2. Transformatie-agenda is een uitwerking van de Sociale Agenda en beleidsplannen Jeugd, Wmo en Participatiewet. Onder deze transformatieagenda vallen ook de volgende onderwerpen: beschermd wonen, maatschappelijke opvang, huiselijk geweld en kindermishandeling. Het accent ligt voor 2019 en 2020 op diverse projecten en activiteiten gericht op preventie en transformatie, waarna op basis van de effecten een afweging plaatsvindt over het vervolg.	
3. Deze regeling is erop gericht om lokale initiatieven gericht op transformatie binnen de drie decentralisaties te kunnen laten opstarten.	
4. Basismobiliteit betreft maatwerkvervoer (Wmo-, Jeugdwet- en leerlingenvervoer) in de regio omvattende de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Deventer, Hatterme, Heerde, Epe, Lochem, Voorst en Zutphen). Dit nieuwe vervoersysteem is gestart ingaande 1-1-2017.	
6. In het integrale beleidsplan Sociaal Domein worden de (preventieve) taken samengebracht vanuit de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet en onderwerpen als (passend) onderwijs en sociale veiligheid. Dit vanuit de insteek om te komen tot een integrale aanpak.	
8. De integrale inkoop is gestart eind 2016 voor de zorgregio Midden-IJssel/Oost-Veluwe. Per 1-1-2019 is de inkoop geïmplementeerd.	
9. Er zijn reeds pilots voor algemene voorzieningen opgezet (o.a. was- en strijkservice en scootmobielpool).	
15. Na twee jaar de effecten bezien. Op basis daarvan en het nieuwe rijksbeleid vindt de afweging voor het vervolg plaats.	
8-15. De activiteiten zijn uitwerkingen van prestatieafspraken 5, 6, 7 en 8 behorend bij het speerpunt "Zorg en ondersteuning dichtbij" uit het coalitieakkoord.	

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	9.187	10.055	9.749	10.192	10.688	11.106
Lasten nieuw beleid	-	-	409	344	63	58
Lasten totaal	9.187	10.055	10.158	10.536	10.751	11.164
Baten bestaand beleid	692	821	264	264	264	264
Baten nieuw beleid	-	-	15	-	-	-
Baten totaal	692	821	279	264	264	264

	Saldo	-8.495	-9.234	-9.879	-10.272	-10.487	-10.900
--	-------	--------	--------	--------	---------	---------	---------

Specificatie nieuw beleid

Lasten	Bedragen * € 1.000			
	Begrotingsjaar			
	2018	2019	2020	2021
Meerjarenramingen:				
1. Extra algemeen maatschappelijk werk (dekking uit rijksbijdrage)	15	-	-	-
2. Het Geheugensteunpunt	6	6	-	-
3. Pilot 'datagestuurde werken in het sociaal domein'	30	10	-	-
4. Integratie en participatie van statushouders / nieuwkomers en hun kinderen	65	60	55	50
5. Jonge mantelzorgers	30	30	-	-
6. Regionale uitvoering: regionale coördinatie verwijzindex en coördinatie Wmo beleid regionaal	8	8	8	8
7. Rijksvaccinatieprogramma (RVP) (decembercirculaire)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
8. Was- en strijkservice	60	40	-	-
9. Projecten transformatie sociaal domein	167	162	-	-
10. Procesverantwoordelijke afdeling Samenleving (dekking uit reserve toekomstbestendige organisatie/huisvesting)	28	28	-	-
Totale lasten	409	344	63	58

Baten				
Meerjarenramingen:				
1. Extra algemeen maatschappelijk werk (rijksbijdrage).	15	-	-	-

Totale baten		15	-	-	-
--------------	--	----	---	---	---

Programma 4 | Leefbaar en veilig

Omschrijving programma

Het programma omvat de onderwerpen brandweer, politie, criminaliteit en overlast, crisisbeheersing/rampenbestrijding, leefbare en veilige leefomgeving. Het programma geeft invulling aan de brede begrippen van leefbaar en veiligheid. Het onderwerp integrale veiligheid valt ook onder dit programma. Er bestaat een relatie met de programma's 1 "Opgroeien in Epe", 2 "Actief in Epe", 3 "Zorg en Opvang" en 6 "Epe op orde". Verder is er een relatie met programma 8 "Toezicht en handhaving". Binnen dit programma vindt de uitvoering plaats van de diverse leefbaarheids- en veiligheidsaspecten.

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Regionaal Veiligheidsplan 2016-2019
- Regionaal Crisisplan 2017-2020
- Notitie Werkwijze Gebiedsgericht werken (2016)
- Beleidsplan Jeugd 2015-2018
- Beleidsplan Wmo 2015-2018
- Sociale Agenda 2015-2021

Wat is de stand van zaken

Verplichte beleidsindicatoren

Winkeldiefstal	2014	2015	2016	2017
Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.	1,2	1,4	0,9	0,9
In 2017 zijn er 30 winkeldiefstallen geregistreerd in de gemeente op de 32.537 inwoners.				

Geweldsmisdrijven	2014	2015	2016	2017
Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	3,4	3,3	2,8	4
In 2017 zijn er 130 geweldsmisdrijven geregistreerd in de gemeente op de 32.537 inwoners.				

Diefstal uit woningen	2014	2015	2016	2017
Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.	3,1	4,0	3,1	2,5
In 2017 zijn er 80 diefstallen uit woningen geregistreerd in de gemeente op de 32.537 inwoners.				

Vernieling en beschadiging	2014	2015	2016	2017
Het aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners.	5,9	4,5	4,8	4,5
In 2017 zijn er 145 vernielingen en beschadigingen geregistreerd in de gemeente op de 32.537 inwoners.				

Wat willen we bereiken

1. Bevorderen van een leefbare en veilige woon- en leefomgeving.
2. Bevorderen van bijdragen van bewoners aan de leefbaarheid in de kernen en wijken.
3. Bevorderen van een goede, geoefende organisatie die snel en adequaat kan optreden bij een calamiteit of ramp.

Wat gaan we daarvoor doen

Veiligheid	Portefeuillehouder: H. van der Hoeve
Activiteiten:	Uitvoering in 2019:
1. Bevorderen kwaliteit basis brandweezorg.	1. Uitvoeren conform afspraken VNOG.
2. Uitvoeren integraal veiligheidsbeleid.	2a. Uitvoeren actiepunten 2019 uit het Integraal Veiligheidsplan Noord-Veluwe 2016-2019. 2b. Evalueren bestaand Integraal Veiligheidsplan. 2c. Opstellen Integraal Veiligheidsplan Noord Veluwe 2020-2023.
3. Verbeteren crisisbeheersing en rampenbestrijding.	3. Uitvoeren jaarlijkse oefeningen/trainingen gemeentelijke organisatie.
Collegeprogramma 2018-2022	
4. Er is een lokaal plan van aanpak voor ondermijning opgesteld.	4. Opstellen plan van aanpak ondermijning.
5. Er zijn ondermijningsbeelden opgesteld.	5. Opstellen rapportage met ondermijningsbeelden.
Toelichting: 2. Betreft o.a. de (meer) planmatige aanpak van jeugdgroepen. 4. Het plan van aanpak ondermijning District Noord- Oost Gelderland is de basis voor een lokaal plan aanpak. 5. Uit activiteit 4 volgt het opstellen van ondermijningsbeelden (het bundelen van signalen van criminele aanwezigheid en activiteiten in een bepaald gebied). 4-5. De activiteiten zijn uitwerkingen van prestatieafspraken 10 behorend bij het speerpunt "Goed leefklimaat" uit het coalitieakkoord.	

Leefbaarheid	Portefeuillehouder: C.M. de Waard-Oudesluijs
Activiteiten:	Uitvoering in 2019:
1. Implementeren werkwijze gebiedsgericht werken.	1. Uitwerken uitvoeringsplan Gebiedsgericht Werken.
Collegeprogramma 2018-2022:	
2. Er zijn gebiedsopgaven geformuleerd voor alle zeven gebieden binnen de gemeente.	2a. Afronden opstellen gebiedsopgaven. 2b. Start van uitwerking gebiedsopgaven.
3. De werkwijze van de gemeentelijke organisatie is afgestemd op het gebiedsgericht werken.	3. (Door)ontwikkelen van de competenties en vaardigheden van medewerkers.
4. Veiligheid vormt een vast onderwerp in de gebiedsopgaven voor ieder gebied.	4. Onderwerp veiligheid in de gebiedsopgaven opnemen.
5. Bij de gebiedsopgaven vindt een integrale aanpak plaats vanuit de deelnemende partijen samen met de inwoners .	5. Inpassen integrale aanpak in de uitwerking van de gebiedsopgaven.
6. Toezicht en handhaving vanuit de gemeente neemt deel aan de integrale werkwijze binnen gebiedsgericht werken.	6. Inpassen deelname van toezicht en handhaving in de integrale werkwijze.
Toelichting: 1. In 2016 is de werkwijze door het college vastgesteld. In het uitvoeringsplan worden verschillende inspanningen benoemd. 2. In de visie op het gebiedsgericht werken is de werkwijze beschreven. 2-6. De activiteiten zijn uitwerkingen van prestatieafspraken 9, 10 en 11 behorend bij het speerpunt "Goed leefklimaat" uit het coalitieakkoord.	

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	1.808	2.358	2.000	2.062	2.125	2.125
Lasten nieuw beleid	-	-	43	43	38	38

Lasten totaal	1.808	2.358	2.043	2.105	2.163	2.163
Baten bestaand beleid	3	4	4	4	4	4
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	3	4	4	4	4	4
Saldo	-1.805	-2.354	-2.039	-2.101	-2.159	-2.159

Specificatie nieuw beleid

Bedragen * € 1.000	Begrotingsjaar			
	2019	2020	2021	2022
Lasten	2019	2020	2021	2022
Meerjarenramingen:				
1. Veiligheid en handhaving - aanpak ondermijning	38	38	38	38
2. Werkbudget regionale programmamanager	5	5	-	-
Totale lasten	43	43	38	38

Pijler: Ruimte

Kenmerken Ruimtelijk Beleid

Het ruimtelijk beleid ontwikkelt zich in een omgeving die gedomineerd wordt door de natuur en die randvoorwaarden stelt aan de ontwikkelingen daarbinnen. Daarbij dient rekening gehouden te worden met de regionale ontwikkelingen op het gebied van natuur, water en bebouwing. Daarnaast spelen ontwikkelingen van andere overheden een rol.

Voor het ruimtelijk beleid gelden drie hoofdthema's, te weten:

1. *Profiel gemeente.*
Versterken van de eigen identiteit als een groene gemeente en het streven naar voldoende woon-, werk- en recreatiegelegenheid. De eigenheid van de dorpen en de gemeente Epe als geheel meer profileren, zorg en recreatie als belangrijke speerpuntsectoren, kwalitatief hoogwaardige centra in Epe en Vaassen.
2. *Wonen en leefomgeving.*
Realiseren van een duurzaam woon- en voorzieningenaanbod dat afgestemd is op de samenstelling van de bevolking. Het behouden en versterken van de kwaliteit van bestaande woningen en de directe woonomgeving. Acties richten zich op realiseren van levensloopbestendige wijken, bevorderen samenredzaamheid, ondersteuning sociale netwerken, voldoende betaalbare woningen, vraaggericht bouwen, kwaliteit woonaanbod, bevorderen van de doorstroming, behoud dynamische- en levendige kernen, stimuleren van duurzaam wonen.
3. *Natuur en landschap.*
Behoud en versterking van de cultuurhistorische, landschappelijke en ecologische waarden in de gemeente. Acties richten zich op: uitbouwen en versterken van het hart van de identiteit van Epe, het realiseren van de overgang tussen kernen/landelijk gebied en het realiseren van verbindingen tussen de kernen.

In onder andere het Ruimtelijk Structuurplan 2006, de structuurvisies voor de dorpscentra van Epe en Vaassen en de Woonvisie 2013 zijn de thema's verder uitgewerkt. Het onderdeel economie is een afzonderlijke pijler en is niet opgenomen in de pijler Ruimte.

Coalitieakkoord 2018-2022

Thema 2: Duurzame leefomgeving

Prettig wonen

De samenstelling van de bevolking verandert. Naast vergrijzing ook langer zelfstandig thuis wonen met zorg, meer 1 en 2 persoonshuishoudens, arbeidsmigranten, statushouders. Dat vraagt een gevarieerd woningaanbod dat daarnaast ook rekening houdt met starters, betaalbare huurwoningen en levensloopbestendige woningen. Het aantal te bouwen woningen dient zo effectief mogelijk ingezet te worden.

Prestatieafspraken:

1. Er is een toekomstgericht integraal woon-plan (incl. uitvoeringsagenda) waarin de diversiteit aan woonwensen inzichtelijk is gemaakt.
2. Realiseren van een voldoende aanbod van goedkope/betaalbare woningen in de huur- en koopsector voor alle generaties.
3. Ondersteunen van ideeën voor innovatieve woonvormen.
4. Om het nijpende tekort aan woningen op te lossen is er extra inzet op het verkrijgen van meer te bouwen woningen voor onder meer starters, ouderen en wonen met zorg.

Kwalitatief goed openbaar gebied

Het openbaar gebied dient toegankelijk en aantrekkelijk te zijn. Dit is van belang voor het leefklimaat, economie en toerisme. Dat vraagt goed onderhouden en veilige wegen, voet-, fietspaden/-routes. Het buitengebied vraagt een verstandige wijze van beheer en ontwikkeling. Klimaatverandering met meer regen en hogere temperaturen grijpt in op diverse onderdelen van onze leefomgeving en vraagt maatregelen voor waterberging, openbaar groen en bomen.

Prestatieafspraken:

5. Afronden herinrichting dorpscentrum Vaassen.
6. Kwaliteitsimpuls van de fysieke infrastructuur in dorpen en buitengebied, waaronder wegen en dorpsentrees.
7. Stimuleren van fietsgebruik met ondersteuning van goede randvoorwaarden daarvoor zoals stalling, goede fietspaden/ fietsroutes, veilig oversteken.
8. Inzicht in benodigde maatregelen om openbare ruimte beter aan te passen op klimaatverandering.
9. Voor de implementatie van de Omgevingswet is een koersdocument vastgesteld en een plan van aanpak met daarbij behorende middelen.

Stimuleren duurzame ontwikkelingen

Een verdere verduurzaming vraagt ondersteuning op tal van terreinen vanuit een brede invalshoek. Het Gelders Energieakkoord met een belangrijke gemeentelijke voorbeeldrol en inzet op de twee tophema's energietransitie en circulaire economie vanuit de Cleantech Regio Stedendriehoek zijn van belang. Initiatieven vanuit de samenleving (inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven) verdienen ondersteuning.

Prestatieafspraken:

10. Versterken van inzet op het stimuleren en ondersteunen van duurzaamheidsinitiatieven uit de samenleving.
11. Bijdrage leveren aan maatregelen voortkomend uit de Agenda Cleantech Regio 2019-2023 gericht op een energie neutrale regio en gemeente Epe.
12. Een actuele lokale visie, inclusief actieplan, op de brede invulling van duurzaamheid (circulaire economie/energietransitie).
13. Toezicht en handhaving is versterkt op het toepassen van duurzame energie en energiebesparing.

Aansturing programma's

De hiervoor beschreven kenmerken van het beleid en de vermelde thema's uit het coalitieakkoord sturen de programma's in deze pijler aan.

Programma 5 | Ruimte en wonen

Omschrijving programma

Het programma omvat de onderwerpen ruimtelijke ordening, grond- en woningexploitatie, bouw- en woningtoezicht en volkshuisvesting. Het onderdeel bouw- en woningtoezicht heeft een uitvoerend karakter. De activiteiten voor woningexploitatie zijn erg beperkt.

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Omgevingsvisie provincie Gelderland (2014)
- Regionale Structuurvisie "de Voorlanden" (2009)
- Ruimtelijk Structuurplan Epe (2006)
- Groenstructuurplan (2010)
- Landschapsontwikkelingsplan (2010)
- Grondbeleid (2013)
- Woonvisie (2013)
- Woonagenda (2016)
- Beleid archeologische/cultuurhistorische waarden (2010)
- Structuurvisies centra Vaassen en Epe (2010)
- Structuurvisie Veluweflank (2013)
- Nieuwe kaders woningbouwinitiatieven (2015)

Wat is de stand van zaken

Verplichte beleidsindicatoren

Nieuwbouwwoningen	2013	2014	2015	2016
Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.	2,3	4,8	14,7	7
In 2017 bedroeg de totale woningvoorraad 14.117.				

Wat willen we bereiken

1. Bevorderen van de ruimtelijke kwaliteit om een goed woon-, werk- en leefklimaat te ondersteunen.
2. Bevorderen van een diversiteit aan woonaanbod om de leefbaarheid in de dorpen op peil te houden voor jong en oud.
3. Behouden van het in de gemeente aanwezige cultuur- en natuurhistorisch erfgoed.
4. Beheerste en duurzame ontwikkeling van het buitengebied.

Wat gaan we daarvoor doen

Ruimtelijke ontwikkeling	Portefeuillehouder: R.A.J. Scholten
Activiteiten:	Uitvoering in 2019:

1. Uitwerken van het Landschapsonwikkelingsplan.	1. Faciliteren en ondersteunen van initiatieven.
2. Ontwikkeling inbreidingsplannen met woningbouw.	2. Afhankelijk van initiatieven.
3. Opstellen bestemmingsplan bedrijventerrein VMI Epe.	3. Vaststellen bestemmingsplan.
4. Opstellen bestemmingsplan VFP in Vaassen.	4. Ter inzage leggen voorontwerp.
5. Uitvoeren Regionale Omgevingsagenda.	5. Uitvoering projecten betreffende de dorpscentra.
6. Invoeren Omgevingswet.	6. Uitvoeren Plan van Aanpak fase 2.
7. Continueren herstructurering van de dorpscentra Epe en Vaassen.	7. Zie activiteiten 9 en 10 hierna.
<i>Collegeprogramma 2018-2022:</i>	
8. Er zijn op locaties innovatieve woonvormen gerealiseerd.	8. Ondersteunen van initiatieven.
9. Van het centrumplan Vaassen zijn de fases 1 en 2 gerealiseerd (resp. oostelijk en westelijk deel centrum).	9a. Afronden uitvoering fase 1. 9b. Start uitvoering van fase 2.
10. Van het centrumplan Vaassen is het ontwerpplan voor de nieuwe inrichting van het Ireneveld (fase 3) opgesteld.	10. Start overleg en participatietraject met betrekking tot invulling ontwerp fase 3.
11. Een opgesteld koersdocument waarin weergegeven hoe de Omgevingswet wordt geïmplementeerd.	11. Afronden besluitvorming.
12. De Omgevingsvisie is vastgesteld.	12. Opstellen Omgevingsvisie.
13. Het opstellen van het Omgevingsplan is gestart.	13. Start activiteit in 2021.
14. Een actueel bestemmingsplan voor bedrijventerreinen dat flexibiliteit biedt voor diverse vormen van bedrijvigheid.	14. Afronden besluitvorming.
15. De industrieterreinen in gemeente Epe zijn voldoende groot om aan de bestaande lokale behoefte te kunnen voldoen.	15. Start voorbereiding voor de uitbreiding van bedrijventerrein Eekterveld.
<p><i>Toelichting:</i></p> <p>1. Het Landschapsonwikkelingsplan richt zich op het buitengebied in de gemeente. Dat gebied is hoofdzakelijk in eigendom van particulieren.</p> <p>2. De initiatieven dienen wel te passen in datgene wat in de woonvisie en de woonagenda is vastgelegd.</p> <p>4. Het initiatief voor de mogelijke start van de bestemmingsplanprocedure ligt bij VFP.</p> <p>5. De projecten betreffen extra activiteiten aanvullend op de bestaande plannen rond de dorpscentra Epe en Vaassen vallend onder activiteitsnummers 9 en 10. Ook zijn in de voorstellen activiteiten uit de economische visie opgenomen gericht op de dorpscentra.</p> <p>6. Deze wet komt in de plaats van de Wet Ruimtelijke Ordening en bundelt een aantal wetten in het ruimtelijke domein. Naar verwachting treedt de wet in 2021 in werking. De invoering van de Omgevingswet vindt fasegewijs plaats en heeft een meerjarig karakter.</p> <p>8. In het kader van het scheiden van wonen en zorg, langer zelfstandig thuis wonen en nieuwe ict-technieken zijn experimentele locaties nodig. Hetzelfde geldt voor circulair- en energieneutraal bouwen.</p> <p>12. Het gaat naast de ambitie ook om de wijze van participatie van inwoners bij de verschillende instrumenten. De basis is het koersdocument, dat de raad eind 2018 vaststelt.</p> <p>15. Een en ander onder voorbehoud van de ruimte die er geboden wordt in het kader van de regionale programmering bedrijventerreinen. Het besluit tot uitbreiding met Eekterveld IV is opgenomen in programma 9 (lokale economie).</p> <p>8-15. De activiteiten zijn uitwerkingen van prestatieafspraken 3 en 5 behorend bij het speerpunt "Prettig wonen", prestatieafpraak 9 behorend bij het speerpunt "Kwalitatief goed openbaar gebied" en prestatieafpraak 1 behorend bij het speerpunt "Ruimte voor bedrijvigheid" uit het coalitieakkoord.</p>	
Wonen	Portefeuillehouder: R.A.J. Scholten
Activiteiten:	Uitvoering in 2019:
1. Uitwerken woonvisie.	1a. Opstellen woon-zorgagenda op basis van de huidige woonvisie. 1b. Prestatieafspraken overeenkomen met de woningbouwcoöperaties op basis van de woonagenda. 1c. Onderzoek naar de ruimtelijke opgaven na 2020.

<i>Collegeprogramma 2018-2022:</i>	
2. Er is een visie op "compleet wonen" in Epe.	2. Opstellen van de nieuwe woonvisie.
3. Met initiatiefnemers zijn afspraken gemaakt om te komen tot voldoende betaalbare woningen, zowel in de koop, als in de huur.	3. Met initiatiefnemers afspraken maken over een evenwichtige woningbouwprogrammering.
4. Er zijn regionaal afspraken gemaakt over een groter aandeel woningen voor Epe via de regionale Woonagenda.	4. Afronden regionaal overleg en besluitvorming.
<i>Toelichting:</i> 1. De woonagenda, vastgesteld in 2016, geeft de specifieke uitwerking weer van de uitvoeringsparagraaf van de woonvisie. De woonagenda vormt de basis voor de prestatieafspraken met woningbouwcoöperaties. 1-2. Voor deze activiteit is de Woningwet 2015 van toepassing, waarin nieuwe rollen zijn vastgelegd voor gemeenten, corporaties en huurdersorganisaties. 2. De nieuwe woonvisie (incl. wonen/zorg) geeft aan waar behoefte aan is in Epe. Deze visie geeft nadere invulling aan de prestatieafpraak uit het coalitieakkoord: "Realiseren van een voldoende aanbod van goedkope/betaalbare woningen in de huur- en koopsector voor alle generaties". 4. De regionale Woonagenda vloeit voort uit de visie/verordening van de provincie Gelderland en beschrijft de regionale thema's en opgaven. 2-4. De activiteiten zijn uitwerkingen van prestatieafspraken 1, 2 en 4 behorend bij het speerpunt "Prettig wonen" uit het coalitieakkoord.	

Ruimte overig	Portefeuillehouder: B.J. Aalbers / R.A.J. Scholten
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2019:</i>
1. Realiseren maatregelenplan cultuurhistorisch beleidskader.	1. Vaststellen geactualiseerd beleidskader.
2. Realiseren snel internet in het buitengebied.	2. Aanleg glasvezel in het buitengebied.
3. Aanpassen gemeentelijk pand de Ossenstal.	3. Onderzoek naar de impact van gewenste aanpassingen en toekomstig eigendom van pand.
<i>Toelichting:</i> 2. "Glasvezel Buitenaf" verzorgt de vraagbundeling op basis waarvan het besluit valt voor de daadwerkelijke aanleg.	

Wat mag dat kosten

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	4.367	4.262	3.544	3.544	3.544	3.544
Lasten nieuw beleid	-	-	766	181	196	196
Lasten totaal	4.367	4.262	4.310	3.725	3.740	3.740
Baten bestaand beleid	5.310	2.964	3.236	3.148	2.918	2.918
Baten nieuw beleid	-	-	20	20	20	20
Baten totaal	5.310	2.964	3.256	3.168	2.938	2.938

	Saldo	943	-1.298	-1.054	-557	-802	-802
--	-------	-----	--------	--------	------	------	------

Specificatie nieuw beleid

		Bedragen * € 1.000			
Lasten		Begrotingsjaar			
		2019	2020	2021	2022
Meerjarenramingen:					
1.	Implementatie Digitaal Stelsel Omgevingswet	220	-	-	-
2.	Omgevingsagenda 2.0 (regio Stedendriehoek / vitale centra economische visie)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
3.	Omgevingswet (implementatie: personeel, opleiding, onderzoek, opstellen omgevingsplan)	450	100	50	50
4.	Uitbreiding bedrijventerreinen Eekterveld IV	25	25	-	-
5.	Uitbreiding en verbouwing Ossenstal	15	p.m.	p.m.	p.m.
6.	Strategische aankoop grond t.b.v. compensatie ruimtelijke ontwikkelingen	p.m.	-	-	-
Meerjareninvesteringsplan:					
	Investerings - bedrag:				
1.	Structuurvisie centra - herinrichting centrum Vaassen	600	42	42	42
2.	Herinrichting centrum Vaassen; aanvulling investeringskosten bij begroting 2019-2022	1.255	-	-	90
3.	Verbouw kantoorruimte Tribuut	200	14	14	14
Totale lasten		766	181	196	196

Baten					
Meerjarenramingen:					
1.	Verbouw kantoorruimte Tribuut: verhoging verhuurinkomsten	20	20	20	20
Totale baten		20	20	20	20

Programma 6 | Epe op orde

Omschrijving programma

Het programma omvat de onderwerpen betreffende het beheer en onderhoud van dat deel van de openbare ruimte dat kan worden beschreven als de bovengrondse infrastructuur en toebehoren. Het gaat dan om de zorg dat de wegen en pleinen, woonstraten en -erven hun functie adequaat kunnen blijven vervullen.

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Bomenbeleidsplan (2010)
- Kader beheer en onderhoud openbare ruimte (BOR) (2006)
- Wegenbeleidsplan (2013)
- Beleidsplan bruggen (2013)
- Gemeentelijk verkeer- en vervoerplan 2009-2016
- Parkeerbeleidsplan (2009)
- Beleidsplan openbare verlichting 2012-2017
- Fietsnota (2012)
- Beleidsplan begraafplaatsen (2014)
- Reclame en lokale Bewegwijzeringsbeleid (2017)
- Nota Toegankelijkheid openbare ruimte (2017)

Wat is de stand van zaken

Verplichte beleidsindicatoren

Er zijn geen verplichte beleidsindicatoren voor dit programma.

Wat willen we bereiken

1. Bevorderen van een leefomgeving (openbare ruimte) die schoon en heel is.
2. Bevorderen van een duurzaam toegankelijk en aantrekkelijk openbaar gebied.

Wat gaan we daarvoor doen

Verkeer en vervoer	Portefeuillehouder: R.A.J. Scholten
Activiteiten:	Uitvoering in 2019:
1. Uitvoeren van wegenbeleidsplan.	1a. Uitvoeren onderhoud wegen om deze in stand te houden op het vastgestelde niveau. 1b. Planvoorbereiding herstel/herinrichting Oude Wisselseweg in Epe. 1c. Realisatie bermbeton langs Vemderweg t.b.v. zwaar landbouwverkeer
2. Actualiseren van wegenbeleidsplan.	2. Start actualiseren wegenbeleidsplan.
3. Uitvoeren van beleidsplan civiele kunstwerken (bruggen).	3. Uitvoeren onderhoud aan bruggen om deze in stand te houden op het vastgestelde niveau.
4. Uitvoeren van de gemeentelijke fietsnota.	4. Reconstructie recreatief fietspad langs de Woesterbergweg.
5. Realisatie projecten uitvoeringsnota GVVP 2009-2016.	5. Realisatie project herinrichting gedeelte Dorpsstraat/Apeldoornseweg te Vaassen.
6. Actualiseren gemeentelijk verkeers- en vervoersplan.	6. Start met actualiseren van gemeentelijk verkeers- en vervoersplan (GVVP).
7. Realisatie projecten uitvoeringsnota parkeerbeleidsplan.	7. Uitvoering activiteiten binnen de gebiedsgerichte aanpak van de wijken Hoge Weerd en Heggerenk.

8. Uitvoeren reclame- en bewegwijzeringsplan.	8a. Uitvoeren Implementatiecontract borden A0 reclame. 8b. Optimaliseren bestaande bewegwijzering dorpenroute. 8c. Omvormen en saneren utilitaire/recreatieve verwijsborden.
9. Verbeteren toegankelijkheid openbare ruimte.	9. Realiseren uitvoeringsplan.
10. Er is een besluit genomen (regionaal/lokaal) over de aanleg van een veiligere en snelle fietsroute Epe-Apeldoorn.	10a. Afronden besluitvorming. 10b. Uitwerken ontwerpplan.
<i>Collegeprogramma 2018-2022:</i>	
11. Een opgesteld plan voor een aantrekkelijke inrichting van de dorpsentrees met een uitvoeringsprogramma.	11. Start activiteit 2021.
12. Actualiseren van het uitvoeringsprogramma wegen getoetst op veilig, comfortabel, toegankelijk en passend voor het gebruik.	12. Start activiteit na vaststelling wegenbeleidsplan.
13. Continueren van het duurzaam en veilig inrichten van gebieden.	13. Realisatie wijkverkeersplan Hogeland te Epe.
14. Knelpunten voor fietsers in dorpen en buitengebied zijn in beeld en worden fasegewijs aangepast.	14. Onderwerp komt terug in het geactualiseerde gemeentelijk verkeers- en vervoersplan.
15. Een opgesteld meerjarenprogramma om (recreatieve) fietspaden kwalitatief te verbeteren.	15. Opstellen meerjarenprogramma.
16. OV-haltes zijn voorzien van goede voorzieningen voor fietsers zoals een stalling.	16. Plan voor invulling volgt uit aanpak stimuleren fietsgebruik.
17. Een ontwikkelde aanpak om fietsgebruik te stimuleren.	17. Start activiteit in 2020.
<p><i>Toelichting:</i></p> <p>1b. Realisatie van de plannen staat gepland voor 2020.</p> <p>2. De actualisatie start nadat er besluitvorming heeft plaatsgevonden over de Omgevingsvisie.</p> <p>6. De actualisatie start nadat er besluitvorming heeft plaatsgevonden over de Omgevingsvisie.</p> <p>10. Het college heeft in 2017 de voorkeur uitgesproken dat wanneer er een snelle fietsroute wordt aangelegd, deze bij voorkeur op het tracé van het spoorbaanpad komt te liggen. Voor dit tracé is in 2017 een plan uitgewerkt, met daarbij aandacht voor de inpassing van het fietspad binnen het bestaande landschap, flora en fauna. Partners in dit traject zijn de gemeente Apeldoorn, Cleantech Regio en de provincie Gelderland.</p> <p>11-17. De activiteiten zijn uitwerkingen van prestatieafspraken 6 en 7 behorend bij het speerpunt "Kwalitatief goed openbaar gebied" uit het coalitieakkoord.</p>	

Beheer openbare ruimte	Portefeuillehouder: R.A.J. Scholten
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering 2019:</i>
1. Onderhoud Openbare Ruimte.	1a. Beheer Openbare Ruimte (groen en wegen) conform onderhoudsplannen. 1b. Toezicht op de uitvoering van de contracten betreffende de uitbestede taken. 1c. Uitwerken plan van aanpak over de beleving van het onderhoud van de openbare ruimte.
2. Actualiseren bomenbeleidsplan.	2. Vaststellen geactualiseerd bomenbeleidsplan.
3. Realiseren natuurbegraafplaats.	3. Vaststellen bestemmingsplanwijziging landgoed Welna.
4. Actualiseren beleidsplan begraafplaatsen.	4. Evaluatie huidige beleidsplan begraafplaatsen.
<i>Collegeprogramma 2018-2022:</i>	
5. Opgesteld uitvoeringsprogramma met maatregelen in de openbare ruimte die inspelen op de gevolgen van klimaatverandering.	5. Start activiteit in 2020.
<p><i>Toelichting:</i></p> <p>1a. Bij vaststelling van het Beeldkwaliteitssysteem Openbare Ruimte (2006) is bepaald dat de centra op hoog niveau en de wijken op minimaal laag niveau worden onderhouden. Als onderdeel van het uitvoeringsplan "Ombuigingen openbare ruimte 2011" is het onderhoudsniveau van de dorpscentra bijgesteld naar niveau basis. Het bosbeheer is gericht op het geïntegreerd samengaan van de functies houtproductie, recreatie en natuur. Door natuurlijke processen te benutten worden deze functies verder ontwikkeld.</p> <p>1c. Het onderwerp onderhoud openbare ruimte staat op de raadsagenda. Het betreft onderwerpen waarover de raad eerst richtinggevende uitspraken doet (bijv. aanpak, randvoorwaarden) voordat het college het verder uitwerkt.</p> <p>3. Bij de vaststelling van het beleidsplan Begraafplaatsen gemeente Epe in 2014 is een motie aangenomen om onderzoek te doen naar de verschillende vormen en mogelijkheden voor een natuurbegraafplaats. Met een amendement is besloten om in de periode 2014-2019 de uitbreiding via minimaal één natuurbegraafplaats te realiseren.</p> <p>4. In het coalitieakkoord is als specifiek aandachtspunt opgenomen om bij de actualisatie van het beleidsplan begraafplaatsen aandacht te geven aan het onderwerp "gemeentelijke begraafplaatsen met grafrecht voor onbepaalde tijd".</p> <p>5. De activiteit is een uitwerking van prestatieafpraak 8 behorend bij het speerpunt "Kwalitatief goed openbaar gebied" uit het coalitieakkoord.</p>	

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022

Lasten bestaand beleid	6.125	6.440	6.584	6.590	6.597	6.604
Lasten nieuw beleid	-	-	273	301	275	300
Lasten totaal	6.125	6.440	6.857	6.891	6.872	6.903
Baten bestaand beleid	1.317	1.189	1.117	1.117	1.117	1.117
Baten nieuw beleid	-	-	50	-	-	-
Baten totaal	1.317	1.189	1.167	1.117	1.117	1.117
Saldo	-4.808	-5.251	-5.690	-5.774	-5.755	-5.786

Specificatie nieuw beleid

Lasten	Bedragen * € 1.000	Begrotingsjaar			
		2019	2020	2021	2022
<u>Meerjarenramingen:</u>					
1. Bomenbeleidsplan		25	p.m.	p.m.	p.m.
2. Beheerplan bosbedrijf (dekking uit reserve bosbedrijf)		31	-	-	-
3. Beheer Hertenkamp, locatie Dellenweg Epe		6	6	6	6
4. Berekenen BAG gebruiksoppervlakte (wettelijke eis)		67	30	-	-
5. Legionellapreventie gemeentelijke vastgoed		30	-	-	-
6. Asbestinventarisatie gemeentelijk vastgoed		-	50	-	-
7. Aanpassingen aula begraafplaats Norelbos		50	-	-	-
<u>Meerjareninvesteringsplan:</u>					
	Investerings -bedrag:				
1. Vervanging bruggen	378	-	21	21	21
2. Verbeteren verkeersveiligheid en leefbaarheid Zuuk en omgeving (fase 2: flankerende verkeersmaatregelen)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
3. Vervanging Openbare Verlichting	1.454	22	44	66	88
4. Vervanging Strooiinstallatie	236	-	-	32	32
5. Herinrichting gedeelte Oude Wisselseweg, vanaf Klimtuin tot Klaverkamp te Epe	525	-	37	37	37

6. Knooppuntontwikkeling bushaltes Vaassen en Epe	30	-	-	-	2
7. Veilige/snelle fietsroute / fietsknelpunten Apeldoorn-Epe	1.500	35	106	106	106
8. Vitalisering recreatieve fietspaden; traject Woesterbergweg	110	8	8	8	8
9. Beheer begraafplaatsen 2019-2020 *	66	-	-	-	-
Totale lasten					
		273	301	275	300

* De kapitaallasten van deze investeringen zijn (nog) niet geraamd. Gebruikelijk is dat deze lasten in het jaar volgend op de investering worden geraamd en dan worden gedekt in de tarieven.

Baten
<u>Meerjarenramingen:</u>
1. Begraafrechten (ter dekking van uitgaven aanpassingen aula begraafplaats Norelbos)

Programma 7 | Duurzaamheid

Omschrijving programma

Het programma omvat de zorg voor het milieu. De belangrijkste onderwerpen uit het programma zijn milieu, afvalverwijdering en de afvoer van (overtollig) regenwater en afvalwater.

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Gemeentelijk Rioleringsplan 2016-2020
- Afvalbeleidsplan (2013)
- Duurzaamheidsnota 2010-2014
- Duurzaamheidsprofiel (2013)

Wat is de stand van zaken

Verplichte beleidsindicatoren

Huishoudelijk restafval	2013	2014	2015	2016
<i>De hoeveelheid restafval per inwoner per jaar (kg).</i>				
	235 kg	220 kg	189 kg	187 kg

Hernieuwbare elektriciteit	2013	2014	2015	2016
<i>Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.</i>				
	0,4%	0,8%	1,1%	1,6%

Wat willen we bereiken

1. Bevorderen van een duurzame en gezonde ontwikkeling van de leefomgeving voor nu en toekomstige generaties.
2. Stimuleren lokale initiatieven voor duurzaamheids-ontwikkeling.

Wat gaan we daarvoor doen

Milieu algemeen	Portefeuillehouder: B.J. Aalbers/ E. Visser
-----------------	--

Activiteiten:	Uitvoering in 2019:
1. Uitwerken Gemeentelijk Rioleringsplan.	1a. Vervangen van riolering op diverse locaties. 1b. Verbeteren riolering (o.a. afkoppelen, aanpak wateroverlast, aanpak grondwateroverlast). 1c. Uitvoeren onderzoeken (o.a. monitoring riolering, staat van de riolering).
2. Realiseren gemeentelijke afspraken in Gelders Energieakkoord.	2a. Uitvoeren jaarplan. 2b. Realiseren duurzaamheidsmaatregelen bij renovatie van het gemeentehuis.
<i>Collegeprogramma 2018-2022:</i>	
3. Uitgevoerde analyse naar kansen voor maatregelen in de openbare ruimte die inspelen op de gevolgen van klimaatverandering.	3a. Analyse van huidige maatregelen met als resultaat inzicht in de lokale knelpunten. 3b. Met inwoners in gesprek waar zij knelpunten ervaren.
4. Er is een op de doelgroep passende mix van maatregelen beschikbaar om duurzaamheidsinitiatieven uit de samenleving te ondersteunen.	4a. Opstellen overzicht van best practices in Nederland. 4b. Inzet van de duurzaamheidslening. 4c. De leges zijn 'vergroend'. 4d. Initiatieven van bedrijven, inwoners en maatschappelijke instellingen worden gefaciliteerd. 4e. Realiseren van een energieloket.
5. Inwoners en bedrijven zijn geïnformeerd en bewust gemaakt van het treffen van energiebesparende maatregelen.	5. Uitvoeren opgesteld communicatieplan.
6. De Agenda Cleantechregio 2019-2023 is vertaald naar een lokaal uitvoeringsprogramma voor de periode 2019-2023.	6. Opstellen van lokaal uitvoeringsprogramma.
7. Het uitvoeringsprogramma is uitgewerkt.	7. Start realisatie uitvoeringsprogramma.
8. Visie op energietransitie is opgesteld met bijbehorend uitvoeringsprogramma en benodigd budget.	8a. Uitvoeren traject inwonerparticipatie. 8b. Vaststellen visie op energietransitie.
9. De bijdrage van de gemeente aan de Regionale Energietransitie Strategie (RES) (2018-2023) is opgesteld.	9a. Besluiten over de RES. 9b. Start met uitwerken van de Eper bijdrage aan de RES.
10. De bijdrage van de gemeente aan de Regionale Energietransitie en Klimaatstrategie (REKS) (2020-2030) is opgesteld.	10. Start activiteit in 2020.
11. Er is een gemeentedeckend warmteplan opgesteld voor het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving inclusief uitvoeringsprogramma.	11. Start activiteit in 2020.
<i>Toelichting:</i> 1c. Hierbij wordt ook de huidige capaciteit van ons rioelstelsel in relatie tot de gevolgen van de klimaatverandering betrokken. Dat geldt ook bij activiteit 3. 4c. Besluit over vergroening van de leges vindt plaats bij de vaststelling van de begroting. 6. De Agenda heeft ook een relatie met programma 9 "Bedrijvigheid". Vanwege de centrale thema's energietransitie en circulaire economie is dit onderwerp in programma 7 "Duurzaamheid" geplaatst. 8. Dit onderwerp heeft ook een relatie met de activiteiten 10 en 11. 9. De RES wordt in 2018 vastgesteld. Het betreft de invulling van maatregelen voor de korte termijn. 10. De REKS betreft de invulling van maatregelen voor de lange termijn. 3-11. De activiteiten zijn uitwerkingen van prestatieafspraken 8 behorend bij het speerpunt "Kwalitatief goed openbaar gebied", de prestatieafspraken 6, 7 en 8 behorend bij het speerpunt "Stimuleren duurzame ontwikkelingen" uit het coalitieakkoord.	

Afvalinzameling en -verwerking	Portefeuillehouder: B.J. Aalbers
Activiteiten:	Uitvoering in 2019:
1. Realiseren afvalinzameling en -verwerking.	1. Toezicht op uitvoering dienstverleningsovereenkomst.
2. Een geactualiseerd grondstoffenbeleidsplan.	2a. Uitvoeren van de pilot inzamelen grondstoffen conform amendement uit 2018. 2b. Besluitvorming over grondstoffenbeleidsplan.
<i>Toelichting:</i> 2. De resultaten uit de pilot vormen mede de basis voor de definitieve besluitvorming over het grondstoffenbeleidsplan	

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	5.713	6.012	6.242	6.242	6.242	6.242

Lasten nieuw beleid	-	-	388	373	228	243
Lasten totaal	5.713	6.012	6.630	6.615	6.470	6.485
Baten bestaand beleid	6.089	6.130	6.481	6.481	6.481	6.481
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	6.089	6.130	6.481	6.481	6.481	6.481
Saldo	376	118	-149	-134	12	-4

Specificatie nieuw beleid

Lasten	Bedragen * € 1.000	Begrotingsjaar			
		2019	2020	2021	2022
Meerjarenramingen:					
1. Klimaatadaptatie (werkbudget onderzoek en plan)		25	25	-	-
2. Energietransitie:					
- Gemeentelijk warmteplan Visie Energietransitie		-	60	-	-
- Visie Energietransitie (incl. MER)		90	-	-	-
- Werkbudget voor facilitering maatschappelijke initiatieven		60	60	-	-
- Invoeren "groene" leges		50	50	50	50
- Stimuleringslening; jaarlijks bedrag € 500.000		15	30	45	60
- Personele capaciteit (uitbreiding 1,5 fte)		128	128	128	128
- Regionale Energietransitie (en Klimaat) Strategie RE(K)S		20	20	5	5
Meerjareninvesteringsplan:	Investerings - bedrag:				
Gemeentelijk rioleringsplan: 2019 t/m 2022*					
1. Vervanging vrijvervalriolering / relining *	4.690	-	-	-	-
2. Vervanging drukriolering (persleiding) *	629	-	-	-	-
3. Afkoppelen Krugerstraat / Riebeekstraat *	1.139	-	-	-	-
4. Afkoppelen diversen *	104	-	-	-	-
5. Aanpak wateroverlast (bovengronds) *	104	-	-	-	-
6. Aanleg bergbezinkvoorziening parkeerplaats Korte Kuipersweg *	509	-	-	-	-
7. Vervanging materialen in pomputten drukriolering *	61	-	-	-	-
Totale lasten		388	373	228	243

* De kapitaallasten van deze investeringen zijn (nog) niet geraamd. Gebruikelijk is dat deze lasten in het jaar volgend op de investering worden geraamd en dan worden gedekt in de tarieven. Voorbeeld:

*in de tariefstelling voor de begroting 2019 worden de kapitaallasten van de in 2018 uitgevoerde investeringen verwerkt.
Voor een specificatie van de investeringen wordt verwezen naar bijlage 4.*

Programma 8 | Toezicht en handhaving

Omschrijving programma

Het programma omvat de onderwerpen vergunningverlening, controle op uitvoering en handhaving van wet- en regelgeving en de algemene plaatselijke verordening. Er bestaat een relatie met programma 4 “Leefbaar en veilig”.

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Handhavingskader 2017-2020
- Algemene Plaatselijke Verordening (2008)

Wat is de stand van zaken

Geen verplichte beleidsindicatoren.

Wat willen we bereiken

1. Versterken van handhaving en toezicht.

Wat gaan we daarvoor doen

Vergunningverlening/handhaving	Portefeuillehouder: R.A.J. Scholten / B.J. Aalbers / H. van der Hoeve
Activiteiten:	Uitvoering in 2019:
1. Uitwerken handhavingskader.	1. Uitvoeren jaarplan.
2. Voorbereiden op wettelijk verbod van asbestdaken.	2a. Middelen en instrumenten ontwikkelen die eigenaren van asbestdaken helpen om deze te saneren. 2b. Uitvoeren asbestinventarisatie gemeentelijk vastgoed. 2c. Saneren van het asbest op en aan het gemeentehuis.
Collegeprogramma 2019-2022:	
3. De handhavingscapaciteit is uitgebreid met een bestuursrechtelijke handhaver.	3. Invullen van de functie bestuursrechtelijke handhaver.
4. De handhavingsinzet op het toepassen van duurzame energie en energiebesparing wordt geïntensiveerd op basis van een methodiek gericht op stimuleren en controleren.	4. Mogelijkheden onderzoeken binnen de dienstverleningsovereenkomst met de Omgevingsdienst OVIV danwel via aanpassing.
Toelichting: 1. Het handhavingskader bevat het handhavings- en vergunningenbeleid. Het handhavingsprogramma wordt door het college opgesteld en bevat alle handhavingsactiviteiten en de prioritering daarin. De raad wordt hierover geïnformeerd. 2. Vanaf 2024 geldt een wettelijk verbod van asbestdaken. Verwijdering van bestaande asbestdaken dient voor 2024 plaats te vinden. Het vraagt een lange voorbereidingsperiode. 3-4. De activiteiten zijn uitwerkingen van prestatieafspraken 11 behorend bij het speerpunt “Goed leefklimaat” en prestatieafspraken 9 behorend bij het speerpunt “Stimuleren duurzame ontwikkelingen” uit het coalitieakkoord.	

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022

Lasten bestaand beleid	995	919	1.020	1.020	1.020	1.020
Lasten nieuw beleid	-	-	212	212	37	37
Lasten totaal	995	919	1.232	1.232	1.057	1.057
Baten bestaand beleid	206	106	106	106	106	106
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	206	106	106	106	106	106
Saldo	-789	-813	-1.126	-1.126	-951	-951

Specificatie nieuw beleid

Lasten	Bedragen * € 1.000			
	Begrotingsjaar			
	2019	2020	2021	2022
Meerjarenramingen:				
1. Toezicht en Handhaving Vitale Vakantieparken	175	175	-	-
2. Veiligheid en handhaving - personele capaciteit	37	37	37	37
Totale lasten	212	212	37	37

Pijler: Economie

Kenmerken Economisch Beleid

Het economisch beleid is gericht op de opgave om in een aantrekkelijke omgeving het bedrijfsleven zodanig te faciliteren, dat het op termijn sterk genoeg is om autonome economische groei te realiseren en dat het de gemeente Epe voor iedereen op de kaart zet: jong en oud, ondernemer en werknemer, leerling en docent, inwoner en bezoeker, beleidsmaker en bestuurder.

De lokale economie is echter niet maakbaar en de gemeente Epe heeft 'slechts' een beperkte invloed op de ontwikkelingen. Hiermee is er vooral een stimulerende, faciliterende en verbindende rol voor de gemeente weggelegd. Partijen in het veld moeten de andere (participerende en uitvoerende) rollen vervullen om samen het economische perspectief voor Epe te verwezenlijken. Iedereen vanuit de eigen rol en verantwoordelijkheid.

Het economisch beleid gaat uit van drie hoofdlijnen (labels): vitaal, slim en uitnodigend. Binnen deze (samengevatte) hoofdlijnen zijn de acties gericht op de volgende beoogde toekomstige situatie:

1. *Vitaal*
Epe is de gemeente waar iedereen een leven lang woont, leert, werkt en recreëert, waar ieders talenten worden erkend en benut en waar vergrijzing juist tot vernieuwing leidt. Jongeren inspireren en worden geïnspireerd. Ouderen en kwetsbaren werken mee.
2. *Slim*
Epe is de gemeente die op slimme wijze het lokale organiserend vermogen opschaalt en aanwendt om de regionale samenwerking te laten renderen. Het lokale bedrijfsleven innoveert, vergroent en lift mee op de groei van het Cleantech cluster. Epe verbindt klein met groot.
3. *Uitnodigend*
Epe is de nummer 1 gemeente van de Veluwe. De kernen trekken toeristen die in de zeer gewilde accommodaties verblijven. De horeca floreert, terrassen zitten vol en evenementen zijn succesvol; ook buiten het seizoen. Er is ruimte voor het nieuwe ondernemen: flexibel, lean, startup en sociaal.

Regionaal - lokaal

Naast de lokale inspanningen is Epe ook actief binnen de Cleantech Regio (Stedendriehoek). In de regio wordt gewerkt aan het realiseren van de doelstellingen van de Cleantech Agenda tot en met 2020: 4.000 banen in de cleantechsector; energietransitie, leidend tot minder CO₂ uitstoot; circulaire economie, leidend tot minder afval.

Daarnaast is er arbeidsmarktbeleid, met veel aandacht voor jongeren en zwakke groepen zoals gehandicapten en langdurig werklozen. De profilering en acquisitie als Cleantech Regio wordt verder uitgebouwd waardoor nieuwe bedrijven en talent van buiten de regio kan worden aangetrokken.

Coalitieakkoord 2018-2022

Thema 3: Duurzame economie

Ruimte voor bedrijvigheid

Om ontwikkeling bij bedrijven en ondernemers mogelijk te maken zijn goede randvoorwaarden nodig, zoals goed ingerichte dorpscentra en moderne en voldoende bedrijventerreinen. Ook een goede regionale samenwerking is daarbij van belang. Toerisme speelt een belangrijke factor in de lokale economie. Evenementen kunnen het Eper toeristisch profiel versterken. Dat vraagt extra ondersteuning.

Prestatieafspraken:

1. Er zijn voldoende ontwikkelingsmogelijkheden voor bedrijven op bedrijventerreinen.
2. Er is een pakket maatregelen om ondernemers te faciliteren in het starten en het vestigen.
3. Ondersteunen van het programma Veluwe-op-1 gericht op een kwaliteitsimpuls van het toeristisch product, waaronder vitale vakantieparken.

4. Voor het organiseren van evenementen door vrijwilligersorganisaties en verenigingen is een gemeentelijk ondersteuningsaanbod.
5. Stimuleren van krachtige, (economisch) sterke dorpscentra.

Stimuleren duurzame ontwikkelingen

Een verdere verduurzaming vraagt ondersteuning op tal van terreinen vanuit een brede invalshoek. Het Gelders Energieakkoord met een belangrijke gemeentelijke voorbeeldrol en inzet op de twee tophema's energietransitie en circulaire economie vanuit de Cleantech Regio Stedendriehoek zijn van belang. Initiatieven vanuit de samenleving (inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven) verdienen ondersteuning.

Prestatieafspraken:

6. Versterken van inzet op het stimuleren en ondersteunen van duurzaamheidsinitiatieven uit de samenleving.
7. Bijdrage leveren aan maatregelen voortkomend uit de Agenda Cleantech Regio 2019-2023 gericht op een energie neutrale regio en gemeente Epe.
8. Een actuele lokale visie, inclusief actieplan, op de brede invulling van duurzaamheid (circulaire economie/energietransitie).
9. Toezicht en handhaving is versterkt op het toepassen van duurzame energie en energiebesparing.

Aansturing programma's

De hiervoor beschreven kenmerken van het beleid en de vermelde thema's uit het coalitieakkoord sturen de programma's in deze pijler aan.

Programma 9 | Bedrijvigheid

Omschrijving programma

Het programma omvat de onderwerpen lokale economie (waaronder werkgelegenheid, bedrijfsterreinen), agrarische aangelegenheden, recreatie en toerisme. De gemeentelijke rol is voorwaardenscheppend (vestigingsmogelijkheden voor bedrijven, goede ontsluiting en bereikbaarheid, goed beheer van de openbare ruimte) en faciliterend (informatievoorziening, dienstverlening). Er bestaat een relatie met programma 5 "Ruimte en wonen" (economische aspecten in planontwikkeling en bestemmingsplannen).

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Toeristisch profiel (2017)
- Agenda Stedendriehoek (2013)
- Economische Visie (2016)

Wat is de stand van zaken

Verplichte beleidsindicatoren

Banen	2014	2015	2016	2017
Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	610,4	620,7	638,8	660,1
In 2017 waren er 13.040 banen beschikbaar in de gemeente.				

Vestigingen	2014	2015	2016	2017
Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	129,7	132,3	136,8	137,7
In 2017 waren er 2.720 bedrijfsvestigingen in de gemeente.				

Netto arbeidsparticipatie	2014	2015	2016	2017
Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de potentiële beroepsbevolking.	63,9%	63,6%	64,5%	65,9%
In 2017 bedroeg de (potentiële) totale beroepsbevolking in de gemeente (15 t/m 74 jarigen) ruim 24.000 personen. Hiervan waren bijna 16.000 werkzaam.				

Funciemenging	2014	2015	2016	2017
De funciemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen.				

	47,1%	47,0%	47,5%	47,9%
<p><i>De FMI varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen. In 2017 waren er in de gemeente 13.040 banen en 14.177 woningen.</i></p>				

Wat willen we bereiken

1. Versterken lokale economie.
2. Vergroten van de aantrekkelijkheid van de gemeente Epe op het terrein van recreatie en toerisme.

Wat gaan we daarvoor doen

Recreatie en toerisme	Portefeuillehouder: E. Visser
Activiteiten:	Uitvoering in 2019:
1. Inzetten stimuleringsbudget recreatie en toerisme.	1. Subsidieafspraken maken met professionele en vrijwilligersorganisaties over de doelstellingen en activiteiten.
2. Uitwerken toeristisch profiel.	2. Uitwerking jaarplan uitvoeringsstrategie.
Collegeprogramma 2018-2022:	
3. Faciliteren en stimuleren van organisaties en bedrijven in uitvoering van het regionale programma Veluwe-op-1.	3a. Uitwerken toeristisch profiel. 3b. Uitvoeren project vitale vakantieparken.
<p>Toelichting: 2. De Stichting Promotie Gemeente Epe heeft een uitvoeringsstrategie toeristisch profiel voor 4 jaar (2018-2021) uitgewerkt. Een specifiek aandachtspunt in het coalitieakkoord is om in aanvulling op de uitwerking van het toeristisch profiel "Epe 100% wildgarantie" te streven naar versterking daarvan met voorzieningen op het terrein van kunst en cultuurhistorie. 3. Binnen het programma Veluwe-op-1 werken 20 gemeenten samen aan de toeristische versterking van de Veluwe en vitale vakantieparken. Dit onder andere door aanpak vakantieparken, een groot routenetwerk en de toeristische promotie via Visit Veluwe. De activiteit is een uitwerking van prestatieafpraak 3 behorend bij het speerpunt "Ruimte voor bedrijvigheid" uit het coalitieakkoord.</p>	

Lokale/regionale economie	Portefeuillehouder: E. Visser
Activiteiten:	Uitvoering in 2019:
Collegeprogramma 2018-2022:	
1. Er is een gemeentelijk ondersteuningsaanbod voor startende ondernemers.	1. Opstellen gemeentelijk ondersteuningsaanbod.
2. De behoefte en mogelijkheden naar realisatie van een fysiek centrum van ondernemen (innovatieve broedplaats) worden onderzocht.	2. Onderzoek uitvoeren naar de behoefte en mogelijkheden.
3. Er is een gemeentelijk ondersteuningsaanbod voor vrijwilligersorganisaties en verenigingen voor het organiseren van evenementen die het toeristisch profiel versterken.	3a. Opstellen plan over invulling van ondersteunings-aanbod in samenspraak met betrokken partijen 3b. Start met inzet van een beperkt aantal maatregelen.
4. Uitvoering van het actieprogramma economische visie.	4a. Uitwerken actieprogramma. 4b. Besluiten over Bedrijveninvesteringszone (BIZ). 4c. Besluiten over uitbreiding van bedrijventerreinen met Eekterveld IV.
5. Ondersteuning leveren aan de uitvoering van het actieprogramma van ondernemers gericht op vitale dorpscentra.	5. Ondersteuning bij uitvoeren actieprogramma van ondernemers.
<p>Toelichting: 4c. Na besluit over de gewenste uitbreiding vindt de bestemmingsplanprocedure plaats (programma 5: ruimtelijke ontwikkeling). 1-5 De activiteiten zijn uitwerkingen van prestatieafspraken 2, 4 en 5 behorend bij het speerpunt "Ruimte voor bedrijvigheid" uit het coalitieakkoord.</p>	

Wat mag dat kosten

	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
				2017	2018	2019
<i>Bedragen * € 1.000</i>						
Lasten bestaand beleid	727	1.166	601	601	601	601
Lasten nieuw beleid	-	-	62	12	12	12
Lasten totaal	727	1.166	663	613	613	613
Baten bestaand beleid	90	8	8	8	8	8
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	90	8	8	8	8	8
Saldo	-637	-1.158	-655	-605	-605	-605

Specificatie nieuw beleid

	Bedragen * € 1.000	Begrotingsjaar			
		2019	2020	2021	2022
Lasten					
<u>Meerjarenramingen:</u>					
1. Ontwikkeling Apeldoorns Kanaal		p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
2. Ondersteuningsaanbod evenementen					
- Onderzoek (incidenteel)		50	-	-	-
- Budget voor maatregelen (structureel)		10	10	10	10
<u>Meerjarenramingen:</u>					
	Investerings - bedrag:				
1. Uitbreiding stroomvoorziening markt Epe	25	2	2	2	2
Totale lasten		62	12	12	12

Programma 10 | Weer aan het werk

Omschrijving programma

Het programma omvat de onderwerpen die samenhangen met de uitvoering van de Participatiewet. De uitvoeringspraktijk is neergelegd in verordeningen. Er bestaat een relatie met programma 3 "Zorg en opvang" (bevorderen zelfredzaamheid).

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Kadernota Participatiewet "Onderweg naar werk" (2015)
- Armoede en Schuldenbeleid "Minimaal rondkomen" (2017)
- Sociale Agenda 2015-2021

Wat is de stand van zaken

Verplichte beleidsindicatoren

	2015	2016	2017
Bijstandsuitkeringen			
Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners van 18 jaar en ouder.	23,5	23,4	23,5
Per eind december 2017 hadden 610 inwoners een bijstandsuitkering op grond van de participatiewet.			

	2015	2016	2017
Lopende re-integratie-voorzieningen			
Het aantal lopende re-integratie voorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	52,4	22,4	5,6
Per eind 2017 waren er in de gemeente 110 lopende re-integratie voorzieningen.			

	2012	2013	2014	2015
% Jeugdwerkloosheid				
Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar).	0,8%	1,2%	0,8%	0,8%
In 2015 waren er 2.469 jongeren in de gemeente in de leeftijd van 16 t/m 22 jaar. Van hen waren er 20 werkloos. Vanuit het Verweij-Jonker instituut zijn er geen recentere cijfers beschikbaar. Vanuit het Verweij-Jonker instituut zijn er geen recentere cijfers beschikbaar.				

Wat willen we bereiken

1. Vergroten van maatschappelijke participatie van mensen zonder werk.
2. Verminderen van de schuldenproblematiek van Eper inwoners.
3. Verminderen van armoede bij ouderen en gezinnen met een minimuminkomen.

Wat gaan we daarvoor doen

Arbeidsparticipatie	Portefeuillehouder: E. Visser
Activiteiten:	Uitvoering in 2019:
1. Verhogen uitstroombestand participatiewet (voormalig WWB, voormalig WSW en jonggehandicapten).	1a. Prestatieafspraken maken met Werkbedrijf Lucrato over uitstroom en uitvoering oud Wsw-ers. 1b. Realiseren van baanafspraken met werkgevers en maatschappelijke organisaties voor de Eper doelgroep samen met Factor Werk. 1c. Uitvoeren project gericht op extra inzet bij activeren van mensen naar arbeidsmarkt.
2. Realiseren van de transformatie Participatiewet.	2. Uitvoeren en monitoren van het project Regel Luw.

3. Voor oudere mensen met een bijstandsuitkering de mogelijkheden bezien voor vrijstelling van de sollicitatieplicht indien zij een actieve bijdrage leveren aan vrijwilligerswerk in de gemeente.	3. Uitvoeren onderzoek naar mogelijkheden vrijstelling sollicitatieplicht voor oudere mensen.
4. In de gemeentelijke organisatie zijn mogelijkheden gerealiseerd voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.	4. Uitwerken banenafpraak sociaal akkoord.
<p><i>Toelichting:</i></p> <p>1. Lucrato voert activiteiten uit gericht op het opdoen van werkervaring, het toepassen van groepsgewijze aanpak, werkgeversbenadering en werkgeverschap oud-Wsw, beschut werken en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt die onder de Participatiewet vallen en waarvan de verwachting is dat ze binnen een jaar naar werk kunnen. Lucrato werkt hierin nauw samen met Werkplein Activerium en Factor Werk.</p> <p>2. De Transformatie-agenda is een uitwerking van de Sociale Agenda en beleidsplannen Jeugd, Wmo en Participatiewet. Binnen het project Regelluw (ook wel Vertrouwensexperiment) wordt samen met gemeente Apeldoorn en Tilburg University geëxperimenteerd met verschillende werkwijzen en begeleiding van uitkeringsgerechtigden.</p> <p>3. Dit onderwerp betreft een specifiek aandachtspunt uit het coalitieakkoord voor deze bestuursperiode.</p> <p>4. Deze banenafpraak komt voort uit de "Wet Banenafpraak en quotum arbeidsbeperkten" (april 2015).</p>	

Inkomensondersteuning	Portefeuillehouder: E. Visser
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2019:</i>
1. Financiële ondersteuning van vrijwilligersorganisaties (Stichting Leergeld, Formulierenteam en Voedselbank) die actief zijn voor huishoudens met een laag inkomen en/of schulden.	1. Subsidieafspraken maken met vrijwilligersorganisaties over de doelstellingen en activiteiten.
2. Versterken van schuldhulpverlening.	2. Uitvoeren actieplan.
<i>Collegeprogramma 2018-2022:</i>	
3. Instandhouden en versterken van de toegang van de gemeentelijke minimaregelingen: meedoenregeling, schoolfonds en het kindpakket.	3a. Onderzoek naar invoering van een instrument voor inkomensondersteunende regelingen ter verbetering van het bereik en de communicatie richting inwoners en professionals. 3b. Uitvoeren van de regelingen
4. Het realiseren van een gemeentelijk noodfonds voor ondersteuning van schrijnende situaties, die niet of onvoldoende in aanmerking komen voor andere regelingen.	4a. Besluitvorming over invoeren van een gemeentelijk noodfonds. 4b. Monitoren toepassing gemeentelijk noodfonds
<p><i>Toelichting:</i></p> <p>3-4. De activiteiten zijn uitwerkingen van prestatieafpraak 7 behorend bij het speerpunt "Zorg en ondersteuning dichtbij" uit het coalitieakkoord.</p>	

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	14.366	14.838	15.533	15.236	15.103	14.984
Lasten nieuw beleid	-	-	300	300	-	-
Lasten totaal	14.366	14.838	15.833	15.536	15.103	14.984
Baten bestaand beleid	6.545	6.584	7.236	7.236	7.236	7.236
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	6.545	6.584	7.236	7.236	7.236	7.236

	Saldo	-7.821	-8.254	-8.597	-8.300	-7.867	-7.748
--	-------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

Specificatie nieuw beleid

	Begrotingsjaar			
	2018	2019	2020	2021
<i>Bedragen * € 1.000</i>				
Lasten				
<u>Meerjarenramingen:</u>				
1. Project '2gether'	30	30	60	60
Dekking uit structurele middelen participatie	-30	-30	-60	-60
2. FactorWerk	17	17	17	17
Dekking uit structurele middelen participatie	-17	-17	-17	-17
3. Uitvoering pilots binnen het domein participatie	300	300	-	-
Totale lasten	300	300	-	-

Pijler: Bestuur

Kenmerken Bestuurlijke inzet

De inzet is inwoner- en klantgericht werken. Daartoe is een organisatie opgezet met als hoofdlijnen de dialoog aangaan met inwoners, adequaat inspelen op ontwikkelingen en een klantgerichte dienstverlening. De koers is de organisatie verder te verbeteren en te vernieuwen en toekomstbestendig te maken voor een adequate taakuitvoering.

De opvattingen over de gemeentelijke taakuitvoering zijn: de gemeente meer als regisseur en de uitvoering meer bij inwoners en derden; meer betrokkenheid van en samenwerken met inwoners en maatschappelijke organisaties en bedrijven; meer gebiedsgericht werken; zakelijk en efficiënt werken; actief mogelijkheden zoeken om de uitvoering in samenwerking met andere gemeenten te doen.

De twee gemeentelijke hoofdtaken zijn het realiseren van maatschappelijke effecten samen met inwoners en partners en het leveren van directe publieke dienstverlening (gemeentelijke diensten en producten). De verbetering en vernieuwing van de organisatie zit in het verder doorontwikkelen van het sturingsmodel "regie" (sturen-leiden-coördineren) en in samenhang daarmee de ontwikkeling van het nieuwe dienstverleningsconcept met ondersteuning van moderne informatie- en communicatietechnologie. Dit leidt tot een nieuwe oriëntatie op het gemeentelijk takenpakket en de samenwerking met inwoners en maatschappelijke organisaties.

De vorming en uitvoering van beleid doet de gemeente steeds meer in samenwerking met derden. Vanuit bestuurlijk oogpunt vraagt het heldere gemeentelijke standpunten en rolbepaling (wat wil ik bereiken, hoe doe ik dat en met wie). Van de organisatie vraagt dit een ontwikkeling naar een flexibele, en kwalitatief hoogwaardige, compacte organisatie die effectief en responsief kan opereren.

Coalitieakkoord 2018-2022

Thema 4: Verbindende overheid

Participeren van inwoners en organisaties

Het betrekken van inwoners, organisaties en bedrijven bij beleidsontwikkeling en –uitvoering vormt een belangrijk onderdeel van de gemeentelijke werkwijze. Evenals de samenwerking tussen inwonersinitiatieven en het gemeentebestuur. Een belangrijke basis ligt in de visie op de regisserende gemeente. Er vindt een actieve communicatie met de samenleving plaats.

Prestatieafspraken:

1. Participatie van inwoners, organisaties en bedrijven bij beleidsontwikkeling en –uitvoering is standaard ingebed in de werkwijze van de ambtelijke organisatie.
2. Voor een actieve communicatie met de samenleving zijn er voldoende instrumenten in het bereiken van doelgroepen en het verkrijgen van informatie.

Modern openbaar bestuur

De gemeente dient een goede digitale dienstverlening te bevorderen met een juiste prijs-kwaliteit verhouding voor alle inwoners. Dienstverlening aan huis kan daarbij een onderdeel van het standaardaanbod zijn. Epe is en blijft een zelfstandige gemeente en zoekt de samenwerking met regio-/ buurgemeenten en partners. Het gemeentebestuur heeft een open en verbindende houding naar de samenleving.

Prestatieafspraken:

3. Er is een modern Klant Contact Centrum waarin alle klanten volgens vastgestelde servicenormen zoveel mogelijk via digitale kanalen geholpen worden.
4. Er zijn activiteiten ingezet om de verbinding tussen samenleving en gemeente (bestuur en organisatie) te verstevigen, rekening houdend met ieders rol en de daarbij behorende verantwoordelijkheid.
5. De implementatie van het lopende programma voor organisatieontwikkeling, gericht op de pijlers werknemers en werkproces.

Programma 11 | Bestuur en organisatie

Omschrijving programma

Het programma omvat de onderwerpen algemeen bestuur, personeel, informatievoorziening, organisatie, financiën, huisvesting, juridische zaken, communicatie en andere bedrijfsmiddelen zoals post, repro en facilitaire zaken.

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Visie Regisserende gemeente Epe (2015)
- Visie gemeentelijke dienstverlening (2010)
- Informatie strategie (2013)
- Strategische visie op communicatie (2015)
- Nota activerings- en afschrijvingsbeleid (2012)
- Visie HRM (2010)

Wat is de stand van zaken

Verplichte beleidsindicatoren

Formatie	2015	2016	2017	2018
<i>De toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat, per 1.000 inwoners.</i>	5,8	4,9	4,9	5,0
<i>De formatie per 1 januari 2018 bedraagt 165,09 fte. Hiervan is 162,15 fte vaste formatie en 2,94 fte tijdelijke formatie.</i>				

Bezetting	2015	2016	2017	2018
<i>Het werkelijke aantal fte dat werkzaam is, per 1.000 inwoners.</i>	4,6	4,6	4,6	4,4
<i>De werkelijke bezetting per 1 januari 2018 bedraagt 144,19 fte vaste bezetting en 1,27 fte tijdelijke bezetting.</i>				

Apparaatskosten	Begroot 2017	2017 Jaarrekening	2018 Begroot	2019 Begroot
<i>(organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel, organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken, in verhouding tot het aantal inwoners.</i>	238	204	262	295
<i>De apparaatskosten in de begroting 2019 bedragen € 9,7 mln.</i>				

Externe inhuur	2017 Begroot	2017 Jaarrekening	2018 Begroot	2019 Begroot
<i>Kosten van externe inhuur voor het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en</i>	1,5%	9,95%	0,6%	0,6%

	De totale personeelskosten in de begroting 2019 bedragen € 11,5 mln.
--	--

Demografische druk <i>De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.</i>	2015	2016	2017	2018
	81,7%	82,8%	83,3%	84,5%
<i>In 2018 waren er in de gemeente 6.981 inwoners jonger dan 20 jaar en 8.120 inwoners 65 jaar of ouder.</i>				

Wat willen we bereiken

1. Ontwikkelen van een klantgerichte organisatie die gericht is op een snelle, correcte en integere dienstverlening.
2. Ontwikkelen van een op de samenleving gerichte organisatie die de dialoog aangaat met burgers en flexibel en slagvaardig inspeelt op ontwikkelingen en behoeftes.
3. Ontwikkelen van een organisatie waarbij het resultaat voorop staat en alles draait om het willen bereiken van de afgesproken doelen met een efficiënte en rechtmatige inzet van middelen.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning en control	Portefeuillehouder: <i>R.A.J. Scholten</i>
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2019:</i>
1. Verbeteren planning en control cyclus.	1. Implementeren van nieuwe processen en systemen in de planning en control-cyclus.
2. Uitvoeren jaarlijks onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van (delen van) programma's en paragrafen en van (onderdelen van) de organisatie-eenheden.	2. Uitwerken van onderzoeksopdrachten ter verlaging van de (overhead)kosten.
<i>Collegeprogramma 2018-2022:</i>	
3. De Verordening hondenbelasting is ingetrokken.	3. Financiële gevolgen verwerken in begroting 2019-2022.
4. De legesverordening is aangepast (vergroend).	4. Aanpassen legesverordening.
5. Een uitgevoerd onderzoek naar een ander systeem voor toeristenbelasting, waarbij de recreatiesector wordt betrokken.	5. Uitvoeren van een onderzoek naar een ander systeem voor toeristenbelasting.
<i>Toelichting:</i> 3. De verordening wordt met ingang van 2022 ingetrokken. 3-5. De activiteiten zijn uitwerkingen van het kader financieel- en belastingbeleid uit het coalitieakkoord.	

Burger en bestuur	Portefeuillehouder: <i>H. van der Hoeve</i>
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2019:</i>
1. Actualiseren van de Strategische visie op communicatie.	1. Actualiseren van de visie.
<i>Collegeprogramma 2018-2022:</i>	
2. Een geactualiseerd actieplan voor het toepassen van werkwijzen en instrumenten voor inwonerp participatie.	2. Actualiseren van het actieplan uit de notitie "Inwonerbetrokkenheid en gemeentebestuur".

3. Inwonerparticipatie is geborgd in de daarvoor in aanmerking komende werkprocessen.	3. Starten met het borgen in de werkprocessen.
4. Een uitgevoerd onderzoek naar een adequaat instrumentarium voor actieve communicatie met de samenleving.	4a. Uitvoeren van een doelgroepenanalyse. 4b. Onderzoek uitvoeren naar een adequaat instrumentarium per doelgroep in de samenleving.
5. De inzet van een actueel instrumentarium is geborgd in de organisatie.	5. Start activiteit in 2020 na afronding van het onderzoek hiervoor.
6. Een gerealiseerd actieplan om verbinding tussen samenleving en gemeente te verstevigen.	6. Opstellen actieplan.
7. Het faciliteren van de uitwerking van de raadsagenda voor deze bestuursperiode.	7. Uitvoeren van het door de raad, in afstemming met het college, opgestelde jaarplan.
<p><i>Toelichting:</i> 2. De notitie "Inwonerbetrokkenheid en gemeentebestuur" is het resultaat van eenheid van de raad (nov. 2016). Als specifiek aandachtspunt in het coalitieakkoord is opgenomen dat deze notitie de leidraad vormt voor de uitwerking van het thema "Verbindende overheid" uit het coalitieakkoord. 6. De insteek is een gezamenlijk actieplan van raad en college (co-productie). 2-7. De activiteiten zijn uitwerkingen van prestatieafspraken 1 en 2 behorend bij het speerpunt "Participeren van inwoners en organisaties", prestatieafpraak 4 behorend bij het speerpunt "Modern openbaar bestuur" uit het coalitieakkoord.</p>	

Organisatie	Portefeuillehouder: H. van der Hoeve
Activiteiten:	Uitvoering in 2019:
1. Verbeteren informatieveiligheid.	1. Vaststellen en uitvoeren jaarplan informatiebeveiliging.
2. Invullen gevolgen Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming.	2. Uitvoeren jaarplan.
3. Invoeren Wet Generieke Digitale Infrastructuur(WGDI).	3. Uitvoeren projectplannen voor de benodigde maatregelen.
Collegeprogramma 2018-2022:	
4. Het programma voor organisatieontwikkeling is geïmplementeerd met als resultaat: a. de medewerkers zijn getraind invulling te geven aan een ondernemende, op netwerken en samenwerking gerichte organisatie. b. de organisatie werkt procesmatig voor reguliere taken en projectmatig voor enkelvoudige opgaven c. het gemeentehuis is toekomstbestendig.	4. Uitvoeren jaarplan.
<p><i>Toelichting:</i> 2. De Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) is sinds 25 mei 2018 van kracht. De verordening vervangt de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) en regelt de bescherming van persoonsgegevens van natuurlijke personen 4. Het programma is opgezet om gestructureerd en in samenhang die inspanningen te realiseren die nodig zijn om de gemeentelijke organisatie sterk en toekomstbestendig te maken. Het programma is onder meer gericht op het personeelsbestand, procesmatig en zaakgericht werken en de werkomgeving (gemeentehuis). In de paragraaf bedrijfsvoering is een verdere uitwerking hiervan opgenomen. De activiteit is een uitwerking van prestatieafpraak 5 behorend bij het speerpunt "Modern openbaar bestuur" uit het coalitieakkoord.</p>	

Dienstverlening	Portefeuillehouder: H. van der Hoeve
Activiteiten:	Uitvoering in 2019:
1. Vormgeven van e-overheid.	1. Uitvoeren jaarplan.
2. Een gefaseerde implementatie van het Klant Contact Centrum.	2. Uitvoeren Implementatieplan KCC.
Collegeprogramma 2018-2022:	
3. Een geactualiseerde visie op dienstverlening inclusief servicenormen is opgesteld.	3. Start activiteit in 2020.

4. Een geactualiseerd implementatieplan KCC is opgesteld.	4. Start activiteit in 2020.
<p><i>Toelichting:</i></p> <p>1. Digitale Agenda 2020 is de overheidsbrede agenda voor het verbeteren van de dienstverlening aan inwoners en ondernemers en geeft richting aan het gemeentelijk uitvoeringsplan.</p> <p>2. Het betreft het Implementatieplan KCC dat loopt tot 2020. De lopende activiteiten richten zich op de organisatiebrede verbetering van de dienstverlening (o.a. telefonische dienstverlening).</p> <p>3-4. De activiteiten zijn uitwerkingen van prestatieafspraken 3 behorend bij het speerpunt "Modern openbaar bestuur" uit het coalitieakkoord.</p> <p>4. De actualisatie van het implementatieplan KCC volgt nadat de visie op dienstverlening inclusief de servicenormen is vastgesteld.</p>	

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	3.782	3.170	2.980	3.428	3.840	4.353
Lasten nieuw beleid	-	-	30	102	-	-
Lasten totaal	3.782	3.170	3.010	3.530	3.840	4.353
Baten bestaand beleid	815	652	404	409	408	389
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	815	652	404	409	408	389
Saldo	-2.967	-2.518	-2.606	-3.121	-3.432	-3.964

Specificatie nieuw beleid

Bedragen * € 1.000	Begrotingsjaar			
	2019	2020	2021	2022
<i>Lasten</i>				
<u>Meerjarenramingen:</u>				
1. Beleidsontwikkeling Dienstverlening	-	82	-	-
2. Uitvoering raadsagenda	30	20	-	-

	Totale lasten	30	102	-	-
--	---------------	----	-----	---	---

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Omschrijving

De algemene dekkingsmiddelen kenmerken zich door hun vrije bestedingsdoel. De belangrijkste algemene dekkingsmiddelen zijn de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de onroerendezaakbelastingen. In het overzicht worden dan ook de baten vermeld die niet reeds in de diverse programma's zijn opgenomen.

In dit hoofdstuk is eveneens het in de begroting opgenomen bedrag voor 'onvoorzien uitgaven' opgenomen.

Wat is de stand van zaken

Verplichte beleidsindicatoren

Woonlasten éénpersoonshuishouden	2015	2016	2017	2018
<i>Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.</i>				
	594	610	587	544

Woonlasten meerpersoonshuishouden	2015	2016	2017	2018
<i>Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.</i>				
	667	687	662	620

WOZ-waarde woningen	2014	2015	2016	2017
<i>De gemiddelde WOZ waarde van woningen in 1.000 euro.</i>				
	265	266	262	262
<i>De gemiddelde WOZ-waarde voor het belastingjaar 2017 is de waarde op de peildatum van taxatie 1-1-2016.</i>				

Overzicht

De in het onderstaande overzicht vermelde bedragen zijn netto bedragen. Dit houdt in dat op de verkregen baten de daarop betrekking hebbende kosten (zoals direct toerekenbare uren en invorderingskosten) in mindering gebracht.

Bedragen * € 1.000	Realisatie 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lokale heffingen	8.376	7.767	8.753	8.866	8.976	6.815

Algemene uitkering	42.827	43.328	46.150	47.313	47.935	48.961
Dividend uitkeringen	193	138	129	129	129	129
Saldo financieringsfunctie	1.586	1.625	1.745	1.729	1.702	1702
Overige alg. dekkingsmidd.	-149	-102	-105	-105	-105	-105
Totaal	52.834	52.756	56.673	57.932	58.637	57.502
Onvoorziene uitgaven	-	-59	-	-	-	-

Lokale heffingen

De belastingopbrengsten in het bovenstaande overzicht zijn opgenomen zonder rekening te houden met de kwijtschelding. Voor een inhoudelijke toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Lokale heffingen.

Algemene uitkering

De Algemene uitkering is gebaseerd op de mei circulaire 2018. Op basis van deze circulaire is een berekening gemaakt waaruit de volgende inkomsten blijken:

<i>bedragen * € 1.000</i>	2019	2020	2021	2022
Algemene uitkering autonoom	40.749	42.200	43.433	44.598
Integratie uitkering sociaal domein	5.276	4.988	4.877	4.738
Algemene uitkering totaal	46.025	47.188	48.310	49.336

De ontwikkelingen in de algemene uitkering zijn verwerkt in de programmabegroting 2019-2022.

Dividend

Dividend wordt ontvangen van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en van Waterbedrijf Vitens.

Saldo financieringsfunctie

Onder het saldo van de financieringsfunctie moet worden verstaan het saldo van (a) de betaalde rente over de aangegane leningen en over de aangetrokken middelen in rekening-courant en (b) de ontvangen rente over de uitzettingen inclusief de doorbelasting rente naar de programma's.

Overige algemene dekkingsmiddelen

Resterende dekkingsmiddelen.

Onvoorzien

Dit bedrag is in de begroting beschikbaar voor uitgaven welke onvoorzien, onvermijdbaar en onuitstelbaar zijn. De besteding hiervan vindt plaats in het kader van de voortgangsrapportage. Op programma 11 is hiervoor een structureel bedrag van € 88.000 opgenomen.

Wat mag dat kosten

	Bedragen * € 1.000					
	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	2.205	2.232	368	384	411	411
Lasten nieuw beleid	-	-	10	-	-	-26
Lasten totaal	2.205	2.232	378	384	411	385
Baten bestaand beleid	55.039	54.929	57.049	58.315	59.047	57.959
Baten nieuw beleid	-	-	2	2	2	-71
Baten totaal	55.039	54.929	57.051	58.317	59.049	57.888
Saldo	52.834	52.697	56.673	57.933	58.638	57.503

Specificatie nieuw beleid

	Bedragen * € 1.000			
	Begrotingsjaar			
Lasten	2019	2020	2021	2022
<u>Meerjarenramingen:</u>				
1. Onderzoek nieuw systeem toeristenbelasting	10	-	-	-
2. Afschaffen hondenbelasting: wegvallen uitvoeringskosten	-	-	-	-26
Totale lasten	10	-	-	-26
Baten				

<u>Meerjarenramingen:</u>				
1. Afschaffen hondenbelasting: wegvallen baten vanaf 2022	-	-	-	-73
2. Extra stroomvoorziening markt Epe (precariobelasting)	2	2	2	2
Totale baten	2	2	2	-71

Overhead

Omschrijving

De overheadkosten zijn de kosten die verband houden met de sturing en ondersteuning van de primaire processen van de gemeente. Het uitgangspunt is dat kosten zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de betreffende taken/activiteiten. Dit betekent dat alle bedrijfskosten die direct verbonden zijn aan activiteiten, taken en producten die gericht zijn op de externe klant niet onder de overheadkosten vallen.

Wat is de stand van zaken

Verplichte beleidsindicatoren

Overheadkosten	2017 Begroot	2017 Jaarrekening	2018 Begroot	2019 Begroot
<i>De overheadkosten zoals begroot/verantwoord op taakveld 0.4 gedeeld door het totaal saldo van lasten (exclusief toevoegingen aan reserve).</i>	10,9%	9,3%	11,6%	12,5%
De totale overheadkosten voor de begroting 2019 zijn € 9,7 mln. Het totaal saldo van lasten bedraagt in 2018 € 77,3 mln.				

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	6.782	8.743	8.554	8.466	8.362	8.362
Lasten nieuw beleid	-	-	1.292	879	588	521
Lasten totaal	6.782	8.743	9.846	9.345	8.950	8.883
Baten bestaand beleid	-	152	157	157	157	157
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	-	152	157	157	157	157

	Saldo	-6.782	-8.591	-9.689	-9.188	-8.793	-8.726
--	-------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

Specificatie nieuw beleid

Lasten	Bedragen * € 1.000	Begrotingsjaar			
		2019	2020	2021	2022
<u>Meerjarenramingen:</u>					
1. "Sterk Werk": overdracht naar archiefbewaarplaats	80	-	-	-	-
2. Vervanging digitale systeem financiële administratie (dekking uit reserve ict)	80	-	-	-	-
3. Wet Generieke Digitale Infrastructuur (WGDI) / Gemeentelijke Gemeenschappelijke Infrastructuur (GGI)	120	58	48	17	
4. Asbestsanering oude deel gemeentehuis	170	-	-	-	-
5. Ontwikkeling kennis, houding en gedrag van medewerkers in het kader van Gebiedsgericht Werken	25	25	-	-	-
6. Inwonerparticipatie en actieve communicatie samenleving	70	70	-	-	-
7. HRM instrumentarium	40	40	-	-	-
8. Opleidingen organisatie	30	30	30	30	
9. Regeling Generatiepact	89	86	29	-	-
10. Implementatie processturing door procesverantwoordelijke, proceseigenaar en processteam	90	90	35	35	
11. Capaciteit uitvoering AVG	50	50	20	20	
12. Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (WNRA)	93	9	-	-	-
13. Uitwerking ICT visie; ICT infrastructuur in regie:					
- Incidentele kosten GGI veilig	5	13	13	-	-
- Structurele kosten GGI veilig	18	43	48	53	
- Kosten externe hosting ICT infrastructuur	-	51	51	51	
- Verlaging beheerskosten	-	-18	-18	-18	
<u>Meerjareninvesteringsplan:</u>					
	Investerings -bedrag:				
1. Masterplan gemeentehuis	3.649	256	256	256	256
2. Masterplan gemeentehuis; effecten marktwerking	385	27	27	27	27
3. Masterplan gemeentehuis; duurzaamheidsmaatregelen	720	50	50	50	50
	Totale lasten	1.292	879	588	521

Paragrafen

Paragraaf 1 | Lokale heffingen

1.1 Inleiding

De paragraaf lokale heffingen geeft inzicht in het beleid van de lokale heffingen. De raad bepaalt het belastingbeleid in beginsel samenhangend met het vaststellen van de begroting. Daar vindt de integrale afweging plaats. Beleidsmatige wijzigingen worden in deze paragraaf toegelicht. Redactionele en technische wijzigingen van de belastingen worden in het raadsvoorstel met de belastingverordeningen toegelicht.

1.2 Beleidskaders

Het beleid betreffende de lokale heffingen is opgenomen in landelijke wet- en regelgeving, in deze paragraaf en in:

- belastingverordeningen (2018)
- coalitieakkoord 2018-2022)
- regeling kwijtschelding gemeentelijke belastingen (2013)
- beleid arrangementen toeristenbelasting (2005)

1.3 Stand van zaken, ontwikkelingen en beleidsaanpassingen

1.3.1 Algemeen tarievenbeleid

Belastingen en heffingen worden waardevast gehouden door de tarieven te verhogen met het inflatiepercentage (1,8%). Heffingen waar een individuele tegenprestatie van de overheid tegenover staat zijn waar mogelijk 100% kostendekkend. Een overzicht van geraamde algemene dekkingsmiddelen is opgenomen in deel 3. Hieronder worden per belastingsoort de bijzonderheden en afwijkingen van het algemeen tarievenbeleid vermeld.

1.3.2 Wet waardering onroerende zaken (WOZ)

Het bepalen en vaststellen van de WOZ-waarde van onroerende zaken wordt uitgevoerd door Tribuut. De Waarderingskamer houdt hierop toezicht en geeft een algemeen oordeel over die uitvoering. Tribuut heeft met de deelnemende gemeenten afgesproken dat dit oordeel 'goed' moet zijn. Eind 2017 kwamen vanuit de Waarderingskamer signalen binnen dat Tribuut het WOZ-proces moet verbeteren. Medio 2018 heeft de Waarderingskamer aangegeven dat het algemeen oordeel vastgesteld zal worden op 'voldoende'. Daarmee voldoet Tribuut niet meer aan de afspraak. Tribuut gaat een verbeterplan opstellen waarbij in beeld wordt gebracht wat er nodig is om de kwaliteit te verbeteren en het algemeen oordeel weer op 'goed' te krijgen.

1.3.3 Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

De OZB is een algemene heffing die bestaat uit een eigenaren- en gebruikersdeel. Het gebruikersdeel wordt alleen van niet-woningen geheven. Woongedeeltes binnen niet-woningen zijn vrijgesteld van OZB. Voor het jaar 2019 gelden de WOZ-waarden per peildatum 1-1-2018. Ontwikkelingen in de waarde als gevolg van de jaarlijkse herwaardering worden gecompenseerd via het tarief. Om een beheerste lastenontwikkeling te waarborgen is de zogenaamde macronorm OZB afgesproken. Die houdt in dat de OZB in 2019 in Nederland als geheel niet meer mag stijgen dan 4%. De gemeente Epe blijft onder de macronorm.

1.3.4 Reinigingsheffingen

De heffingen dekken de kosten van inzameling en verwerking van huisvuil, bedrijfsafval en het brengen van huisvuil naar het recycleplein. In de jaren 2018 t/m 2020 vindt een extra onttrekking plaats aan de egalisatiereserve om deze terug te brengen tot een aanvaardbaar niveau.

In Epe is onderscheid in tarief tussen één- en meerpersoonshuishoudens. Dat maakt dat de opbrengst redelijk goed is in te schatten en niet gevoelig is voor variatie in aangeboden hoeveelheid. Hieronder staat het lasten-batenoverzicht van deze heffingen. Het taakveld verkeer en vervoer betreft de lasten verbonden aan het straatvegen en illegale afvalstortingen. Het straatvegen heeft drie functies – beeld openbare ruimte, afvalinzameling en voorkomen van verstopping van het riool – die alle drie een even groot aandeel hebben. De lasten daarvan zijn daarom voor 33% meegenomen. De lasten voor illegale afvalstortingen zijn volledig toerekenbaar aan de heffing. De lasten op het taakveld afval zijn volledig toerekenbaar aan de heffing. De negatieve baat van het taakveld inkomensregelingen betreft de verwachte kwijtschelding. De baten op het taakveld afval betreffen de inkomsten uit de heffing en overige baten zoals ontvangen subsidies voor zwerfafval, papier en plastic.

Taakveld	verhaalbare lasten	baten
	(x € 1.000)	
2.1 - Verkeer en vervoer	57	-
6.3 - Inkomensregelingen	-	-99
7.3 - Afval	3.071	3.721
0.4 - Overhead	100	-
0.10 - Mutaties reserves	-	244
BTW	638	-
Totaal	3.866	3.866

1.3.5 Rioolheffing

Deze heffing dekt de kosten van de rioleringszorgplicht die op de gemeente rust. In het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) is een tariefsverhoging van 2,5% voorzien. Bij de rioolheffing is het gebruikerstarief afhankelijk van het waterverbruik. Daardoor is er een financiële prikkel om minder water te gebruiken. De kans bestaat dus dat het waterverbruik afneemt en daardoor de verwachte opbrengst niet wordt gerealiseerd. De afgelopen jaren is niet gebleken dat het waterverbruik significant is gewijzigd. Het risico is daarom beperkt. Door deze heffingsgrondslag is er sprake van kruissubsidiëring van grootverbruikers aan kleinverbruikers: 31% van de gebruikersopbrengst wordt opgebracht door 1% van de belastingplichtigen. De lasten voor de gemeente stijgen namelijk niet recht evenredig met de hoeveelheid geloosd water. Deze tariefstelling is gebaseerd op het principe 'de gebruiker betaalt'.

Uit onderstaand overzicht blijkt volledige kostendekking. In het GRP zijn de beleidsuitgangspunten met betrekking tot het verhalen van de lasten opgenomen. Korthedshalve verwijzen wij daarnaar. De baten op taakveld 'belastingen overig' betreffen de inkomsten uit de baatbelasting riolering. De baten riolering betreffen de rioolheffing en het eenmalig rioolaanleggeld. De baten uit de reserve is de waardecorrectie van de egaliseringsreserve rioolheffing. Om de kosten volledig te dekken vindt een onttrekking aan de egaliseringsvoorziening plaats.

Taakveld	verhaalbare lasten	baten
	(x € 1.000)	
0.64 - Belastingen overig	5	13
2.1 - Verkeer en vervoer	82	-
6.3 - Inkomensregelingen	7	- 19
7.2 - Riolering	2.289	2.637
0.4 - Overhead	78	-
0.10 - Mutaties reserves		2
Mutatie voorziening 97012		108
BTW	280	-
Totaal	2.741	2.741

1.3.6 Forensenbelasting

Dit betreft de heffing op gemeubileerde woningen die beschikbaar worden gehouden door mensen die niet in de gemeente Epe wonen. De WOZ-waarde is de grondslag voor de heffing. Het tarief is een percentage van de waarde. Waarde-ontwikkelingen als gevolg van de jaarlijkse herwaardering worden vereffend via het tarief. Er is een minimumtarief en een maximumtarief. Het minimum is gelijk aan het tarief voor een jaarplaats bij de toeristenbelasting.

1.3.7 Hondenbelasting

De hondenbelasting is in Epe een doelbelasting. Er is een koppeling tussen de kosten van voorzieningen voor hondenbezitters en de heffing. Die voorzieningen worden alleen binnen de gemeente getroffen, zodat het buitengebied is vrijgesteld. In het coalitieakkoord is vastgelegd dat deze belasting in deze periode wordt afgeschaft. Dat zal met ingang van 2022 gebeuren.

1.3.8 Precariobelasting

Deze belasting wordt geheven voor het hebben van voorwerpen op, onder of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond. De gemeente mag nog tot en met 2021 belasting heffen op kabels en leidingen. De opbrengst kabels en leidingen over 2019 wordt in 2020 opgelegd en geïnd. De besteding van de opbrengst vindt pas plaats nadat de opbrengst met zekerheid is gerealiseerd. Op begrotingsbasis wordt deze daarom in een reserve gestort.

1.3.9 Toeristenbelasting

Dit is de belasting op overnachtingen tegen betaling door niet-inwoners. De raad heeft in mei 2018 besloten dat het tarief in 2019 € 1,00 per nacht bedraagt. In 2019 vindt onderzoek plaats naar een robuuster en eenvoudiger systeem van belastingheffing. Daarbij wordt de recreatiesector betrokken.

1.3.10 Baatbelasting riolering en rioolaanleggeld

Deze heffingen dienen ter dekking van de kosten voor de aanleg van riolering. In het buitengebied is de aanleg van riolering voltooid. Er zijn verordeningen die nog van kracht zijn voor situaties waarin mensen in het verleden hebben gekozen voor een jaarlijkse aanslag.

1.3.11 Begraafrechten

Met deze heffing worden de kosten van de gemeentelijke begraafplaatsen gedekt. Er is een egalisatievoorziening waaruit de onderhoudskosten die in het verleden zijn afgekocht worden betaald. Er vindt een onttrekking aan deze voorziening plaats om te komen tot volledige kostendekking. Van de lasten op het taakveld begraafplaatsen zijn de beleidsuren niet meegenomen. De baten op het taakveld begraafplaatsen betreft de afkoopsommen onderhoud en de overige eenmalige en jaarlijkse begraafrechten. De lasten zijn inclusief BTW geraamd.

Taakveld	verhaalbare lasten	baten
	(x € 1.000)	
7.5 - Begraafplaatsen	698	713
0.4 - Overhead	79	-
mutatie voorziening 97004		64
Totaal	777	777

1.3.12 Leges

Leges betreffen vergoedingen voor allerlei gemeentelijke dienstverlening zoals vergunningen, paspoorten en trouwen. De meeste tarieven stijgen met de index. In bepaalde gevallen zijn er afwijkingen, zoals bij wettelijk voorgeschreven (maximum) tarieven. Bij de begroting 2017 zijn de achterliggende beleidskeuzes voor de diverse leges vastgelegd.

Er is geen beleid om te kruissubsidiëren *tussen* producten. Bij de bouwleges is het tarief afhankelijk van de bouwkosten. Het tarief bij bouwsommen boven de ca. € 5.000.000 loopt niet meer op om extreem hoge legesbedragen te voorkomen die niet meer in verhouding staan tot de te maken kosten. Gemiddeld genomen is er sprake van 'subsidiering' van dure bouwwerken aan goedkope bouwwerken. In onderstaand overzicht wordt aangegeven in welke mate dat plaatsvindt.

Bouwkosten	% van totale lasten	% van totale opbrengst
< € 100.000	45%	13%
€ 100.000 - € 500.000	30%	46%
> € 500.000	25%	41%

Voor vooroverleg bij bouwaanvragen worden geen separate leges in rekening gebracht, omdat in de meeste gevallen vooroverleg uiteindelijk leidt tot een (betere) aanvraag. De gevallen waarin wel een bouwaanvraag wordt ingediend 'subsidieren' de gevallen waarin vooroverleg niet leidt tot een bouwaanvraag. Vanaf 2019 wordt duurzaam (ver)bouwen gestimuleerd via lagere leges.

De personeelslasten zijn op basis van historie en de verdeling over de taakvelden geraamd. De baten zijn waar mogelijk geraamd op basis van aantallen x tarief. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de kostendekking per product.

Product	kostendekking	Product	kostendekking
Kopieën	100%	Reisdocumenten	100%
Huwelijken	74%	APV/bijzondere wetten	86%
Akten en afschriften	56%	Kapvergunningen	27%
BRP-verstrekingen	85%	Bouwvergunningen	100%
Rijbewijzen	92%	Bodemoetsen	78%

Uit onderstaand overzicht voor de legesverordening in zijn geheel blijkt een kostendekking van 92%.

Taakveld	verhaalbare lasten	baten
	(x € 1.000)	
0.2 - Burgerzaken	292	371
1.2 - Openbare orde en veiligheid	29	50
5.7 - Openbaar groen	92	32
6.2 - Wijkteams	12	-
7.4 - Milieubeheer	12	11
8.1 - Ruimtelijke ordening	11	-
8.3 - Wonen en bouwen	514	1.084
0.4 - Overhead	688	1
BTW	43	-

Totaal	1.693	1.549
--------	-------	-------

1.4 Kostendekking

Bij de toepasselijke heffingen zijn de lasten-batenoverzichten en specifieke beleidsuitgangspunten vermeld. Naast de lasten die direct uit de taakvelden zijn af te leiden, worden ook overheadkosten en BTW toegerekend. De methodiek van de toerekening van de overheadkosten is vastgelegd in de Financiële verordening 2017. De BTW is berekend als opslag over de 'derdenkosten'. De afschrijvingslasten zijn ontstaan uit investeringen waarbij deels sprake is van derdenkosten. De BTW daarover is ook meegenomen.

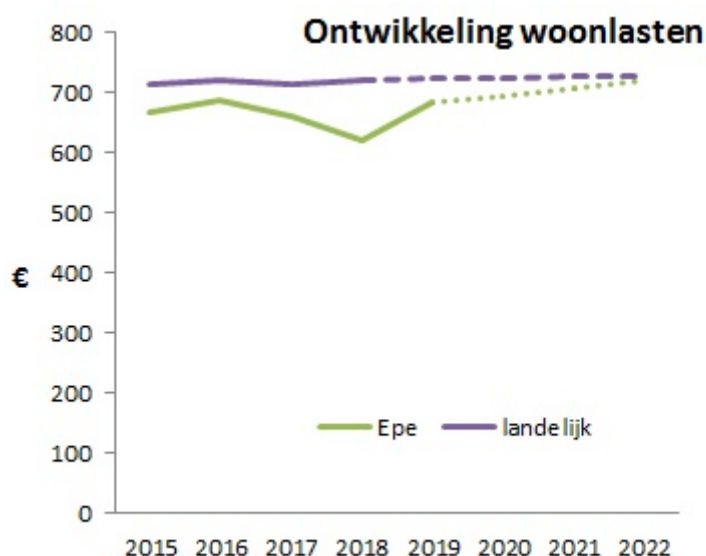
1.5 Kwijtschelding

In Epe is voor afvalstoffenheffing en rioolheffing voor gebruikers kwijtschelding mogelijk. De gedeelde inkomsten worden gecompenseerd via een verhoging van het tarief van de betreffende heffing. Gemeenten mogen binnen de wettelijke kaders beperkt eigen beleid voeren. Epe maakt maximaal gebruik van die mogelijkheden. Voor zover mogelijk wordt geautomatiseerd kwijtschelding verleend op basis van reeds bekende gegevens.

1.6 Woonlasten

Beleid is dat de woonlasten onder het landelijk gemiddelde blijven. Dit betreft de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Hieronder is de verwachte ontwikkeling van de woonlasten weergegeven. De landelijke gegevens komen uit de COELO-atlas. Voor de verwachte landelijke ontwikkeling is uitgegaan van de gemiddelde stijging van de afgelopen jaren (0,3%). Voor Epe is rekening gehouden met de verwachte inflatie en een toename van het aantal panden. De gemiddelde woonlasten stijgen van € 670 (exclusief tijdelijke woonlastenverlichting) naar € 683. De stijging van de woonlasten is 2%.

De tijdelijke woonlastenverlichting werd bekostigd uit de gerealiseerde opbrengst precariobelasting. Over het afgelopen jaar staat die opbrengst nog niet met zekerheid vast, omdat er beroep is ingediend. Zodra de opbrengst met zekerheid is gerealiseerd, vindt besluitvorming over de besteding daarvan plaats.

Paragraaf 2 | Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

2.1 Inleiding

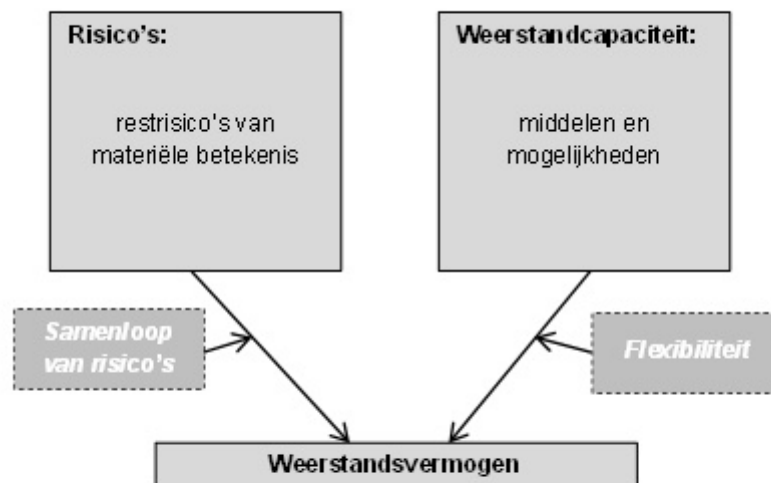
Risicobeheersing wordt in de gemeente Epe procesmatig uitgevoerd in een risicomanagement proces. Het risicomanagement proces is een systematisch en cyclisch proces om risico's te identificeren, te analyseren en te beoordelen, op basis hiervan maatregelen te nemen (beheersing) en die te evalueren.

Door de gekozen manier van beheersen van een bepaald risico kan er een restrisico voor de organisatie overblijven. Op het moment dat een risico manifest wordt is het uitgangspunt van de gemeente Epe dat er middelen beschikbaar zijn binnen de organisatie zodat de (financiële) gevolgen van het risico geen invloed hebben op de normale bedrijfsvoering. Ofwel restrisico's dienen opgevangen te worden binnen de normale bedrijfsvoering en hebben daarop geen invloed.

De relatie tussen de beschikbare middelen (ook wel weerstandscapaciteit genoemd) en de restrisico's wordt het weerstandsvermogen genoemd. Nader uitgewerkt is het weerstandsvermogen de relatie tussen:

1. Weerstandscapaciteit: Dit zijn de middelen en mogelijkheden die de gemeente in staat stelt om financiële tegenvallers op te vangen.
2. Risico's: Dit zijn de restrisico's die van materiële betekenis zijn in relatie tot de financiële positie van de gemeente.

Schematisch ziet dat er als volgt uit:

2.2 Beleidskaders

In februari 2018 heeft de gemeenteraad van Epe de nota risicomanagement en weerstandsvermogen vastgesteld. In deze nota is het risicomanagementproces vastgelegd en de kaders aangegeven voor de uitvoering van het risicomanagement en het weerstandsvermogen.

De volgende randvoorwaarden zijn vastgelegd:

- het risicomanagement wordt procesmatig en conform de standaarden in de nota risicomanagement en weerstandsvermogen uitgevoerd.
- de risico's waarbij het financiële effect op de bedrijfsvoering Groot tot Zeer groot is en de kans daarop ook Groot tot Zeer groot is, worden (in de regel) maatregelen getroffen voor het restrisico in de vorm van een voorziening, bestemmingsreserves of (structurele) stelpost(en) in de begroting.

- de weerstandscapaciteit wordt gevormd uit het saldo van de algemene reserve, de begrotingsruimte of het rekeningresultaat en het bedrag voor onvoorzien.
- de ratio voor het weerstandsvermogen is minimaal voldoende (groter dan 1).
- de verhouding algemene reserve in relatie tot de benodigde weerstandscapaciteit is minimaal voldoende (groter dan 1).

2.3 Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen die de gemeente in staat stelt om financiële tegenvallers op te vangen. Onder deze middelen worden opgenomen de algemene reserve, de begrotingsruimte (of het rekeningresultaat) en het bedrag voor onvoorzien.

De onderdelen van de weerstandscapaciteit kunnen een structureel of een incidenteel karakter hebben. Incidentele weerstandscapaciteit is opgebouwd uit eenmalig beschikbare middelen, structurele weerstandscapaciteit is opgebouwd uit structureel beschikbare middelen. In de onderstaande tabel wordt de weerstandscapaciteit aangegeven.

	2019	karakter
Weerstandscapaciteit		
Algemene reserve	2.000.000	incidenteel
Begrotingsruimte 2019	8.000	structureel
Onvoorzien 2019	88.000	incidenteel
Totaal	2.096.000	

De stand van de algemene reserve op 1 januari 2019 bedraagt € 2,5 miljoen. Het surplus boven de minimaal benodigde stand volgens de nota reserves en voorzieningen is ingezet bij de onderliggende begroting. Hiermee is € 2 miljoen in de algemene reserve beschikbaar voor de weerstandscapaciteit.

2.4 Risico's

Een risico voor een organisatie is een onzekere gebeurtenis die, als die zou plaatsvinden, vertragend of belemmerend werkt om de doelstellingen te bereiken. De gevolgen van het zich werkelijk voordoen van deze gebeurtenissen vertalen zich vaak in financiële schade maar ook in niet-financiële schade. De inventarisatie van risico's heeft als doel om de, op het moment van het opstellen van deze begroting, bekende risico's te benoemen en toe te lichten. Voor zover risico's als concrete toekomstige financiële verplichtingen te kwantificeren zijn, zijn daarvoor (financiële) voorzieningen gevormd.

Het kwantificeren van risico's is lastig en in veel gevallen zullen de gemaakte keuzes arbitrair zijn. Bij de kwantificering van risico's wordt gebruik gemaakt van het onderscheid tussen het inherente risico en het restrisico. Het inherente risico is het risico zonder dat er rekening gehouden is met het effect van een beheersmaatregel die getroffen is om het risico in te perken. Door het nemen van beheersmaatregelen wordt de omvang van het risico minder. Het risico dat overblijft na het nemen van beheersmaatregelen wordt het restrisico genoemd.

De risico's zijn in een risicokaart hieronder weergegeven waarbij het effect (het restrisico) van de gebeurtenis op de financiële positie van de gemeente, is afgezet tegen de kans dat de gebeurtenis zich voordoet. Onder de tabel wordt een omschrijving van het risico gegeven en de risicokenmerken benoemd.

Risicokaart:

E F F E C T	Zeer groot restrisico restrisico >= € 500.000		- Borg en garantstelling			
	Groot restrisico restrisico tussen € 250.000 en € 500.000		- Verbonden partijen			
	Midden restrisico restrisico tussen € 100.000 en € 250.000			- Organisatie-Personeel - Accommodaties		
	Klein restrisico restrisico tussen € 25.000 en € 100.000		- Juridische claims en aansprakelijkheid	- Omgevingswet		
	Zeer klein restrisico restrisico <= € 25.000		- Grond-exploitatie	- Inkomensvoorziening	- Sociaal domein	- Algemene uitkering - BTW compensatie
		Zeer klein < 10%	Klein 10 - 30%	Midden 30-50%	Groot 50-70%	Zeer groot 70-90%
K A N S						

Toelichting risico's.

Onderstaand wordt een korte toelichting gegeven op de in de risicokaart opgenomen risico's en enkele kenmerken benoemd.

Sociaal Domein	Risico kenmerken
De middelen voor de uitvoering van de taken in het sociaal domein verstrekt het Rijk via één integratie-uitkering. De gemeente kan dat geld naar eigen inzicht besteden, verantwoording aan het Rijk is niet nodig. De gemeente loopt met de uitvoering van deze (relatief nieuwe) taken aanzienlijke financiële risico's. Dit wordt mede veroorzaakt door het 'open einde' karakter van deze taken. Om de risico's te beheersen is een monitoring systematiek opgezet waardoor tijdig signalen worden ontvangen zodat bijgestuurd kan worden zowel beleidsmatig als in de uitvoering en financieel. Met de reserve Risico's Sociaal Domein worden de financiële risico's opgevangen die de gemeente loopt als gevolg van de uitvoering van de taken in het sociaal domein. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de Paragraaf 9 Sociaal Domein.	Kansklasse: Groot Effectklasse: Zeer klein Restrisico: Geen Ontwikkeling risico: Gelijk gebleven Risico sturing: Reduceren Risico karakter: Structureel Beslag op weerstandscapaciteit: Geen

<p>Grondexploitatie</p> <p>De gemeente Epe voert een facilitair grondbeleid. Daarbij is de gemeente bij ontwikkelingen eerder volgend dan initiërend. Hiermee worden de risico's voor de gemeente sterk beperkt. Voor een verdere uitwerking wordt verwezen naar Paragraaf 7 Grondbeleid. Uit deze paragraaf blijkt dat de risico's binnen het grondbedrijf en regionale woningbouwprogrammering voldoende afgedekt worden met een bestemmingsreserve.</p>	<p>Risico kenmerken</p> <p>Kansklasse: Klein Effectklasse: Zeer klein Restrisico: Geen Ontwikkeling risico: Gelijk gebleven Risico sturing: Reduceren Risico karakter: Incidenteel Beslag op weerstandscapaciteit: Geen</p>
<p>Verbonden partijen</p> <p>De gemeente heeft (zeer uiteenlopende) relaties en verbindingen met instellingen en vennootschappen. In paragraaf 6 wordt uitgebreid ingegaan op relaties en verbindingen van de gemeente met deze verbonden partijen. Kenmerkend voor verbonden partijen is dat zij op afstand van het college en de gemeenteraad functioneren. Elk van de verbonden partijen hebben hun eigen risicoprofiel met een daarbij behorend pakket aan maatregelen om de bestuurlijke en financiële risico's te beheersen.</p> <p>Bij verbonden partijen wordt ernaar gestreefd dat de eigen vermogenspositie van de verbonden partij een solide omvang heeft zodat in eerste instantie financiële tegenvallers zelf opgevangen kunnen worden.</p> <p>Formeel bedraagt het risico van de gemeente in vennootschappen niet meer dan de waarde van de aandelen die de gemeente bezit. In de praktijk zal het echter zo zijn dat in financieel slechte tijden (insolvabiliteit) de gemeente bestuurlijk zal worden aangesproken om bij te dragen in mogelijke oplossingen.</p> <p>Voor het afdekken van de risico's in de privaat-publieke samenwerking zijn middelen opgenomen in de reserve bouwgrondexploitatie.</p>	<p>Risico kenmerken</p> <p>Kansklasse: Klein Effectklasse: Groot Restrisico: € 308.000 Ontwikkeling risico: Toegenomen Risico sturing: Reduceren Risico karakter: Incidenteel Beslag op weerstandscapaciteit: € 77.000</p>
<p>Juridische risico's en aansprakelijkheid</p> <p>De gemeente loopt juridische risico's, omdat veel primaire processen binnen de gemeente van juridische aard zijn en bij het onrechtmatig handelen van de gemeente kan een schadeclaim worden ingediend. Juridische procedures kunnen zowel bestuursrechtelijk als civielrechtelijk van aard zijn.</p> <ol style="list-style-type: none"> Bestuursrechtelijke risico's worden -voor zover het om beschikkingen gaat- beperkt doordat in bezwarenprocedures een toetsing plaatsvindt door een onafhankelijke commissie. Civielrechtelijke procedures betreffen zowel gevallen waarin de gemeente door derden in een juridische procedure wordt betrokken (dagvaarding, aansprakelijkheidstelling, derdenbeslag etc.) als gevallen waarbij de gemeente zelf tegenover derden een juridische procedure start (aansprakelijkheidstelling, dagvaarding etc.). <p>Het financiële risico is vaak moeilijk van te voren in te schatten. De kosten voor (verplichte) externe juridische bijstand, alsmede proceskosten, zijn de laatste jaren opgelopen, maar lijken zich te stabiliseren. Het claimen van proceskosten en het toewijzen daarvan door de rechter is standaard geworden. Tegen civielrechtelijke claims, voortvloeiend uit onrechtmatige daad en onrechtmatige besluiten (bijv. vernietigde besluiten) heeft de gemeente zich verzekerd. Voor juridische bijstand, veroordelingen in proceskosten/griffiekosten, eigen risico's en eigen bijdragen heeft de gemeente regulier budgetten opgenomen.</p> <p>Naarmate de gemeente meer optreedt als regievoerder en opdrachtgever, wordt de kans dat in de uitvoering verschillen van inzicht optreden over gemaakte afspraken groter. Dit kan ook leiden tot procedures wanneer partijen er niet in slagen hun verschillen van inzicht in onderling overleg op te lossen.</p> <p>Financiële claims: Er loopt op dit moment een schadestaatprocedure bij de rechtbank. Voor de eventuele financiële gevolgen heeft de gemeente, conform het beleid, risico voorzieningen getroffen. De zaak met betrekking tot de kiosk aan de Dellenweg is met het arrest van het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden van 10 juli 2018 geëindigd; De gemeente is in het gelijk gesteld. Hierdoor hoeft de gemeente geen schade te vergoeden.</p>	<p>Risico kenmerken</p> <p>Kansklasse: Klein Effectklasse: Klein Restrisico: € 50.000 Ontwikkeling risico: Afgenomen Risico sturing: Reduceren Risicokarakter: Incidenteel Beslag op weerstandscapaciteit: € 10.000</p>
<p>Borg en garantstellingen</p> <p>De gemeente heeft diverse waarborgen verstrekt voor geldleningen. Dit betekent dat de gemeente als achtervang borg staat indien de instantie of persoon waaraan de lening verstrekt is, niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. De grootste waarborgen die de gemeente heeft verstrekt zijn (1) Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) voor woningstichtingen, (2) Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW), (3) Waterbedrijf Vitens.</p> <p>Het risico bij de WSW en de WEW is klein door de structuur. Voordat de waarborgfondsen een beroep doen op de achtervanger wordt eerste het vermogen van het Waarborgfonds zelf aangesproken. Is het daarna noodzakelijk om de achtervanger aan te spreken dan bestaat er een garantieverdeling van 50% Rijk / 50% gemeenten, in de vorm van een lening. Daarbij vervult het Rijk voor het WEW een volledige achtervang positie voor garantstellingen afgegeven vanaf 1 januari 2011.</p>	<p>Risico kenmerken</p> <p>Kansklasse: Klein Effectklasse: Zeer groot Restrisico: € 1,2 mln. Ontwikkeling risico: Gelijk gebleven Risico sturing: Reduceren Risico karakter: Incidenteel Beslag op weerstandscapaciteit: € 240.000</p>
<p>Algemene uitkering</p> <p>Er lopen momenteel 2 trajecten in het kader van de herziening van de algemene uitkering. Het betreft de herverdeling sociaal domein en de herziening financiële verhoudingen. Voor beide trajecten zijn inmiddels diverse rapporten verschenen. In 2019 vindt er nog nader onderzoek plaats. Het rijk geeft aan dat de gevolgen van de herverdeling voor beide trajecten bij de mei circulaire 2020 in beeld worden gebracht en dat de invoering van de herverdeling vanaf 2021 zal plaatsvinden. Bij een herverdeling van de algemene uitkering is het gebruikelijk dat er een overgangsregeling wordt getroffen voor de eerste jaren. Hiervoor gold in het verleden een bestuurlijke afspraak van een maximaal nadelig effect van € 15,- per inwoner. Voor Epe bedraagt dat maximaal € 500.000. De hoogte van de stelpost in de meerjarenbegroting is hierop gebaseerd.</p>	<p>Risico kenmerken</p> <p>Kansklasse: Zeer groot Effectklasse: Zeer klein Restrisico: geen Ontwikkeling risico: Gelijk gebleven Risico sturing: Reduceren Risico karakter: Structureel Beslag op weerstandscapaciteit: geen</p>
<p>BTW compensatiefonds</p> <p>Gemeenten kunnen hun btw terugvorderen bij het rijk via het BTW-compensatiefonds. Hiervoor heeft het rijk een maximum (plafond) vastgesteld. Het rijk maakt een inschatting in welke mate de declaraties van de gemeenten onder het BTW-plafond blijven. De raming van de ruimte onder het BTW-plafond werd tot nu toe als voorschot toegevoegd aan de algemene uitkering en achteraf</p>	<p>Risico kenmerken</p> <p>Kansklasse: Zeer groot Effectklasse: Zeer klein Restrisico: geen Ontwikkeling risico: Gelijk gebleven</p>

<p>verrekenend. Die bedragen liepen op tot € 569 miljoen (landelijk) aan het eind van de meerjarenraming. Er was grote twijfel aan de juistheid van die inschatting. Om die reden komt er nu een andere regeling. Met ingang van 2019 worden de opgenomen voorschotten volledig afgeraamd. In de toekomst wordt jaarlijks op basis van de laatste inzichten bij de septembercirculaire van dat jaar een nieuw voorschot gegeven. Dat voorschot wordt vervolgens afgerekend bij de mei circulaire in het volgende jaar.</p> <p>Voor de aframing van de voorschotten gaat het bij Epe om € 770.000 in 2019 oplopend tot €1.291.000 in 2022.</p> <p>Omdat de inkomsten niet komen te vervallen maar op een andere wijze beschikbaar worden gesteld wordt geadviseerd om een realistische stelpost hiervoor op te nemen en aan te sluiten bij het laats bekende realisatiecijfer van 2017 en daar 50 % van te ramen. Voor Epe betekent dat een stelpost van € 125.000 in 2019 oplopend naar € 375.000 structureel in 2021.</p>	<p>Risico sturing: Reduceren Risico karakter: Structureel Beslag op weerstandscapaciteit: geen</p>
--	--

<p>Uitkering inkomensvoorziening</p> <p>Vanuit de via het Rijk beschikbaar gestelde middelen voor de uitvoering van de Wet Bundeling van Uitkeringen Inkomensvoorzieningen aan Gemeente (BUIG) bekostigd de gemeente de inkomensvoorzieningen WWB, WIJ, IOAZ, IOAW en een deel van de Bbz. In hoeverre de gemeente uit komt met deze middelen is afhankelijk van o.a. de economische ontwikkelingen binnen de regio als de ontwikkelingen van de verdeelmaatstaven waarop het Rijk de beschikbare middelen verdeelt. Met de reserve BUIG worden deze financiële risico's opgevangen.</p>	<p>Risico kenmerken</p> <p>Kansklasse: Midden Effectklasse: Zeer klein Restrisico: geen Ontwikkeling risico: Gelijk gebleven Risico sturing: Reduceren Risico karakter: Structureel Beslag op weerstandscapaciteit: geen</p>
---	--

<p>Organisatie - Personeel</p> <p>Een risico dat zich altijd kan voordoen is het onverwacht wegvallen van personeel op kritische functies door langdurige ziekte, (gedwongen) vertrek van medewerkers en boven formatief personeel. Het is vooraf niet te voorzien wanneer en in welke mate dit zich zal voordoen in het personeelsbestand van de gemeente. De financiële consequenties van dit risico kunnen groot zijn. Voor het opvangen van langdurige ziekte en boven formatief personeel is een reserve gevormd die incidenteel bovengemiddelde financiële tekorten kunnen dekken.</p>	<p>Risico kenmerken</p> <p>Kansklasse: Midden Effectklasse: Midden Restrisico: € 150.000 Ontwikkeling risico: Gelijk gebleven Risico sturing: Reduceren Risico karakter: Incidenteel Beslag op weerstandscapaciteit: € 60.000</p>
---	---

<p>Omgevingswet</p> <p>De Omgevingswet treedt 1 januari 2021 in werking en heeft gevolgen voor de hele gemeentelijke organisatie. Naar aanleiding daarvan wordt het 'Programma Omgevingswet' ingericht voor de implementatie van de wet. Het gaat dan zowel om de inhoud van de (fors gewijzigde) regelgeving, als ook de ondersteuning daarvoor; Digitale ondersteuning, werkwijzen en processen die moeten worden aangepast en dienstverlening en participatie gericht op houding, gedrag en communicatie. De invoering van de Omgevingswet is geraamd in de begroting. Door het ontbreken van een precies beeld van de uitvoering en de daarmee gepaard gaande kosten en opbrengsten is er een risico dat de kosten hoger en/of de opbrengsten lager zullen zijn dan nu aangenomen in de begroting. Voor deze effecten na de invoering van de Omgevingswet is een risico/egalitatie reserve gevormd.</p>	<p>Risico kenmerken</p> <p>Kansklasse: Midden Effectklasse: Klein Restrisico: € 50.000 Ontwikkeling risico: Toegenomen Risico sturing: Reduceren Risico karakter: Structureel Beslag op weerstandscapaciteit: € 20.000</p>
--	--

<p>Groot onderhoud accommodaties</p> <p>In de begroting 2019 is het beleidsvoornemen opgenomen om met de accommodatiebesturen afspraken te maken over de toegenomen kosten van groot onderhoud van accommodaties. Daarbij is er van uit gegaan dat de accommodaties zelf de helft van de extra onderhoudskosten opvangen binnen de eigen begroting. We zien de kosten voor groot onderhoud stijgen. Het risico is aanwezig dat de accommodaties niet in staat blijken deze stijgende kosten op te kunnen vangen.</p>	<p>Risico kenmerken</p> <p>Kansklasse: Midden Effectklasse: Midden Restrisico: € 115.000 Ontwikkeling risico: Toegenomen Risico sturing: Reduceren Risico karakter: Structureel Beslag op weerstandscapaciteit: € 60.000</p>
---	--

Vervallen risico's en andere risicomutatatie

Door de gewijzigde opzet van deze paragraaf zijn een aantal risico's niet meer opgenomen in bovenstaande opsomming. Dit betreffen het renterisico en planschadeclaims.

2.5 Conclusie weerstandsvermogen

De gekwantificeerde risico's afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit laat het volgende beeld zien:

Weerstandsvermogen	2019
Weerstandscapaciteit	2.096.000
Risico's	467.000
Weerstandsvermogen	1.629.000

Gerekend in ratio's wordt de weerstandscapaciteit ultimo 2019 als volgt weergegeven:

1. Algemene reserve in relatie tot de risico's: 4,3
2. Weerstandscapaciteit in relatie tot risico's: 4,5

De stand van de algemene reserve (na inzet van het surplus) bedraagt € 2 miljoen. Dit ligt op het vereiste minimale omvang van € 2 miljoen (nota reserves en voorzieningen). De ratio weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's (4,5) is uitstekend.

2.6 Kengetallen

De gemeente is op basis van de regelgeving (BBV) verplicht een vijftal kengetallen in de begroting op te nemen. Deze geven een inzicht in de financiële positie van de gemeente. In de onderstaande tabel worden deze kengetallen weergegeven.

Kengetal	Verslag 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1a. Netto schuldquote	-3,3%	4,8%	4,8%	9,1%	6,4%	5,3%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-8,2%	0%	-0,4%	4,0%	1,3%	0,1%
2. Solvabiliteitsratio	74%	64%	68%	65%	68%	69%
3. Grondexploitatie	-0,2%	-1,8%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%
4. Structurele exploitatieruimte	9,5%	1,8%	2,2%	1,4%	0,9%	1,0%
5. Belastingcapaciteit	91%	86%	95%	96%	98%	100%

2.6.1 Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Omdat er bij de door de gemeente verstrekte leningen onzekerheid kan bestaan over of ze allemaal worden terugbetaald wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden.

Duiding

In de afgelopen jaren zijn de totale schulden van de gemeente gedaald (van € 20mln. in 2011 naar € 10,5 mln. eind 2017) en de financiële bezittingen (in de vorm van uitgegeven lang- en kortlopende leningen, liquide middelen en overlopende activa) van de gemeente toegenomen. Dit heeft er eind 2017 toe geleid dat de financiële bezittingen van de gemeente groter zijn aan de totale schulden. Dit komt tot uitdrukking in het percentage van -3,3% bij de jaarrekening 2017. Op begrotingsbasis loopt het financieringstekort de eerstkomende jaren op, daarna daalt dit weer. Hierdoor loopt ook de netto schuld quotes op begrotingsbasis in eerste instantie op waarna dit kengetal weer iets terug loopt.

2.6.2 Solvabiliteit

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de ratio wordt verstaan het eigen vermogen (algemene en bestemmingsreserves en het gerealiseerde resultaat) als percentage van het balanstotaal.

Duiding

Het solvabiliteitspercentage van de gemeente is de afgelopen jaren gestegen en kwam in de jaarrekening 2017 uit op 74%. Door het op begrotingsbasis op langere termijn afnemen van de vaste schulden (zie ook netto schuldquote) en door het oplopen van het eigen vermogen in de geprognostiseerde balans als gevolg van de ontwikkelingen in de reserve precariobelasting en kapitaallasten wordt het balanstotaal verhoogd. Hierdoor loopt de solvabiliteit op begrotingsbasis de komende jaren licht op.

2.6.3 Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale baten. De boekwaarde van de gronden is van belang omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Voor de risico's in de grondexploitatie heeft de gemeente op haar balans een risicoreserve gevormd. De accountant beoordeelt ieder jaar in de controle de waardering van de gronden op de balans en de hoogte van de gevormde reserve.

2.6.4 Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

Duiding

De structurele lasten zijn over de planperiode 2019-2022 lager dan de structurele baten per

programma ook als daar de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves bij worden opgeteld. In combinatie met het meerjarig perspectief houdt dat in dat de gemeente een structureel sluitende exploitatie heeft.

2.6.5 Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

Duiding

De ontwikkeling van dit kengetal laat zien dat de woonlasten in de gemeente onder het landelijk gemiddelde blijven.

Paragraaf 3 | Onderhoud kapitaalgoederen

3.1 Inleiding

In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen wordt het beleidskader over het onderhoud van kapitaalgoederen weergegeven. De belangrijkste criteria in het beleidskader zijn “schoon, heel en veilig”, waarbij het gekozen uitgangspunt de gewenste kwaliteit in verhouding tot de beschikbare middelen is. De kwaliteit en het onderhoud van de kapitaalgoederen is bepalend voor het voorzieningenniveau en de daarmee samenhangende jaarlijkse lasten. Omdat met het onderhoud van de kapitaalgoederen een aanzienlijk deel van de begroting is gemoeid, is een goed overzicht van belang voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. De paragraaf onderhoud kapitaalgoederen geeft, net als de andere paragrafen, een dwarsdoorsnede van de begroting omdat de kosten van het onderhoud van de kapitaalgoederen over verschillende programma's is verspreid.

3.2 Beleidskaders

Het beleid voor het onderhoud van de kapitaalgoederen is vastgelegd in de onderstaande beleidsplannen:

- Wegenbeleidsplan
- Gemeentelijk Rioleringsplan
- Groenstructuurplan / Bomenbeleidsplan
- Beleidsplan openbare verlichting
- Beleidsplan civiele kunstwerken
- Beleidsplan gemeentelijke begraafplaatsen
- Beheervisie begraafplaatsen (2018-01733)

3.3 Stand van zaken

Hieronder wordt – per gemeentelijk kapitaalgoed – aangegeven wat de stand van zaken is met betrekking tot de uitvoering van het beleid, welke relevante ontwikkelingen er spelen, of er noodzaak is voor bijstelling van het beleid, de financiële consequenties van het beleid en de vertaling ervan in de begroting.

Beleids-en beheerplan	Jaar vaststelling raad	Looptijd t/m	Achterstand onderhoud	Financiële vertaling onderhoud (x € 1.000)			
				Kosten 2017	Begroting 2018	Structureel m.i.v. 2019	Wijze
Wegen	2014	2019	Nee	€ 2.237	€ 1.951	€ 2.161	structureel budget met egalisatiereserve
Riool	2016	2020	Inventarisatie t/m 2020	€ 639	€ 685	€ 711	structureel budget
Civiele kunstwerken	2017	2022	Nee	€ 16	€ 29	€ 17	storting voorziening
				€ 11	€ 11	€ 15	structureel budget
Bomen en groen	2010	-	Nee	€ 891	€ 915	€ 915	structureel budget

Openbare verlichting	2018	2026	Nee	€ 6	€ 31	€ 2 storting voorziening
				€ 66	€ 85	€ 54 structureel budget
Gebouwen	-	-	Nee	€ 226	€ 233	€ 260 storting voorziening
				€ 200	€ 220	€ 201 structureel budget

De kosten 2017 betreffen de werkelijk gemaakte kosten in dat jaar. De financiële vertaling in de begroting vindt plaats door het instellen van een onderhoudsvoorziening waarin jaarlijks een gelijkblijvend bedrag wordt gestort of door een structureel budget waaruit de onderhoudskosten worden betaald eventueel aangevuld met een egalisatiereserve waarmee de lasten gelijkelijk over de jaren verspreid worden.

Onder gebouwen zijn het gemeentehuis, de brandweerkazernes, wijkgebouwen, bibliotheken, dienstgebouwen, de ossenstal, gymlokalen, streekarchief, kinderopvang opgenomen. Voor al deze panden zijn actuele Meerjarenonderhoudsplannen.

3.3.1 Wegen

In gemeente Epe ligt 784 kilometer in lengte aan wegen. In oppervlakte is dat 2.762.655 m². De helft van deze oppervlakte bestaat uit asfalt, 27% uit elementen en 23% is onverhard of bestaat uit beton.

Jaarlijks wordt het weg areaal geïnspecteerd. Naar aanleiding van de inspectieresultaten wordt een onderhoudsprogramma opgesteld voor het jaar volgend op het jaar waarin de inspectie plaats had. In de begroting zijn structureel extra middelen opgenomen om de kwaliteit van de wegen in het buitengebied op langere termijn naar een hoger niveau te tillen. Ten behoeve van het groot onderhoud van wegen beschikt de gemeente over een structureel budget. Dit kosten van dit budget worden gedekt via een bestemmingsreserve. Het budget en de storting in de bestemmingsreserve onderhoud wegen is zodanig dat het kwaliteitsniveau Laag voor de wegen in de gemeente kan worden gehandhaafd, conform het wegenbeleidsplan 2014-2019. De geraamde financiële middelen in de begroting zijn voldoende om het huidige niveau in stand te houden.

3.3.2 Riolering

Het rioolnetwerk in de gemeente is 454 kilometer lang. Daarvan is 229 kilometer drukriolering en 225 kilometer vrijval rioolering. Het drukrioolstelsel is voorzien van 1.023 mini gemalen en 21 riool gemalen. Alle gemalen worden jaarlijks preventief onderhouden. In het actuele Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) zijn de benodigde maatregelen voor het verbeteren en in standhouden van de riolering genoemd. De verwachte uitgaven voor onderhoud en vervanging van de riolering zijn daarin opgenomen. De meeste urgente locatie gebaseerd op gebruik, leeftijd en materiaalsoort worden als eerste geïnspecteerd. Hiermee worden risico's verder ingeperkt.

Jaarlijks wordt een deel van het areaal geïnspecteerd met gedetailleerde camera-inspecties. De bevindingen worden nader uitgewerkt in het Rioolbeheerplan. Het doel is aan het einde van de planperiode de kwalitatieve toestand van nagenoeg alle riolen in beeld te hebben.

3.3.3 Bruggen

De gemeente Epe heeft in totaal 64 bruggen en 2 fietstunnels in eigendom. De kosten voor de vervanging van bruggen worden betaald uit een daartoe ingestelde reserve. Voor het opvangen van kosten voor het onderhoud van de bruggen is een onderhoudsvoorziening ingesteld. De hoogte van deze voorziening is in lijn met het beleidsplan bruggen. De geraamde financiële middelen in de begroting zijn voldoende om het huidige niveau in stand te houden. Voor de periode 2018-2022 is een nieuw beleidsplan Civiele werken vastgesteld.

3.3.4 Bomen en groen

Het Bomenbeleidsplan en het Groenstructuurplan geven de toekomstvisie weer van de gemeente Epe op groen in de openbare ruimte van de bebouwde kommen van Epe, Vaassen, Emst en Oene. In de kernen en het buitengebied (exclusief het bosgebied) staan ruim 37.675 onderhoudsplichtige bomen op gemeentelijke gronden. Om de boomveiligheid te waarborgen worden de bomen regelmatig gecontroleerd. De frequentie is op basis van kwaliteit en gebruiksdruk geprioriteerd.

Het onderhoud van de openbare ruimte - waaronder bomen en gazons (43 ha), zandwegen en begraafplaatsen - is vastgelegd in het Beeldkwaliteitplan openbare ruimte (BOR). De beeldkwaliteit wordt geborgd door maandelijks een schouw uit te voeren. Voor de centra en wijken van Epe en Vaassen vindt het onderhoud op tenminste het niveau 'basis' plaats. Daarnaast wordt extra aandacht geschonken aan de bestrijding van boomziekten zoals de kastanjeziekte, iepziekte en essentaksterfte en de bestrijding van invasieve exoten zoals de Japanse duizendknoop, reuzenberenklauw e.d. Voor het opstellen van een nieuw Bomenbeleidsplan is in 2019 een bedrag in de begroting opgenomen. Het Groenstructuurplan zal worden meegenomen in de Omgevingsvisie in het kader van de nieuwe Omgevingswet.

Het onderhoud van de openbare ruimte is uitbesteed aan Axent Groen en vastgelegd in een overeenkomst met een looptijd tot 2025. Daarin is vastgelegd dat Axent Groen de openbare ruimte op basisniveau onderhoudt. Gemeente Epe heeft hierin de rol van opdrachtgever en toezichthouder op de geleverde kwaliteit in de openbare ruimte. De geraamde financiële middelen in de begroting zijn voldoende om het huidige niveau in stand te houden.

3.3.5 Openbare verlichting

Het beleids- en beheerplan openbare verlichting 2017-2026 heeft als belangrijkste doel van het leggen van een bestuurlijke, beheersmatige en financiële basis voor de zorg voor de openbare verlichting in de planperiode met een doorkijk naar de daaropvolgende jaren. In 2016 is via "Epe spreekt" een onderzoek gedaan hoe de burgers van de gemeente Epe de openbare verlichting ervaren. Op basis van deze resultaten is een nieuw beleidsplan voor de periode 2017-2026 opgesteld.

Er zijn 5.692 masten, 5.760 armaturen en 6.080 lampen in beheer. In de gemeente staan 47 provinciale masten, 328 Triada masten en Dorpsbelang Oene 6 stuks. Het doel is om de komende jaren geheel de gemeente Epe uit te rusten met LED verlichting. Voor het onderhoud is er een voorziening waarin jaarlijks een bedrag wordt gestort. Op basis van de nieuwe aanbesteding wordt opnieuw beoordeeld of de hoogte van de storting juist is of dat deze bijgesteld dient te worden. De geraamde financiële middelen in de begroting zijn voldoende om het huidige niveau in stand te houden.

3.3.6 Gebouwen

Er zijn 39 gebouwen in beheer en onderhoud bij gemeente Epe, waarvan 6 gymlokalen. Het complete beheer en onderhoud van 22 scholen wordt door de schoolbesturen verzorgd.

Voor nagenoeg alle gemeentelijke gebouwen is er een meerjarenonderhoudsplan (MOP). Het MOP is gericht op het in stand houden van de bestaande gebouwen. Per jaar wordt 50% van de MOP's van de gebouwen geactualiseerd, zodat een cyclus van 2 jaar ontstaat. Een actuele MOP levert een begroting voor de onderhoudsvoorziening en levert tevens de gegevens voor een jaarplanning voor de uitvoering. De kwaliteitsnorm is sober en doelmatig.

Op basis van de MOP's zijn voorzieningen gevormd waaruit het groot onderhoud wordt bekostigd voor het gemeentehuis, de binnen- en buitenzijde van de gymzalen, de buitenzijde van de brandweerkazernes, kinderopvang St. Crusiusweg, de buurthuizen, de bibliotheken, de Ossenstal, gemeentewerf Kweekweg, de Milieustraat Vaassen en het Streekarchief. De geraamde financiële middelen in de begroting zijn voldoende om het huidige niveau in stand te houden.

3.3.7 Begraafplaatsen

Voor de gemeentelijke begraafplaatsen is het beleidsplan begraafplaatsen gemeente Epe 2014-2019 vastgesteld. In het beleidsplan wordt de noodzaak van het maken van beheersplannen voor de verschillende gemeentelijke begraafplaatsen onderschreven. Daartoe is de Beheervisie begraafplaatsen 2018 vastgesteld. De Beheervisie omschrijft de verschillende sferen en karakteristieken per begraafplaats en bepaald hoe deze kunnen worden behouden en waar nodig versterkt kunnen worden. Vanaf 2018 zijn middelen in de begroting opgenomen om de benodigde aanpassingen die in de Beheervisie staan omschreven te kunnen uitvoeren.

Paragraaf 4 | Financiering

4.1 Inleiding

De paragraaf financiering heeft tot doel inzicht te verschaffen in de activiteiten die zich richten op het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële stromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's, ofwel: treasury.

4.2 Beleidskaders

Het beleid ten aanzien van de treasuryfunctie is vastgelegd in het treasurystatuut (2014).

4.3 Relevante ontwikkelingen / risico's

4.3.1 Treasurybeheer

De Wet fido geeft twee concrete richtlijnen voor de gemeenten voor het beheersen van renterisico's. Het gaat daarbij om de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

4.3.2 Kasgeldlimiet

Een belangrijk uitgangspunt van de Wet fido is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten. Juist voor kortere financiering geldt dat het renterisico aanzienlijk kan zijn, aangezien fluctuaties in de rente bij korte financiering direct invloed hebben op de rentelasten. Om een grens te stellen aan de korte financiering is in de Wet fido de kasgeldlimiet opgenomen. De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage (8,5%) van het totaal van de jaarbegroting van de gemeente bij aanvang van het begrotingsjaar. Voor Epe bedraagt de kasgeldlimiet voor 2019 ca. € 7.645.000 (zie bijlage 6). Uitgangspunt is dat het financieringstekort zoveel mogelijk met kort geld wordt gefinancierd omdat het rentepercentage voor kort geld lager is dan het percentage voor leningen met een lange looptijd. Voor het (eventuele) restant van het financieringstekort worden leningen met een langere looptijd aangetrokken.

4.3.3 Renterisiconorm

Het doel van de renterisiconorm is het beperken van de gevolgen van een stijgende kapitaalmarktrente op de rentelasten van de organisatie. Dit wordt bereikt door een limiet te stellen aan dat deel van de vaste schuld waarover het rentepercentage in een bepaald jaar moet worden aangepast aan de op dat moment geldende markttarieven. De bedoelde aanpassingen van rentepercentages doen zich voor bij herfinanciering en renteherziening. De renterisiconorm stelt dat per jaar maximaal 20% van het begrotingstotaal in aanmerking mag komen voor herfinanciering en/of renteherziening. De renterisiconorm bedraagt € 17.990.000 (zie bijlage 6). Het renterisico voor 2019 is € 70.000 en blijft ruim onder de renterisiconorm.

4.4 Financiering

4.4.1 Financieringspositie

Voor 2019 bedraagt het financieringstekort op begrotingsbasis ongeveer € 5 miljoen. Dit tekort wordt gefinancierd met kortlopende geldleningen.

Bij het opstellen van de begroting is uitgegaan van de volgende structurele percentages:

Rente kort: 1,0 %

Rente lang: 3,0 %

In de meest recente rentevisie van De Nederlandsche Bank (juni 2018) worden de volgende percentages verwacht:

Rentevisie DNB	2019	2020
Rente kort	-0,2 %	0,2%
Rente lang	0,9 %	1,1%

De rentevisie van De Nederlandsche Bank geeft aanleiding om net als bij de vorige programmabegroting het rentepercentage voor de eerste twee begrotingsjaren tijdelijk te verlagen naar:

Rente MJB	2019	2020	2021	2022
Rente kort	0,1%	0,5%	1,0 %	1,0%
Rente lang	1,2%	1,4%	3,0 %	3,0 %

4.4.2 Leningenportefeuille

In totaal staat begin 2019 ca. € 68.000 aan langlopende geldleningen uit. Het rentepercentage van deze lening bedraagt 5,45%. Deze laatste langlopende lening loopt medio 2019 af.

In het kader van het financieel toezicht publiceert de provincie een overzicht van de schuldenpositie van de gemeenten in Gelderland. Uit dat overzicht blijkt dat de netto schuld per inwoner van Epe in vergelijking met de andere Gelderse gemeenten laag is. In de publicaties van de afgelopen drie jaar (2013-2015) staat Epe op een 8e plaats van de gemeenten met de minste schulden.

4.4.3 Uitzettingen

Alle decentrale overheden, waaronder gemeenten moeten hun overtollige middelen in de schatkist aanhouden. Daarnaast heeft de gemeente diverse uitzettingen/beleggingen bij o.a. de BNG en Vitens uit hoofde van haar publieke taak.

4.4.4 Rentescema

Het inzicht in de rentelasten uit externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening is opgenomen in een schema dat als bijlage van de financieringsparagraaf is opgenomen.

4.5 EMU-saldo

In de wet zijn bepalingen opgenomen over het maximale toegestane EMU-saldo van de overheid en eventuele mogelijke sancties bij overschrijding van de deze norm. In het bestuurlijk overleg tussen rijk en de decentrale overheden d.d. 28 september 2017 is afgesproken dat de EMU-tekortnorm voor 2017 wordt vastgesteld op -0,3 % van het bruto binnenlands product (bbp). Deze norm is in lijn met het Financieel akkoord 2013-2017 dat eerder gesloten is tussen kabinet en decentrale overheden. Tevens is afgesproken dat de EMU-tekortruimte niet nader wordt verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen, met het gevolg dat voor geen referentiewaarden op het niveau van individuele provincies, gemeenten en waterschappen beschikbaar komen. Het betreft een macronorm voor de decentrale overheden gezamenlijk. Voor 2018 zijn er nog geen afspraken gemaakt tussen het rijk en de decentrale overheden

Ontwikkeling EMU-saldo decentrale overheden (percentage van het bruto binnenlands product):

	2016	2017	2018	2019	2020
tekortnorm	- 0,4%	- 0,3%	- 0,3%	- 0,4%	- 0,4%
realisatie	- 0,3%				
raming		-0,1	-0,2	-0,2%	-0,2%

In 2016 was het werkelijke EMU-saldo van de decentrale overheden lager dan de tekortnorm. Voor de jaren 2018 tot en met 2020 wordt, op basis van ramingen van het Centraal Planbureau, verwacht dat de decentrale overheden binnen de afgesproken norm blijven van het financieel akkoord.

Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo is een meerjarig EMU-saldo opgenomen in bijlage 9.

4.6 Conclusie

De financiering en tijdelijke uitzettingen van overtollige middelen vinden plaats binnen de kaders van het treasury statuut. De richtlijnen van de Wet fido (de kasgeldlimiet en de renterisiconorm) zullen niet worden overschreden.

Paragraaf 5 | Bedrijfsvoering

5.1 Inleiding

De paragraaf bedrijfsvoering heeft tot doel inzicht te geven in de beleidsvoornemens op het gebied van de bedrijfsvoering en de ontwikkeling van de organisatie. Een goede bedrijfsvoering is een randvoorwaarde voor een succesvolle uitvoering van de primaire processen en ontwikkelingen zoals gebiedsgericht werken en de omgevingswet. Onder bedrijfsvoering wordt verstaan: personeel en organisatie, informatievoorziening en automatisering, financiën, huisvesting (incl. facilitaire zaken), interne communicatie en juridische zaken (PIOFHA-JC).

5.2 Beleidskaders

Het beleidskader voor de inrichting van de organisatie en de bedrijfsvoering is door het college vastgesteld in de volgende documenten:

- Organisatiebesluit
- Mandaatregister
- Financiële verordening 2017

De kaders en de ambitie voor de ontwikkeling van de organisatie zijn vastgelegd in de visiedocumenten:

- Epe regisserende gemeente
- Toekomstvisie Epe 2030
- Dienstverleningsvisie
- Programmaplan Sterk Werk

5.3 Beleidsvoornemens voor 2019

Net als veel andere gemeenten staat Epe voor een grote opgave: de samenleving verandert snel en er wordt van overheidsorganisaties een andere rol invulling gevraagd. Waar we voorheen vaak de bepaler waren, hebben we steeds vaker de rol van medespeler. Dat vraagt nogal wat. Van de raad, het college en het ambtelijk apparaat. Voor iedereen heeft dit gevolgen.

Ook in Epe heeft deze ontwikkeling geleid tot een politieke ambitie om de organisatie en werkwijze hierop in te richten. 'We streven naar een ondernemende, op netwerken en samenwerking gerichte organisatie, die als vanzelfsprekend in verbinding staat met 'buiten'. De kernwaarden onderscheidend, duurzaam, verbindend en verrassend staan hierin voorop.

Om invulling te geven aan de visie op de organisatie wordt in 2019 ingezet op de volgende onderdelen.

5.3.1 Organisatie

De maatschappelijke ontwikkelingen vragen om een organisatie waarin professionals in hun kracht staan. Die de ruimte hebben om onze samenleving optimaal te kunnen bedienen. Dat gaat niet vanzelf. De ervaring is dat deze manier van werken een beroep doet op andere competenties dan 'voorheen' en misschien nog wel meer tijd kost dan het oude, meer regelende en inhoudelijke werken. De ontwikkeling van de vaardigheden en competenties die dit ondersteunen is dan ook een belangrijke opgave.

Naast deze ontwikkelingen zien we ook een krapte in de arbeidsmarkt en wordt het steeds lastiger goed personeel te vinden. Daarmee wordt arbeidscommunicatie steeds belangrijker en ook zal er meer geïnvesteerd moeten worden in werving en selectie. Er zullen nieuwe ingangen gezocht moeten worden in de werving om aan de vraag te kunnen voldoen.

Belangrijk in de ontwikkeling is de gemeentelijke rol die zich meer richt op sturen-leiden-coördineren en die de uitvoering in belangrijke mate overlaat aan inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven. De gemeente zoekt nadrukkelijk de samenwerking met inwoners, partners in de samenleving en regio-/buurgemeenten.

De organisatie heeft gekozen voor procesmatig werken voor de bedrijfsprocessen en projectmatig werken voor de eenmalige activiteiten zodat er snel en adequaat ingespeeld kan worden op de veranderende omgeving en de vraag uit de samenleving. De besturing van de organisatie wordt zo vorm gegeven dat er maximaal ingezet kan worden op continu verbeteren. Deze ontwikkeling van taak- en functiegericht werken naar het werken in processen, opgaven en (regie)rollen staat de komende jaren centraal.

In het programma Sterk Werk zijn de activiteiten en projecten samengebracht die nodig zijn om de gemeentelijke organisatie sterk en toekomstbestendig te maken. Het programma is een meerjarig traject en volgt hierna in een samengevatte vorm.

Activiteiten	Planning	Mijlpalen/resultaten	Toelichting
I. STERKE WERKNEMERS (Dynamischer personeelsbestand)			
LEAN leiderschap	2019-2020	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoering LEAN Leiderschap agenda o.b.v. nieuw competentieprofiel (w.o. <i>het goede gesprek</i>, <i>Groepsgericht leidinggeven</i>, <i>verdere verdieping van LEAN</i>) 	De ontwikkeling van Lean leiderschap optimaal ondersteunend aan procesgericht en LEAN werken en de ontwikkeling van medewerkers.
Passende HRM (inrichten HRM instrumentarium)	2019-2020	<ul style="list-style-type: none"> 2019: Verder ontwikkelen en HRM-instrumentarium w.o. generatiepact, werving en selectie, opleiding&ontwikkeling, talentontwikkeling. 	Ontwikkelen HRM instrumentarium dat ontwikkeling van de organisatie effectief ondersteunt
Vergroten vakmanschap	2019-2022	<ul style="list-style-type: none"> 2019: op basis van visie en competenties 'ambtenaar van de toekomst' trainen en opleiden van medewerkers d.m.v. implementeren Strategische Opleidingsaanpak (denk aan inrichten creatieprocessen, gespreksvoering, Politiek bestuurlijke sensitiviteit, Regie voeren, Feedback) 	Effectief, gericht en duurzaam vergroten van de kennis en toekomstgerichte competenties van onze medewerkers ('ambtenaar van de toekomst')
Medewerkers onderzoek (MO)	2019	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoering activiteiten n.a.v. uitkomst MO 2017 Najaar 2019 vervolg onderzoek opzetten en uitvoeren 	Monitoring top3 uit het MO staat op de agenda bij de kwartaalbespreking van de werkplannen
II. STERKE WERKWIJZE (Proces gestuurd en projectmatig werken)			
Projectmatig werken	2019-2020	<ul style="list-style-type: none"> Verdere ontwikkeling en implementatie projectmatig werken waaronder Scrum (Scrum is een projectaanpak om te komen tot een tastbaar product. Het past binnen de LEAN systematiek) 	
Verdere Implementatie processturing	2019-2020	<ul style="list-style-type: none"> implementatie processtructuur en processturing o.b.v. advies procesgericht werken d.d. juni 2018. Aanpassing en toebedeling rollen en bevoegdheden. implementatie procesbeschrijvingen incl processtooling. 	Doel: Voor de terugkerende werkzaamheden werkt de gemeente Epe volledig procesgericht. Hierbij worden de principes van LEAN gehanteerd.
LEAN werken	2019 e.v.	<ul style="list-style-type: none"> Verdieping thema's LEAN door workshops ('klantwaarde', 'flow in je proces', 'inrichten weekstarts') Procesverbetering o.b.v. LEAN principes Verbreding kennis LEAN (o.a. door opleiden green-belts) 	De organisatie werkt volgens de principes van LEAN
III. STERKE WERKOMGEVING (Passende huisvesting/werkomgeving)			
Uitvoeren masterplan huisvesting	2019-2021	<ul style="list-style-type: none"> Inrichten projectorganisatie Aanbesteding Realiseren renovatie. Realisatie tijdelijke huisvesting. Realisatie inrichting. 	Renovatie conform het Masterplan afgerond in 2020-2021
ICT en telefonie	2019	<ul style="list-style-type: none"> Afronden implementatie ICT passend bij nieuwe werkwijze Afronden implementatie telefonie en nieuwe telefooncentrale 	ICT en telefonie en audiovisuele middelen werken ondersteunen het nieuwe werkconcept optimaal
Uitwerken nieuwe werkconcept	2019	<ul style="list-style-type: none"> Voorafgaand aan de oplevering nieuwe werkplekken werkconcept vertalen in afspraken en werkwijze 	Het gebouw wordt optimaal gebruikt passend bij de nieuwe werkwijze

5.3.2 Communicatie

Inwonerparticipatie

Het betrekken van inwoners bij de ontwikkeling van beleid, met de participatieladder als leidraad én in eenvoudige taal, blijft een belangrijk aandachtspunt. De afgelopen jaren hebben we ons vooral gericht op het "informerend" en "raadplegen" van inwoners. De komende jaren zullen we ons nog meer gaan richten op het 'adviseren' en 'coproduceren'. Waar het kan, bieden we inwoners de mogelijkheid om input te geven op beleid en concrete onderwerpen, waardoor de trajecten een breder inwonersperspectief krijgen.

Actieve communicatie

Actieve, vroegtijdige en gebiedsgerichte communicatie met inwoners wordt steeds belangrijker. Inwoners verwachten dit ook van de gemeentelijke organisatie. Door een (pro)actieve communicatie met de samenleving wordt de verbinding gezocht en kan er beter op maat per doelgroep worden gecommuniceerd. Om actieve communicatie voor elkaar te krijgen, is het van belang vanuit het perspectief van de inwoners te denken en hen ruimte te geven om mee te denken. Dit is ook aangegeven in de notitie "Inwonerbetrokkenheid en gemeentebestuur", als resultaat van de heidag

van de raad over dit onderwerp, die als leidraad wordt gebruikt bij de uitwerking. Hiervoor zetten we een mix in van online en offline media en maken we meer gebruik van beeld. Zo blijven we een klantgerichte organisatie die van “buiten naar binnen” denkt. Om de organisatie hierin te faciliteren bieden we vanuit communicatie coaching en advies aan de organisatie over het inzetten van de juiste middelen en het trainen van communicatieve vaardigheden.

Digitale dienstverlening

Het verbeteren en door ontwikkelen van de digitale dienstverlening vraagt om een accentverschuiving richting omgevingsanalyse. Daarnaast is er ook het belang van het bieden van structurele, snelle dienstverlening aan inwoners via internet zoals sociale media (webcare). Digitale media vragen een specifiek advies over communicatie, boodschap, maar ook over tijdstip en inzet van middelen. De toegankelijkheid, gebruiksvriendelijkheid en beveiliging (m.b.v. digitale authenticatie) van de digitale dienstverlening zijn belangrijke aandachtspunten.

5.3.3 Informatievoorziening en Automatisering

De gemeente Epe is een informatie- en kennisintensieve organisatie die voor de uitvoering van vrijwel al haar taken afhankelijk is van beschikbare informatie. Een adequaat georganiseerde informatiehuishouding waarbij de kwaliteit en beschikbaarheid van informatie voldoende gewaarborgd is, is van belang. Hierbij is een brede (functionele én technische) visie op de informatievoorziening noodzakelijk. Deze visie is in 2013 verwoord in een informatiestrategie en uitgewerkt in het Informatiebeleid 2014-2017. Deze visie hebben we geactualiseerd en voeren we in 2019 uit.

Informatiebeleid

Het informatiebeleid beschrijft de vertaling van de interne en externe ontwikkelingen die op de gemeente Epe afkomen naar doelstellingen, resultaten en uitgangspunten voor de informatievoorziening. Deze worden geconcretiseerd in een projectenportfolio die gedurende het jaar up-to-date wordt gehouden. Ook in 2019 dienen dit informatiebeleid en de bijbehorende projectenportfolio als leidraad voor onze acties.

Belangrijke projecten die op de portfolio staan zijn o.a. de regievoering binnen het Sociaal Domein waarin we datagestuurd gaan werken, het digitaal archiveren en de voorbereiding op de nieuwe Omgevingswet.

In 2019 zal aandacht worden besteed aan de projectmatige realisatie van de wet Generieke Digitale Infrastructuur (GDI), de Gemeentelijke Gemeenschappelijke Infrastructuur (GGI), en het professionaliseren van gegevensmanagement en gegevensbeheer. Waar 2018 met name in het teken stond van planvorming, zal 2019 in meerdere mate in het teken staan van implementatie van adequaat gegevensmanagement in onze procesgestuurde organisatie. Het doel van de GGI is het creëren een veilige, samenhangende digitale infrastructuur, aangesloten op de landelijke GDI, waardoor samenwerken tussen gemeenten en andere overheden/ketenpartners beter, veiliger en makkelijker wordt. Daarnaast zal er extra aandacht zijn voor het versterken van functioneel beheer in de organisatie en het professionaliseren van het wijzigingenbeheer. Hiermee zijn wij als gemeente beter in staat snel te kunnen reageren op veranderingen en nieuwe technologische ontwikkelingen. Daarnaast adviseert het team Informatisering over en is betrokken bij de uitvoering van het programma Organisatieontwikkeling Sterk Werk, onder meer via het inrichten van de procesgestuurde organisatie en de ICT inrichting van het nieuwe gebouw.

Informatieveiligheid

Gemeenten hebben in 2013 afgesproken de Baseline Informatieveiligheid Gemeenten (BIG) te implementeren. Deze baseline is nu de kern van de verantwoording over informatieveiligheid aan de gemeenteraad. In 2018 is de nieuwe verantwoordingssystematiek “Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA)” ingevoerd. De horizontale verantwoording bestaat uit de zelfevaluatie, een IT-audit, een verklaring van het College van B&W over het gebruik van SUWI-net en DigiD en een passage over informatieveiligheid in het jaarverslag. Dit krijgt een vervolg in 2019. De BIG wordt met ingang van 1 januari 2019, vervangen door een nieuw normenkader – de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) voor de gehele overheid. Het jaar 2019 geldt als overgangsjaar. Vanaf 1 januari 2020 wordt daadwerkelijk volgens de BIO gewerkt en verantwoording afgelegd. Vanaf 2019 gaan we ook structurele penetratietesten uitvoeren op de technische infrastructuur. Het doel van

penetratietesten is het verkrijgen van onafhankelijk inzicht in de status en effectiviteit van de beveiligingsmaatregelen. Daarnaast maken de toegenomen externe dreigingen dit noodzakelijk. Ook wordt een campagne gehouden om de informatieveiligheidsbewustwording onder medewerkers te versterken. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan het privacy bewustzijn in het kader van de Algemene Verordening Gegevensbescherming.

ICT

Dankzij goed werkende ICT voorzieningen kan de gemeente haar werk doen. De afhankelijkheid van deze voorzieningen neemt toe. Daarom willen we in regie zijn ten aanzien van goede ICT-oplossingen voor onze gemeente. We reduceren de kwetsbaarheid en dragen zorg voor de continuïteit van de infrastructuur en de beheersorganisatie. In meerdere mate nemen we daarom diensten extern af, en kijken per update of nieuwe aanschaf, wat de beste oplossing is. We verminderen het bezit van eigen ICT-infrastructuur en brengen dit onder bij derden. Dit is een geleidelijke weg, waarbij de ICT infrastructuur zoveel mogelijk gestandaardiseerd wordt en de beheersactiviteiten procesmatig worden ingericht. In de tussentijd moet de winkel open blijven. Dat betekent dat er beheerd en geïnvesteerd moet worden, maar wel passend bij de ontwikkeling naar meer regie en minder zelf doen.

5.3.4 Juridische Zaken

De Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) is op 25 mei 2018 in werking getreden. Inmiddels is beleid vastgesteld en is een functionaris gegevensbescherming (fg) benoemd. De AVG verplicht om privacyrisico's in werkprocessen inzichtelijk te maken en te documenteren. Dit gebeurt door het houden van Privacy Impact Assessments (PIA). Hierbij worden de risico's in werkprocessen in beeld gebracht en worden de maatregelen om die risico's weg te nemen of te beperken, beschreven. Dit zal planmatig worden aangepakt.

5.3.5 Financiën

VPB

Als gevolg van de invoering van de vennootschapsbelastingplicht voor overheidsondernemingen (Vpb) moet met ingang van het begrotingsjaar 2016 vennootschapsbelasting over de belaste activiteiten afgedragen worden. De daadwerkelijke aangifte vindt plaats na afloop van het begrotingsjaar 2016. De aangifte verloopt via Deloitte. Voor de grondexploitatie moet de gemeente vennootschapsbelasting betalen. Voor de indiening is uitstel aangevraagd, omdat op landelijk niveau nog discussies zijn met de Belastingdienst over de openingsbalanswaardering van grondbedrijven. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt hieraan verder aandacht gegeven.

E-facturering

Op 18 april 2019 zijn overheden op grond van de Europese richtlijn betreffende e-facturieren (EU/55/2014) verplicht bij overheidsopdrachten e-facturen te kunnen ontvangen en verwerken. In 2018 is het programma van eisen opgesteld en is de definitieve keuze gemaakt voor de leverancier. In de tweede helft van 2018 wordt e-facturen geïmplementeerd.

5.3.6 Planning en Control

De ontwikkelingen op het gebied van planning en control vinden plaats vanuit de visie 'de klant (gebruiker) centraal, vertrouwen, eenvoud en duidelijkheid'. Met de ingebruikname van een nieuwe ict-toepassing (Pepperflow) is een verbetering in gang gezet van de procesmatige aanpak bij het opstellen van documenten in de planning- en control cyclus. In 2018 en 2019 worden de nieuwe mogelijkheden verder geïmplementeerd, waarbij onder andere aandacht zal zijn voor de presentatie van de p&c documenten. Hierbij wordt ook kritisch gekeken naar verbetermogelijkheden of vereenvoudigingen in het proces van het opstellen van de onderdelen van de planning- en control cyclus. Dit gebeurt in samenhang met de organisatieontwikkeling.

Met betrekking tot de 'voortgangsrapportage' zal in overleg met de commissie Planning en Control worden bezien in hoeverre een verdere doorontwikkeling kan worden gerealiseerd, die aansluit bij de bestuurlijke behoefte.

Binnen de planning en control cyclus is continu aandacht voor het toepassen van de uitgangspunten van het financiële beleid, zoals risicobeheersing in relatie tot het weerstandsvermogen, het steeds minder afhankelijk worden van externe financiering, de financieringsplanning en een sluitende begroting/meerjarenbegroting. Daarbij speelt de interne beheersing van de processen (inclusief interne controle daarop) een belangrijke rol.

De doorlooptijd van het proces van opstellen en controle van de jaarstukken (over 2018) zal naar verwachting opnieuw beïnvloed worden door de impact van de nieuwe taken in het sociaal domein (3D) en de verscherping van de accountantscontrole.

Ook in 2019 zal weer in de commissie Planning en Control enkele malen overleg worden gepland tussen vertegenwoordigers van gemeenteraad en college en vakspecialisten uit de gemeentelijke organisatie over onderwerpen uit de planning en control cyclus en bedrijfsvoeringzaken. Het overleg met de accountant vindt via de commissie plaats. Met de huidige accountant is een dienstverleningscontract gesloten met een looptijd van twee jaar (2018-2019).

Paragraaf 6 | Verbonden partijen

6.1 Inleiding

De paragraaf verbonden partijen geeft inzicht in de relaties en verbindingen van de gemeente met verbonden partijen. Van een 'verbonden partij' is sprake wanneer er vanuit de gemeente bestuurlijke invloed wordt uitgeoefend en wanneer er financiële belangen mee gemoeid zijn.

- Onder bestuurlijk belang wordt verstaan het hebben van een zetel in het bestuur van de verbonden partij of het hebben van stemrecht.
- Met financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld (en die ze is in geval van faillissement van de verbonden partij kwijt kan zijn) en/of in geval dat er financiële problemen ontstaan bij de verbonden partij er verhaal op de gemeente kan plaatsvinden.

6.2 Beleidskaders

Het beleid ten aanzien van verbonden partijen is vastgelegd in de Nota verbonden partijen 2016.

6.3 Beheersing risico's

De verbonden partijen lopen sterk uiteen in (financiële) omvang en vorm. Hierdoor variëren ook de gemeentelijke belangen en risico's sterk. Bij de begroting en de rekening wordt per partij bezien hoeveel bestuurlijk (inhoudelijk) en financieel belang er is en hoeveel risico er wordt gelopen en wordt het risicoprofiel bepaald. Hoe groter het bestuurlijk en/of financieel belang bij een verbonden partij, des te intensiever de sturing. Er zijn drie risicoprofielen:

Basis pakket

Verbonden partijen waarbij de gemeente een laag bestuurlijk en financieel risico loopt worden ingedeeld in het basispakket. De raad wordt over verbonden partijen in dit pakket geïnformeerd bij de gemeentelijke begroting en jaarrekening.

Pluspakket

Verbonden partijen waarbij de gemeente een gemiddeld bestuurlijk of financieel risico loopt worden ingedeeld in het pluspakket. Aanvullend op het basispakket wordt de raad ook bij de voortgangsrapportage geïnformeerd over deze verbonden partijen, zo nodig ook met een informatienota. Daarnaast zal de bestuurlijke en ambtelijke overleg frequentie met deze verbonden partijen hoger zijn dan bij de partijen in het basispakket. Tot slot worden deze verbonden partijen ook periodiek geagendeerd in het college.

Plusplus pakket

Verbonden partijen waarbij de gemeente een hoog bestuurlijk en financieel risico loopt worden ingedeeld in het plusplus pakket. Aanvullend op het pluspakket ligt de bestuurlijke en ambtelijke overleg frequentie met deze verbonden partijen hoger.

6.4 Overzicht verbonden partijen

Op basis van regelgeving volgt hierna het overzicht van bestaande verbonden partijen. Daarin wordt per partij de voorgeschreven informatie verschaft. Bij de gemeenschappelijke regelingen die geen eigen vermogen hebben is het financieel belang van de gemeente gelegen in de verplichting om bij te springen als er financiële problemen ontstaan bij de verbonden partij. Omdat die zijn op begrotingsbasis niet zijn in te schatten staat bij die gemeenschappelijke regelingen € 0 als financieel belang.

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	
Volledige naam	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten
Vestigingsplaats	Den Haag
Vorm	Vennootschap
Wijze van belang	Algemene vergadering
Openbaar belang	Bank voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang

		1 jan. 2017	31 dec. 2017
Financieel belang	van de gemeente	€ 4,1 mln.	€ 4,6 mln.
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 4.486 mln.	€ 4.953 mln.
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 149.483 mln.	€ 135.041 mln.
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij	p.m.	p.m.
Beleidsvoornemens 2019 van de verbonden partij	Niet bekend. BNG publiceert geen begroting. Daarom zijn de cijfers van 2017 opgenomen.		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
Circulus-Berkel			
Volledige naam	Circulus-Berkel B.V.		
Vestigingsplaats	Apeldoorn		
Vorm	Vennootschap		
Wijze van belang	Algemene vergadering		
Openbaar belang	Afvalverwijdering en straatreiniging		
	prognose	1 jan. 2019	31 dec. 2019
Financieel belang	van de gemeente	€ 0,7 mln.	€ 0,7 mln.
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 15,0 mln.	€ 12,9 mln.
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 43,3 mln.	€ 34,3 mln.
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij	(excl. deelnemingen)	€ 0,4 mln.
Beleidsvoornemens 2019 van de verbonden partij	Uitvoering gemeentelijke afvaltaak.		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
GGD NOG			
Volledige naam	GGD Noord- en Oost Gelderland		
Vestigingsplaats	Warnsveld		
Vorm	Gemeenschappelijke regeling: openbaar lichaam		
Wijze van belang	Lid algemeen bestuur		
Openbaar belang	GGD NOG beschermt, bewaakt en bevordert de gezondheid van de inwoners van 22 gemeenten die bij GGD NOG zijn aangesloten.		
	prognose	1 jan. 2019	31 dec. 2019
Financieel belang	van de gemeente	€ 0,1 mln.	€ 0,1 mln.
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 2,7 mln.	€ 2,6 mln.
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 2,9 mln.	€ 2,9 mln.
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij		€ 0
Beleidsvoornemens 2019 van de verbonden partij	GGD NOG zorgt voor de Jeugdgezondheidszorg voor 4-19 jarigen en de Publieke Gezondheidszorg. Nieuw in 2019 is de bekostiging van het Rijksvaccinatieprogramma door gemeenten, extra inzet publieke gezondheidszorg voor statushouders en uitvoering van epidemiologisch onderzoek voor leerlingen van praktijkonderwijs en mbo-scholen.		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
Leisurelands			
Volledige naam	Leisurelands B.V.		
Vestigingsplaats	Arnhem		
Vorm	Vennootschap		
Wijze van belang	Algemene vergadering		
Openbaar belang	Openbare toegankelijkheid dagrecreatieterrein Kievitsveld		
	prognose	1 jan. 2019	31 dec. 2019
Financieel belang	van de gemeente	€ 6.705	€ 6.705
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 57,7 mln.	€ 58,4 mln.
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 35,0 mln.	€ 32,5 mln.
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij		€ 1,3 mln.
Beleidsvoornemens 2019 van de verbonden partij	Sterke uitgangspositie behouden, intensieve samenwerking met partners, ontwikkeling duurzame exploitatie.		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
Lucrato			
Volledige naam	Werkbedrijf Lucrato		
Vestigingsplaats	Apeldoorn		
Vorm	Gemeenschappelijke regeling: openbaar lichaam		
Wijze van belang	Lid dagelijks bestuur		
Openbaar belang	Het bieden van werkplekken voor inwoners met een arbeidshandicap, die niet zelfstandig kunnen werken (WSW) of alleen in een beschutte werkomgeving. En begeleiding naar werk (re-integratie) van mensen die onder de Participatiewet vallen met een korte afstand tot de arbeidsmarkt.		
	prognose	1 jan. 2019	31 dec. 2019
Financieel belang	van de gemeente	€ 0,4 mln.	€ 0,2 mln.

Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 2,4 mln.	€ 2,4 mln.
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 2,6 mln.	€ 2,6 mln.
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij		€ -1,4 mln.
Beleidsvoornemens 2019 van de verbonden partij	T.b.v. realiseren en vergroten uitstroombestemming Participatiewet: - Efficiënte inzet op begeleiden inwoners naar passende arbeidsplek. - Doorontwikkelen inzet PMC's; expertise bieden voor de brede doelgroep die onder de Participatiewet valt - Mogelijkheden onderzoeken naar extra financieringsvormen en/of maatregelen die (deels) moeten leiden tot een meer gezonde exploitatie.		
Risicoprofiel	gemiddeld (pluspakket)		
Omgevingsdienst OVIJ			
Volledige naam	Omgevingsdienst Veluwe IJssel (OVIJ)		
Vestigingsplaats	Apeldoorn		
Vorm	Gemeenschappelijke regeling: openbaar lichaam		
Wijze van belang	lid algemeen bestuur en dagelijks bestuur		
Openbaar belang	Uitvoering wettelijke milieutaken		
	prognose	1 jan. 2019	31 dec. 2019
Financieel belang	van de gemeente	€ 24.000	€ 18.000
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 0,2 mln.	€ 0,2 mln.
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 1,7 mln.	€ 1,7 mln.
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij		€ 0
Beleidsvoornemens 2019 van de verbonden partij	Deelnemende partijen laten voldoen aan wettelijke kwaliteitseisen.		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
PlusOV			
Volledige naam	Basismobiliteit		
Vestigingsplaats	Lochem		
Vorm	Gemeenschappelijke regeling: bedrijfsvoeringsorganisatie		
Wijze van belang	Lid bestuur		
Openbaar belang	Doelgroepen prettig en efficiënt vervoeren wanneer er geen vervoersalternatief is.		
	prognose	1 jan. 2019	31 dec. 2019
Financieel belang	van de gemeente	€ 12.000	€ 12.000
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 0,1 mln.	€ 0,1 mln.
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 3,0 mln.	€ 3,0 mln.
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij		€ 0
Beleidsvoornemens 2019 van de verbonden partij	Meer spreiding van reizigers over de dag en een betere benutting van voertuigen.		
Risicoprofiel	gemiddeld (pluspakket)		
Regio Stedendriehoek			
Volledige naam	Gemeenschappelijke regeling regio Stedendriehoek		
Vestigingsplaats	Apeldoorn		
Vorm	Gemeenschappelijke regeling: openbaar lichaam		
Wijze van belang	lid dagelijks bestuur en lid regiораad		
Openbaar belang	Belangenbehartiging op gebied van ruimtelijke ordening en landschapontwikkeling, volkshuisvesting, sociaaleconomische ontwikkeling en arbeidsvoorziening, verkeer en vervoer, milieu, onderwijs en welzijn en recreatie.		
	prognose	1 jan. 2019	31 dec. 2019
Financieel belang	van de gemeente	€ 0	€ 0
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 0	€ 0
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 0	€ 0
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij		€ 0
Beleidsvoornemens 2019 van de verbonden partij	Uitvoering van de strategische agenda Stedendriehoek. In de uitwerking daarvan werkt de regio nauw samen met de Strategische Board onder de gezamenlijke naam "Cleantechregio". In de uitwerking van de Agenda Stedendriehoek werkt de regio nauw samen met de Strategische Board onder de gezamenlijke naam "Cleantechregio".		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
Streekarchief			
Volledige naam	Streekarchief Epe, Hattem en Heerde		
Vestigingsplaats	Epe		
Vorm	Gemeenschappelijke regeling: centrumgemeente		
Wijze van belang	Voorzitter commissie en plaatsvervangend lid		
Openbaar belang	Het beheer van de oude openbare archieven en het toezicht op het beheer van de nieuwe archieven.		
	prognose	1 jan. 2019	31 dec. 2019

Financieel belang	van de gemeente	€ 0	€ 0
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 0	€ 0
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 0	€ 0
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij		€ 0
Beleidsvoornemens 2019 van de verbonden partij	Geen specifieke voornemens.		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
Tribuut			
Volledige naam	Tribuut belastingsamenwerking		
Vestigingsplaats	Epe		
Vorm	Gemeenschappelijke regeling: bedrijfsvoeringsorganisatie		
Wijze van belang	Voorzitter bestuur		
Openbaar belang	Het uitvoeren van de gemeentelijke belastingen en Wet waardering onroerende zaken.		
	prognose	1 jan. 2019	31 dec. 2019
Financieel belang	van de gemeente	€ 0	€ 0
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 0	€ 0
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 0	€ 0
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij		€ 0
Beleidsvoornemens 2019 van de verbonden partij	Beleidsharmonisatie zodat de uitvoering eenvoudiger wordt.		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
Veiligheidsregio			
Volledige naam	Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland		
Vestigingsplaats	Apeldoorn		
Vorm	Gemeenschappelijke regeling: openbaar lichaam		
Wijze van belang	Lid algemeen bestuur		
Openbaar belang	Uitvoering en het beheer van de (basis)brandweerzorg en de organisatie van het optreden bij grootschalige incidenten.		
	prognose	1 jan. 2019	31 dec. 2019
Financieel belang	van de gemeente	€ 66.000	€ 66.000
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 1,8 mln.	€ 1,8 mln.
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 52,4 mln.	€ 50,9 mln.
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij		€ 0
Beleidsvoornemens 2019 van de verbonden partij	Het voorkomen en beperken van incidenten, rampen en crises. Het bestrijden van incidenten, rampen en crises. Herstel na een ontwrichte situatie.		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
Vitens			
Volledige naam	Vitens N.V.		
Vestigingsplaats	Zwolle		
Vorm	Vennootschap		
Wijze van belang	Algemene vergadering		
Openbaar belang	Het beschikbaar stellen van voldoende betrouwbaar drinkwater.		
	prognose	1 jan. 2019	31 dec. 2019
Financieel belang	van de gemeente	€ 35.000	€ 35.000
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 537 mln.	€ 553 mln.
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 1.240 mln.	€ 1.294 mln.
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij		€ 14 mln.
Beleidsvoornemens 2019 van de verbonden partij	Geen specifieke voornemens.		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		

Paragraaf 7 | Grondbeleid

7.1 Beleidskaders

Het grondbeleid is vastgelegd in de Nota Grondbeleid 2013.

7.2 Grondbeleid in Epe

Het grondbeleid heeft een grote invloed op en samenhang met de realisatie van het collegeakkoord en de volgende programma's in de programmabegroting:

- Ruimte en wonen (programma 5)
- Bedrijvigheid (programma 9).

De gemeente Epe voert een facilitair grondbeleid. Daarbij volgt de gemeente de ontwikkelingen eerder dan dat ze die initieert. De gemeente speelt in op particuliere initiatieven, zonder zelf de beschikking te verkrijgen over de grond. Hierbij heeft de gemeente een voorwaardenscheppende rol door middel van de structuurvisie en het bestemmingsplan. Marktpartijen verwerven en exploiteren de grond. De risico's voor de gemeente bij facilitair grondbeleid zijn minimaal; de gemeente koopt/verkoopt geen grond en het ontwikkelrisico ligt bij een private partij.

7.3 Grondexploitaties

7.3.1 Voortgang van de exploitaties

Voormalige Kouwenaarschool Vaassen

Dit plan voorziet in de bouw van 25 woningen. De bouwterreinen voor deze woningen zijn verkocht aan Triada, die eind 2018 begint met de bouw van de 25 sociale huurwoningen.

Oosterhof te Vaassen

De laatste vier woningen in dit plan zijn opgeleverd. Het plan kan eind 2018 worden afgesloten.

Oene-West

De laatste twee kavels zijn verkocht. Nadat de woningen op deze kavels zijn opgeleverd, moeten nog enkele afrondende werkzaamheden in het openbaar gebied worden uitgevoerd.

Kweekweg VI Epe

In dit plan zijn drie percelen bedrijfsterrein met een totale oppervlakte van 0,9 ha verkocht, er kan nog 0,96 ha bedrijfsterrein worden uitgegeven.

Warande Epe

Het gemeentelijke bouwterrein voor vier halfvrijstaande woning is verkocht. Naar verwachting zal eind 2018/begin 2019 worden begonnen met de bouw van de woningen. Nadat de woningen zijn opgeleverd kunnen de laatste werkzaamheden in het openbaar gebied worden uitgevoerd en kan het plan worden afgesloten.

De Pirk-Noord Vaassen

Van de 74 geplande woningen in dit plan zijn er 55 opgeleverd.

Klaarbeek (woonwijk) Epe

Voor de ontwikkeling van dit plan is met Nijhuis Bouw BV een anterieure overeenkomst gesloten. Van de 271 te bouwen woningen zijn 168 woningen opgeleverd.

7.3.2 Parameters grondexploitatiebegrotingen

Bij de actualisatie van de grondexploitatiebegrotingen per 30 juni 2018 van de plannen van het grondbedrijf zijn de volgende parameters gehanteerd:

1. Kostenstijging:
  - 3% per jaar (was 2% per jaar).

2. Opbrengststijging:
  - o bedrijfsterrein: 2% per jaar (was 0% per jaar).
  - o bouwterrein voor woningen: niet van toepassing omdat koopsom al vastligt in overeenkomst.
3. Rekenrente:
  - o 0,36% per jaar (was 0,47% per jaar).

7.3.3 Tussentijdse winst- en verliesnemingen

Met zekerheid in de plannen gerealiseerde winsten moeten (op grond van voorschriften) tussentijds worden overgeboekt naar de reserve bouwgrondexploitatie. Op 30 juni 2018 zijn de volgende tussentijdse winsten overgeboekt naar de reserve bouwgrondexploitatie:

Plan	Winstneming
Warande Epe	€ 192.000
Kweekweg VI Epe	€ 297.000
Oene-West	€ 79.000
De Pirk-Noord Vaassen	€ 29.000
Kouwenaarschool Vaassen	€ 23.000
Oosterhof Vaassen	€ 48.000

Als uit een grondexploitatiebegroting blijkt, dat er een verlies op een plan ontstaat, wordt dit verlies direct ten laste van de reserve bouwgrondexploitatie gebracht. In dit kader is op basis van de geactualiseerde grondexploitatiebegrotingen per 30 juni 2018 voor één plan (Klaarbeek) een bedrag van € 17.400 als tussentijds verlies genomen.

7.3.4. Cijfers geactualiseerde grondexploitatiebegrotingen

In onderstaande tabel zijn de belangrijkste cijfers weergegeven van de grondexploitatiebegrotingen per 30 juni 2018.

Plan	boekwaarde 30-6-2018*	tussentijdse winstneming	tussentijdse verliesneming	verwacht eindresultaat grexen *	jaar afsluiting plan
Warande	+ € 276.778	€ 252.040	€ 83.148	+ € 226.703	2019
De Pirk-Noord	+ € 101.568	€ 278.927	€ 280.358	+ € 6.609	2022
vml. Kouwenaarschool	+ € 103.823	€ 31.079	€ 302.109	- € 265.984	2020
Oosterhof	+ € 59.288	€ 107.585		+ € 112.474	2018
Oene-West	+ € 136.463	€ 724.952		+ € 729.885	2019
Kweekweg VI	+ € 351.194	€ 612.502	€ 593.439	+ € 562.541	2022
Klaarbeek woonwijk	+ € 80.725		€ 156.340	- € 156.340	2022

* - = nadelig; + = voordelig

De grondexploitatiebegrotingen worden gebruikt voor het berekenen van de benodigde reserve bouwgrondexploitatie.

7.4 Reserve bouwgrondexploitatie

Voor het afdekken van de risico's van de bouwgrondexploitatie is een reserve bouwgrondexploitatie gevormd. Het te hanteren model voor het berekenen van deze reserve is beschreven in het grondbeleid. Bij de actualisatie van de risico's naar de stand op 30 juni 2018 is gebleken dat er ruimte in deze reserve aanwezig is. Daarvan is € 1,7 mln. ingezet in het kader van nieuw beleid.

Paragraaf 8 | Demografische ontwikkelingen

8.1 Inleiding

Het is belangrijk de demografische ontwikkelingen en specifiek de bevolkingsdaling of krimp te monitoren. Demografische ontwikkelingen kunnen leiden tot een verandering van de bevolkingssamenstelling. Dit heeft impact op de gehele samenleving en de keuzes die gemaakt worden op o.a. wonen, werk, welzijn, voorzieningen en vrije tijd. Dit kan gevolgen hebben voor de gemeentelijke financiële middelen. Deze paragraaf beoogt inzicht te geven in deze ontwikkelingen, de gevolgen voor Epe en de genomen of nog te nemen maatregelen.

8.2 Beleidskaders

Het beleid ten aanzien van de demografische ontwikkelingen is vastgelegd in:

- Woonagenda 2016-2020
- Gebiedsgericht werken/Transformatieagenda
- Economische visie
- Vitale verblijfsrecreatie
- Cleantech agenda
- Sociale agenda 2015-2021
- Toekomstvisie Epe 2030
- Woonvisie

8.3 Stand van zaken

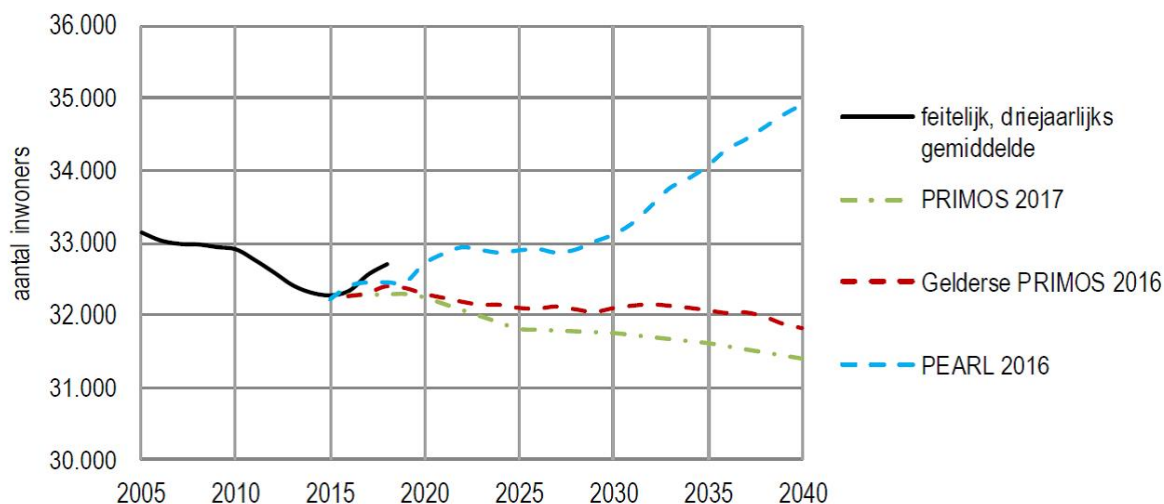
De ontwikkeling van het aantal inwoners in de afgelopen jaren is als volgt:

Aantal inwoners	1-1-2016	1-1-2017	1-1-2018
jonger dan 20 jaar	6.914	6.920	6.981
20 tot 65 jaar	17.661	17.746	17.811
65 jaar en ouder	7.707	7.871	8.071
Totaal	32.282	32.537	32.863

De verwachting van de toekomstige bevolkingsontwikkeling vindt plaats op basis van een prognose. Die prognose geeft een trend weer. Hoe verder in de toekomst, hoe meer onzeker de prognose is. Jaarlijks vindt dan ook een bijstelling plaats. Er worden verschillende prognosemodellen weergegeven, vanwege de zichtbaarheid van de bandbreedte daarin.

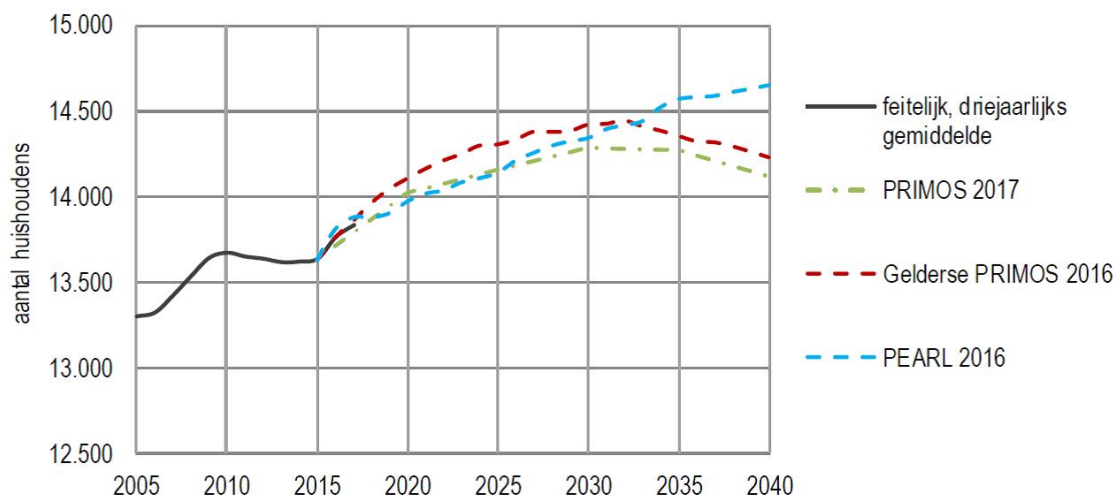
De prognose laat de trend zien van de bevolkingsontwikkeling richting de toekomst. Hoe verder in de toekomst, hoe onzekerder de prognose. Ook het schaalniveau is van invloed: hoe hoger het schaalniveau, hoe groter de betrouwbaarheid. Jaarlijks wordt de prognose daarom bijgesteld en worden meerdere prognosemodellen naast elkaar gezet. In deze paragraaf geven we verschillende modellen weer, zodat er een bandbreedte zichtbaar is.

Bron: CBS, diverse prognoses, bewerking RIGO

Gezien het huidige aantal inwoners is de conclusie te trekken dat wij op dit moment ver boven de verschillende prognosemodellen zitten. Dit heeft een gunstige werking op het aantal te bouwen woningen in de toekomst. Ook voor de huishoudensontwikkeling zijn de verschillende prognoses naast elkaar gezet. Wat opvalt is dat de prognoses nogal uiteenlopen. Gelet hierop is het belangrijk deze voortdurend te monitoren en vervolgens de betekenis daarvan voor Epe in beeld te brengen.

Bron: CBS, diverse prognoses, bewerking RIGO

De gemeente Epe wil de ontgroening en vergrijzing op een goede manier begeleiden. De hoofdlijnen staan in de Toekomstvisie Epe 2030 beschreven voor de beleidsdomeinen economie, sociaal en ruimte. Om in te spelen op de vergrijzing, ontgroening en leefbaarheid in de gemeente zal Epe een attractieve gemeente moeten zijn en blijven om te wonen, te werken, te leven en te bezoeken. Speciale focus daarbij dient te zijn het behoud van en het extra aantrekken van 20 tot 35 jarigen als potentiële toekomstige beroepsbevolking. Ook ligt de aandacht bij de groeiende groep ouderen. Invulling, operationalisering en waarmaken volgt in de strategische beleidsdocumenten en beleidskaders zoals hierboven vermeld. Verder is bij de drie decentralisaties in het sociale domein daarvoor nadrukkelijk aandacht.

Het beleid op de terreinen wonen, openbare ruimte, voorzieningen en arbeidsmarkt worden ten aanzien van de demografische ontwikkelingen hierna verder in kaart gebracht. Naar verwachting de vier beleidsterreinen waar de kosten het meest kunnen stijgen.

8.4 Koersbepaling op demografische ontwikkelingen

De gemeente Epe wil de ontgroening en vergrijzing op een goede manier begeleiden. De hoofdlijnen staan in de Toekomstvisie Epe 2030 beschreven voor de beleidsdomeinen economie, sociaal en ruimte. Om in te spelen op de vergrijzing, ontgroening en leefbaarheid in de gemeente zal Epe een attractieve gemeente moeten zijn en blijven om te wonen, te werken, te leven en te bezoeken. Speciale focus daarbij dient te zijn het behoud van en het extra aantrekken van 20 tot 35 jarigen als potentiële toekomstige beroepsbevolking. Ook ligt de aandacht bij de groeiende groep ouderen. Invulling, operationalisering en waarmaken volgt in de strategische beleidsdocumenten en beleidskaders zoals hierboven vermeld. Verder is bij de drie decentralisaties in het sociale domein daarvoor nadrukkelijk aandacht.

8.5 Beleid gericht op gevolgen van demografische ontwikkelingen

8.5.1 Wonen

Wat zijn de effecten voor het domein wonen en overige bebouwing?

Epe vergrijst en ontgroent. Het aantal 75-plussers groeit fors. Het aantal 1- en 2-persoonshuishoudens daalt. Het aantal gezinnen tot 35 jaar neemt eerst af, maar stijgt daarna weer. Boven de 35 jaar blijft het aantal gezinnen afnemen, om daarna weer in aantal toe te nemen. Verder daalt het aantal personen dat in een huis woont. Het effect van deze ontwikkelingen op het domein wonen is dat de bestaande woningvoorraad niet aansluit bij de veranderende bevolkingssamenstelling. Dit wordt versterkt door de veranderingen binnen de zorg. Wonen en zorg worden steeds meer van elkaar gescheiden. Het gevolg is dat ouderen en mensen met een hulpvraag (lichamelijk, psychisch etc.) langer thuis blijven wonen. Deze groep mensen heeft veelal specifieke woonwensen.

Wat willen we bereiken?

Een woningvoorraad realiseren die afgestemd is op de veranderende bevolkingssamenstelling. Een situatie waarin senioren zolang mogelijk zelfstandig in hun woning verblijven en daartoe vroegtijdig maatregelen treffen om de levensloopgeschiktheid van woningen te vergroten. Daarnaast dient de woningvoorraad geschikt gehouden te worden voor jongeren en starters.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Voldoende betaalbare woningen beschikbaar krijgen voor starters, alleenstaanden en huishoudens met een laag inkomen en een zorgvraag;
- Het bevorderen van de doorstroming van senioren naar levensloopgeschikte woningen;
- De Woonvisie is in 2016 geconcretiseerd in de Woonagenda 2016-2020. De woonagenda wijst de gemeentelijke volkshuisvestelijke koers aan, onder andere richting de corporaties voor het jaarlijks bod van de corporatie op het gemeentelijk beleid en de te maken prestatieafspraken. In 2016 zijn die afspraken voor het eerst in de nieuwe constellatie vastgelegd, o.a. over de betaalbaarheid en de beschikbaarheid van de sociale woningvoorraad. Met Triada, Heerde en Hattem is een woonbehoefteonderzoek opgesteld. Deze dient als onderlegger voor de komende afspraken met Triada. Verder wordt de Woonagenda in 2018/2019 geactualiseerd en wordt daaraan de component wonen met zorg toegevoegd.
- Het project “Thuis wonen, nu en later”, gericht op het langer zelfstandig thuis wonen, heeft een vervolg gekregen. Koppel/Swoe voert dit nu uit.
- Binnen de regio Stedendriehoek worden in 2018 nieuwe afspraken gemaakt over nieuw te realiseren woningen. Deze afspraken zijn op aantallen gericht, maar hebben vooral een kwalitatieve insteek. Kern is dat de opgave centraal staat.
- Conform het woonbeleid worden bouwplannen teruggehaald en mogelijkheden geboden aan kansrijke initiatieven.

Toelichting:

Een belangrijk gegeven is dat de woningvoorraad of in eigendom van particulieren, of in eigendom van verhuurders, zoals Triada is. De directe invloed van de gemeente Epe op het domein wonen – vooral daar waar het de bestaande woningvoorraad betreft – is dus in beginsel beperkt. De Woningwet biedt handvatten om als overheid meer sturend te gaan optreden als het gaat om de

activiteiten van een corporatie. In welke mate dit gebeurt, is opgenomen in de Woonagenda 2016-2020.

8.5.2 Openbare ruimte

Wat zijn de effecten voor het domein openbare ruimte?

Vergrijzing en de toename van ouderen met een zorgvraag die langer thuis blijven wonen, leidt tot een toenemende behoefte aan een sociaal en fysiek goed toegankelijke openbare ruimte die bovendien voldoende recreatieve mogelijkheden biedt (grotere parkeervakken, andere speeltoestellen, meer straatmeubilair wat flexibel inzetbaar is, wandelroutes).

Wat willen we bereiken?

Realiseren van een duurzame, schone en veilige leefomgeving die toegankelijk is voor alle mensen, die bijdraagt aan de leefbaarheid en uitnodigt tot participatie.

Wat gaan we daarvoor doen?

- De nota toegankelijkheid, met daarin een uitvoeringsprogramma is vastgesteld en in uitvoering gebracht.
- Uitvoeren van het gebiedsgericht werken, waarbij meer betrokkenheid en inspraak vanuit de wijken onderdeel van uitmaakt.
- Het realiseren van een toegankelijk en aantrekkelijk centrum in de kernen Epe, Emst en Vaassen.

8.5.3 Voorzieningen

Wat zijn de effecten voor het domein voorzieningen (sport, welzijn, cultuur en onderwijs)?

Een voortdurende aandacht van het voorzieningenaanbod is nodig vanuit de veranderende vraag en behoefte. Dit wordt nog eens versterkt door de transformatie in het sociale domein, waarbij een kostenbesparing gerealiseerd dient te worden. Om dit realiseren wordt onder andere het gebiedsgericht werken ingezet en een transformatie agenda uitgevoerd. Gevolg zal zijn dat er een groter beroep komt op algemene welzijnsvoorzieningen en er meer vrijwillige inzet van inwoners wordt verwacht op allerlei terreinen. Daarnaast is het van belang om het voorzieningenniveau in stand te houden; mensen blijven dan meedoen.

Door afname van het leerlingenaantal ontstaat er leegstand binnen de scholen. Dit heeft grote gevolgen voor de exploitatie. Er dienen adequate oplossingen bedacht te worden om de nadelige effecten van de teruggang van het aantal leerlingen het hoofd te bieden.

Wat willen we bereiken?

Een voorzieningenniveau dat afgestemd is op de bevolkingssamenstelling en opgebouwd is vanuit de behoefte van de samenleving. Het dient bij te dragen aan een goed woon- en leefklimaat voor ouderen, jeugd en jonge gezinnen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Het versterken van vrijwilligerswerk en -zorg in wijken en buurten door op een meer gebiedsgerichte werkwijze aan de slag te gaan en vrijwilligersorganisaties te faciliteren. Hierbij zullen vrijwilligers(organisaties) en professionele organisaties intensiever moeten gaan samenwerken;
- Basisvoorzieningenniveau zijn essentiële minimale faciliteiten op het gebied van sport, welzijn, cultuur, onderwijs, zorg en ontmoeting die samen voor een prettig en leefbaar wonende gemeente zorgen. De gemeente voert een actieve aanpak bij gemeentelijk gefinancierde voorzieningen en faciliteert bij niet-gemeentelijk gefinancierde voorzieningen, voor zover dat past binnen de bestuurlijke kaders. Hierbij zal in afstemming met de inwoners, per gebied bepaald worden welke basisvoorzieningen nodig zijn en aansluiten bij de vraag en mogelijkheden;
- In overleg met het onderwijs bepalen hoe om te gaan met afname van het leerlingenaantal. Schoolgebouwen zijn niet meer uitsluitend gericht op het invullen van de onderwijsfunctie maar bieden ook plaats aan functies zoals kinder-/peuteropvang, culturele vorming en sportactiviteiten. Ze vervullen een belangrijke dorps-/wijkfunctie. Het actieplan 'Onderwijs' zal hierbij als basis dienen.

8.5.4 Arbeidsmarkt (lokale economie en werkgelegenheid)

Wat zijn de effecten voor het domein arbeidsmarkt?

Afname van de potentiële beroepsbevolking door het toenemende aantal ouderen en afnemende aantal jongeren. Als gevolg hiervan zal er een krappe arbeidsmarkt ontstaan waarbij de vraag naar arbeidskrachten het aanbod overstijgt.

Wat willen we bereiken?

Versterken van de economische structuur door verdere modernisering en innovatie. De gemeente als een aantrekkelijke vestigingsplaats voor bedrijven en werknemers. Naast de lokale insteek is een intensieve samenwerking in de Cleantech Regio nodig met bedrijven, maatschappelijke organisaties en gemeenten.

Wat gaan we daarvoor doen?

- De economische visie is vastgesteld. Daaraan is een uitvoeringsprogramma gekoppeld. Met betrokkenen worden acties uitgevoerd die bijdragen aan een versterking van de (lokale) economie. Daarbij wordt aangehaakt bij de Omgevingsagenda;
- Uitvoeren projecten voortkomend uit het (voormalige) Akkoord van Beekbergen en gericht op het terugdringen van werkloosheid, goed en snel vervullen van vacatures, goede aansluiting onderwijs en werk en het activeren van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt;
- Het uitvoeren van het lokaal convenant “samen werken in Epe”. Het convenant heeft als doel om met het bedrijfsleven, onderwijs en de overheid gezamenlijk de weg te bewandelen richting een inclusieve arbeidsmarkt. Een arbeidsmarkt waaraan mensen zoveel mogelijk en duurzaam meedoen. Niet kijkend naar beperkingen, maar naar mogelijkheden.
- Bieden van een goed vestigingsklimaat voor bedrijven en organisaties. Dit uit zich in goede voorwaarden en faciliteiten en mogelijkheden in het kader van “het nieuwe werken”, zoals bedrijfsverzamelgebouwen. In de economische visie is het vestigingsklimaat een belangrijk terugkerend thema, vooral ook ten aanzien van jongeren en hun plek op de arbeidsmarkt. Door middel van het uitvoeringsprogramma moeten verdere stappen gezet worden om het economisch profiel van Epe te versterken;
- Een extra focus is de ontwikkeling van de speerpuntsectoren zorg en recreatie/toerisme (profiel). Met aandacht voor onderscheidende elementen daarin draagt het bij aan een goed woon- en leefklimaat en aan werkgelegenheid.

8.5.5 Financiën

Demografische ontwikkelingen zullen wijzigingen in het uitgavenpatroon tot gevolg hebben. Bijvoorbeeld door daling van leerlingenaantallen, aanpassing van voorzieningen in de openbare ruimte, toename van gebruik van woon- en werkvoorzieningen door ouderen en leegstand/aanpassing van accommodaties. Binnen de bestaande beleidsstructuur en beschikbare budgetten zullen blijvend scherpe keuzes nodig zijn.

Paragraaf 9 | Decentralisaties sociaal domein

9.1 Inleiding

Gemeenten hebben in 2015 veel nieuwe taken gekregen in het sociale domein. Zo kwam de hele jeugdzorg onder verantwoordelijkheid van de gemeente, werd de Wet Maatschappelijke Ondersteuning uitgebreid met taken op het terrein van begeleiding en ging de nieuwe Participatiewet in werking. Met het overhevelen van taken kwamen ook de budgetten bij de gemeente terecht nadat daarop door het Rijk een bezuiniging was toegepast. Daarnaast kreeg de gemeente meer taken vanuit de Wet gemeentelijke Schuldhulpverlening.

Een zorgvuldige implementatie van deze taken kostte tijd en is succesvol verlopen. Dat maakt het mogelijk om nu de focus te leggen op de transformatie. De gemeente Epe wil, samen met organisaties voor welzijn, zorg en ondersteuning, het sociale domein anders inrichten. Met meer nadruk op preventie en algemene voorzieningen voor alle inwoners van Epe. Om de transformatie daadwerkelijk te realiseren zet de gemeente eenmalig extra financiële middelen in.

De gemeente Epe wil met meer preventieve- en algemene voorzieningen, in combinatie met de specialistische ondersteuning en zorg, onze inwoners maatwerk leveren; Dicht bij huis en toegesneden op wat nodig is. Een tweede doel is om dat met de beschikbare budgetten te realiseren. Om dit te bereiken is er een transformatieagenda opgesteld, gericht op innovatief aanbod, integrale toegang naar zorg en ondersteuning en gebiedsgericht werken. In de uitvoering ligt de focus op: één gezin, één plan, één regisseur. In 2019 wordt ook volop ingezet op de transformatie die in 2018 al is ingezet. Ook is in het najaar 2018 een integraal beleidsplan voor het Sociale Domein opgesteld waarin de uitwerking van de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet bij elkaar komen. Naar verwachting wordt dit plan begin 2019 door de gemeenteraad vastgesteld.

9.2 Beleidskaders

Het beleid ten aanzien van de decentralisatie en transformatie in het sociaal domein is vastgelegd in:

- Concept beleidsplan Sociaal Domein 2019-2022 (2018)
- Visie Gebiedsgericht werken (2016)
- Kadernota Participatiewet (2015)
- Sociale Agenda 2015-2021 (2015)
- Toekomstvisie Epe 2030 (2013)

9.3 Beleid gericht op uitvoering taken sociaal domein

9.3.1 Wmo

Wat willen we bereiken?

Op basis van de Wmo geeft het Rijk aan gemeenten de volgende opdracht:

- het bevorderen van de sociale samenhang, mantelzorg, vrijwilligerswerk en de veiligheid en leefbaarheid en het voorkomen van huiselijk geweld;
- het ondersteunen van de zelfredzaamheid en participatie van inwoners met een beperking of met chronische, psychische of psychosociale problemen;
- het bieden van opvang (maatschappelijke opvang, vrouwenopvang, beschermd wonen en verslavingszorg).

Wat gaan we ervoor doen?

De activiteiten in het kader van de Wmo worden in programma 3 benoemd. De activiteiten betreffen de Wmo-taken waaronder individuele begeleiding, dagbesteding, respijtopvang en beschermd wonen. Hierbij wordt rekening gehouden met de keuzevrijheid voor inwoners, de financiële beheersbaarheid en het versterken van de eigen regie en zelfredzaamheid van inwoners.

Zorg en ondersteuning zijn dichtbij de inwoners georganiseerd. Het ondersteuningsaanbod is integraal en op basis van maatwerk. We richten ons in 2019 onder andere op:

- het monitoren van de regionale inkoop, in samenwerking met Jeugd en Maatschappelijke Opvang/Beschermd Wonen (MO/BW);

- het vaststellen van een integraal beleidsplan Sociaal Domein met bijbehorend Actieprogramma.
- het uitvoeren van de Transformatieagenda Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen. Jaarlijks wordt er een Jaarwerkplan met regionale en lokale actiepunten vastgesteld. Centrumgemeente Apeldoorn is budgethouder van het regionale budget voor MO/BW. Vanaf 2021 wordt de centrumgemeenteconstructie loslaten. Binnen de regio Oost Veluwe worden er daarom afspraken gemaakt over de financiën MO/BW middels een convenant;
- het uitvoeren van de Transformatieagenda Huiselijk Geweld en Kindermishandeling samen met het beleidsterrein Jeugd;
- de doorontwikkeling van de integrale toegang;
- het ontwikkelen van algemene voorzieningen zoals de dagbesteding en huishoudelijke hulp.
- de monitoring gericht op de financiële en inhoudelijke uitvoering en het vertalen van de uitkomsten en bevindingen naar beleidskeuzes;
- het uitbouwen van het gebiedsgericht werken (programma 4). De volgende thema's worden opgepakt: de doorontwikkeling van mijn buurtje, de samenwerking tussen het fysieke en sociale domein, inwonerparticipatie, het opstellen en uitvoeren van gebiedsopgaven, etc.;
- het opzetten van vernieuwende initiatieven met behulp van de Transformatieregeling waarmee (hulp)vragen adequaat beantwoord kunnen worden en waarmee eigen kracht en participatie van inwoners wordt gefaciliteerd.

9.3.2 Jeugdzorg

Wat willen we bereiken?

De transformatie van jeugdhulp laat zich vatten in de frase: beter met minder en zorg nabij inzetten. Het streven is een voor jeugdigen en ouders beter passende en integrale ondersteuning en hulp te organiseren terwijl er minder budget beschikbaar is. Jeugdhulp effectiever en efficiënter inzetten en zo min mogelijk met dwangmaatregelen. Beter met minder vertaalt zich in de volgende uitgangspunten:

- De zorg van de inwoner staat centraal
- Lichte zorg waar het kan, maar ook snelle toegang tot passende zware zorg waar nodig
- Een brede generalistische basis, een kleinere specialistische top
- Meer ambulante, minder intramuraal: naar de inwoner toe in plaats van naar de zorg toe
- Ontschotting: zowel verticaal (ketenzorg) als horizontaal (intersectoraal)
- Een duurzame en verantwoorde inkoop van specialistische zorg

Wat gaan we ervoor doen?

De activiteiten in het kader van jeugdzorg zijn in programma 1 benoemd. Kader is het (concept) integrale beleidsplan 2019 - 2022 . Hieraan zit een lokaal uitvoeringsprogramma gekoppeld. Daarnaast werken we binnen de jeugdzorg regio nauw samen met gemeenten Apeldoorn, Brummen, Hattem, Heerde, Lochem, Voorst en Zutphen in de transformatie van de jeugdzorg. In het programmaplan 2019-2021 staan de doelen en inspanningen voor de komende 3 jaren uitgewerkt. De komende tijd gaan we ons richten op een aantal aspecten. Zo moet allereerst 'de basis op orde' zijn. Kinderen moeten zo snel mogelijk passende hulp krijgen. Daarnaast moeten aanbieders en gemeenten snel passende, (integrale) oplossingen vinden voor cliënten met complexe problematiek. Kwetsbare jongeren moeten we beter op weg helpen zelfstandig te worden. Hierbij is het belangrijk dat een jongere vanaf zijn 16de jaar samen met een begeleider/hulpverlener een perspectiefplan opstelt, waarin alle levensdomeinen worden meegenomen. Verder willen we meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien. Dit betekent meer investeren in preventie, signalering en ambulante hulp. Als kinderen niet meer thuis kunnen wonen, worden zij zo veel mogelijk kleinschalig, gezinsgericht en in perspectief biedende voorzieningen opgevangen. Bij voorkeur in het eigen netwerk. Vanaf 2019 werken we één integraal contract voor alle maatwerkvoorzieningen Wmo, Jeugdhulp en MO/BW. Dit is regionaal opgepakt. De lokale toegang is bekend met het zorgproductenboek Inkoop 2019 en handelt hiernaar. De samenwerking met huisartsen wordt verstevigd door de inzet van een GZ-psycholoog, waardoor minder (onjuiste) doorverwijzingen naar de sGGZ plaatsvinden. Met het onderwijs wordt nog meer de samenwerking gezocht in verband met passend onderwijs. Binnen de gemeente Epe werken we met een Onderwijs Actieplan waarin doorgaande onderwijs- en zorglijnen centraal staan.

Tenslotte is het belangrijk om zicht te houden op de totale uitgaven aan individuele voorzieningen zodat kinderen de hulp kunnen blijven krijgen die ze nodig hebben. Een regionale toezichthouder

kwaliteit en rechtmatigheid gaat hier een rol in spelen. Verder worden met zorgaanbieders gesprekken gevoerd over mogelijkheden om zorg af te schalen. Binnen de gemeente Epe loopt het project Grip op Zorg. We krijgen steeds betere informatie om te kunnen monitoren.

9.3.3 De arbeidsmarkt (Participatiewet)

Wat willen we bereiken?

De Participatiewet moet leiden tot meer participatie, meer gerichte en effectieve inzet van budgetten en een besparing van kosten. Er is minder geld beschikbaar om een uitkeringsgerechtigde naar werk toe te kunnen leiden. Dit is merkbaar voor partners als bedrijven, het onderwijs en zorginstellingen. Het is de uitdaging om op een houdbare manier met deze financiële opgave om te gaan.

Wat gaan we ervoor doen?

De activiteiten in het kader van Participatiewet zijn in programma 10 benoemd. In de kadernota Participatiewet wordt uitgegaan van vijf actielijnen, te weten:

- regionale arbeidsmarkt/regionale samenwerking;
- partnerschap met werkgevers;
- aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt;
- ontwikkelen en vernieuwen dienstverlening;
- arbeidsmatige dagbesteding en beschut werk.

Deze uitgangspunten zijn verder uitgewerkt in de Verordening Participatiewet en in beleidsregels. We richten ons in 2019 onder andere op:

- het realiseren van baanafspraken voor de Eper doelgroep door zowel regionale als lokale samenwerking vorm te geven met werkgevers;
- de doorontwikkeling van werkbedrijf Lucrato;
- het extra inzetten op het meer in beeld brengen en activeren van inwoners met een uitkering die nog niet naar werk kunnen;
- een vervolg geven aan de monitoring gericht op de financiële en inhoudelijke uitvoering en uitkomsten en bevindingen vertalen naar beleidskeuzes;
- het opzetten van vernieuwende initiatieven waarmee (hulp)vragen adequaat beantwoord kunnen worden en waarmee eigen kracht en participatie worden gefaciliteerd.

9.4 Financiën en risico's

Wat zijn de financiële effecten van de decentralisaties en de transformatie?

De middelen voor de uitvoering van de taken verstrekt het Rijk via één integratie-uitkering Sociaal Domein. De bedoeling van het Rijk was dat deze middelen – op basis van verdeelmaatstaven - in 2018 toe te voegen aan de algemene uitkering die de gemeente ontvangt van het Rijk. Deze voorgenomen overheveling is per 2019 met uitzondering van de onderdelen Voogdij en Beschermd Wonen. Die volgen naar verwachting in het jaar 2020.

Taak (meicirculaire 2018) (bedragen * € 1.000)	2018	2019	2020	2021	2022
Wmo	4.885	5.372	5.619	5.850	6.093
Jeugdzorg	5.915	5.867	6.164	6.383	6.620
Participatie	5.116	4.879	4.582	4.485	4.365
Totaal	15.917	16.118	16.365	16.718	17.078

De gemeente loopt met de uitvoering van de nieuwe taken aanzienlijke financiële risico's. Dit wordt mede veroorzaakt door het 'open einde' karakter van de nieuwe taken. Inzicht in- en sturing op de (toekomstige) kosten zijn daarom een voortdurend aandachtspunt.

Wat willen we bereiken?

De gemeente Epe wil anticiperen op de toekomstige vraag naar zorg en ondersteuning van haar inwoners. Epe doet dat door:

- Kwalitatieve zorg en ondersteuning in te zetten
- Een verschuiving te realiseren van maatwerkvoorzieningen naar voorliggende- en algemene voorzieningen
- Gebiedsgericht te werken
- Binnen het huidige en toekomstige beschikbare begrotingsbudget Sociaal Domein te blijven.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Om de verschuiving van specialistische zorg en ondersteuning naar voorliggende-, algemene voorzieningen te realiseren is een transformatieagenda opgesteld en een budget beschikbaar.
- Er is een project grip op zorg. Daarin analyseren we in een continue proces de kosten van het sociale domein.
- Op de drie taakvelden zijn beleids- en financiële monitors ontwikkeld die maandelijks geanalyseerd worden. Twee keer per jaar worden de data van deze taakvelden samengevoegd in de halfjaarlijkse monitor voor de gemeenteraad inclusief de data van de schuldhulpverlening. De monitor bevat informatie over toegang naar de zorg en ondersteuning en de kosten, aantal en duur van de ingezette specialistische zorg en ondersteuning.
- In de 2018 is een pilot datagestuurd werken in het sociale domein gestart. De verwachting is dat we daarmee meer voorspellend beleid kunnen maken en de kosten voor het sociale domein beter kunnen inschatten.
- Er is een reserve Risico's Sociaal Domein. Daaruit worden de financiële risico's in het sociale domein opgevangen.

Financiële begroting

Financiële begroting.

1. Overzicht baten en lasten in de begroting en de toelichting

Het overzicht van baten en lasten in de begroting en de toelichting daarop bevat:

- Het saldo per programma, het totaal van de algemene dekkingsmiddelen, het geraamde bedrag voor onvoorzien, het geraamde totaal saldo van baten en lasten, de mutaties in de reserves en het geraamde resultaat.
- Het overzicht van de geraamde algemene dekkingsmiddelen en lokale heffingen.
- Inzicht in de gehanteerde prijzen, lonen en rentepercentages.
- Het overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten met toelichting.
- Overzicht geraamde structurele mutaties in de reserves met toelichting

Het saldo per programma, het geraamde totaal saldo van baten en lasten en het geraamde resultaat

<i>bedragen x € 1.000</i>	2019	2020	2021	2022
Programma's:				
1. Opgroeien in Epe	-11.751	-12.293	-12.235	-12.472
2. Actief in Epe	-3.935	-3.838	-3.418	-3.409
3. Zorg en opvang	-9.879	-10.272	-10.487	-10.900
4. Leefbaar en veilig	-2.038	-2.100	-2.158	-2.158
5. Ruimte en wonen	-1.054	-557	-802	-802
6. Epe op orde	-5.690	-5.774	-5.755	-5.786
7. Duurzaamheid	-149	-134	11	-4
8. Toezicht en handhaving	-1.126	-1.126	-951	-951
9. Bedrijvigheid	-655	-605	-605	-605
10. Weer aan het werk	-8.579	-8.300	-7.867	-7.748
11. Bestuur en organisatie	-2.606	-3.120	-3.432	-3.964
Subtotaal saldo programma's	-47.477	-48.118	-47.698	-48.799

<i>bedragen x € 1.000</i>	2019	2020	2021	2022
Algemene dekkingsmiddelen:				
- Lokale heffingen	8.753	8.866	8.976	6.815
- Algemene uitkering	46.150	47.313	47.935	48.961
- Dividend	129	129	129	129
- Saldo financieringsfunctie	1.745	1.729	1.702	1.702
- Overige algemene dekkingsmiddelen	-105	-105	-105	-105
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	56.673	57.932	58.637	57.502
Overheadkosten	-9.689	-9.188	-8.793	-8.725
Heffing Vennootschapsbelasting	-	-	-	-
Onvoorzien*	-	-	-	-
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-493	626	2.146	-22

<i>bedragen x € 1.000</i>	2019	2020	2021	2022
Mutaties in reserves:				
1: Opgroeien in Epe	-460	-510	-510	-510
2: Actief in Epe	-302	-2	-2	-2
3: Zorg en opvang	463	433	43	43
4: Leefbaar en veilig	20	-	-	-
5: Ruimte en wonen	1.232	-392	-230	-230
6: Epe op orde	361	341	363	386
7: Duurzaamheid	277	277	243	243
8: Toezicht en handhaving	-	-	-	-
9: Bedrijvigheid	-	-	-	-
10: Weer aan het werk	2.654	133	-207	-207
11: Bestuur en organisatie	-1.481	1.016	115	38
12: Algemene dekkingsmiddelen	-2.196	-2.216	-2.236	-4

Resultaatbestemming	-66	305	282	275
Totaal mutaties in reserves	501	-617	-2.140	30
Geraamde resultaat	8	10	6	8

* Op programma 11 is een structurele stelpost voor onvoorziene uitgaven opgenomen van € 88.000.

Het BBV schrijft voor dat mutaties in de reserves afzonderlijk worden opgenomen. Daarom wordt eerst het geraamde saldo van baten en lasten bepaald, vervolgens worden de mutaties in de reserves weergegeven. De uitkomst is het geraamde resultaat.

In de toelichting op de mutaties per programma wordt inzicht gegeven in de baten en lasten per afzonderlijk programma en wordt een analyse gegeven van de verschillen die zijn ontstaan tussen de begrote bedragen in 2018 en 2019. Dit betreft de bestaande baten en lasten, uitgaande van het bestaande beleid. De 'budgetaanpassingen' als gevolg van het nieuwe beleid zijn in de Beleidsbegroting (het programmaplan) toegelicht. In bijlage 8 wordt inzicht gegeven in de lasten en baten per taakveld.

Overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten en de structurele ruimte

Dit overzicht geeft inzicht in het structurele en reële evenwicht van de begroting op korte en langere termijn:

1. Een structureel evenwicht houdt in dat de structurele lasten worden gedekt door structurele baten.
2. Een reëel evenwicht houdt in dat de geraamde bedragen volledig, realistisch en haalbaar zijn.

Programma	2019		2020		2021		2022	
	<i>Lasten</i>	<i>Baten</i>	<i>Lasten</i>	<i>Baten</i>	<i>Lasten</i>	<i>Baten</i>	<i>Lasten</i>	<i>Baten</i>
<i>bedragen x € 1.000</i>								
1. Opgroeien in Epe	229	-	277	-	-	-	-	-
2. Actief in Epe	903	-	429	-	9	-	-	-
3. Zorg en Opvang	336	-	276	-	-	-	-	-
4. Leefbaar en veilig	5	-	5	-	-	-	-	-
5. Ruimte en wonen	655	-	75	-	-	-	-	-
6. Epe op orde	203	-	80	-	-	-	-	-
7. Duurzaamheid	240	-	160	-	-	-	-	-
8. Toezicht en handhaving	175	-	175	-	-	-	-	-
9. Bedrijvigheid	50	-	-	-	-	-	-	-

10. Weer aan het werk	330	-	330	-	60	-	60	-
11. Bestuur en Organisatie	254	-	213	-	-5	-	-	-
Algemene dekkingsmiddelen	10	2.252	-	2.252	-	2.252	99	-
Overhead	695	-	230	-	29	-	-	-
Resultaatbestemming	10.984	11.243	5.609	4.490	5.146	2.328	3.032	2.454
Totaal	15.139	13.495	7.858	6.742	5.239	4.580	3.191	2.454

Structurele ruimte	bedragen x € 1.000	2019	2020	2021	2022
Geraamde resultaat		8	10	6	8
Saldo eenmalige baten (+) / lasten (-)		1.644	1.116	659	737
Gecorrigeerd saldo / structurele ruimte (+=structurele ruimte)		1.652	1.126	665	745

Uit het overzicht blijkt dat het begrotingsresultaat wordt beïnvloed door *incidentele* baten en lasten. De incidentele lasten zijn hoger dan de incidentele baten. Hieruit wordt geconcludeerd dat de *structurele* lasten worden gedekt door *structurele* baten en dat er daarmee sprake is van een structureel sluitende (meerjaren)begroting.

Toelichting incidentele bedragen per programma $\geq$ € 50.000:

Programma 1:

- Onderwijs aan nieuwkomerskinderen NT2 klas; € 55.000 voor de jaren 2019 en 2020.
- Verbinding samenwerking huisartsen-CJG; € 95.000 voor de jaren 2019 en 2020.

Programma 2:

- Subsidie groot onderhoud van Sport- en Dorpscentrum Vaassen; € 50.000 in 2019.
- Reservering voor de renovatie van kunst en natuurgrasvelden; € 300.000 in 2019.
- Stimuleringsregeling jeugd; € 412.000 voor 2019 en € 420.000 voor 2020.
- Evaluatie subsidiebeleid; € 50.000 in 2019

Programma 3:

- Voor Projecten transformatie sociaal domein; € 167.000 in 2019 en € 162.000 in 2020.
- Subsidie Was- en strijkservice; € 60.000 in 2019 en € 40.000 in 2020.

Programma 5:

- Omgevingswet; € 450.000 in 2019 en € 100.000 in 2020.
- Implementatie Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO); € 220.000 in 2019.

Programma 6:

- Aanpassingen aula begraafplaats Norelbos; € 50.000 in 2019.

- Berekenen BAG gebruiksoppervlakte; € 67.000,00 in 2019 en € 30.000 in 2020.
- Asbestinventarisatie gemeentelijk vastgoed; € 50.000 in 2020.

Programma 7:

- Energietransitie; € 165.000 in 2019 en € 135.000 in 2020.

Programma 8:

- Toezicht en Handhaving Vitale Vakantieparken; €175.000 in de jaren 2019 en 2020.

Programma 9:

- Ondersteuningsaanbod evenementen; € 50.000 in 2019.

Programma 10:

- Uitvoering pilots binnen het domein participatie; € 300.000 in de jaren 2019 en 2020.

Programma 11:

- Beleidsontwikkeling dienstverlening; € 82.000 in 2020.
- Tijdelijke uitbreiding formatie handhaving € 68.000 voor de jaren 2019 en 2020.

Algemene dekkingsmiddelen:

- Precariobelasting kabels en leidingen; baten van € 2.252.000 in de jaren 2019 tot en met 2021. Hier staan stortingen in de reserve precariobelasting tegenover.

Overhead:

- Asbestsanering oude deel gemeentehuis; € 170.000 in 2019.
- Inwonerparticipatie en actieve communicatie samenleving; € 70.000 in de jaren 2019 en 2020.
- Regeling Generatiepact; € 89.000 in 2019 en € 85.500 in 2020 en € 28.500 in 2021.
- Vervanging digitale systeem financiële administratie; € 80.000 in 2019.
- Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (WNRA); € 92.800 in 2019.
- Overdracht naar archiefbewaarplaats; € 80.000 in 2019.
- Wet Generieke digitale infrastructuur € 120.000 (2019), € 58.500 (2020) en € 48.500 (2021).

Resultaatbestemming:

- De meeste mutaties in reserves zijn incidenteel. Op de volgende pagina is een overzicht opgenomen van de structurele mutaties in reserves. In bijlage 5 is een totaal overzicht opgenomen van het verloop van alle reserves.

Algemene Dekkingsmiddelen: Lokale heffingen

<i>bedragen x € 1.000</i>	Realisatie 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Onroerendezaakbelasting	5.364	5.477	5.611	5.720	5.837	5.939
Hondenbelasting	83	72	71	71	71	-
Precariobelasting	2.346	2.345	2.381	2.381	2.381	129
Forensenbelasting	295	286	310	310	310	310
Toeristenbelasting	713	662	718	718	718	754
Opbrengst algemeen ^[1]	56	-697	55	47	42	40
Totaal bruto opbrengst	8.857	8.145	9.146	9.249	9.359	7.172
Kosten	482	378	393	383	383	357

Totaal netto opbrengst	8.376	7.767	8.753	8.866	8.976	6.815
------------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

[1] Opbrengst algemeen omvat de terug te vorderen invorderingskosten.

Voor een toelichting op de belastingopbrengsten wordt verwezen naar de Paragraaf Lokale Heffingen.

Prijzen, lonen en rente

Bij het opstellen van deze (meerjaren)begroting zijn de volgende percentages gehanteerd:

Component	2019	2020	2021	2022
Prijsstijging	1,8%	1,5%	1,4%	1,5%
Loonstijging	3,1%	3,2%	2,7%	3,2%
Rente kort geld	0,1%	0,5%	1,0%	1,0%
Rente lang geld	1,2%	1,4%	3,0%	3,0%

De percentages van de autonome loon- en prijsstijgingen zijn gebaseerd op de indicaties die hiervoor zijn gegeven in de meicirculaire 2018 van de algemene uitkering uit het gemeentefonds (incl. bijstelling als gevolg van structurele doorwerking van het gecorrigeerde percentage voor 2018). Ingaande 2019 wordt in plaats van het percentage BBP het Imoc (inflatie materiële overheidsconsumptie)-percentage gehanteerd. Toepassing van dit percentage wordt geadviseerd door de VNG, omdat dit het stijgingspercentage is dat ook gehanteerd wordt bij de rijksbegroting c.q. de algemene uitkering uit het gemeentefonds.

Voor de bepaling van het te hanteren rentepercentage wordt de lange termijn visie van De Nederlandse Bank gehanteerd. Gelet op de prognose van de Nederlandsche Bank zijn de rentepercentages tijdelijk verlaagd voor 2019 en 2020. Met ingang van 2021 zijn structureel de hierboven aangegeven percentages aangehouden.

Overzicht van structurele mutaties in reserves.

Dit overzicht ondersteunt bij de bepaling en de beoordeling van het structurele evenwicht in de begroting.

Naam reserve	2019		2020		2021		2022	
	Toev.	Onttr.	Toev.	Onttr.	Toev.	Ontt.	Toev.	Onttr.
<i>bedragen x € 1.000</i>								
ICT investeringen	431	410	364	390	366	334	370	260
Vervanging openbare verlichting	264	391	270	398	275	406	280	413
Overdracht fietspaden RGV	-	45	-	45	-	46	-	47
Vervanging bruggen	70	-	71	-	73	-	73	-
Egalisatie winstuitkering Nuon	19	54	17	54	16	54	15	54
Verkoop 14 aandelen VNB (6%)	35	138	29	118	24	98	20	78
Afl. achtergestelde lening Nuon	57	57	57	57	57	57	57	57
Verkoop aand. tbv lening Vitens	-	155	-	155	-	155	-	-
Afl. achtergestelde lening Vitens	211	56	216	61	220	65	70	70

Meubilair gymlokalen	21	12	22	9	22	8	23	13
Participatie	-	26	-	26	-	26	-	26
BUIG-middelen	146	-	146	-	146	-	146	-
Starterslening	60	9	62	11	63	12	65	14
Egalisatie opbrengst bouwleges	336	-	316	-	86	-	86	-
Dekking Kapitaallasten	-	540	-	748	-	765	-	782
Totaal	1.650	1.893	1.570	2.072	1.348	2.026	1.205	1.814

2. Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting

In de uiteenzetting van de financiële positie worden de consequenties opgenomen van het beleid dat in de begroting is opgenomen.

De volgende onderwerpen komen aan de orde:

- Financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen
- Vrijkomende eenmalige middelen
- Investerings (economisch / maatschappelijk nut)
- Investerings (vervanging / uitbreiding)
- Financiering
- Stand en verloop reserves en voorzieningen

Financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid dat in de programma's is opgenomen

De uitkomst van de jaarlijkse afweging in het kader van het begrotingsproces, is samengevat in het volgende overzicht van de cumulatieve ontwikkeling van lasten en baten. Voor een gedetailleerd overzicht wordt verwezen naar de bijlagen bij deze begroting.

	<i>bedragen x € 1.000</i>			
	2019	2020	2021	2022
Bestaand beleid (budgetprognose)	1.235	1.627	1.282	1.352
Nieuw beleid <i> vorige </i> meerjarenbegroting	-183	-76	-6	-23
Investerings <i> vorige </i> meerjarenbegroting	-294	-374	-496	-496
Nieuw beleid <i> deze </i> meerjarenbegroting	-649	-958	-565	-613
Nieuwe investeringen	-101	-210	-210	-212
Saldo meerjarenbegroting	8	10	6	8

Vrijkomende eenmalige middelen

De volgende reserves worden opgeheven of bevatten een surplus dat wordt ingezet voor incidentele uitgaven in de begroting 2019:

Reserve	Vrijkomende bedrag (€)
90000 Algemene reserve (verwacht surplus)	495.000
90002 Reserve bespaarde rente (verschil rente en prijsstijgingspercentage; surplus 2019: 288.000, surplus 2020: € 450.000)	738.000
90003 Reserve eenmalige dekkingsmiddelen (surplus)	29.000

90019	Reserve Cofinanciering (opheffen, geen projecten meer)	20.000
90065	Reserve toekomstbestendige organisatie en huisvesting	39.000
91012	Reserve basisbrandweezorg (opheffen, doel bereikt)	20.000
92030	Reserve wegverbredingen (surplus)	32.000
96013	Reserve groot onderhoud pand Apeldoornseweg 85	18.000
96028	Reserve Risico's Sociaal Domein (surplus, maximaal 10%, 3 jaar)	890.000
96032	Reserve Minimabeleid (surplus, maximaal 5%, 3 jaar)	408.000
96109	Reserve BUIG (surplus, maximaal 5%, 3 jaar)	2.063.000
99000	Reserve Bouwgrondexploitatie (surplus)	1.694.000
Totaal		6.446.000

Investeringsen

Dit onderdeel bevat een totaal overzicht van de investeringen die de gemeente gepland heeft in het meerjareninvesteringsplan 2019-2022. Voor een gedetailleerd overzicht wordt verwezen naar de bijlagen bij deze begroting. Het hier gegeven inzicht in de investeringen is een onderverdeling naar investeringen met een economisch nut en investeringen met een maatschappelijk nut en daarnaast naar vervangingsinvesteringen en uitbreidingsinvesteringen.

Alle investeringen moeten verplicht geactiveerd en afgeschreven worden over de verwachte levensduur. De kosten daarvan (de kapitaallasten) worden in de lasten opgenomen. Als er sprake is van financiering vanuit eenmalig beschikbare middelen of reserves, dan vindt jaarlijks een structurele onttrekking plaats aan een daartoe gevormde kapitaallastenreserve ter grootte van de kapitaallasten. Hierdoor heeft het opnemen van kapitaallasten van een investering die gedekt wordt uit reserves of eenmalige middelen geen effect op het saldo van de begroting.

<i>investeringsbedragen (excl. BTW) x € 1.000</i>	2019	2020	2021	2022
Economisch nut	11.935	6.312	2.405	2.170
Maatschappelijk nut	1.120	1.903	1.255	30
Totale investeringen	13.145	8.215	3.660	2.200
Vervangingsinvesteringen	11.919	7.189	3.634	2.144
Uitbreidingsinvesteringen	1.226	1.026	26	56
Totale investeringen	13.145	8.215	3.660	2.200

Financiering

Hiervoor wordt verwezen naar de Paragraaf Financiering.

Stand en verloop reserves en voorzieningen

Voor het verloop van de reserves en voorzieningen wordt verwezen naar de bijlagen bij deze begroting.

Geprognosticeerde begin- en eindbalans

Dit onderdeel bevat de verwachte begin- en eindbalans over het begrotingsjaar 2019 en de drie daaropvolgende jaren.

Activa	Geprognosticeerde balans per ultimo				
	2018	2019	2020	2021	2022
<i>bedragen x € 1.000</i>					

Immateriële vast activa	196	196	196	196	196
Materiële vaste activa	50.974	55.084	58.958	59.023	57.963
Financiële vaste activa	4.196	4.196	4.196	4.196	4.196
Voorraden grond	-159	-159	-159	-159	-159
Uitzettingen korter 1 jaar	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
Liquide middelen	1.135	1.135	1.135	1.135	1.135
Overlopende activa	8.986	8.986	8.986	8.986	8.986
Totaal activa	67.828	71.938	75.812	75.877	74.816

Passiva	Geprognosticeerde balans per ultimo				
	2018	2019	2020	2021	2022
<i>bedragen x € 1.000</i>					
Eigen vermogen	49.126	48.633	49.259	51.405	51.383
Voorzieningen	7.137	6.801	6.619	6.636	6.553
Vaste schulden	68	-	2.003	2.003	-
Vlottende schulden	7.674	12.681	14.108	12.009	13.057
Overlopende passiva	3.823	3.823	3.823	3.823	3.823
Totaal passiva	67.828	71.938	75.812	75.877	74.816

EMU-saldo

Dit onderdeel bevat het verwachte EMU-saldo over het begrotingsjaar 2019 en de drie daaropvolgende jaren. Het EMU-saldo geeft de mutatie in het saldo van de financiële activa en passiva van de collectieve sector weer.

	Begroting 2019	Volgens meerjarenraming in begroting 2019		
		2020	2021	2022
<i>bedragen x € 1.000</i>				

Berekend EMU saldo	-4.939	-3.430	2.098	955
--------------------	--------	--------	-------	-----

Voor de detailberekening van het EMU-saldo wordt verwezen naar bijlagen.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Dit onderdeel bevat de zogenoemde jaarlijks terugkerende aan arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Daaronder worden verstaan de aanspraken op toekomstige uitkeringen door huidig dan wel voormalig personeel. Het Besluit Begroting en Verantwoording schrijft voor dat jaarlijkse arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume via de exploitatie moeten lopen. Als de verplichtingen niet van een vergelijkbaar volume zijn, dan moet hiervoor een voorziening worden getroffen. Toepassing van deze voorschriften leidt tot de volgende situaties:

1. Salariskosten.
Voor het begroten van de salariskosten wordt uitgegaan van trede 10 van de functieschaal (organieke raming). De toelagen en vergoedingen worden individueel geraamd.
2. WW-conforme uitkeringen en aanvullende WW-uitkeringen en na-wettelijke uitkeringen.
Medewerkers die op grond van de artikelen 8:3 en 8:6 van de CAR-Uwo worden ontslagen hebben recht op een aanvullende WW-uitkering en een na-wettelijke uitkering na afloop van de WW-periode. Het recht op de aanvullende uitkering is gekoppeld aan het recht op WW.
3. Wachtgelden en pensioenen wethouders, voorziening vanaf 2001.
Ten behoeve van de wachtgelden en pensioenen van wethouders is een voorziening getroffen. Op basis van de opbouw van de pensioenrechten, waarvoor jaarlijks door een extern bureau een berekening gemaakt, wordt berekend in hoeverre de voorziening moet worden aangevuld.
4. Wachtgelden en pensioenen wethouders voor 2001.
De wachtgelden en pensioen van wethouders voor 2001 worden bekostigd uit de algemene middelen, hiervoor is geen voorziening getroffen. De berekening van deze pensioenen en wachtgelden, evenals de uitbetaling daarvan, is uitbesteed.
5. Levensloopregeling.
De levensloopregeling is een aflopende regeling die in 2021 volledig vervalt. Er zijn vier medewerkers die nog sparen voor de levensloop en dus voor 2021 daarvan nog gebruik kunnen maken.
6. Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA) en (ZW).
De gemeente Epe is vanaf 1 januari 2008 eigenrisicodrager in het kader van de Regeling Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA). Vanaf 1 januari 2017 is de gemeente ook eigen risicodrager voor de Ziektewet en WGA-flex. Daarmee stapt de gemeente in het kader van ziekte en arbeidsongeschiktheid volledig uit het publieke stelsel. Voor het beperken van de schadelast is een verzekering met een particuliere verzekeraar afgesloten.
7. Individueel Keuze Budget (IKB).
Dit is een budget dat per maand wordt opgebouwd en waarvoor de volgende bronnen zijn gebruikt: de eindejaarsuitkering, de vakantie-uitkering, de levensloopbijdrage en 2 bovenwettelijke vakantiedagen. De medewerker bepaalt gedurende het jaar zelf waar hij het budget voor in wil zetten. In de maand december wordt uitbetaald wat nog resteert in het budget en vervolgens begint met ingang van het nieuwe jaar de opbouw weer opnieuw. Het IKB geeft de mogelijkheid voor een full-timer medewerker om maximaal 144 uur aan verlof te kopen.
8. Verkoop verlofuren.
Naast de koop van verlof-uren biedt het IKB ook de mogelijkheid tot verkoop van verlofuren. Dit kan tot maximaal 72 uren voor een voltijds medewerker. Hiervan wordt jaarlijks wel gebruik

gemaakt om een surplus van uren weg te werken, de kosten worden binnen het personeelsbudget opgevangen.

Toelichting mutaties programma 1 | Opgroeien in Epe

Financiële begroting

	Bedragen * € 1.000					
	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	10.994	11.474	11.586	11.901	12.120	12.357
Lasten nieuw beleid	-	-	478	706	429	429
Lasten totaal	10.994	11.474	12.064	12.607	12.549	12.786
Baten bestaand beleid	276	365	314	314	314	314
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	276	365	314	314	314	314
Saldo	-10.718	-11.109	-11.750	-12.293	-12.235	-12.472

Toelichting op de mutaties

- = nadeel / + = voordeel
Bedragen * € 1.000

Lasten:	
Lasten nieuw beleid: dit betreft de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 1.	-478
De lasten van de jeugdzorg (o.a. jeugdzorg, jeugdbescherming en ggz) zijn in lijn gebracht met de werkelijke uitgaven 2017 rekening houdend met de ontwikkelingen binnen de jeugdzorg. De grootste mutaties betreffen bovenregionale zorg (+ € 85.000), jeugdzorg care (- € 96.000), jeugdzorg cure (- € 446.000), jeugdbescherming (- € 108.000), de landelijke afgerekende zorg en zorgcontinuïteit (+ € 101.000). Tegenover de hogere lasten voor jeugdzorg staan lagere lasten voor de Wmo (programma 3), en is er een onttrekking geraamd aan de reserve risico's sociaal domein.	-307
De definitieve bedragen aan te ontvangen rijksmiddelen voor onderwijs achterstandsbeleid zijn nog niet bekend voor het jaar 2019. Op basis van een inschatting is voor Epe voor 2019 een bedrag van € 264.500 geraamd. De uitgaven zijn hierbij aangesloten, wat een verlaging van het budget betekend van € 60.000. Zie ook de inkomsten.	60
Bij het opstellen van de begroting is voor het leerlingenvervoer aansluiting gezocht bij de begroting 2019-2022 van PlusOV. Na afloop van het jaar 2019 zal de definitieve afrekening plaatsvinden op basis van de dan vastgestelde vereveningssystematiek.	-89

<p>Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2019 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2018 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een voordeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de loonkosten en prijsstijging wordt verwezen naar bijlage 7.</p>	189
<p>Baten:</p>	
<p>De definitieve bedragen aan te ontvangen rijksmiddelen voor onderwijs achterstandsbeleid zijn nog niet bekend voor het jaar 2019. Op basis van een inschatting is voor Epe voor 2019 een bedrag van € 264.500 geraamd. Dit betekent een verlaging van het budget met € 60.000. Zie ook de uitgaven.</p>	-60

Toelichting mutaties programma 2 | Actief in Epe

Financiële begroting

	Bedragen * € 1.000					
	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	4.964	3.948	3.803	3.794	3.794	3.794
Lasten nieuw beleid	-	-	635	547	127	118
Lasten totaal	4.964	3.948	4.438	4.341	3.921	3.912
Baten bestaand beleid	519	516	503	503	503	503
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	519	516	503	503	503	503
Saldo	-4.445	-3.432	-3.935	-3.838	-3.418	-3.409

Toelichting op de mutaties

- = nadeel / + = voordeel
Bedragen * € 1.000

Lasten:	
Lasten nieuw beleid: dit betreft de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 2.	-635
Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2019 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2018 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een voordeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de loonkosten en prijsstijging wordt verwezen naar bijlage 7.	216

Toelichting mutaties programma 3 | Zorg en opvang

Financiële begroting

	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	<i>Bedragen * € 1.000</i>					
Lasten bestaand beleid	9.187	10.055	9.749	10.192	10.688	11.106
Lasten nieuw beleid	-	-	409	344	63	58
Lasten totaal	9.187	10.055	10.158	10.536	10.751	11.164
Baten bestaand beleid	692	821	264	264	264	264
Baten nieuw beleid	-	-	15	-	-	-
Baten totaal	692	821	279	264	264	264
Saldo	-8.495	-9.234	-9.879	-10.272	-10.487	-10.900

Toelichting op de mutaties

- = nadeel / + = voordeel
Bedragen * € 1.000

Lasten:	
Lasten nieuw beleid: dit betreft de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 3.	-409
Bij het collectief vraagafhankelijk vervoer en dagbestedingsvervoer is aangesloten bij de begroting van PlusOV. Bij de raming is een deel van de oorspronkelijke taakstelling (een structurele kostenbesparing van € 147.000) gerealiseerd. De resterende taakstelling wordt (gefaseerd) gehandhaafd. Het positieve resultaat op het dagbestedingsvervoer van € 155.000 wordt verrekend met de reserve risico's sociaal domein.	127
De begrote zorgkosten voor Wmo begeleiding zijn in lijn gebracht met de werkelijke uitgaven in 2017. Daarnaast is de verwachte prijsstijging verwerkt als gevolg van de nieuwe aanbesteding voor 2019.	-206

Vanaf 2019 worden de abonnementsgelden voor o.a. de huishoudelijke hulp anders geregeld. In de meicirculaire is door het rijk een bijdrage geraamd voor de aanpassing (verlaging) van de abonnementsgelden. Door deze aanpassing zullen er minder eigen bijdragen ontvangen worden. Epe ontvangt ter compensatie een bijdrage van het rijk. De verwachte groei in het gebruik die deze nieuwe regeling teweeg zal brengen, komt voor rekening van de gemeente. In de begroting is deze gelijk gesteld aan de bijdrage van het rijk. Daarnaast zijn de kosten in lijn gebracht met de werkelijke uitgaven in 2017.	-165
De uitgaven voor woningaanpassingen zijn in lijn gebracht met de uitgaven in 2017. Deze uitgaven zijn verhoogd met de mogelijke kostenstijging vanuit de aanbesteding die is gedaan voor 2019.	108
Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2019 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2018 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een voordeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de loonkosten en prijsstijging wordt verwezen naar bijlage 7.	407
Baten:	
Baten nieuw beleid: dit betreft de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 3.	15
In de meicirculaire is door het rijk een bijdrage geraamd voor de aanpassing van de eigen bijdrage die door het CAK wordt geïnd. Door deze aanpassing zullen minder eigen bijdragen ontvangen worden. Voor Epe betekent dit een bijdrage van het rijk (in de algemene uitkering) van € 323.000 ter compensatie van de gederfde inkomsten voor eigen bijdrage die vanaf 2019 worden misgelopen. Daarnaast is in de begroting rekening gehouden met lagere opbrengsten.	-500
In 2019 is het uitgavenbudget huisvestingtaakstelling vluchtelingen verlaagd naar het oorspronkelijk bedrag. Dit verloopt budgettair neutraal.	-50

Toelichting mutaties programma 4 | Leefbaar en veilig

Financiële begroting

	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
<i>Bedragen * € 1.000</i>						
Lasten bestaand beleid	1.808	2.358	2.000	2.062	2.125	2.125
Lasten nieuw beleid	-	-	43	43	38	38
Lasten totaal	1.808	2.358	2.043	2.105	2.163	2.163
Baten bestaand beleid	3	4	4	4	4	4
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	3	4	4	4	4	4
Saldo	-1.805	-2.354	-2.039	-2.101	-2.159	-2.159

Toelichting op de mutaties

- = nadeel / + = voordeel
Bedragen * € 1.000

Lasten:	
Lasten nieuw beleid: dit betreft de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 4.	-43
De nieuwe gemeenschappelijke regeling van de veiligheidsregio (VNOG), waarin opgenomen het nieuwe financiële verdeelmodel, betekent voor Epe ingaande 2017 een gefaseerde verhoging van de bijdrage. Dit leidt, inclusief de reguliere stijging (indexering), tot een hogere bijdrage in 2019.	-93
Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2019 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2018 (met name voor 'gebiedsgericht werken') en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een voordeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de loonkosten en prijsstijging wordt verwezen naar bijlage 7.	461

Toelichting mutaties programma 5 | Ruimte en wonen

Financiële begroting

	Bedragen * € 1.000					
	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	4.367	4.262	3.544	3.544	3.544	3.544
Lasten nieuw beleid	-	-	766	181	196	196
Lasten totaal	4.367	4.262	4.310	3.725	3.740	3.740
Baten bestaand beleid	5.310	2.964	3.236	3.148	2.918	2.918
Baten nieuw beleid	-	-	20	20	20	20
Baten totaal	5.310	2.964	3.256	3.168	2.938	2.938
Saldo	943	-1.298	-1.054	-557	-802	-802

Toelichting op de mutaties

- = nadeel / + = voordeel
Bedragen * € 1.000

Lasten:	
Lasten nieuw beleid: dit betreft de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 5.	-766
In 2019 worden incidenteel hogere onderhoudslasten voor gemeentelijke gebouwen geraamd, die niet voorzien waren in een meerjarenonderhoudsplanning. Deze lasten worden gedekt uit de reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen en hebben daardoor geen invloed op het saldo van de begroting.	-84
Er worden hogere exploitatielasten van gemeentelijke panden verwacht, onder andere ten behoeve van de huisvesting van statushouders. Daar staan ook hogere huurinkomsten tegenover (zie baten).	-53
De lasten op dit programma zijn lager voor vastgoedregistratie door een andere verdeling van kosten voor wettelijke GEO-taken.	40
De lasten voor bouwgrondexploitatie zijn lager als gevolg van onder meer het uitstellen van geplande verwervingen en het gedeeltelijk uitstellen en laten vervallen van de aanleg van openbare voorzieningen. Het saldo van de inkomsten en uitgaven van de bouwgrondexploitatie wordt overgeboekt naar de post 'onderhanden werk' waardoor dit geen effect heeft op het saldo van de begroting (zie baten).	205
Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2019 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2018 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een voordeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de loonkosten en prijsstijging wordt verwezen naar bijlage 7.	628

Baten:	
Baten nieuw beleid: dit betreft de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 5.	20
Bouwgrondexploitatie: doordat de lagere uitgaven worden overgeboekt naar de post 'onderhanden werk' (via de baten), ontstaat ook een nadeel op de baten; hierdoor heeft het saldo van de grondexploitatie geen effect op het saldo van de begroting (zie lasten).	-205
Er worden hogere huurinkomsten uit verhuur gemeentelijke panden en terreinen verwacht.	73
Er worden hogere inkomsten uit bouwleges verwacht. Door hoogconjunctuur wordt er meer gebouwd. Dit heeft nagenoeg geen invloed op het saldo van de begroting, omdat het beleid is dat de extra inkomsten boven de reguliere opbrengst aan de reserve egalisatie bouwleges wordt toegevoegd.	390

Toelichting mutaties programma 6 | Epe op orde

Financiële begroting

	Bedragen * € 1.000					
	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	6.125	6.440	6.584	6.590	6.597	6.604
Lasten nieuw beleid	-	-	273	301	275	300
Lasten totaal	6.125	6.440	6.857	6.891	6.872	6.903
Baten bestaand beleid	1.317	1.189	1.117	1.117	1.117	1.117
Baten nieuw beleid	-	-	50	-	-	-
Baten totaal	1.317	1.189	1.167	1.117	1.117	1.117
Saldo	-4.808	-5.251	-5.690	-5.774	-5.755	-5.786

Toelichting op de mutaties

- = nadeel / + = voordeel
Bedragen * € 1.000

Lasten:	
Lasten nieuw beleid: dit betreft de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 6.	-266
In de komende jaren wordt groot onderhoud uitgevoerd aan de wegen in de wijk Hoge Weerd. Dit leidt tot extra uitgaven. Deze uitgaven worden gedekt uit de reserve onderhoud wegen waarmee dit geen invloed heeft op het saldo van de begroting.	-255
Door een gewijzigde toepassing van de toerekening van kosten van straatreiniging stijgen de kosten hiervoor op dit programma. Op het totaal van de dienstverleningsovereenkomst met Circulus-Berkel heeft dit geen effect.	-57
Op basis van het begin 2018 door de raad vastgestelde beleidsplan openbare verlichting dalen de kosten voor energie en onderhoud.	57
De aandacht voor kapvergunningen is enorm gegroeid de afgelopen jaren, waardoor er veel meer inzet van adviseurs wordt gevraagd.	-31
Ingaande 2019 vervalt het budget voor de kosten van het contractmanagement uitbesteding taken openbare ruimte. Ingaande 2019 wordt het contractmanagement uitgevoerd binnen de bestaande/reguliere formatie.	60
In de voortgangsrapportage 2017 is melding gemaakt van incidentele kosten van kap en herplant van 125 bomen door de essentakstrefte. In de komende jaren is het noodzakelijk structureel essen te kappen en bomen te herplanten (totaal 1.300 essen in de gemeente) ter bestrijding van deze ziekte. Hiervoor is een structureel budget opgenomen in de begroting.	-53
Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2019 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2018 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een voordeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de loonkosten en prijsstijging wordt verwezen naar bijlage 7.	141

Baten:	
Baten nieuw beleid: dit betreft de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 6 van deel 1.	50
De opbrengst uit begraafrechten is lager doordat er minder langdurige afkoop en minder verlengingen van grafrechten worden verwacht.	-59

Toelichting mutaties programma 7 | Duurzaamheid

Financiële begroting

	Bedragen * € 1.000					
	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	5.713	6.012	6.242	6.242	6.242	6.242
Lasten nieuw beleid	-	-	388	373	228	243
Lasten totaal	5.713	6.012	6.630	6.615	6.470	6.485
Baten bestaand beleid	6.089	6.130	6.481	6.481	6.481	6.481
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	6.089	6.130	6.481	6.481	6.481	6.481
Saldo	376	118	-149	-134	12	-4

Toelichting op de mutaties

- = nadeel / + = voordeel
Bedragen * € 1.000

Lasten:	
Lasten nieuw beleid: dit betreft de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 7.	-388
Om de opbrengsten en kosten van het beheer en onderhoud van de riolering in evenwicht te houden kan volstaan worden met een lagere toevoeging aan de voorziening riolering. Dit heeft geen invloed op het saldo van de begroting.	45
Als gevolg van de verwachte contractuele indexatie van de kosten van inzameling van grondstoffen en hogere kosten voor de inzameling van PMD zullen de kosten in 2019 stijgen. Door de verrekening van deze kosten met de afvalstoffenheffing heeft dit per saldo geen invloed op het saldo van de begroting.	-94
De kosten van de dienstverlening door de omgevingsdienst (OVIJ) zullen in 2019 hoger zijn, op grond van de programmabegroting 2019-2022 van de OVIJ.	-36
Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2019 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2018 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een nadeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de loonkosten en prijsstijging wordt verwezen naar bijlage 7.	-127

Baten:	
Omdat overeenkomstig de besluitvorming bij het gemeentelijk rioleringsplan de tarieven verhoogd zijn, stijgen de inkomsten uit de rioolheffing. Ook wordt een bedrag onttrokken aan de voorziening riolering om de lasten volledig te dekken. Dit heeft geen effect op het saldo van de begroting.	224
De opbrengst afvalstoffenheffing is hoger als gevolg van autonome ontwikkelingen in aantallen en indexatie van de tarieven. Verder stijgen de inkomsten vanuit de producentenverantwoordelijkheid voor de inzameling van PMD.	130

Toelichting mutaties programma 8 | Toezicht en handhaving

Financiële begroting

	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
<i>Bedragen * € 1.000</i>						
Lasten bestaand beleid	995	919	1.020	1.020	1.020	1.020
Lasten nieuw beleid	-	-	212	212	37	37
Lasten totaal	995	919	1.232	1.232	1.057	1.057
Baten bestaand beleid	206	106	106	106	106	106
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	206	106	106	106	106	106
Saldo	-789	-813	-1.126	-1.126	-951	-951

Toelichting op de mutaties

- = nadeel / + = voordeel
Bedragen * € 1.000

Lasten:	
Lasten nieuw beleid: dit betreft de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 8.	-212
Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2019 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2018 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een nadeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de loonkosten en prijsstijging wordt verwezen naar bijlage 7.	-99

Toelichting mutaties programma 9 | Bedrijvigheid

Financiële begroting

Bedragen * € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	727	1.166	601	601	601	601
Lasten nieuw beleid	-	-	62	12	12	12
Lasten totaal	727	1.166	663	613	613	613
Baten bestaand beleid	90	8	8	8	8	8
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	90	8	8	8	8	8
Saldo	-637	-1.158	-655	-605	-605	-605

Toelichting op de mutaties

- = nadeel / + = voordeel
Bedragen * € 1.000

Lasten:	
Lasten nieuw beleid: dit betreft de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 9.	-62
Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2019 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2018 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een voordeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de loonkosten en prijsstijging wordt verwezen naar bijlage 7.	571

Toelichting mutaties programma 10 | Weer aan het werk

Financiële begroting

	Bedragen * € 1.000					
	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	14.366	14.838	15.533	15.236	15.103	14.984
Lasten nieuw beleid	-	-	300	300	-	-
Lasten totaal	14.366	14.838	15.833	15.536	15.103	14.984
Baten bestaand beleid	6.545	6.584	7.236	7.236	7.236	7.236
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	6.545	6.584	7.236	7.236	7.236	7.236
Saldo	-7.821	-8.254	-8.597	-8.300	-7.867	-7.748

Toelichting op de mutaties

- = nadeel / + = voordeel
Bedragen * € 1.000

Lasten:	
Lasten nieuw beleid: dit betreft de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 10.	-300
Omdat de rijksbijdrage voor participatie, (algemene uitkering, niet zijnde de Wsw, zie overzicht algemene dekkingsmiddelen) naar boven is bijgesteld wordt het budget voor participatie eveneens naar boven bijgesteld. Dit verloopt budgettair neutraal.	-70
Vanwege een lichte toename van het aantal uitkeringsgerechtigden en de individuele inkomens- en studietoelage, zijn de uitgaven van de uitkeringen van inkomensvoorzieningen (WWB, IOAW, IOAZ, BBZ en BZ) naar boven bijgesteld. Dit nadeel wordt gecompenseerd door een hogere bijdrage (BUIG) van het rijk.	-321
In 2019 en 2020 zijn door het rijk in de meicirculaire extra middelen voor schulden en armoede bestrijding beschikbaar gesteld. Voor Epe gaat het om € 36.000. Hiermee zijn ook de uitgaven verhoogd.	-36
Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2019 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2018 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een nadeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de loonkosten en prijsstijging wordt verwezen naar bijlage 7.	-220

Baten:

De rijksbijdrage BUIG valt in 2019 hoger uit. Omdat de uitgaven naar verwachting minder zullen stijgen dan de inkomsten, wordt een deel conform het beleid toegevoegd aan de reserve BUIG (dit verloopt hiermee budgettair neutraal).

652

Toelichting mutaties programma 11 | Bestuur en organisatie

Financiële begroting

	Bedragen * € 1.000					
	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	3.782	3.170	2.980	3.428	3.840	4.353
Lasten nieuw beleid	-	-	30	102	-	-
Lasten totaal	3.782	3.170	3.010	3.530	3.840	4.353
Baten bestaand beleid	815	652	404	409	408	389
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	815	652	404	409	408	389
Saldo	-2.967	-2.518	-2.606	-3.121	-3.432	-3.964

Toelichting op de mutaties

- = nadeel / + = voordeel
Bedragen * € 1.000

Lasten:	
Lasten nieuw beleid: dit betreft de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 11.	-30
De kosten van de accountantscontrole zullen hoger zijn als gevolg van een nieuw contract en extra controlewerkzaamheden door de decentralisaties in het sociaal domein.	-28
Als gevolg van de verlenging van de geldigheidsduur van reisdocumenten worden naar verwachting in 2019 minder reisdocumenten afgegeven dan in 2018. Dit leidt tot lagere lasten voor de aanschaf van deze documenten. Onder de baten is de verwachte daling van de inkomsten opgenomen.	144
De algemene stelpost voor 'onvoorziene uitgaven' is nu geraamd op dit programma (was eerder programma 12). Dit leidt tot hogere lasten op dit programma. De stelpost is verhoogd naar 0,1% van het totaal van de lasten (zie financiële verordening).	-88
Ingaande 2019 wordt voor de indexering van de uitgaven in de begroting uitgegaan van het percentage voor 'inflatie materiële overheidsconsumptie' (imoc). Dit is een percentage dat beter aansluit bij de uitgavenontwikkeling van de overheid. Ook de rijksbegroting en de algemene uitkering uit het gemeentefonds gaan hiervan uit. Omdat dit stijgingspercentage één procent lager is ten opzichte van het percentage BBP (dat over alle begrotingsposten is verwerkt), is hiervoor een (taakstellende) stelpost opgenomen van € 137.000.	137
In 2019 zijn er verkiezingen voor Provinciale Staten, voor het Waterschap en voor het Europees Parlement. Omdat structureel een bedrag voor 1 verkiezing is opgenomen in de begroting, zullen in 2019 extra kosten moeten worden gemaakt (€ 55.000).	-55

In het kader van het financieel toezicht is door de provincie geadviseerd de toerekening van apparaatskosten aan investeringswerken en het grondbedrijf te beperken. Gelet op de aanwijzing van de provincie wordt deze toerekening al een aantal jaren gefaseerd afgebouwd. Gelet op de realisatie bij de jaarrekening 2017 en de ingeschatte toerekening van apparaatskosten in de begroting 2019 is een versnelde afbouw opgenomen vanaf 2019.	-130
In de begroting was tot nu toe een structurele stelpost (uitgaven verlagend) opgenomen voor onderuitputting (voor met name de geplande kapitaallasten). In het kader van vereenvoudiging vervalt deze stelpost (€ 244.000) ingaande 2019. Hier staat tegenover dat ook de stelpost voor de verwachte afrekening/teruggave van de behoedzaamheidsreserve (algemene uitkering gemeentefonds) aan het rijk vervalt (zie programma 12). Per saldo ontstaat een structureel nadeel van € 66.000.	-244
Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2019 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2018 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een voordeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de loonkosten en prijsstijging wordt verwezen naar bijlage 7.	452
Baten:	
Als gevolg van de verlenging van de geldigheidsduur van reisdocumenten worden naar verwachting in 2019 minder reisdocumenten afgegeven dan in 2018. Dit leidt tot een lagere opbrengst. Onder de lasten is de verwachte daling van de uitgaven opgenomen.	-258

Toelichting mutaties Overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Financiële begroting

Bedragen * € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	2.205	2.232	368	384	411	411
Lasten nieuw beleid	-	-	10	-	-	-26
Lasten totaal	2.205	2.232	378	384	411	385
Baten bestaand beleid	55.039	54.929	57.049	58.315	59.047	57.959
Baten nieuw beleid	-	-	2	2	2	-71
Baten totaal	55.039	54.929	57.051	58.317	59.049	57.888
Saldo	52.834	52.697	56.673	57.933	58.638	57.503

Toelichting op de mutaties

- = nadeel / + = voordeel
Bedragen * € 1.000

Lasten:	
Lasten nieuw beleid: dit betreft de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in het overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.	-10
De doorberekening van de rentelasten wordt ingaande 2019 aan de lastenkant verantwoord (wijziging technische boekingsgang als gevolg van wijziging BBV, zonder budgettair effect). Verder zijn rentelasten over de eigen financiering (reserves en voorzieningen) hoger, doordat er meer eigen middelen gebruikt kunnen worden voor financiering van de uitgaven. De bespaarde rente (baten) is ook hoger. Dit verloopt budgettair neutraal. Zie ook onder de baten.	1.770
In de begroting is voor de rente voor de korte (externe) financiering uitgegaan van 1,0%. Voor de externe financiering voor de lange termijn is gerekend met 3,0%. Gelet op de prognose van De Nederlandsche Bank (juni 2018) en de huidige rentestand is het verantwoord de rentepercentages tijdelijk (2 jaar) te verlagen, waardoor een voordeel ontstaat.	43
De algemene stelpost voor 'onvoorzien uitgaven' is nu geraamd op programma 11. Dit leidt tot lagere lasten op dit programma.	59

Baten:	
Baten nieuw beleid: dit betreft de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in het overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.	2
In de begroting was tot nu toe een structurele stelpost (inkomsten verlagend) opgenomen voor de verwachte afrekening/teruggave van de behoedzaamheidsreserve (algemene uitkering gemeentefonds) aan het rijk. In het kader van vereenvoudiging vervalt deze stelpost (€ 178.000) ingaande 2019. Hier staat tegenover dat ook de stelpost voor onderuitputting (voor met name de geplande kapitaallasten) vervalt (zie programma 11). Per saldo ontstaat een structureel nadeel van € 66.000.	178
De doorberekening van de rentelasten wordt ingaande 2019 aan de lastenkant verantwoord (wijziging technische boekingsgang als gevolg van wijziging BBV). Dit heeft geen budgettair effect.	-1.843
De woonlastenverlichting was in 2018 incidenteel en vervalt in 2019.	750
Door tariefstijging en areaaluitbreiding stijgen de OZB-inkomsten.	135
Een hoger verwacht aantal toeristische overnachtingen en een hoger tarief zorgen voor een hogere opbrengst toeristenbelasting.	56
Door tariefstijging en autonome ontwikkeling stijgt de opbrengst forensenbelasting.	25
Tariefstijging en autonome toename van het aantal voorwerpen bij de precariobelasting leiden tot een hogere opbrengst.	35
De raming van de algemene uitkering 2019 is gebaseerd op de meicirculaire 2018. De raming laat een stijging zien ten opzichte van de raming van 2018. De stijging wordt met name veroorzaakt door een positieve bijstelling van het accres en de aframing van het voorschot in het kader van het btw-compensatiefonds. Daarnaast heeft het rijk extra middelen beschikbaar gesteld voor armoedebestrijding € 36.000 (zie ook de lasten op programma 10).	2.645
Het geraamde voordeel in verband met de bespaarde rente is in 2018 hoger doordat een hoger bedrag aan financiering met eigen middelen wordt gerealiseerd. Hierdoor zal ook een hogere rentetoevoeging aan de reserves plaatsvinden. Dit verloopt budgettair neutraal.	159

Toelichting mutaties programma Overhead

Financiële begroting

Bedragen * € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	6.782	8.743	8.554	8.466	8.362	8.362
Lasten nieuw beleid	-	-	1.292	879	588	521
Lasten totaal	6.782	8.743	9.846	9.345	8.950	8.883
Baten bestaand beleid	-	152	157	157	157	157
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	-	152	157	157	157	157
Saldo	-6.782	-8.591	-9.689	-9.188	-8.793	-8.726

Toelichting op de mutaties

- = nadeel / + = voordeel
Bedragen * € 1.000

Lasten:	
Lasten nieuw beleid: dit betreft de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in het programma overhead.	-1.292
Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2019 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2018 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een voordeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de loonkosten en prijsstijging wordt verwezen naar bijlage 7.	131

Toelichting mutaties in de Reserves

Financiële begroting

	Bedragen * € 1.000					
	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten bestaand beleid	14.914	16.389	6.828	6.355	6.125	3.873
Lasten nieuw beleid	-	-	5.806	824	369	364
Lasten totaal	14.914	16.389	12.634	7.179	6.494	4.237
Baten bestaand beleid	10.948	17.586	3.747	3.379	3.291	3.271
Baten nieuw beleid	-	-	9.389	3.183	1.063	997
Baten totaal	10.948	17.586	13.136	6.562	4.354	4.268
Saldo	-3.966	1.197	502	-617	-2.140	31

Specificatie nieuw beleid

	Begrotingsjaar			
	2019	2020	2021	2022
<i>Bedragen * € 1.000</i>				
Lasten				
Meerjarenramingen:				
1. Actiekader Onderwijs (nieuwe reserve huisvesting onderwijsvoorzieningen, programma 1)	450	500	500	500
2. Renovatie kunst- en natuurgrasvelden (nieuwe reserve, programma 2)	300	-	-	-
3. Reserve bouwleges - lagere storting t.b.v. Invoering "groene leges" (programma 7)	-50	-50	-50	-50
4. Reserve ict - lagere storting t.b.v. kosten GGI veilig en externe hosting ict-infrastructuur (programma Overhead)	-	-76	-81	-86

5. Toevoeging aan de reserve eenmalige dekkingsmiddelen (beschikbare eenmalige middelen uit diverse reserves)	5.106	450	-	-
Totale lasten	5.806	824	369	364
Baten				
1. Onttrekking aan reserve eenmalige middelen t.b.v.:	3.039	1.928	578	500
a. Sport- en dorpscentrum Vaassen: subsidie groot onderhoud (pr. 2)				
b. Implementatie Digitaal Stelsel Omgevingswet (pr. 5)				
c. Bomenbeleidsplan (pr. 6)				
d. Overdracht naar archiefbewaarplaats (pr. Overhead)				
e. Wet Generieke Digitale Infrastructuur (pr. Overhead)				
f. Actiekader Onderwijs (reserve huisvesting, pr. 1)				
g. Onderwijs aan nieuwkomerskinderen NT2 klas (pr. 1)				
h. Renovatie kunst- en natuurgrasvelden (reserve, pr. 2)				
i. Stimuleringsregeling jeugd (pr. 2)				
j. Evaluatie, aanpassen en uitvoeren subsidiebeleid (pr. 2)				
k. Implementatie Omgevingswet (pr. 5)				
l. Uitbreiding bedrijventerrein Eekterveld IV (pr. 5)				
m. Visie Energietransitie (pr. 7)				
n. Toezicht en handhaving vitale vakantieparken (pr. 8)				
o. Ondersteuningsaanbod evenementen (onderzoek, pr. 9)				
p. Uitvoering raadsagenda (pr. 11)				
q. Asbestsanering oude deel gemeentehuis (pr. Overhead)				
r. HRM instrumentarium (pr. Overhead)				
s. Regeling Generatiepact (pr. Overhead)				
t. Implementatie processturing (pr. Overhead)				
u. Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (WNRA)				
2. Onttrekking aan de reserve sociaal domein t.b.v.:	420	390	-	-
a. Jongeren op gezond gewicht (pr. 1)				
b. Aanvulling project 'Steunouder' (pr. 1)				
c. Regionaal toezichthouder kwaliteit en rechtmatigheid Wmo en Jeugdzorg (pr. 1)				
d. Inzet Team Ervaringsdeskundigen Jeugdzorg (pr. 1)				
e. Verbinding samenwerking huisartsen-CJG (pr. 1)				
f. Voortzetting uitbreiding schoolmaatschappelijk werk (pr. 1)				
g. Het Geheugensteunpunt (pr. 3)				
h. Pilot 'datagestuurd werken in het sociaal domein' (pr. 3)				
i. Jonge mantelzorgers (pr. 3)				
j. Projecten transformatie sociaal domein (pr. 3)				
3. Onttrekking aan reserve huisvesting onderwijsvoorzieningen t.b.v. opstellen integraal plan voor accommodaties (programma 2)	30	-	-	-
4. Onttrekking aan reserve toekomstbestendige organisatie/huisvesting t.b.v. procesverantwoordelijke afdeling Samenleving (programma 3)	28	28	-	-
5. Onttrekking aan reserve bosbedrijf t.b.v. opstellen beheersplan bosbedrijf (programma 6)	31	-	-	-
6. Onttrekking aan reserve duzaamheidsinitiatieven t.b.v. werkbudget voor facilitering initiatieven (programma 7)	34	34	-	-
7. Onttrekking aan reserve participatie t.b.v. was- en strijkservice (programma 3) en uitvoering pilots binnen domein participatie (programma 10)	360	340	-	-
8. Onttrekking aan reserve ict t.b.v. vervanging digitale systeem financiële administratie en GGI veilig (programma Overhead).	103	13	13	-
9. Onttrekking aan reserve kapitaallasten t.b.v. dekking kapitaallasten diverse investeringen:	239	450	472	497
- renovatie RSG (toekomstbest. huisvesting, progr. 1)				
- herinrichting centrum Vaassen (progr. 5)				
- vervanging bruggen (progr. 6)				
- vervanging openbare verlichting (progr. 6)				
- fietspad Woesterbergweg (progr. 6)				
10. Onttrekkingen aan diverse reserves, betreft vrijval van beschikbare middelen, toegevoegd aan de reserve eenmalige dekkingsmiddelen (inzet voor eenmalige uitgaven).	5.106	-	-	-
Totale baten	9.389	3.183	1.063	997

Toelichting op de mutaties

- = nadeel / + = voordeel
Bedragen * € 1.000

Lasten:	
Toevoegingen 'nieuw beleid': zie voor een specificatie het voorgaande overzicht	-5.806

In de begroting 2018 werd aan diverse reserves een toevoeging gedaan. Door het incidentele karakter van deze toevoegingen maken deze geen onderdeel meer uit van het bestaande beleid in de begroting 2019 en vormen daardoor een 'voordeel' ten opzichte van de vorige begroting. Grotere incidentele toevoegingen in de begroting 2018 zijn: - reserve eenmalige dekkingsmiddelen (€ 7.500.000) - reserve onderhoud wegen (€ 1.372.000)	9.675
Gelet op de ontwikkeling van de rijksbijdrage en de uitgaven op het gebied van de BUIG (uitkeringen inkomensvoorzieningen), is het niet meer nodig om een deel van de uitgaven op te vangen binnen de algemene middelen. De structurele in de begroting opgenomen toevoeging aan de reserve BUIG (als gevolg van het voordelige saldo van de uitgaven en inkomsten) kan daarom worden verlaagd.	141
Op grond van de geactualiseerde berekening m.b.t. de ontwikkelingen en risico's moet de reserve organisatieontwikkeling en langdurige ziekte worden aangevuld. In aanvulling op het eerder geraamde bedrag (meerjarenbegroting 2018-2021) is een extra toevoeging nodig van (eenmalig) € 255.000. Jaarlijks wordt de noodzakelijke hoogte van de reserve beoordeeld.	-255
Baten:	
Onttrekkingen 'nieuw beleid': zie voor een specificatie het overzicht voorgaande overzicht.	9.389
In de begroting 2018 werden aan diverse reserves bedragen onttrokken. Door het incidentele karakter van deze onttrekkingen maken deze geen onderdeel meer uit van de begroting 2019 en vormen daardoor een 'nadeel' ten opzichte van de vorige begroting. Grotere incidentele onttrekkingen in de begroting 2018 zijn: - algemene reserve (€ 2.724.000) - reserve eenmalige dekkingsmiddelen (€ 2.371.000) - reserve onderhoud wegen (€ 1.395.000) - bespaarde rente (€ 508.000) - reserve risico's sociaal domein (€ 1.698.000) - reserve regionale woningbouwprogrammering (€ 1.520.000) - reserve bouwgrondexploitatie (€ 1.261.000) - reserve behoedzaamheidsreserve algemene uitkering (€ 250.000) - reserve organisatieontwikkeling/langdurige zieken (€ 282.000) - reserve restantbudgetten 2017 (€ 1.319.000). Het betreffen over het algemeen onttrekkingen die een relatie hebben met de eraan gerelateerde uitgaven van het beleidsveld of die zijn ingezet als eenmalige middelen (ter dekking van eenmalige uitgaven).	-14.094
Op grond van de geactualiseerde berekening m.b.t. de ontwikkelingen en risico's wordt de reserve organisatieontwikkeling en langdurige ziekte aangevuld met € 255.000; dekking vindt plaats ten laste van de reserve eenmalige dekkingsmiddelen.	255

Bijlagen

Bijlage 1 | Toelichting bestaand beleid (budgetprognose)

Budgetprognose

Onderwerp	Financiële consequenties t.o.v. basis 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)			
	2019	2020	2021	2022
Saldo begroting	1.293.143	1.293.143	1.293.143	1.293.143
Betreft het saldo van de begroting 2019, op basis van bestaand beleid en autonome ontwikkelingen. Onderstaand wordt per programma aangegeven hoe het saldo zich vanaf 2019 ontwikkelt vanuit bestaand beleid en autonome wijzigingen.				
Programma 1 Opgroeien in Epe	-	-315.000	-534.000	-771.000
Betreft met name de toename van het uitgavenbudget voor jeugdzorg door de toename van de rijksmiddelen (algemene uitkering en integratie-uitkering sociaal domein).				
Programma 2 Actief in Epe	-5.000	3.836	3.836	3.836
Betreft de compensatie voor hogere brandstofkosten aan De Koekoek op basis van de door de gemeente destijds afgegeven garantie en de vrijval van het budget voor de bijdrage aan de lokale omroep.				
Programma 3 Zorg en opvang	-	-443.000	-939.000	-1.357.000
Betreft met name de toename van het uitgavenbudget voor de Wmo door de toename van de rijksmiddelen (algemene uitkering en integratie-uitkering sociaal domein).				
Programma 4 Leefbaar en veilig	-	-62.000	-125.000	-125.000
Betreft de ontwikkeling van de bijdrage aan de veiligheidsregio als gevolg van het nieuwe financiële verdeelmodel.				
Programma 5 Ruimte en wonen	-	-	-	-
Betreft de ontwikkeling van de opbrengst bouwleges en de daaraan gerelateerde toevoeging aan de reserve egalisatie bouwleges.				

Onderwerp	Financiële consequenties t.o.v. basis 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)			
	2019	2020	2021	2022
Programma 6 Epe op orde	7.500	-63.514	-70.587	-77.471
Betreft naast de verhoging van uitgaven i.v.m. areaaluitbreiding, het wegvallen (gepland) van de dekking uit eenmalige middelen van de structurele uitgaven voor extra onderhoud van wegen in het buitengebied, een stelpost in verband met het vervallen van contractmanagement bij de uitbesteding van taken openbare ruimte en een uitgavenraming i.v.m. kap en herplant van essen a.g.v. essentaksterfte.				
Programma 7 Duurzaamheid	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
Betreft het structureel verwerken van de mutaties in de reserve duurzaamheidsinitiatieven in de reguliere exploitatie.				
Programma 10 Weer aan het werk	141.500	438.500	571.500	690.500
Betreft de afname van het uitgavenbudget voor participatie door de afname van de rijksmiddelen, het verlagen van de bijdrage uit de algemene middelen m.b.t. de BUIG en het vervallen van de extra uitgaven voor schulden- en armoedebestrijding vanaf 2021.				
Programma 11 Bestuur en organisatie	-251.000	-583.500	1.017.000	-1.569.000
Betreft m.n.de ontwikkeling van de uitgaven als gevolg van prijs- en loonstijging, kosten voormalige bestuurders, rente- en afschrijvingslasten, de onttrekking aan de reserve afkoop aandelen VNB, de opbouw van een stelpost om de toerekening van apparaatskosten ten laste van grondbedrijf en investeringswerken te beperken, een aanvulling van de reserve organisatieontwikkeling/ langdurige ziekte en het laten vervallen van de stelposten voor onderuitputting en de behoedzaamheidsreserve..				
Programma 12 Algemene dekkingsmiddelen	43.300	1.292.500	1.997.500	3.161.500
Betreft met name de ontwikkeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds, inclusief de integratie-uitkeringen sociaal domein (2015), de tijdelijk lagere rentekosten voor externe financiering, de verwachte ontwikkeling van de opbrengst van de OZB en de structurele buffer (vanaf 2021) in verband met de risico's m.b.t. de herverdeling van de integratie-uitkering sociaal domein en de aanpassing van de normeringssystematiek algemene uitkering.				

Onderwerp	Financiële consequenties t.o.v. basis 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)			
	2019	2020	2021	2022
Programma Overhead	11.100	71.000	107.000	107.000
Betreft een gefaseerde verlaging van de formatie bij enkele afdelingen; vrijvalende middelen zijn/worden ingezet ter dekking van hogere huisvestingslasten.				

Bijlage 2 | Toelichting nieuw beleid uit de vorige meerjarenbegroting

Nieuw beleid uit de vorige meerjarenbegroting

Autorisatie: R = Raad, C = College, D = Directie, M = afdelingsmanager

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autorisatie
	2019	2020	2021	2022	
Programma 1 Opgroeien in Epe					
Jongeren op Gezond Gewicht	-20.000				M
Dekking: reserve Sociaal Domein	20.000				
<i>Een door het Rijk geïnitieerd programma wat zich richt op overgewichtpreventie voor jeugd. Landelijk doen 103 gemeenten mee. In 75 JOGG gemeenten is een stijging te zien van jeugd met een gezond gewicht (rapportage JOGG mei 2016). Bij de uitvoering van het lokale JOGG-programma is interne capaciteit, een JOGG coördinator en een activiteiten-budget nodig. De JOGG activiteiten sluiten nauw aan bij de activiteiten van de buurtsportcoach.</i>					
Bijdrage in exploitatie Van der Reijdenschool	-40.000	-40.000			M
<i>Het gebouw van de Van der Reijdenschool is gebouwd voor 200 leerlingen. Met het huidige aantal van 54 leerlingen en de daarop gebaseerde rijksbijdrage aan de school kan het bestuur de materiele exploitatie niet meer sluitend krijgen. Er is een jaarlijks tekort van ca. € 40.000 op de exploitatie die het bestuur met het aanspreken van de reserves niet langer vol kan houden. Het komende jaar wordt, als onderdeel van het actiekader onderwijs, nader onderzoek gedaan naar toekomstbestendige onderwijs-huisvesting voor de Van der Reijdenschool. De gemeente heeft ten aanzien van onderwijshuisvesting een wettelijke verplichting (renovatie/nieuwbouw). Als overbrugging naar deze structurele, toekomstbestendige oplossing voor drie jaar wordt een subsidie beschikbaar gesteld als bijdrage in de exploitatie (2018-2020). Bij deze oplossing geldt wel dat schoolbesturen geen beroep doen op de doorbetalingsregeling.</i>					
Peuterspeelzaalwerk	-17.000				M
<i>In Epe wordt al jarenlang peuterspeelzaalwerk aangeboden. De bekostiging van peuterspeelzaalwerk voor doelgroepkinderen gaat via onderwijsachterstandenbeleid, voor niet-doelgroepkinderen voor een deel uit de middelen die ontvangen worden uit het wetsvoorstel 'harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaalwerk'. Het kabinet is voornemens de decentralisatie uitkering 'versterking peuterspeelzaalwerk' (= onderdeel van de algemene uitkering) te laten vervallen met ingang van 1 januari 2018. Dit is een bezuiniging van € 89.000 op jaarbasis. Aan de andere kant heeft het rijk via de algemene uitkering extra middelen beschikbaar gesteld om alle peuters de mogelijkheid te geven om naar een voorschoolse voorziening te gaan. Vanaf 2016 is € 18.000 beschikbaar, in 2017 € 36.000. Het bedrag loopt jaarlijks op met € 18.000 tot een bedrag van € 90.000 in 2020. Het budget voor voorschoolse voorzieningen voor peuters wordt verhoogd overeenkomstig de middelen uit de algemene uitkering. Voor handhaving van het bestaande voorzieningsniveau is er een compensatie voor het tijdelijke negatieve verschil voor de jaren 2018 en 2019.</i>					
Structurele formatie voor informatievoorziening 3D's	-33.000	-33.000	-33.000	-33.000	M
Dekking: vrijvallende ruimte personele 3D middelen	33.000	33.000	33.000	33.000	
<i>Bij de uitvoering van de taken voortkomend uit de decentralisaties is gemeentelijk uitgangspunt deze uit te voeren binnen de daarvoor beschikbaar gestelde rijksbudgetten. Zowel landelijk als lokaal zien we budget overschrijdingen op jeugd en onderschrijdingen op Wmo. Het vraagt een goede informatievoorziening: monitoren van de financiën, interpreteren van de cijfers wat moet leiden tot signalen richting budgethouder voor budgetbewaking en contractmanager van tijdige en juiste factureren van zorgaanbieders. Daarnaast ook om de landelijke ontwikkelingen op het gebied van informatievoorziening naar de lokale uitvoering te vertalen. Voor een goede invulling daarvan is extra formatie (24 uur) nodig om de uitvoering binnen de budgettaire kaders te houden.</i>					
Programma 2 Actief in Epe					
Subsidie PWA Hal	-28.000				M
<i>Het bestuur van de PWA Hal heeft te kennen gegeven een hoger jaarlijks subsidiebedrag te moeten ontvangen voor de instandhouding van de Prins Willem Alexander Sporthal in Epe. Het bedrag is nodig om de komende jaren voldoende middelen te reserveren voor het groot onderhoud van de sporthal. Nader onderzoek naar de toekomstige financiering is nodig. Daarbij ook aandacht voor samenwerking in beheer van accommodaties in het algemeen om te komen tot kostenbesparingen. Derhalve voor twee jaar een verhoging van de subsidie voor groot onderhoud (2018-2019).</i>					
Sport & Dorpscentrum Vaassen: subsidie groot onderhoud	-50.000				M
Dekking: reserve eenmalige middelen	50.000				
<i>Het bestuur van Sport & Dorpscentrum Vaassen heeft aangegeven dat zij met onvoorziene extra kosten geconfronteerd worden. Het betreft het wegvallen van de compensatie van de OZB door een gewijzigde eigenaarsverhouding en een benodigde hogere storting in de voorziening groot onderhoud. De OZB-compensatie is al eerder verzocht en eenmalig gehonoreerd. Nu zijn structurele middelen beschikbaar. Met betrekking tot de hogere storting in de voorziening groot onderhoud zijn meerdere</i>					

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
oplossingsrichtingen denkbaar. Samen met het bestuur moet de komende periode onderzocht worden hoe voldoende gestort kan worden in de reservering voor groot onderhoud. Hierin worden zowel de fusievoordelen en de energiebesparende maatregelen als het onderzoek naar het (gemeentelijk) beheer van de sportaccommodatie/zalen in 2018 meegenomen. Derhalve voor twee jaar een verhoging van de subsidie voor groot onderhoud (2018-2019).					
Cultuurhistorisch museum Hagedoorns Plaatsse gemeente Epe	-25.000				M
Het museum Hagedoorns Plaatsse ontvangt een meerjaren-subsidie (tot 2025) van € 18.388 voor de exploitatie. Om door te kunnen ontwikkelen op het gebied van vernieuwing van de collectie, (interactieve) activiteiten, (lokale) samenwerking, digitalisering, versterken van publieksbereik en vergroten van de maatschappelijke functie heeft het museum versterking nodig in de vorm van een professionele kracht/coördinator (raming € 25.000). Hiervoor tijdelijk een extra subsidie te verlenen voor de subsidieperiode 2018-2019. In 2019 vindt evaluatie plaats naar de effecten en volgt een standpuntbepaling over het vervolg.					
Programma 3 Zorg en Opvang					
Extra algemeen maatschappelijk werk	-15.000				M
Dekking: rijksbijdrage	15.000				
In 2015, 2016 en 2017 heeft Vërian € 25.000 extra ontvangen voor het maatschappelijk werk ter bestrijding van wachtlijsten. Per 2018 zijn er geen extra middelen meer. Indien er niet wederom een extra subsidie komt, ontstaan opnieuw wachtlijsten. Wachtlijsten zorgen ervoor dat de preventieve voorliggende voorziening AMW niet langer laagdrempelig en tijdig beschikbaar is voor inwoners. Hierdoor kunnen problemen onnodig verergeren. De extra kosten kunnen evenals eerder jaren betaald worden door gedeeltelijke inzet van de rijksbijdrage "Gezond in de Stad". In 2018-2021 ontvangt de gemeente wederom ruim € 24.000,- voor het aanpakken van gezondheidsachterstanden. Via de transformatie is de inzet om het aanbod van de organisaties in de toekomst beter te laten aansluiten.					
Programma 5 Ruimte en wonen					
Implementatie Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) transitiefase (2018-2019)	-220.000				M
Dekking: reserve eenmalige middelen	220.000				
In 2019 treedt de Omgevingswet in werking. De wet bundelt de wetgeving en regels voor de fysieke leefomgeving. Uitgangspunt van de wet is dat alle digitale informatie straks op één plek te vinden is in het nieuwe Omgevingsloket. Daar kunnen initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden zowel op een kaart als in tekst zien wat kan en mag in de fysieke leefomgeving. Digitalisering is een belangrijk instrument om de Omgevingswet tot een succes te maken. Daarom wordt het (verplichte) Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) ontwikkeld. Het DSO krijgt voor de gebruiker de vorm van één digitaal loket.					
Omgevingsagenda 2.0 (regio Stedendriehoek/vitale centra economische visie)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	M
De Omgevingsagenda is de gezamenlijke uitvoeringsagenda van de provincie, de Regio Stedendriehoek en de Strategische Board. Deze agenda kan een bijdrage leveren aan het realiseren van gemeentelijke doelstellingen (o.a. ruimte, economie, wonen, duurzaamheid) en biedt kansen om projecten met cofinanciering (50%) versneld en vollediger van de grond te krijgen. Dit betekent concreet dat er vanuit de agenda bijdragen kunnen komen voor de herinrichting van het centrum van Vaassen, voor de dorpskern Ernst en het nog resterende deel van de herinrichting van het centrum van de kern Epe. Met de geraamde budgetten voor cofinanciering voor deze Omgevingsagenda kan de gemeente Epe een stevige positie innemen in het nog op te stellen regionale afsprakenkader, op basis waarvan de provincie Gelderland cofinanciert. Dat traject start in het najaar van 2016. Hiervoor zijn in 2017 en 2018 eenmalige middelen geraamd.					
Programma 6 Epe op orde					
Bomenbeleidsplan	-25.000	p.m.	p.m.	p.m.	M
Dekking: reserve eenmalige middelen	25.000				
Het Bomenbeleidsplan is opgesteld in 2010 en in 2015 geëvalueerd. Het plan dient geactualiseerd te worden, maar de nog in te voeren Omgevingswet is bepalend voor de vormgeving van het beleidsplan. De beleidskeuzes voor het behoud en vervanging van bomen vragen om financiële ruimte, bijv. het kunnen vervangen van laanbeplantingen en het duurzaam behouden van monumentale bomen. Voor 2019 is budget nodig voor de planvorming, vanaf 2020 een bedrag voor de uitvoering van het beleid.					
Beheersplan bosbedrijf	-31.000				M
Dekking: reserve bosbedrijf (95050)	31.000				
Het huidige beheersplan is verlopen. FSC-certificering vereist een geactualiseerd plan. FSC gaat er mee accoord dat het huidige plan tot 1 januari 2020 geldig blijft. Een extern bureau gaat dit plan opstellen. De kosten daarvan worden gedekt door de hogere opbrengst van het bosbedrijf (opbrengst boven de structurele begroting van € 110.000) te storten in de reserve bosbedrijf (95050).					
Beheer Hertenkamp, locatie Dellenweg Epe	-5.780	-5.780	-5.780	-5.780	M
Op het beheer van het "Hertenkamp" ligt een taakstelling/ bezuiniging van het Hertenkamp. In deze taakstelling wordt verondersteld dat een particuliere beheerder van de Hertenkamp op termijn de kosten zelf kon terug verdienen door het verkooppunt aan de Dellenweg te exploiteren. Recent is de gemeente door de rechter (arrest 10 juli 2018) in het gelijk gesteld m.b.t. de rechten van de huidige exploitant. De gemeente heeft					

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
geen schade te vergoeden. Omdat de kosten van het beheer en onderhoud inmiddels op een hoger niveau liggen, kan de nog openstaande resterende taakstelling (€ 5.760) niet gerealiseerd worden.					
Berekenen BAG gebruiksoppervlakte conform nieuwe wettelijke eisen (2018-2019)	-67.000	-30.000			M
Conform de wet BAG is het verplicht de gebruiksoppervlakte van panden te bepalen. Deze oppervlakte is in 2009-2010 bij de opbouw van de BAG bepaald door de inhoud van het pand uit de WOZ administratie, te vertalen naar een oppervlakte in de BAG registratie. De wet BAG wordt nu op dit punt gewijzigd en stelt strengere eisen aan het bepalen van de gebruiksoppervlakte. Dat vraagt dat de gebruiksoppervlakte voor alle panden (woningen en niet-woningen) opnieuw moet worden bepaald. Dit gebeurt zoveel mogelijk door het modelmatig, dus geautomatiseerd, bepalen van de gebruiksoppervlakte en waar nodig via dossier onderzoek. Daarnaast heeft de Waarderingskamer (toezichthouder wet WOZ) op 8 september 2016 besloten de BAG gebruiksoppervlakte met ingang van 2022 verplicht te stellen voor de waardering van woningen en niet-woningen. Tribuut maakt hiervan gebruik en heeft voor dezelfde panden (WOZ-objecten) aanvullende informatie nodig uit het dossier. Gemeente Epe en Tribuut werken nauw samen zodat ieder dossier precies een keer nodig is om alle noodzakelijke informatie te verzamelen. Hiervoor is het nodig om in 2018 te starten (2018: € 37.000, 2019: € 67.000, 2020: € 30.000).					
Programma 9 Bedrijvigheid					
Ontwikkeling Apeldoorns Kanaal	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	R
Provinciale Staten hebben in 2010 een visie en een gebiedsagenda opgesteld voor de ontwikkeling van het Apeldoorns Kanaal. De kern van de plannen betreft de bevaarbaarheid (op termijn) van het hele kanaal. De afgelopen jaren is uitvoering gegeven aan de ontwikkeling van het Apeldoorns Kanaal in de gemeente Hattem en Heerde. Inmiddels is de provincie afgestapt van de bevaarbaarheid en ligt de focus nu de beleefbaarheid van het Apeldoorns Kanaal. Bij de uitwerking van ons toeristisch profiel kan dit verder vorm krijgen. De eventueel daaraan verbonden kosten zijn nog niet inzichtelijk.					
Overhead					
"Sterk Werk": overdracht naar archiefbewaarplaats	-80.000				M
Dekking uit eenmalige middelen	80.000				
Voor de verplichte transitie naar digitale archivering is in 2017 een kwaliteitsplan opgesteld. Om hieraan uitvoering te kunnen geven zijn financiële middelen nodig. Voor de overdracht van dossiers naar de archiefbewaarplaats zijn voor de komende jaren aanvullende investeringen noodzakelijk. In 2019 worden hiervoor eenmalig middelen geraamd. Ingaande 2020 kunnen de extra investeringen bekostigd worden uit de personeelsreductie op de betreffende afdeling.					
Vervanging digitale systeem financiële administratie	-80.000				M
Dekking uit reserve ict (90007)	80.000				
Het huidige digitale systeem voor de financiële administratie is 10 jaar oud en voldoet niet meer aan de thans geldende eisen. Voor een toekomstgerichte vervanging is nader onderzoek nodig naar een nieuw systeem, een aanbestedingstraject en kosten voor implementatie en opleiding. Voor de kosten van deze vervanging en implementatie is budget nodig.					
Wet Generieke Digitale Infrastructuur (WGDI) / Gemeentelijke Gemeenschappelijke Infrastructuur (GGI)	-120.000	-58.500	-48.500	-16.750	M
Dekking uit eenmalige middelen	120.000	58.500	48.500		
De generieke digitale infrastructuur van de overheid (GDI) bestaat uit standaarden, producten en voorzieningen die gezamenlijk gebruikt worden door overheden, publieke organisaties en in een aantal gevallen ook private partijen. Om de digitalisering van de dienstverlening van de overheid te harmoniseren en deze van waarborgen te voorzien op het gebied van toegankelijkheid, veiligheid, betrouwbaarheid en privacybescherming, is er op rijksniveau voor gekozen deze een wettelijke basis te geven met de Wet Generieke Digitale Infrastructuur. Daarnaast geldt de Gemeentelijke Gemeenschappelijke Infrastructuur (GGI). Het doel van de GGI is het creëren een veilige, samenhangende digitale infrastructuur, aangesloten op de landelijke GDI, waardoor samenwerken tussen gemeenten en andere overheden beter, veiliger en makkelijker wordt. Implementatie van deze wetgeving vraagt extra financiële middelen. Hiervan is € 16.750 structureel.					

Bijlage 3 | Toelichting nieuw beleid

Nieuw beleid 2019-2022

Autorisatie: R = Raad, C = College, D = Directie, M = afdelingsmanager

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autorisatie
	2019	2020	2021	2022	
Programma 1 Opgroeien in Epe					
C					
Actiekader Onderwijs: instellen reserve voor uitvoering projecten	-450.000	-500.000	-500.000	-500.000	
Dekking uit eenmalige middelen	450.000	500.000	500.000	500.000	
<p>De stuurgroep duurzame kindvoorzieningen is momenteel bezig met een verdere concretisering van plannen voor de toekomstige onderwijsvoorzieningen in de gemeente Epe. Dit gecombineerd met de voorschoolse, naschoolse voorzieningen, welzijn, gebiedsgericht werken. Voor de gemeente betreft het projecten van renovatie en/of nieuwbouw van schoolgebouwen.</p> <p>Vooruitlopend op de concrete plannen alvast starten met de vorming van een reserve in de komende 4 jaar. Deze middelen tevens inzetten om aanvullende expertise/personeel in te kunnen zetten. De plannen rond toekomstbestendige onderwijshuisvesting koppelen/afstemmen met het op te stellen integraal toekomstgericht plan voor accommodaties per dorp voor onder meer welzijn, cultuur en sport.</p>					
M					
Onderwijs aan nieuwkomerskinderen NT2 klas	-55.000	-55.000	-	-	
Dekking uit eenmalige middelen	55.000	55.000	-	-	
<p>De NT2 schakelklas is specifiek gericht op nieuwkomerskinderen: kinderen die korter dan een jaar in Nederland zijn en de Nederlandse taal nog helemaal niet spreken of begrijpen. Gezien de grote taalachterstand van deze kinderen en de grote inspanning die het de scholen kost om deze kinderen op de juiste manier te begeleiden (qua taal, maar ook o.a. op sociaal-emotioneel gebied) is het zeer wenselijk om de twee jaar geleden gestarte voltijds NT2 schakelklas voor 2 jaar voort te zetten. De ervaringen zijn zeer positief. De kosten die worden gemaakt zijn o.a. voor inzet docent en klassenassistent, aanschaf materialen, huur, en vervoerskosten. De rijksbijdrage die de school voor deze taak ontvangt is niet toereikend. Na 2 jaar wordt bekeken of er nog voldoende kinderen zijn om een NT2 klas in stand te houden.</p>					
M					
Aanvulling project 'Steunouder'	-17.000	-17.000	-	-	
Dekking uit reserve sociaal domein	17.000	17.000	-	-	

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
<p>Koppel-SWOE voert al 3 jaar met subsidie het project Steunouder uit. Het project Steunouder ondersteunt met vrijwilligers gezinnen die een steuntje in de rug kunnen gebruiken. De reden hiervoor kan verschillen: van problematiek bij de kinderen tot problematiek bij meerdere gezinsleden en/of verschillende vlakken. Dit project is geëvalueerd en is succesvol gebleken. Naast de subsidie van de gemeente heeft Koppel-SWOE voor 3 jaar geld uit fondsen gekregen, om het project goed te kunnen uitvoeren. Het project heeft een preventief karakter, kan vormen van jeugdhulp in de toekomst voorkomen en draagt bij aan kostenbeheersing.</p> <p>Na twee jaar (2020) de effecten bezien en vervolg afwegen in relatie tot de uitwerking van de transitieagenda in het sociale domein.</p>					
					M
Regionaal toezichthouder kwaliteit en rechtmatigheid Wmo en Jeugdzorg	-22.000	-22.000	-	-	
Dekking uit reserve sociaal domein	22.000	22.000	-	-	
<p>Het gemeenschappelijke doel van de gemeenten in de regio is dat aan cliënten de zorg en ondersteuning geboden wordt die nodig is. De feitelijk geleverde zorg moet overeenkomen met de wenselijke zorg (kwaliteit) en met de ingezette zorg mag geen sprake zijn van oneigenlijk gebruik of misbruik van de Wmo en Jeugdwet. Met de inzet van een regionaal toezichthouder kwaliteit en rechtmatigheid proberen we fraude te voorkomen en te bestrijden en kwaliteit van zorg te borgen voor onze inwoners. De regiogemeenten willen daarom preventieve maatregelen treffen om fraude en het leveren van kwalitatief slechte zorg zoveel mogelijk uit te sluiten. Voor de gemeente Epe betreft dit een bedrag van € 22.000.</p> <p>Op basis van de resultaten het vervolg bepalen na 2 jaar (2020).</p>					
					M
Inzet Team Ervaringsdeskundigen (ED) jeugdzorg	-	-15.000	-	-	
Dekking uit reserve sociaal domein	-	15.000	-	-	
<p>Het Team ED richt zich op ondersteuning van jongeren die na een verblijf in een residentiële jeugdhulpinstelling om het risico van terugval in oud gedrag tegen te gaan en zondig een keuze voor verdere hulpverlening. Team ED, werkend met vrijwilligers, is geen verlengstuk van de hulpverlening. Zij zoeken samen met de jongere een weg op een manier die bij hun past. De coördinator en senior ED zijn betaalde krachten. In 2017 en 2018 is het project gefinancierd door provincie en de regio. De regiogemeenten hebben de wens om dit project voor te zetten dat inspeelt op preventie en kostenbeheersing. Voor 2019 is er nog financiering vanuit een subsidiebudget van de regio plaatsvinden. De gemeentelijke bijdrage wordt tweeledig bepaald: de helft van de totale bijdrage op basis van inwoneraantal en de andere helft op basis van gebruik/inzet van TeamED in de betreffende gemeente (Epe gaat uit van 3 trajecten). Na twee jaar (2020) de effecten bezien en het vervolg afwegen in relatie tot de uitwerking van de transitieagenda in het sociaal domein.</p>					
					M
Verbinding samenwerking huisartsen-CJG	-95.000	-95.000	-	-	
Dekking uit reserve sociaal domein	95.000	95.000	-	-	

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
<p>De toegang tot jeugdhulp (individuele voorzieningen) kan via het CJG of een (huis-)arts. Om de samenwerking tussen de huisartsen en het CJG te intensiveren is voor de jaren 2017 en 2018 met gemeentelijke subsidie een GZ-psycholoog vanuit het CJG aangesteld. Dit om de een doorverwijzing naar zwaardere zorg te voorkomen. Het eerste aandachtsgebied was Vaassen/Emst. Deze periode heeft uitgewezen dat de inzet van een GZ-psycholoog een belangrijke bijdrage in het verminderen van de jeugdzorgkosten levert. Naast het financiële effect zijn er ook kwalitatieve effecten zichtbaar: meer passende (lokale) hulp, vinger aan de pols bij wachtlijsten voor zorgaanbieders.</p> <p>Om de verbinding met de huisartsen in Epe/Oene te intensiveren is aanvullend budget nodig. Na twee jaar (2020) de effecten bezien en het vervolg afwegen in relatie tot de uitwerking van de transitieagenda voor het sociaal domein.</p>					
					M
Voortzetten uitbreiding schoolmaatschappelijk werk	-33.000	-33.000	-	-	
Dekking uit reserve sociaal domein	33.000	33.000	-	-	
<p>Een schoolmaatschappelijk werker (SMW-er) heeft een preventieve, signalerende en ondersteunende functie m.b.t. de algehele ontwikkeling van het kind en zorgt ervoor dat ouders en professionals hierin begeleid worden. Kinderen én hun ouders zijn hierdoor eerder in beeld, waardoor preventieve hulp en/of ondersteuning zo vroeg mogelijk ingezet kan worden voor het kind maar zo nodig ook voor het gezin. Hiermee worden hogere jeugdzorgkosten in de toekomst vermeden.</p> <p>In 2016-2018 is € 33.000 extra beschikbaar gesteld voor het SMW, voor bestrijden van wachtlijsten. De verwachting is dat het aantal trajecten niet afneemt en het extra budget nodig blijft. Voor twee jaar een budget beschikbaar stellen en in die periode een onderzoek starten naar een integrale inzet van maatschappelijk werk, waarvoor nu diverse vormen bestaan.</p>					
Programma 2 Actief in Epe					
					M
Instandhouding Carillon	-2.900	-2.900	-2.900	-2.900	
<p>Bij de totstandkoming en de opening van het huidige gemeentehuis werd door de Industrieraad, de ondernemersvereniging, de banken en de landbouwcoöperaties van Epe een carillon geschonken. Met toestemming van de schenkers werd het carillon eind 1997 van de gevel van het gemeentehuis verplaatst naar de toren van de Grote Kerk. Het college van kerkrentmeesters is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud (€ 1.800) van het carillon, maar kan hier door teruglopende kerkinkomsten niet meer aan voldoen. Ook kan zij niet voldoen aan de kosten voor renovatie door het schrijven van passende melodieën (€ 1.100), extra bespelingen door een beiaardier (€ 6.400) en het betrekken van het basisonderwijs (€ 500). Hierbij is nog geen rekening gehouden met mogelijke fondsenwerving door de stichting. Voor instandhouding van het carillon jaarlijks € 2.900 beschikbaar te stellen.</p>					
					M
Opstellen integraal toekomstgericht plan voor accommodaties per dorp voor onder meer welzijn, cultuur en sport	-30.000	-	-	-	

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
<p>Dekking uit middelen (reserve) voor toekomstbestendige huisvesting (actiekader) onderwijs</p> <p>Accommodaties vormen een belangrijke faciliteit voor maatschappelijke activiteiten door inwoners, organisaties en verenigingen. Beheer, onderhoud en exploitatie vragen veel aandacht. Voor een toekomstbestendig aanbod van accommodaties is het wenselijk daarin inzicht te krijgen en keuzes per dorp te maken. Aandachtspunten hierin zijn onder meer: wat is minimaal noodzakelijk; hoe loopt de financiering, samenwerking, efficiency, multifunctioneel gebruik. Een integraal toekomstgericht plan geeft richting aan de ontwikkeling en de financiering. Het plan koppelen aan/afstemmen met het op te stellen plan rond toekomstbestendige onderwijshuisvesting (incl. de aanvullende expertise/personeel). Mogelijk komen schoolgebouwen beschikbaar of zijn er mogelijkheden voor multifunctioneel gebruik.</p>	30.000	-	-	-	
<p>Aanvulling voorzieningen groot onderhoud sportaccommodaties PWA, Sport- en Dorpscentrum Vaassen, Hezebrink</p> <p>In het coalitieakkoord wordt ingezet op toekomstbestendige accommodaties, onder andere op gebied van sport. Op basis van actualisatie van het meerjarenonderhoudsprogramma blijkt dat Sport- en Dorpscentrum de Koekoek, de PWA en de Hezebrink structureel onvoldoende kunnen reserveren in de voorziening groot onderhoud. Hierdoor kan op termijn noodzakelijk onderhoud niet uitgevoerd worden. In de begrotingsbehandeling van 2018-2021 hebben zowel de Koekoek (€ 50.000) als de PWA (€ 28.000) al een aanvulling gekregen om op de reserve groot onderhoud. Het gaat hierbij echter om een structureel tekort van € 228.000 voor de drie accommodaties. Hierbij is nog geen rekening gehouden met een eigen bijdrage en mogelijke voordelen die naar voren komen uit het efficiencyonderzoek wat uitgevoerd gaat worden. Omdat het een gedeelde verantwoordelijkheid betreft wordt jaarlijks een bijdrage/reservering opgenomen van € 115.000. Onderwerp afstemmen op het op te stellen integraal toekomstgericht plan voor accommodaties per dorp voor onder meer welzijn, cultuur en sport.</p>	-37.000	-115.000	-115.000	-115.000	C
<p>Renovatie kunst- en natuurgras velden (reserve)</p> <p>De voetbalfederatie heeft een signaal afgegeven dat er vanaf 2019 budget nodig is om de natuurgrasvelden bij de sportverenigingen te renoveren. De komende jaren komen renovatiewerkzaamheden aan natuurgrasvelden en kunstgrasvelden bij diverse verenigingen aan de orde. Wat dit precies inhoudt en wat de gemeentelijke bijdrage zal zijn is op dit moment nog onduidelijk. Dat moet nader onderzoek uitwijzen. Op basis van een ruwe schatting is de komende tien jaar € 900.000 nodig. In het op te stellen integrale plan voor accommodaties in de dorpen komen ook sportaccommodaties aan de orde. Vooruitlopend daarop nu eenmalige storting van € 300.000 in reserve renovatie velden.</p>	-300.000	-	-	-	C
<p>Dekking uit eenmalige middelen</p>	300.000	-	-	-	
<p>Lokale omroep (Radio 794)</p>	-	-8.836	-8.836	-	M

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
<p>Met het amendement (2016-23647) bij de begroting 2017-2010 is besloten de rijksbijdrage in het gemeentefonds in 2017 en 2018 één op één door te zetten naar de lokale omroep. In het kader van de lopende subsidieperiode wordt ook in 2019 dit bedrag één op één doorgezet. De volgende subsidieperiode loopt van 2020-2021. Hiervoor is een budget geraamd om de gehele rijksbijdrage door te zetten, mits deze ook dan nog in het gemeentefonds gestort wordt. De beoogde nieuwe financiering is nog niet rond. Met deze bedragen kan uitvoering gegeven worden aan het amendement.</p>					
Stimuleringsregeling jeugd	-375.000	-375.000	-	-	C
Vorbereiding regeling	-30.000	-15.000	-	-	M
Uitvoering regeling	-7.000	-30.000	-	-	M
Dekking uit eenmalige middelen	412.000	420.000	-	-	
<p>In het coalitieakkoord is afgesproken dat er een stimuleringsregeling voor jeugd van 5 tot 18 jaar komt voor een financiële bijdrage in het lidmaatschap van een vereniging met als doel de vereniging te versterken en de jeugd te ontwikkelen/ontplooiën. De eerste raming (voorjaar 2018) laat zien dat 4583 personen in aanmerking komen voor deze regeling, wat neerkomt op een maximale jaarlijkse investering in het eerste jaar van € 458.300. In de eerste jaren zal een grote impuls worden gegeven aan deze regeling door in te zetten op alle jeugd. Op basis van de monitoring en de evaluatie in 2020 wordt bekeken hoe de regeling vervolgd wordt. Uitgegaan wordt van een deelname percentage van 80% van de doelgroep.</p> <p>De (beleids)voorbereiding voor de regeling vraagt extra (externe) capaciteit. Aandacht daarbij voor onderzoek naar de maatschappelijke effecten van de regeling, (jaarlijkse) monitoring, communicatie over de regeling en het feitelijk uitrollen. Onderzocht wordt de mogelijke inzet van technologie om de regeling op een eenvoudige wijze uit te rollen. Ervaringen kunnen gebruikt worden om ook andere regelingen, zoals de meedoen regeling en kindpakket, in de toekomst te vereenvoudigen. Daadwerkelijke uitgave van de budgetten vindt plaats op een nader op te stellen businesscase.</p>					
Subsidiebeleid evalueren, aanpassen en uitvoeren	-50.000	p.m.	p.m.	p.m.	C
Dekking uit eenmalige middelen	50.000	-	-	-	
<p>Er bestaat een wens in de raad om het bestaande subsidiebeleid te evalueren. De raad heeft op 22 februari 2018 een motie aangenomen om het college een plan van aanpak te laten opstellen voor de evaluatie van de beleidsregels en de toekenning van subsidies. Voor de evaluatie en een uitgebreid participatietraject met betrokken vrijwilligers en verenigingen is externe capaciteit nodig. Na de uitkomsten van de evaluatie volgen voorstellen voor een vernieuwd subsidiebeleid.</p>					
Programma 3 Zorg en Opvang					

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
Het Geheugensteunpunt	-6.000	-6.000	-	-	M
Dekking uit reserve sociaal domein	6.000	6.000	-	-	
<p>Het Geheugensteunpunt is de eerste voorziening voor de mens met de diagnose dementie (of een vermoeden van dementie) en zijn/haar mantelzorger. Zij krijgen algemene informatie én kunnen de eerste individuele ondersteuning krijgen van de coördinator geheugensteunpunt, casemanager dementie, wijkverpleegkundige of professionele mantelzorgondersteuner. Dit met als doel dat zij langer in de eigen woonomgeving onderdeel blijven uitmaken van de samenleving. De vraag naar informatie, advies en deelname aan de ondersteuningsgroepen stijgt. Met het huidige budget kan het geheugensteunpunt de hulp en ondersteuningsvraag als gevolg van de toegenomen vraag niet volledig beantwoorden. Deze voorziening heeft een preventief karakter. Na twee jaar (2020) de effecten bezien en het vervolg afwegen in relatie tot de uitwerking van de transitieagenda voor het sociaal domein.</p>					
Pilot 'data gestuurd werken in het sociaal domein'	-30.000	-10.000	-	-	M
Dekking uit reserve sociaal domein en beschikbare middelen voor het regiesysteem	30.000	10.000	-	-	
<p>De transitiegedachte is gericht om met de beschikbare middelen meer in te zetten op voorliggende, algemene voorzieningen i.p.v. individuele, maatwerkvoorzieningen (kostenbeheersing). Het helpt hierbij om goed inzicht te hebben in de vraag naar zorg en ondersteuning en hierop tijdig in te spelen met een passend aanbod. Met de pilot data gestuurd werken in het sociaal domein wordt inzichtelijk welke toekomstige vraag naar zorg en ondersteuning er zal zijn, zodat we ons toekomstige aanbod aan voorliggende voorzieningen daarop kunnen inrichten. Daarvoor dient een tool aangeschaft te worden die dat inzichtelijk maakt. Uiteindelijk is het doel om data gestuurd werken organisatiebreed in te zetten. Het betreft de aanschaf van de tool en in te zetten personele capaciteit voor het vullen van de tool en de verwerkte gegevens eruit te halen en vervolgens te interpreteren. De pilot na 2 jaar (2020) evalueren en het vervolg bepalen.</p>					
Integratie en participatie van statushouders/nieuwkomers en hun kinderen	-65.000	-60.000	-55.00	-50.000	C
<p>Vanaf 2016 is voor dit onderwerp een plan van aanpak in uitvoering en voor een deel met rijksmiddelen. Het plan is gericht het instandhouden en verder ontwikkelen van een divers aanbod van (preventieve) activiteiten voor integratie en gericht op participatie waarbij economische en sociale zelfredzaamheid einddoel is. Het rijk is gestopt met de laatste decentralisatie uitkering (mei 2018). Voor de voortzetting van het (versoberde) plan zijn structurele gemeentelijke middelen nodig, naast de overige budgetten die ingezet worden zoals bij participatie (programma 10). De effecten van het nieuwe rijksbeleid worden meegenomen in de plannen. Na 2 jaar (2020) vindt er een tussenevaluatie plaats en evt. actualisatie van plannen.</p>					

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
Jonge mantelzorgers	-30.000	-30.000	-	-	M
Dekking uit reserve sociaal domein	30.000	30.000	-	-	
<p>Jonge mantelzorgers groeien op met zorgen voor/over een langdurig ziek gezinslid. Om te zorgen dat ze hier zelf geen nadelige gevolgen van ondervinden, is het belangrijk om jonge mantelzorgers te kennen en te kijken wat er nodig is om gezond op te groeien. Het steunpunt Mantelzorg houdt zich bezig met het ondersteunen van mantelzorgers maar heeft onvoldoende tijd voor de doelgroep jonge mantelzorgers. In deze pilot wil het steunpunt Mantelzorg in samenwerking met o.a. C.J.G, scholen, verenigingen, huisartsen en zorgaanbieders jonge mantelzorgers in beeld krijgen. Daar zal in 2019 mee gestart worden om vervolgens in de rest van 2019 en 2020 activiteiten voor deze doelgroep te organiseren. Voor bovenstaande is een uitbreiding van het budget voor het steunpunt Mantelzorg nodig tbv van personele inzet en voor een activiteitenbudget. Project voor 2 jaar ondersteunen.</p>					
Regionale uitvoering: regionale coördinatie verwijzindex en coördinatie Wmo beleid regionaal	-8.000	-8.000	-8.000	-8.000	M
<p>Beide onderwerpen, de verwijzindex en regionale coördinatie WMO, zorgen voor een effectievere zorginzet. en kostenbeheersing. De Verwijsindex Risicjongeren (VIR) is een wettelijk verplicht landelijk hulpmiddel om onderlinge afstemming tussen professionals te versterken door registratie van persoonsgegevens (geen inhoud) van de jeugdigen en jongvolwassenen (tot 23 jaar) waarover zij zich zorgen maken. Hulpverleners dan sneller samen overleggen over de beste aanpak er sprake is van een onveilige situatie rondom een kind. Het melden aan de VIR is een recht, niet een plicht. De samenwerkende gemeenten willen het gebruik van de VIR extra stimuleren. Deze extra personele inzet betekent voor Epe € 4.000 per jaar extra (structureel). De regionale coördinatie WMO is nodig na het afsluiten van een contract voor gezamenlijke inkoop van zorg per 2019. Er komt één regionaal team komt die naast jeugd ook gericht is op de ondersteuning van de regionale samenwerking voor WMO/MO/BW (onder meer gericht op: wachtlijsten, verminderen van administratieve lasten en input voor toegangsbijeenkomsten). Voor Epe betekent deze extra benodigde capaciteit € 4.000 per jaar (structureel).</p>					
Rijksvaccinatieprogramma (RVP)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	C
<p>Alle kinderen in Nederland krijgen inentingen aangeboden tegen een aantal besmettelijke ziekten, via het RVP. Per 1 januari 2019 gaat de bestuurlijke en financiële verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het RVP naar de gemeenten. Dit is vastgelegd in de Wet publieke gezondheid. Het RVP had eerst een wettelijke basis in de vervallen Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ). Dat betekende onder andere dat de uitvoerende organisaties rechtstreeks van het rijk de kosten voor het RVP betaald kregen. Vanaf 1 januari 2019 gaan de bedragen van het rijk naar de gemeenten. De bedragen daarvoor worden bekend via de decembercircularis. De bedragen die de gemeenten ontvangen zijn kostendekkend voor de uitvoering van het RVP voor kinderen van 0-19 jaar. In de gemeente Epe voeren Verian (voor kinderen van 0-4 jaar) en GGD NOG (voor jeugd van 4-19 jaar) het RVP uit. Beide organisaties zijn onderdeel van CJG Epe.</p>					

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
Was- en strijkservice	-60.000	-40.000	-	-	M
Dekking uit de reserve participatie	60.000	40.000	-	-	
<p>In oktober 2015 is de was- en strijkservice als algemene voorziening in Epe gestart draagt bij aan de transformatie van de Wmo en de participatiewet en daarmee van meerwaarde om voort te zetten.</p> <p>Mensen die voorheen huishoudelijke hulp, en dan specifiek het onderdeel wassen en strijken, via een individuele maatwerk-voorziening ontvingen, worden verwezen naar de was- en strijkservice. Mensen vanuit re-integratie en participatie werken bij de was- en strijkservice om werkritme/ervaring op te doen en waar mogelijk uit te stromen naar betaald werk of een opleiding.</p> <p>De was- en strijkservice is een samenwerking tussen Koppel/Swoe, ESW en De Passerel. Na 3 jaar zou het project zonder gemeentelijke subsidie draaien. Dat lukt niet aangezien er weinig inwoners met een Wmo-indicatie van deze voorziening gebruik maken. De was- en strijkservice richt zich nu ook op de wasverzorging voor particulieren, verpleeghuizen, B&B's en bedrijfskleding. Dit willen ze verder uitbreiden om over 2 jaar wel zonder subsidie te kunnen draaien. De was- en strijkservice heeft gemiddeld een besparing opgeleverd van € 160.000 per jaar aan maatwerk huishoudelijke hulp. Als de was- en strijkservice opgeheven wordt, dan heeft dat consequenties voor de gebruikers, de medewerkers en brengt dit ook extra kosten met zich mee. Daarom honoreren voor 2 jaar waarna de partijen zonder subsidie kunnen werken. Deze pilot heeft een preventief karakter en draagt bij aan kostenbeheersing.</p>					
Projecten transformatie sociaal domein	-167.000	-162.000	-	-	C
Dekking uit reserve sociaal domein	167.000	162.000	-	-	
<p>Sinds 2015 krijgt de gemeente een (gekort) budget voor de Wmo en Jeugdzorg. De trend is zowel de kosten voor Jeugdzorg als de Wmo stijgen terwijl het budget hetzelfde blijft, danwel afneemt (rijks gelden). Daarom is grip hebben op de zorgkosten nodig, door onder meer:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. transformatie: van specialistische maatwerkvoorzieningen naar algemeen toegankelijke voorzieningen die wat kosten betreft beter zijn te beheersen. 2. preventie: behoeften aan zorg en ondersteuning zo vroeg mogelijk signaleren en oplossingen inzetten die licht en dichtbij zijn. <p>Nodig is een sterke basis van inwoners en algemene voorzieningen. Dat vraagt om te investeren in die basis en in gebiedsgericht werken.</p> <p>De getransformeerde werkwijze vraagt een andere denk- en werkwijze van inwoners, van onszelf binnen de gemeente en van de professionals/bestuurders van organisaties voor zorg en welzijn. Werkenderwijs moeten we experimenteren en leren om zo tot een nieuwe situatie te komen. Dat kost capaciteit en geld. Er is nu een transformatiebudget van € 200.000. Dat budget is te klein om zo'n grote verandering te ondersteunen. Daarom wordt voor 2019 en 2020 nog eens € 167.000 resp. € 162.000 opgenomen voor de transformatie.</p>					
Procesverantwoordelijke afdeling Samenleving	-27.500	-27.500	-	-	M
Dekking uit reserve toekomstbestendige organisatie/huisvesting	27.500	27.500	-	-	

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
<p>In het sociale domein spelen vele ontwikkelingen, zoals de transformatie, waar veel activiteiten plaatsvinden. Dat vraagt een integrale benadering van de teams binnen de afdeling samenleving. Dit samen met de span of control van de leiding van de twee teams vraagt de uitvoering van deze taken een noodzakelijke aanvulling van een procesverantwoordelijke. Dit om de risico's bij de beleids-uitvoering en -ontwikkeling te verkleinen en de werkdruk te verlagen. Voor 2018 is binnen de vacaturemiddelen 2018 van de afdeling Samenleving dekking gevonden. Voor 2 jaar honoreren en de vervolg financiering van deze functie betrekken bij de invulling van de middelen voor implementatie processturing.</p>					
Programma 4 Leefbaar en Veilig					
Veiligheid en handhaving – ondermijning	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500	M
Werkbudget regionale programmamanager	-5.000	-5.000	-	-	M
<p>Binnen het domein van Openbare Orde en Veiligheid en Vergunning-verlening is er sprake van toenemende werkzaamheden. Hiervoor is een aantal oorzaken zoals het consequenter inzetten van het bestuurlijk instrumentarium i,h.k.v. Bibob en Opiumwet, toepassen van inwonersparticipatie, een toenemende complexiteit van de aanvragen en een groter bestuurlijk afbreukrisico. Daarnaast vraagt de aanpak van ondermijning de komende jaren meer tijd en aandacht zowel regionaal als lokaal. Om deze ontwikkelingen op te vangen is uitbreiding van formatie met een medewerker APV/bijzondere wetten gewenst. De beleidsmatige aspecten van vergunningverlening wordt daarmee versterkt en de OOV taak ontlast, dit t.b.v. aanpak ondermijning.</p> <p>Naast de lokale inzet voor ondermijning vraagt de aanpak op het niveau District Noordoost Gelderland om een gezamenlijk werkbudget t.b.v. inzet regionale programmamanager. Kosten hiervoor worden geraamd op € 5.000 (vooralsnog gedurende twee jaar).</p>					
Programma 5 Ruimte en wonen					
Omgevingswet					
- personele capaciteit	-350.000	-100.000	-	-	M
- opleiding	-50.000	-	-	-	M
- onderzoek	-50.000	-	-	-	M
- opstellen omgevingsplan (ingående 2021)	-	-	-50.000	-50.000	M

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
Dekking uit eenmalige middelen	450.000	100.000	-	-	
De Omgevingswet treedt 1 januari 2021 in werking en heeft gevolgen voor de gehele organisatie. Gelet hierop wordt het 'Programma Omgevingswet' ingericht om de implementatie van de wet vorm te geven. Het gaat dan zowel om de inhoud van de regelgeving (die fors wijzigt), als de ondersteuning daarvoor, zoals het digitale stelsel (dat compleet anders wordt), werkwijzen en processen (die moeten worden aangepast en dienstverlening en participatie (gericht op houding, gedrag en communicatie). Met de implementatie van de Omgevingswet is capaciteit nodig om het Programma te kunnen uitvoeren. Ook zijn aanvullende budgetten nodig voor: opleiding en onderzoek, waarbij in het laatste geval geldt dat alle beleid geïnventariseerd en geactualiseerd moet worden, als basis voor de op te stellen Omgevingsvisie. Vanaf 2021 moeten alle bestemmingsplannen/verordeningen (indien mogelijk) omgezet worden naar één omgevingsplan. Ook dit is een forse operatie wat beslag legt op capaciteit. In de meerjarenbegroting 2020-2024 wordt hierop verder ingegaan en worden de bedragen meer gespecificeerd.					
Uitbreiding bedrijventerreinen Eekterveld IV	-25.000	-25.000	-	-	M
Dekking uit eenmalige middelen	-	25.000	-	-	
Er is behoefte aan uitbreiding van het bedrijventerreinen Eekterveld in Vaassen. Dit blijkt uit een behoefte- en Ladderonderzoek dat recent is uitgevoerd. Omdat de planning van bedrijventerreinen regionaal wordt bepaald is goedkeuring van de regio en provincie nodig. Deze goedkeuring wordt naar verwachting najaar 2018 verleend. Voordat het terrein daadwerkelijk wordt uitgebreid is budget nodig voor het maken van schetstontwerpen, het uitvoeren van (milieutechnische) onderzoeken en het opstellen van een bestemmingsplan.					
Uitbreiding en verbouwing Ossenstal	-15.000	p.m.	p.m.	p.m.	M
Restaurant De Ossenstal wenst een uitbreiding van het restaurant d.m.v. een serre en een verbouwing van de keuken en berging (raming kosten: € 500.000). Alvorens hier een standpunt over in te nemen is het wenselijk eerst te onderzoeken wat de consequenties van deze investering evenals de mogelijkheid om het pand af te stoten. Voor dat onderzoek is een werkbudget nodig. Deze actie ligt in lijn met het reeds lopende onderzoek naar het strategisch gemeentelijk vastgoed-bezit waaruit een voorstel komt welk vastgoed in gemeentelijk bezit blijft en welk afgestoten kan worden.					
Strategische aankoop grond ten behoeve van compensatie ruimtelijke ontwikkelingen	p.m.	-	-	-	C

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
<p>Bij elke ruimtelijke ontwikkeling moet voorzien worden in voldoende parkeerruimte op eigen terrein. Vooral bij centrumontwikkelingen blijkt dit lastig realiseerbaar en is ondergronds parkeren niet altijd mogelijk en/of niet voldoende. Gelet hierop is het wenselijk gronden ter beschikking te hebben, die daarvoor ruimte bieden en ingezet kunnen worden bij ruimtelijke ontwikkelingen die de vitaliteit van het centrum versterken. De financiering vindt plaats doordat de aankoop nu wordt geactiveerd. Na verloop van tijd kan de opbrengst ingezet worden ter dekking van de kosten van de aankoop. Hierbij wordt gedacht aan een periode van maximaal 10 jaar.</p>					
Verbouw kantoorruimte Tribuut: verhoging huurinkomsten	20.000	20.000	20.000	20.000	M
<p>Tribuut heeft gevraagd of gemeente Epe wil meewerken aan verbouw van het deel wat zij van gemeente huren. Het betreft het nemen van duurzaamheidsmaatregelen. De kosten hiervan worden verrekend met de huur. De huurovereenkomst zal worden verlengd met 10 jaar en verhoogd met 20.000 per jaar. De geraamde investeringskosten ad. € 200.000 zijn geraamd in het investeringsplan.</p>					
Programma 6 Epe op orde					
Legionellapreventie gemeentelijke vastgoed	-30.000	-	-	-	M
<p>Als gebouweigenaar is de gemeente o.a. verantwoordelijk voor een deugdelijke drinkwaterinstallatie (drinkwaterbesluit), hieronder valt ook de legionellapreventie. In januari 2018 heeft er een quickscan plaatsgevonden in 32 eigendomspanden. Uit deze scan zijn een aantal afwijkingen en aanbevelingen gedaan i.v.m. aanwezig risico van legionella besmetting. Budget is nodig voor het uitvoeren van een beperkte risicoanalyse, het opstellen van een beheersplan voor 12 eigendomspanden en het uitvoeren van herstelwerkzaamheden van geconstateerde afwijkingen in 30 eigendomspanden. De overige 2 eigendomspanden zijn al in 2018 uitgevoerd i.v.m. de urgente situatie.</p>					
Asbestinventarisatie gemeentelijk vastgoed	-	-50.000	-	-	M
<p>De rijksoverheid wil per 2024 asbestdaken verbieden. Momenteel is het niet bekend of de gemeentelijke vastgoedobjecten met het bouwjaar voor 1994 asbesthoudende materialen bevatten. Om dat inzichtelijk te krijgen is het nodig een visuele inspectie/inventarisatie te doen van ca. 40 objecten op aanwezigheid van asbest. Op basis van de uitkomsten van deze inventarisatie kan beoordeeld worden wat de vervolgstappen kunnen en moeten zijn, bijv. verwijderen of een asbestbeheersplan.</p>					
Aanpassingen aula begraafplaats Norelbos	-50.000	-	-	-	C

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
Dekking uit begraafrechten	50.000	-	-	-	
De aula van de begraafplaats Norelbos is gedateerd en vraagt enkele aanpassingen en groot onderhoud. Daarvoor is aanvullend budget nodig. Het betreft de toiletvoorzieningen en de aula zelf. Door deze werkzaamheden uit te voeren krijgt de aula een beter voorzieningsniveau.					
Programma 7 Duurzaamheid					
Klimaatadaptatie	-25.000	-25.000	-	-	C
Klimaatverandering met meer regen, droogte en hogere temperaturen grijpt in op diverse onderdelen van onze leefomgeving en vraagt maatregelen voor waterberging, openbaar groen en bomen. In het coalitieakkoord is opgenomen de benodigde maatregelen inzichtelijk te maken. Daarvoor is onderzoek nodig en een plan/beleid op basis waarvan het vervolg bepaald kan worden. Voor de eerste fase (onderzoek/plan) is een werkbudget nodig.					
Energietransitie:					
- Gemeentelijk warmteplan Visie Energietransitie (incl. MER)	-	-60.000	-	-	C
- Visie Energietransitie (incl. MER)	-90.000	-	-	-	C
Dekking uit eenmalige middelen	90.000	-	-	-	
- Werkbudget voor facilitering inwoners-, bedrijfs- en maatschappelijke initiatieven	-60.000	-60.000	-	-	C
Dekking uit reserve duurzaamheidsinitiatieven	34.000	34.000	-	-	
- Invoeren "groene" leges	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000	C
Dekking: lagere storting in reserve bouwleges	50.000	50.000	50.000	50.000	
- Stimuleringslening; jaarlijks bedrag € 500.000	-15.000	-30.000	-45.000	-60.000	C
- Personele capaciteit; uitbreiding 1,5 fte	-127.500	-127.500	-127.500	-127.500	M

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
- RE(K)S, Regionale energietransitie (en Klimaat) Strategie	-15.000 -5.000	-15.000 -5.000	- -5.000	- -5.000	C C
<p>De energietransitie is een belangrijke maatschappelijke ontwikkeling. Het Rijk heeft die transitie als speerpunt voor de komende periode uitgezet met een centrale rol voor de regio. Op korte termijn wordt er in de Cleantech Regio gewerkt aan een Realisatieprogramma om de doelstelling 25% CO2 reductie in 2023 te halen en in 2030 50% CO2 reductie te halen. De gemeente heeft een belangrijke regierol in de realisatie van deze doelen in de gemeente.</p> <p>Om in te spelen op deze ontwikkeling is extra budget nodig voor visieontwikkeling op energietransitie (incl. warmteplan) met uitvoeringsprogramma's zowel lokaal als regionaal. Het vraagt ook budget voor extra formatie om dit te ondersteunen, maar ook voor ondersteuning van en dialoog met bedrijven, inwoners en maatschappelijke instellingen en de uitvoering van de bestaande lokale stimuleringslening. Daarnaast is er een werkbudget nodig voor het faciliteren van maatschappelijke initiatieven en een extra budget voor het vervolg van de stimuleringslening (bestaand beleid).</p> <p>Via de visie op energietransitie en de landelijke en regionale ontwikkelingen vindt later de besluitvorming plaats over de uitvoering en de te nemen maatregelen.</p>					
Programma 8 Toezicht en handhaving					
Toezicht en Handhaving Vitale Vakantieparken	-175.000	-175.000	-	-	C
Dekking uit eenmalige middelen	175.000	175.000	-	-	
<p>Toerisme is een belangrijke pijler voor de lokale economie. Een kwalitatief goed toeristisch aanbod is van wezenlijk belang. Daarvoor participeert Epe ook in het Veluwe-op-1-programma met andere Veluwe gemeenten en de provincie. Het is erop gericht op een kwaliteitsimpuls van het toeristisch product. Eén van de onderwerpen in dat programma betreft "Vitale Vakantieparken". Om hierin invulling aan te geven is gekozen voor een projectmatige aanpak voor de komende twee jaar waarvoor extra inzet van personeel nodig is.</p>					
Veiligheid en handhaving - personele capaciteit	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500	M
<p>De BOA's constateren tijdens hun werkzaamheden veel zaken die adequaat door hen bestuursrechtelijk moeten worden afgehandeld. De ervaring in de afgelopen jaren heeft geleerd dat dit om kennis en kunde vraagt die boven het profiel van de BOA's uitgaat en indien ze deze taak wel uitvoeren dit ten koste gaat van de handavings-capaciteit op straat. Dit is geen gewenste ontwikkeling. Daarom is het wenselijk extra capaciteit bestuursrechtelijke handhaving in te zetten. Het draagt bij aan versterking van handhaving en toezicht. Vanzelfsprekend worden naast handhaving ook andere middelen ingezet, zoals: communicatie en informatieverstrekking.</p>					

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
Programma 9 Bedrijvigheid					
<i>Ondersteuningsaanbod evenementen</i>					
- Onderzoek (incidenteel)	-50.000	-	-	-	C
Dekking uit eenmalige middelen	50.000	-	-	-	
- Budget voor maatregelen (structureel)	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	C
<p>In het coalitieakkoord is opgenomen een gemeentelijk ondersteuningsaanbod te realiseren voor organisatoren van evenementen. Dat kan bijv. via financiële middelen, gezamenlijke aanschaf materialen, afvalscheiding, borden, hekken voor afzetting. De eerste stap is een voorstel voorbereiden, in overleg met verenigingen en organisaties over het gewenste aanbod en de rol van de gemeente daarin. Daarvoor is een werkbudget nodig. Om nu al stappen daarin te kunnen zetten is een structureel budget wenselijk voor een beperkt aantal maatregelen (bijv. afvalscheiding, borden) die een eerste basis vormen.</p>					
Programma 10 Weer aan het werk					
Project '2getthere'	-30.000	-30.000	-60.000	-60.000	C
Budget beschikbaar binnen structurele middelen participatie	30.000	30.000	60.000	60.000	
<p>2getthere is een coaching project met veel aandacht voor ervaringsdeskundigheid en diversiteit, voor en door jongeren en jongerencoaches. 2getthere biedt professionele hulp en inzicht aan jongeren die vastgelopen zijn (voortijdig schoolverlaters en jongeren uit kaartenbakken). Zij worden weer op een traject (opleiding of werk) gezet. Zelfredzaamheid en eigen kracht is hierbij belangrijk. Dit is een project van gemeenten uit de Regio Stedendriehoek gaan deelnemen. In Zutphen is het een groot succes. Het project heeft een preventief karakter en draagt bij aan kostenbeheersing. Na twee jaar (2020) de effecten bezien en het vervolg afwegen.</p>					
FactorWerk	-17.000	-17.000	-17.000	-17.000	C
Dekking uit structurele middelen Participatie	17.000	17.000	17.000	17.000	

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
<p>FactorWerk vormt als netwerkorganisatie binnen de arbeidsmarktregio's Stedendriehoek en Noord Veluwe de schakel tussen werkzoekenden met een arbeidsbeperking en werkgevers die extra banen creëren op basis van de afspraken uit het Sociaal Akkoord. Meerwaarde van FactorWerk is het werken aan eenduidige regionale afspraken en werkwijzen voor werkgevers waardoor het makkelijker wordt arbeidsplaatsen te creëren voor mensen met een arbeidsbeperking. In 2015 is een stimuleringsbudget vanuit het rijk ontvangen dat eind 2018 stopt. Er wordt een beroep gedaan op de deelnemende gemeenten voor structurele financiering vanaf 2019 en verder (€ 0,50 per inwoner per jaar). Dit is nodig om de verplichte baanafspraken vanuit het Sociaal Akkoord te realiseren.</p> <p>Er loopt nog een subsidieaanvraag (Matching op Werk) bij het Rijk voor financiering. Het is nog onzeker of deze aanvraag gehonoreerd zal worden en zo ja, of de gevraagde bijdrage hierdoor verandert.</p>					
Uitvoering pilots binnen het domein participatie	-300.000	-300.000	-	-	C
Dekking uit reserve participatie	300.000	300.000	-	-	
<p>Om een goede invulling te geven aan de uitvoering van de Participatiewet met de beschikbare middelen zijn er aanvullende maatregelen nodig door te investeren in nieuwe projecten/pilots. Deze zijn erop gericht om de instroom van mensen voor een uitkering te beperken en (dreigende) tekorten bij Lucrato/sociale werkvoorziening voor te zijn. Gekozen wordt voor een bredere aanpak om de tekorten aan te pakken. Dit door proactief te kijken waar tekorten door ontstaan (zijn) en op welke wijze deze voorkomen of zelfs verkleind kunnen worden. Hierbij wordt nog nader bepaald op welke wijze en middels welke projecten hier invulling aan gegeven kan worden.</p> <p>Aanvullende expertise zal ingezet worden om dit grondig en succesvol te laten verlopen. De geraamde bedragen zijn stelposten die nader onderbouwd/ingevuld moeten worden.</p>					
Programma 11 Bestuur en organisatie					
Beleidsontwikkeling Dienstverlening	-	-82.000	-	-	M
<p>In het coalitieakkoord is als prestatieafspraken opgenomen het realiseren van een modern KKC met daarbij het opleveren van vastgestelde servicenormen. De huidige visie op dienstverlening is van 2010 en is geleid op alle ontwikkelingen in de samenleving, wetgeving en digitale mogelijkheden toe aan herijking. Het opstellen van servicenormen wordt na de herijking van de visie uitgevoerd. De herijkte visie en de servicenormen zijn vervolgens input voor een plan van aanpak KCC 2.0. Voor het goed uit kunnen voeren van deze activiteiten is extra formatie nodig voor de ontwikkeling van dit beleid.</p>					
Uitvoering raadsagenda	-30.000	-20.000	-	-	R

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
Dekking uit eenmalige middelen	30.000	10.000	-	-	
<p>De gemeenteraad heeft voor deze bestuursperiode gekozen voor een raadsagenda. Er worden thema's gekozen waarop de raad richtinggevende uitspraken doet voordat het college deze uitwerkt. Leidraad voor de te kiezen thema's is de heidag notitie "Inwonersbetrokkenheid en gemeentebestuur". De themakeuze wordt uitgewerkt en kan jaarlijks worden bijgesteld. Naast de noodzakelijke inhoudelijke ambtelijke ondersteuning per thema is er voor de wijze waarop de raad inwoners bij de thema's wil betrekken werkbudget noodzakelijk. Na twee jaar (2020) bezien hoe de uitvoering is verlopen en of het vervolg aanvullend budget vraagt.</p>					
Algemene dekkingsmiddelen					
Afschaffen hondenbelasting: wegvallen baten vanaf 2022	-	-	-	-73.000	
Afschaffen hondenbelasting: wegvallen uitvoeringskosten	-	-	-	26.000	
<p>In de vorige bestuursperiode heeft het college besloten om op basis van onderzoek de hondenbelasting in principe af te schaffen. Het definitieve besluit is aan de nieuwe coalitie overgelaten. In het coalitieakkoord voor de nieuwe bestuursperiode is het eerdere besluit onderschreven.</p> <p>De kosten voor heffing en inning van de hondenbelasting (perceptiekosten) bedragen ruim 40% van de opbrengst. Dat is erg hoog in vergelijking met het gemiddelde bij de overige belastingen (4%). Met de opbrengst worden uitgaven t.b.v. hondenbezitters gedekt. Die nemen daardoor minder verantwoordelijkheid voor het opruimen van hondenpoep - ze betalen er immers voor. Per 2022 valt de dan resterende reserve hondenbelasting eveneens vrij. Dit betreft incidentele middelen van ca. € 90.000.</p>					
Onderzoek nieuw systeem toeristenbelasting	-10.000	-	-	-	M
<p>In het coalitieakkoord is opgenomen een onderzoek uit voeren naar een robuuster en eenvoudiger systeem van toeristenbelasting. Vanuit de recreatiesector is de vraag gekomen om in overleg te zoeken naar verbeteringen. Voor het uitvoeren van het onderzoek wordt een stelpost opgenomen.</p>					
Extra stroomvoorziening markt Epe	2.000	2.000	2.000	2.000	M

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
<p>De markt in Epe heeft een goed aanbod door relatief veel kooplieden. De capaciteit van de stroomvoorziening is op dit moment volledig in gebruik. Inmiddels wordt deels al gebruik gemaakt van verlengkabels. Dit is onwenselijk voor het beeld en veiligheid. Regelmatig komen verzoeken binnen van nieuwe verkopers. Daarnaast is gestart met het opzetten van een markt voor streekproducten als aanvulling op het huidige aanbod. Uitbreiding van de stroomvoorziening is dan ook zeer wenselijk / noodzakelijk. Tegenover de geschatte investering van ongeveer 25.000 euro staat extra inkomsten (precario) voor potentieel 50m verkoopkramen. De investering ad € 25.000 is geraamd in het meerjareninvesteringsplan. De lasten worden gedekt door hogere opbrengsten.</p>					
Overhead					
					C
Asbestsanering oude deel gemeentehuis	-170.000	-	-	-	
Dekking uit eenmalige middelen	170.000	-	-	-	
<p>In het masterplan voor de renovatie van het gemeentehuis worden ook werkzaamheden aan het dak uitgevoerd. Daarbij blijkt ook sprake van asbest te zijn. Voor de noodzakelijke maatregelen m.b.t. asbestsanering is een aanvullend budget nodig.</p>					
					M
Ontwikkeling kennis, houding en gedrag van medewerkers in het kader van Gebiedsgericht Werken	-25.000	-25.000	-	-	
<p>Binnen het project Gebiedsgericht Werken zijn er twee pijlers: een andere (gebiedsgerichte) werkwijze implementeren en het uitvoeren van concrete activiteiten. Bij de eerste pijler staat de ontwikkeling van medewerkers centraal. Om deze (toekomstgerichte) werkwijze binnen de organisatie verder te implementeren is scholing nodig via trainingen en cursussen voor medewerkers. Hierbij ligt een nauwe relatie met de ontwikkelingen rondom de Omgevingswet, het versterken van de burgerparticipatie en het komen tot een procesgerichte organisatie.</p>					
					M
Inwonerparticipatie en actieve communicatie samenleving	-70.000	-70.000	-	-	
<p>Het toepassen van inwonersparticipatie en actieve communicatie naar de samenleving vraagt een verdere doorontwikkeling om dat op een hoger niveau te brengen. In het coalitieakkoord zijn over dit onderwerp twee prestatieafspraken opgenomen. Deze onderwerpen spelen ook bij de implementatie van de Omgevingswet, gebiedsgericht werken en de ingezette organisatieontwikkeling. In het verlengde van deze onderwerpen speelt ook de actualisering van de gemeentelijke visie op communicatie. Om de kwaliteitstap te maken is tijdelijk een extra werkbudget nodig voor onder meer capaciteit, trainingen, instrumenten om de doorontwikkeling te kunnen faciliteren en te borgen in de organisatie.</p>					

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
HRM instrumentarium	-40.000	-40.000	-	-	M
Dekking uit eenmalige middelen	40.000	40.000	-	-	
<p>Op dit moment is een programma voor organisatieontwikkeling in uitvoering die toekomstgericht is. Eén van de pijlers daarin is om medewerkers te faciliteren in de nieuwe manier van werken. Hiervoor is een ontwikkeling in HR instrumentarium nodig, zoals voor werving en selectie, talentontwikkeling, strategische personeelsontwikkeling, mobiliteit en vitaliteit. Met een extra werkbudget wordt de basis qua HR instrumentarium op orde gebracht voor het ondersteunen van onze medewerkers in functioneren en ontwikkelen.</p>					
Opleidingen organisatie	-30.000	-30.000	-30.000	-30.000	M
<p>In het programma voor organisatieontwikkeling zijn de ontwikkeling van medewerkers en werkwijzes twee belangrijke pijlers. Om deze ontwikkelingen te kunnen faciliteren is een toereikend opleidingsbudget een randvoorwaarde. Het opleidingsbudget van onze organisatie is gemiddeld begroot op 0,8 % van de loonsom (+/-87.000). In gemeenten van gelijke grootte wordt gemiddeld 1,8% van loonsom besteedt (benchmark A&O fonds). In 2016 en 2017 is het geraamde budget met een gemiddeld bedrag van 60.000 per jaar overschreden (tot 1,4%). Het is wenselijk om voldoende opleidingsbudget te hebben om medewerkers te faciliteren de gewenste gemeentelijke werkwijze te realiseren en te behouden en/of te versterken. Specifieke opleidingskosten zijn geraamd bij de diverse beleidsontwikkelingen (gebiedsgericht werken, omgevingswet e.d.). Vooral nog kan volstaan worden met een verhoging van het algemene opleidingsbudget met € 30.000,-</p>					
Regeling Generatiepact	-89.000	-85.500	-28.500	-	C
Dekking uit eenmalige middelen	89.000	85.500	28.500	-	
<p>Het generatiepact is een regeling waar medewerkers richting pensioenleeftijd een bepaald percentage minder gaan werken, een percentage salariscompensatie ontvangen voor de ingeleverde uren en de pensioenopbouw voor een percentage wordt behouden. Om continue verbetering van de organisatie te waarborgen en deze vitaal te houden moeten we anticiperen op de gevolgen van vergrijzing en ontgroening. Dit kan o.a. door te investeren in specifieke aandacht voor de leeftijdsopbouw, instroom en uitstroom van de organisatie. Het aanbod in deze regeling bestaat uit twee arrangementen met een instapleeftijd van 62 jaar. Deze opzet draagt de mogelijkheid in zich voor continuering na de periode van 2 jaar. Op basis van informatie uit de evaluatie na twee jaar vindt een beoordeling plaats op welke wijze de regeling gecontinueerd kan worden en welke bijraming van eenmalige middelen dan nog noodzakelijk is.</p>					
Implementatie processturing door procesverantwoordelijke, proceseigenaar en processteam	-90.000	-90.000	-35.000	-35.000	M

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
Dekking uit eenmalige middelen	90.000	-	-	-	
<p>Procesgericht werken is een nieuwe manier van werken gericht op continu verbeteren en een optimaal resultaat voor de klant. Het is een belangrijk basisonderdeel van de organisatieontwikkeling. Door procesgericht te werken kan ook tegemoet worden gekomen aan de toenemende eisen vanuit interne controle, privacy en informatisering (kwaliteitsverbetering, wettelijke plicht). De inzet is op onder meer op goed ingerichte en beschreven werkprocessen, beschikbare managementinformatie, continue verbetering van processen. De procesverantwoordelijken binnen de organisatie hebben de taak om dit op het gewenste niveau te brengen en te houden. Na een eerste impuls om helemaal over te gaan naar deze nieuwe manier van werken vraagt dit van de procesverantwoordelijken ook in structurele zin tijd en aandacht (extra capaciteit). Na twee jaar (2020) vindt er een evaluatiemoment plaats.</p>					
Capaciteit uitvoering AVG	-50.000	-50.000	-20.000	-20.000	M
<p>Met het in werking treden van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) op 25 mei 2018, zijn de regels omtrent bescherming van persoonsgegevens aangescherpt en de rechten van burgers uitgebreid. Zo moeten er privacy impact analyses (=PIA) worden gemaakt waarbij begonnen wordt met de meest risicovolle processen. Dit moet bij alle processen worden gedaan en deze moeten actueel blijven gehouden. Dit vraagt tijdelijke extra capaciteit organisatiebreed om aan deze wettelijke taken vorm te geven. Het bevorderen en borgen van privacybewustzijn is een on-going proces. Privacy is nooit af. Om AVG-proof te worden en te blijven is structureel extra capaciteit nodig. Er is behoefte aan een deskundige binnen de organisatie op het gebied van privacy-vraagstukken die verantwoordelijk is voor de beleidsontwikkeling en -uitvoering binnen de organisatie.</p>					
Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (WNRA)	-92.800	-9.000	-	-	M
Dekking uit eenmalige middelen	92.800	9.000	-	-	
<p>Per 1 januari 2020 treedt de WNRA in werking. Vanaf die datum is het Burgerlijk Wetboek (hierna: BW) van toepassing op arbeidsrelaties bij de overheid. In 2019 moeten allerlei voorbereidingen plaatsvinden om op 1 januari 2020 klaar te zijn voor het BW. Om deze wet te implementeren is tijdelijk een extra werkbudget nodig voor onder meer capaciteit, cursussen, interne communicatie en aanpassing administratieve processen.</p>					
Uitwerking ICT visie; ICT infrastructuur in regie					
Aansluiten op GGI veilig, Siem/SOC services, aanvullende security services, enterprise services					
- Incidentele kosten GGI veilig	-5.000	-12.500	-12.500	-	M
- Structurele kosten GGI veilig	-17.500	-42.500	-47.500	-52.500	M

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2019 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autori- satie
	2019	2020	2021	2022	
- Kosten externe hosting ICT infrastructuur telkens voor 1 jaar afgenomen (alternatief op 3 jaar)	-	-51.061	-51.061	-51.061	M
- Uitbesteden Technisch beheer en vormgeven regievoeren	-	-	-	p.m.	
Dekking uit reserve ict	5.000	12.500	12.500	-	
Dekking uit verlaging structurele storting reserve ict	17.500	76.061	81.061	86.081	
Verlaging beheerskosten	-	17.500	17.500	17.500	

Om de ambities op het gebied van de digitale dienstverlening, van het gebruik van data bij wijkgericht werken, van preventie en opstellen van beleid en het digitaal samenwerken in de keten waar te kunnen maken, is een flexibele, schaalbare en kwalitatief hoogwaardige, veilige en continu beschikbare ict infrastructuur nodig. Dit is te realiseren door de komende jaren onze ict infrastructuur in regie te geven bij een (cloud) leverancier die de continuïteit en kwaliteit van onze ict omgeving waarborgt. Met het uitbesteden van de ict infrastructuur en het beheer daarvan zullen de uitgaven verschuiven van investeren en beheren en onderhouden (al dan niet met eigen personeel) naar het afnemen van dienstverlening. De financiering vindt plaats binnen de geldende kostenstructuur van de ict reserve.

Bijlage 4 | Investeringsplan 2019 - 2022

Investeringsplan 2019 - 2022

Autorisatie: R = Raad, C = College, D = Directie, M = afdelingsmanager

Onderwerp	Basis investeringsbedrag				Autorisatie
	2019	2020	2021	2022	
Programma 1 Opgroeien in Epe					
Uitbreiding Mosterdzaadje (2018); extra investeringskosten bij begroting 2019-2022 In 2018 is er een krediet beschikbaar gesteld door de gemeenteraad t.b.v. uitbreiding CBS Het Mosterdzaadje. Dit krediet blijkt bij aanbesteding niet voldoende. Er is een aanvullend krediet benodigd voor de uitbreiding van € 137.500. De stijging van het krediet is als volgt te verklaren: 1: door stijging van het aantal leerlingen uitbreiding nodig van toiletvoorzieningen. 2: door de stijging van het aantal leerlingen is er meer bergruimte nodig. 3: door hoogconjunctuur aanzienlijke stijging van bouwmaterialen e.d.	166.375	-	-	-	M
Toekomstbestendige huisvesting: renovatie Krugerstee Voor de renovatie van de Krugerstee is een quick scan uitgevoerd. Er is een viertal uitwerkingsvarianten, variërend van € 1.844.000 tot € 2.756.000. Het gebouw de Krugerstee dateert uit begin jaren zeventig. Het gebouw voldoet niet meer aan de moderne eisen van het geven van goed onderwijs. Onderzocht gaat worden of het samen met de PSZ (Kwetternest) en de BSO een Integraal Kindcentrum kan vormen (Kwetternest is eigendom van de gemeente en verkeert in slechte staat). Onderzocht gaat worden of dit kan in MFC Potgieter of nieuwbouw aan de Mozaiekschool. In het mip wordt vooralsnog uitgegaan van een investeringsbedrag van € 2 miljoen. € 900.000 hiervan kan gedekt worden uit de reeds geraamde middelen in het kader van het IHP (MIP-overloop).	916.200	1.119.801	-	-	C
Toekomstbestendige huisvesting: renovatie RSG Ten behoeve van een toekomst bestendige huisvesting is de geraamde bruto investering € 6.180.000. Het gevraagde netto investeringsbedrag bedraagt € 5.066.000 (€ 620.000 meubilair is voor eigen rekening en € 494.000 komt ten laste van het groot onderhouds fonds van de school). Het oude gedeelte van de RSG dateert uit begin jaren tachtig. Het is gedateerd en voldoet niet aan de eisen van deze tijd. Aan uitvoering van modern onderwijs kan geen gevolg worden gegeven. Renovatie heeft als doel om tot levensduurverlenging te komen van 25 jaar. In de begroting wordt een investeringsbijdrage opgenomen van € 4.700.000 (incl. btw), dekking vindt plaats ten laste van de eenmalige middelen. De kapitaallasten worden (via de reserve eenmalige middelen) gedekt uit de reserve kapitaallasten.	2.392.300	2.392.300	-	-	C
Programma 5 Ruimte en wonen					

Onderwerp	Basis investeringsbedrag				Autorisatie
	2019	2020	2021	2022	
<p>Structuurvisie centra - herinrichting centrum Vaassen Op dit moment loopt de planvorming voor de herinrichting van het centrum van Vaassen. De uitvoering daarvan vindt plaats in verschillende fases. Fase 1 start in 2018 en behelst de oostzijde van het centrum, te weten het Markplein, deel Dorpsstraat en de Jan Mulderstraat. Daarvoor zijn financiële middelen beschikbaar in de MJB. Met behulp van een provinciale subsidie via de Omgevingsagenda is het mogelijk de herinrichtingsmaatregelen uit te voeren voor fase 1. Fase 2 behelst het westelijk deel van het centrum, inclusief het Ireneveld. Dit is in 2020 voorzien, omdat eerst de herontwikkellocaties moeten zijn afgerond. Om fase 2 uit te kunnen voeren zijn op basis van de huidige ramingen extra financiële middelen nodig. De kapitaallasten worden (via de reserve eenmalige middelen) gedekt uit de reserve kapitaallasten.</p>	600.000	-	-	-	C
<p>Herinrichting centrum Vaassen; extra investeringskosten bij begroting 2019-2022 De kostenopzet voor realisatie van deze plannen is geactualiseerd. Extra investering is nodig voor kosten van indexatie, bodemsanering/archeologie en niet geraamde herinrichtingen voor Ireneveld, Ter Heerdtspad en gedeelte Torenstraat.</p>	-	-	1.255.000	-	C
<p>Verbouw kantoorruimte Tribuut Tribuut heeft gevraagd of gemeente Epe wil meewerken aan verbouw van het deel wat zij van gemeente huren. De kosten hiervan worden verrekend met de huur. De huurovereenkomst zal worden verlengd met 10 jaar en verhoogd met 20.000 per jaar.</p>	200.000	-	-	-	C
Programma 6 Epe op orde					
<p>Vervanging bruggen In 2017 is een nieuw bruggenbeleidsplan (2018-2022) door de raad vastgesteld. De in de begroting opgenomen middelen voor 2020 zijn voor de vervanging van 1 reguliere brug en 3 houten bruggen in de gemeente. De kapitaallasten worden (via de reserve vervanging bruggen) gedekt uit de reserve kapitaallasten.</p>	-	377.677	-	-	M
<p>Verbeteren verkeersveiligheid en leefbaarheid Zuuk en omgeving Fase 2: flankerende verkeersmaatregelen (2019) Fase 1: Gemeentelijke bijdrage reconstructie rotonde N309/De Meent, inclusief de aanleg van een rechtstreekse ontsluiting van de N309 op de Ledderweg. Hiervoor is € 685.000 opgenomen in het overzicht 'overloop-investeringen'. Fase 2: Flankerende verkeersmaatregelen rondom Zuuk: uitvoering afhankelijk van subsidies en aanbestedingsvoordelen.</p>	p.m.	-	-	-	C

Onderwerp	Basis investeringsbedrag				Autorisatie
	2019	2020	2021	2022	
<p>Vervanging Openbare Verlichting Op basis van het in 2017 door de raad vastgestelde beleidsplan openbare verlichting (2017-2026) zal over een periode van 20 jaar de openbare verlichting in de gemeente worden vervangen. De in de begroting opgenomen middelen zijn - na vaststelling van het plan door de raad - hiervoor beschikbaar. De kapitaallasten worden (via de reserve vervanging openbare verlichting) gedekt uit de reserve kapitaallasten.</p>	393.416	393.416	393.416	393.416	M
<p>Vervanging Zout strooi installatie Zoutstrooien is een wettelijke taak. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de gemeente. Om adequaat te kunnen strooien, stellen wij zelf de strooimachines en vulautomaten beschikbaar. Deze machines en vulautomaten hebben een levensduur van 12 jaar en dienen in het jaar 2021 vervangen te worden. De inzet van personeel en materieel is relatief eenvoudig uit te besteden, dit geldt niet voor de specifieke onderdelen.</p>	-	-	235.570	-	M
<p>Herinrichting gedeelte Oude Wisselseweg, vanaf Klimtuin tot Klaverkamp te Epe De storm van 18 januari jl. heeft naast de kap van de bomenlaan tot een forse schade geleid aan de infrastructuur op het gedeelte van de Oude Wisselseweg, tussen de Klimtuin en Klaverkamp, te Epe. De proceskosten, om te komen tot een nieuw inrichtingsplan, zijn in 2018 met de 1e voortgangsrapportage meegenomen. Voor de aanleg van het nieuwe inrichtingsplan is voor 2020 een uitvoeringskrediet nodig.</p>	-	525.000	-	-	C
<p>Knooppuntontwikkeling bushaltes Vaassen en Epe De Veluwelijn (bus) die door de dorpen Vaassen en Epe rijdt kent een groot aantal in- en uitstappers in beide dorpen. Er is een structureel tekort aan fietsparkeren. Prioriteit ligt bij de realisatie van extra fietsenstallingen bij halte Vaassen-Zuid, als onderdeel van het project reconstructie Apeldoornseweg. Daarnaast is ook het voor- en natransport richting het achterliggende gebied (bijv. Eekterveld) een knelpunt. Hiervoor willen we alternatieve vormen van vervoer aanbieden en mobipunten realiseren.</p>	-	-	-	30.000	C
<p>Veiligere/snelle fietsroute / fietsknelpunten Apeldoorn-Epe Op het fietstracé Apeldoorn-Epe bevinden zich diverse knelpunten die een goede doorstroming onmogelijk maken. Deze knelpunten staan mobiliteit en toekomstig intensief snelfietsverkeer in de weg. Het gaat hier om de oversteek Eekterweg, rotonde Stationsstraat, oversteek Laan van Fasnà etc. Deelname van gemeente Epe aan de realisatie van de snelfietsroute op het voormalig treinpadtracé biedt de mogelijkheid om met veel cofinanciering van provincie en rijk, deze knelpunten op te lossen en een belangrijke impuls te geven aan schone mobiliteit. De nu gevraagde investeringen dienen als reserve om bij te kunnen dragen aan de aanleg van deze snelle fietsroute, met als doel onze fietsers een snellere, veiligere, meer comfortabele, aantrekkelijke en directe route aan te bieden, als duurzaam en gezond alternatief voor de auto.</p>	500.000	1.000.000	-	-	C

Onderwerp	Basis investeringsbedrag				Autorisatie
	2019	2020	2021	2022	
Vitalisering recreatieve fietspaden; traject Woesterbergweg De afgelopen jaren zijn de fietspaden, die vroeger in beheer waren bij Leisurelands en onderdeel uitmaken van Veluwe fietsknooppuntensysteem, gereconstrueerd met het budget dat Leisurelands heeft meegegeven bij de teruggave van het beheer van deze fietspaden. Sindsdien is meer dan 30 km fietspad gereconstrueerd. Nog bijna 20 km fietspad komt in aanmerking voor reconstructie, waarvan de Woesterbergweg eerste is. Dit traject zou in het verleden worden opgepakt in samenhang met dierenpark Wissel, maar van deze ontwikkeling is geen sprake meer. Dit traject van 2,0 km wordt aangedragen, omdat dit een zeer belangrijke fietsroute is naar het zuiden die met hoge prioriteit moet worden aangepakt, omdat het kwaliteitsniveau ver onder de maat is. De kapitaallasten worden gedekt uit de reserve fietspaden RGV	110.000	-	-	-	C
Beheer begraafplaatsen 1. Voor de jaren 2018 en 2020 is in totaal een investering opgenomen van € 100.000 voor de uitvoering van de beheersmaatregelen uit de beheervisie gemeentelijke begraafplaatsen. Het bedrag voor 2018 (€ 70.000) is opgenomen in realisatie, het bedrag voor 2020 resteert nog in dit meerjareninvesteringsplan. 2. In het beleidsplan begraafplaatsen staat dat iedere begraafplaats over een toilet moet beschikken. De huidige toiletten (met name op de oude begraafplaatsen) worden geschikt gemaakt voor gebruik door bezoekers, een aantal toiletten zal moeten worden vervangen vanwege ouderdom. In de aula moet het gedeelte waar de overledene kan worden opgebaard worden opgeknapt. Daarnaast is het keukenblok aan vervanging toe. Hiervoor wordt eenmalig een investering van € 35.000 geraamd (2019).	35.630	30.540	-	-	M
Programma 7 Duurzaamheid					
vGRP 2016; vervanging vrijvervalriolering / relining Op basis van verwachting (levensduur) en periodieke inspecties wordt bepaald welke delen van de vrijvervalriolering vervangen/gerelined dienen te worden. Vanuit het vGRP is voor de vervanging per jaar een bedrag beschikbaar. Dekking vindt plaats uit de rioolheffing.	1.172.410	1.172.410	1.172.410	1.172.410	M
vGRP 2016; vervangen drukriolering (persleiding) Op basis van verwachting (levensduur) en inspecties wordt bepaald welke delen van de drukriolering vervangen dienen te worden. Vanuit het vGRP is voor de vervanging een gemiddeld jaarlijks gelijkblijvend bedrag bepaald. Dekking vindt plaats uit de rioolheffing.	157.159	157.159	157.159	157.159	M

Onderwerp	Basis investeringsbedrag				Autorisatie
	2019	2020	2021	2022	
<p>vGRP 2016; afkoppelen Krugerstraat / Riebeeckstraat Vanuit het door het waterschap en de gemeente ingezette BRP-traject, opgenomen in het vGRP 2016 wordt verhard oppervlakte afgekoppeld. Tevens wordt hier dan ook het riool vervangen (uit het budget vervanging vrijverval riolering) Dekking vindt plaats uit de rioolheffing.</p>	569.418	569.418	-	-	M
<p>vGRP 2016; afkoppelen diversen Vanuit het door het waterschap en de gemeente ingezette BRP-traject, opgenomen in het vGRP 2016 wordt verhard oppervlakte afgekoppeld. Dekking vindt plaats uit de rioolheffing.</p>	25.883	25.883	25.883	25.883	M
<p>vGRP 2016; Aanpak wateroverlast (bovengronds) In de komende jaren wordt mede ter verlichting van wateroverlastlocaties verhard oppervlakte afgekoppeld. Er kunnen locaties overblijven waar herprofilering van het maaiveld nodig is en het overtollige water daar te bergen waar het geen overlast veroorzaakt. Hiervoor is voor het jaar 2016 t/m 2020 conform het vGRP 2016 een indicatief bedrag opgenomen. Deze kosten zullen worden gedekt uit de rioolheffing.</p>	25.883	25.883	25.883	25.883	M
<p>Aanleg bergbezinkvoorziening parkeerplaats Korte Kuipersweg De realisatie van een bergbezinkvoorziening (€ 500.000) onder de parkeerplaats Korte Kuipersweg stond gepland voor de periode na 2021. Dekking van de kosten zou worden meegenomen met het eerstvolgende GRP. Mede als gevolg van de ontwikkelingen die er zijn m.b.t. de Brezanlocatie en de mogelijke aanpak van de naastgelegen parkeerplaats, wordt voorgesteld deze investering naar voren te halen, zodat de maatregelen integraal in uitvoering kunnen worden gebracht.</p>	509.000	-	-	-	C
<p>Vervanging materialen in pompputten drukriolering In de jaren '80 is er een grote hoeveelheid leidingwerk, balkeerleppe en voetstukken aangebracht in de pompputten van ons drukrioleringstelsel. Deze materialen zijn aan het einde van hun levensduur. Het voorstel is om een bedrag van € 30.000 per jaar tot en met 2020 (looptijd GRP) beschikbaar te stellen om deze materialen gefaseerd te vervangen.</p>	30.540	30.540	-	-	M
<p>Programma 9 Bedrijvigheid</p>					

Onderwerp	Basis investeringsbedrag				Autorisatie
	2019	2020	2021	2022	
<p>Uitbreiding stroomvoorziening markt Epe</p> <p>De markt in Epe heeft een goed aanbod door relatief veel kooplieden. De capaciteit van de stroomvoorziening is op dit moment volledig in gebruik. Inmiddels wordt deels al gebruik gemaakt van verleng-kabels. Dit is onwenselijk voor het beeld en veiligheid.</p> <p>Regelmatig komen verzoeken binnen van nieuwe verkopers. Daarnaast is gestart met het opzetten van een markt voor streekproducten als aanvulling op het huidige aanbod. Uitbreiding van de stroomvoorziening is dan ook zeer wenselijk / noodzakelijk.</p> <p>Tegenover de geschatte investering van ongeveer € 25.000 staat extra inkomsten (precario) voor potentieel 50m verkoopkramen.</p> <p>De investering van € 25.000 is geraamd in het meerjareninvesteringsplan. De lasten worden gedekt door hogere opbrengsten.</p>	25.000	-	-	-	M
Overhead					
<p>Vervanging bedrijfsmiddelen; ict investeringen</p> <p>Betreft reguliere vervanging die noodzakelijk is met het oog op de continuïteit van de bedrijfsvoering, gebaseerd op een geactualiseerde planning.</p> <p>Ingaande 2011 wordt een nieuwe bekostigingsmethodiek gehanteerd voor dekking van de noodzakelijke ict-investeringen. Het jaarlijks benodigde gemiddelde investeringsbedrag wordt gedekt door een in de begroting opgenomen stelpost en door inzet van de ict reserve.</p> <p>De kapitaallasten worden gedekt uit de reserve ict.</p>	394.665	394.665	394.665	394.665	M

Onderwerp	Basis investeringsbedrag				Autorisatie
	2019	2020	2021	2022	
Masterplan gemeentehuis (uitvoering in 2019)	3.649.454	-	-	-	C
Onderdeel ICT	166.684	-	-	-	C
Dekking uit reserve ICT	-166.684	-	-	-	-
Extra investeringskosten (bij begroting 2019-2022)	385.000	-	-	-	C
Aanvulling i.v.m. duurzaamheidsmaatregelen	720.000	-	-	-	C
In 2017 is een bruto krediet van € 5.702.000 beschikbaar gesteld voor het masterplan gemeentehuis. Uitvoering van dit plan vindt de komende jaren plaats. Als gevolg van de effecten van marktwerking moet rekening gehouden worden met hogere index voor prijsontwikkeling. De bruto investering wordt o.a. gedekt door de inzet van de reserve ict. Om aan het vereiste label C te kunnen voldoen in 2023 moeten er aanvullende duurzaamheidsmaatregelen genomen worden bij de start van de verbouwing. Deze waren niet eerder voorzien. Inspelend op de ontwikkeling van energietransitie, het belang daarvan, de geplande verbouwing nu en vanuit de gemeentelijke voorbeeldfunctie (Gelders Energieakkoord) is het wenselijk maatregelen te nemen gericht op energieneutraal klaar maken van het gemeentehuis.					

Bijlage 5 | Overzicht verloop reserves en voorzieningen 2019-2022

Verloop reserves en voorzieningen 2019-2022

	Saldo 1-1-2019	Saldo 31-12-2019	Saldo 31-12-2020	Saldo 31-12-2021	Saldo 31-12-2022
<i>Algemene reserve</i>					
90000 Algemene reserve	2.451.656	2.000.786	2.030.797	2.059.229	2.090.117
Totaal Algemene reserve	2.451.656	2.000.786	2.030.797	2.059.229	2.090.117
<i>Bestemmingsreserves</i>					
90002 Bespaarde rente	294.624	478	93.901	645.021	1.225.573
90003 Eenmalige dekkingsmiddelen	6.507.854	4.594.199	1.206.927	646.824	156.527
90007 Ict investeringen	2.438.853	1.988.012	1.611.998	1.340.157	1.020.056
90019 Cofinanciering	41.818	22.571	22.909	23.230	23.578
90022 Mediation bezwaarschriften	5.552	333	338	343	348
90060 Groot onderhoud gem. gebouwen	273.573	201.497	204.520	207.383	210.494
90065 Toekomstbestendige organisatie en huisvesting	289.407	28.116	1.038	1.052	1.068
90085 Duurzaamheid	72.540	39.846	6.443	6.533	6.631
91012 Basis brandweezorg	19.509	-	-	-	-
92005 Onderhoud wegen	731.675	544.845	353.018	157.960	160.330
92009 Vervanging openbare verlichting	948.951	839.890	723.824	602.976	478.552

	Saldo 1-1-2019	Saldo 31-12-2019	Saldo 31-12-2020	Saldo 31-12-2021	Saldo 31-12-2022
92015 Duurzaam Veilig	10.674	10.867	11.030	11.184	11.352
92019 Toeristische Fietspaden	63.409	64.550	65.519	66.436	67.432
92030 Wegverbredingen	58.180	27.227	27.635	28.022	28.442
92035 Overdracht fietspaden RGV	535.588	390.724	351.190	309.895	267.453
92045 Vervanging bruggen	300.296	375.557	70.144	143.662	218.351
93003 Egalisatie winstuitkering Nuon	617.368	581.889	545.346	507.707	468.938
93004 Verkoop 14 aandelen VNB	591.185	488.656	399.975	325.974	267.532
93006 Aflossing achtergestelde lening Nuon	1.888.724	1.888.723	1.888.723	1.888.723	1.888.723
93007 Verkoop aandelen t.b.v. lening Vitens	465.480	310.320	155.160	-	-
93008 Aflossing achtergestelde lening Vitens	1.861.920	2.017.079	2.172.240	2.327.400	2.327.400
94017 Meubilair gymlokalen	5.294	14.961	28.228	42.929	52.869
94030 Asbestsanering scholen	42.459	43.223	43.871	44.486	45.153
94023 Huisvesting onderwijsvoorzieningen	-	420.000	926.300	1.439.268	1.960.857
95003 Restauratie/onderhoud monumenten	61.960	53.775	45.282	45.916	46.605
95007 Onderhoud/vervanging beschadigde laanbomen	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
95010 Kunst openbare ruimte	9.835	10.012	10.163	10.305	10.459

	Saldo 1-1-2019	Saldo 31-12-2019	Saldo 31-12-2020	Saldo 31-12-2021	Saldo 31-12-2022
95028 Uitvoering Groenstructuurplan	16.641	-	-	-	-
95030 Landschapsversterking	44.430	45.230	45.908	46.551	47.249
95035 Accommodaties 2	107.711	3.847	3.905	3.960	4.019
95018 Renovatie kunst- en natuurgrasvelden	-	300.000	304.500	308.763	313.394
95050 Bosbedrijf	30.462	-	-	-	-
96013 Groot onderhoud pand Apeldoornseweg 85	37.875	20.557	20.865	21.157	21.474
96028 Risico's sociaal domein	5.299.765	4.837.146	4.519.703	4.582.979	4.651.724
96032 Minimabeleid	549.012	150.894	153.158	155.302	157.632
96050 Participatie	1.511.815	1.153.028	804.323	789.584	775.428
96109 BUIG-middelen	2.753.883	886.406	1.045.657	1.206.250	1.370.297
97015 Riolering	50.451	50.450	50.450	50.450	50.450
97020 Afval	490.691	246.942	71.942	71.942	71.942
98032 Structuurvisies dorpscentra	240.033	244.354	-	-	-
98035 Starterslening	300.000	351.400	402.800	454.200	505.600
98043 Egalisatie opbrengst bouwleges	497.278	842.228	1.102.862	1.204.302	1.308.367
98051 LOG Beemte-Vaassen	136.817	139.280	141.369	143.348	145.498

	Saldo 1-1-2019	Saldo 31-12-2019	Saldo 31-12-2020	Saldo 31-12-2021	Saldo 31-12-2022
99000 Bouwgrondexploitatie	4.670.835	3.060.910	3.106.823	3.150.319	3.197.574
99005 Organisatieontwikkeling/langdurige ziekte	40.489	142.314	24.372	-	-
99007 Herstel schade nutsbedrijven	61.324	62.428	63.364	64.251	65.215
99010 Egalisatie hondenbelasting	91.848	91.637	91.419	91.194	90.963
99011 Precariobelasting	4.542.457	6.876.308	9.231.538	11.612.866	11.787.059
99020 Dekking Kapitaallasten	4.908.292	9.257.465	11.996.445	11.997.063	11.987.850
Totaal Bestemmingsreserves	44.530.838	43.732.179	44.159.127	46.789.867	47.508.462
Voorzieningen					
90008 Pensioenen pol. ambtsdragers	3.400.145	3.476.770	3.546.302	3.582.818	3.613.984
90030 Groot onderhoud Streekarchief Epe	102.331	110.077	116.635	124.133	65.510
90050 Groot onderhoud gemeentehuis	386.961	107.030	4.641	94.779	134.551
90055 Groot onderhoud dienstgebouwen	68.690	64.352	80.655	71.032	91.929
91015 Groot onderhoud brandweerkazernes	57.273	71.525	77.873	85.301	99.741
92011 Groot onderhoud bruggen	15.186	31.719	6.124	8.979	26.318
92109 Groot onderhoud openbare verlichting	69.263	59.202	54.847	50.278	4.260
94015 Groot onderhoud gymlokalen buitenzijde	287.991	293.175	297.572	258.110	261.386
94019 Groot onderhoud gymlokalen binnenzijde	150.736	168.206	182.158	185.260	181.997
95103 Groot onderhoud bibliotheekgebouwen	103.234	87.409	78.254	84.494	90.103
96115 Groot onderhoud wijkgebouwen	344.469	353.116	338.800	345.512	342.678
96116 Groot onderhoud St. Crusiusweg 14	94.644	104.641	75.995	82.351	79.673
97004 Begraven	451.474	401.270	349.560	296.299	241.440
97012 Riolering	1.207.131	1.134.669	1.060.033	983.158	903.977

	Saldo 1-1-2019	Saldo 31-12-2019	Saldo 31-12-2020	Saldo 31-12-2021	Saldo 31-12-2022
98104 Groot onderhoud Ossenstal	57.695	63.110	66.527	75.033	82.643
98125 Bouwgr.expl. fac. n.t.m. kst. afgesl.proj.	65.437	3.565	3.618	3.669	3.724
98130 Risico's bouwgrondexploitatie	257.301	261.932	265.861	269.583	273.627
Totaal Voorzieningen	7.119.961	6.791.767	6.605.455	6.600.789	6.497.541

Bijlage 6 | Bijlage bij paragraaf 4 Financiering

Bijlage bij paragraaf 4 Financiering

Kasgeldlimiet:

		<i>bedragen in euro</i>	2019
Toegestane kasgeldlimiet			
	In procenten van de grondslag		8,5%
	In euro's (1)		7.645.000
Omvang vlottende korte schuld			
	Opgenomen gelden < 1 jaar		5.000.000
	Schuld in rekening-courant		0
	Gestorte gelden door derden < 1 jaar		p.m.
	Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld		p.m.
	Totaal vlottende korte schuld (2)		5.000.000
Vlottende middelen			
	contante gelden in kas		p.m.
	tegoeden in rekening-courant		p.m.
	overige uitstaande gelden < 1 jaar		p.m.
	Totaal vlottende middelen (3)		0
Toets kasgeldlimiet			
	Toegestane kasgeldlimiet (1)		7.645.000
	Totaal netto vlottende schuld (4) = (2) - (3)		5.000.000
	Ruimte (+) / Overschrijding (-) : (1) - (4)		1.645.000

Renterisiconorm en renterisico's op vaste schuld:

		<i>bedragen in euro</i>	2019
Renterisico op vaste schuld			

Renteherziening op vaste schuld o/g (1a)	0
Renteherziening op vaste schuld u/g (1b)	0
Netto renteherziening op vaste schuld (1) = (1a) - (1b)	0
Te betalen aflossingen (2)	70.000
Renterisico op vaste schuld (3) = (1) + (2)	70.000
Renterisiconorm	
Begrotingstotaal (4)	89.950.000
Het bij ministeriële regeling vastgesteld percentage (5)	20%
Renterisiconorm (6) = (4) * (5)	17.990.000

Toets renterisiconorm	
Renterisiconorm (6)	17.990.000
Rente op vaste schuld (7)	70.000
Ruimte (+) / Overschrijding (-); (8) = (6) – (7)	17.920.000

Renteschema:

	<i>bedragen in euro</i>	2019
Rentelasten en rentebaten		
Externe rentelasten over de korte en lange financiering (1a)		56.600
Externe rentebaten (idem) (1b)		10.000
Saldo rentelasten en rentebaten (1) = (1a) - (1b)		46.600
Rente die aan het grondbedrijf moet worden doorberekend		0
Rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend		0
Rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken, die aan het betreffend taakveld moet worden doorgerekend		0
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		46.600
Rente over eigen vermogen		1.609.000
Rente over voorzieningen		0

Totaal aan taakvelden toegerekende rente	1.655.600
Aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	1.751.200
Renteresultaat op het taakveld Treasury	95.600

Bijlage 7 | Kapitaallasten, personeelskosten, loon- en prijsstijgingen

Toelichting kapitaallasten, personeelskosten, loon- en prijsstijgingen

In de Financiële begroting (deel 3 van de Programmabegroting) is de analyse van de verschillen tussen de begroting 2018 en 2019 per programma opgenomen. Per programma is het verschil in kapitaallasten, urenrekening en loon- en prijsstijgingen in één post verwerkt.

Het totale verschil van alle programma's wordt als volgt verklaard:

1. Kapitaallasten

Op het totaal van rente- en afschrijvingslasten (voortvloeiend uit het bestaande beleid) ontstaat een voordeel van € 224.000, veroorzaakt door met name:

- € 109.000 voordeel door laatste afschrijving in 2018, vrijval in 2019;
- € 53.000 voordeel door lagere rentelasten als gevolg van daling van de boekwaarde door (reguliere) afschrijving;
- € 62.000 voordeel door overige kleine verschillen (per saldo).

2. Loonkosten

De salariskosten (exclusief toelagen en vergoedingen) zijn ten opzichte van 2018 gestegen van € 10,9 miljoen naar € 11,5 miljoen. De stijging wordt voor € 396.000 veroorzaakt door stijging van de salariskosten ('prijsverschil') en voor € 213.000 door toe- en afname van personeel ('hoeveelheidsverschil').

Het prijsverschil wordt verklaard doordat de netto loonkosten ten opzichte van 2018 met 3,5% gestegen zijn, waarvan 2,3% was voorzien (stelpost meerjarenbegroting) en door een stijging van de loonkosten in 2018 met 0,1%.

De personeelsformatie is ten opzichte van de begroting 2018 per saldo toegenomen met 1,5 fte. Daarnaast is van enkele functies het salarisniveau verhoogd. De toename van de personele kosten is gedekt door inzet van reguliere budgetten of in de begroting 2018 beschikbaar gestelde middelen (nieuw beleid).

3. Autonome prijsstijging

De autonome prijsstijging van 1,8% leidt tot een nadeel op de programma's van € 245.000.

In de meerjarenbegroting was voor 2019 rekening gehouden met een stijging van 1,7%.

De percentages van de autonome loon- en prijsstijgingen zijn gebaseerd op de indicaties die hiervoor zijn gegeven in de meicirculaire 2018 van de algemene uitkering uit het gemeentefonds (incl. bijstelling als gevolg van structurele doorwerking van het gecorrigeerde percentage voor 2018).

Ingaande 2019 wordt in plaats van het percentage BBP het Imoc (inflatie materiële overheidsconsumptie)-percentage gehanteerd. Toepassing van dit percentage wordt geadviseerd door de VNG, omdat dit het stijgingspercentage is dat ook gehanteerd wordt bij de rijksbegroting c.q. de algemene uitkering uit het gemeentefonds.

4. Toerekening uren en overhead vanuit de kostenplaatsen

Door de wijziging van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) worden de kosten van overhead (betreffen met name de kosten van ondersteunende afdelingen, gemeentehuis, ict) met ingang van 2017 opgenomen op een afzonderlijk Programma 'Overhead'. Het gevolg is een lagere toerekening van kosten (overhead) aan de programma's. Het betreft in 2019, inclusief nieuw beleid, een totaalbedrag van € 9,7 miljoen (2018: € 8,6 miljoen).

5. Doorbelasting aan investeringen en grondbedrijf

In de begroting 2019 is de toerekening van personeelskosten aan het grondbedrijf en aan investeringen ten opzichte van de begroting 2018 constant gebleven.

Op advies van de provincie wordt de toerekening van personeelskosten aan investeringen en het grondbedrijf gefaseerd afgebouwd door opname van een structurele stelpost in de begroting. Gelet op de realisatie bij de jaarrekening 2017 en de ingeschatte toerekening van personeelskosten in de begroting 2019 is een versnelde opbouw opgenomen vanaf 2019

(budgetprognose, bijlage 1).

Bijlage 8 | Overzicht baten en lasten per taakveld

Overzicht baten en lasten

Programma / taakvelden	Baten	Lasten	Saldo
Programma 1: Opgroeien in Epe	313.517	12.064.265	-11.750.748
4.1 Openbaar basisonderwijs	-	259.196	-259.196
4.2 Onderwijshuisvesting	18.313	1.624.193	-1.605.880
4.3 Onderwijsbeleid en leerling zaken	276.606	1.771.897	-1.495.291
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-	98.372	-98.372
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	18.598	835.480	-816.882
6.2 Wijkteams	-	625.148	-625.148
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-	5.447.578	-5.447.578
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-	632.360	-632.360
7.1 Volksgezondheid	-	770.041	-770.041
Programma 2: Actief in Epe	502.820	4.387.722	-3.884.902
5.1 Sportbeleid en activering	-	710.158	-710.158
5.2 Sportaccommodaties	339.259	1.431.335	-1.092.076
5.3 Cultuur: presentatie, productie, participatie	1.063	515.209	-514.146
5.4 Musea	-	44.455	-44.455
5.6 Media	47.123	628.453	-581.330
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	115.375	1.058.113	-942.738
Programma 3: Zorg en opvang	278.688	10.207.207	-9.928.519
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	21.778	987.605	-965.827
6.2 Wijkteams	-	844.714	-844.714
6.3 Inkomensregelingen	14.637	330.582	-315.945
6.4 Begeleide participatie	-	1.166.649	-1.166.649
6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)	-	965.433	-965.433
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	242.273	4.591.646	-4.349.372
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-	480.513	-480.513
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	552.134	-552.134
7.1 Volksgezondheid	-	287.932	-287.932
Programma 4: Leefbaar en veilig	4.487	2.042.040	-2.037.553
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.316	1.800.195	-1.797.879
1.2 Openbare orde en veiligheid	-	153.516	-153.516
7.1 Volksgezondheid	2.171	13.858	-11.687
8.3 Wonen en bouwen	-	74.472	-74.472
Programma 5: Ruimte en wonen	3.205.683	4.406.706	-1.201.024
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	478.168	702.033	-223.865
5.4 Musea	88.798	215.854	-127.055
5.5 Cultureel erfgoed	-	36.117	-36.117
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	87.955	107.270	-19.315
8.1 Ruimtelijke ordening	69.300	1.409.191	-1.339.891
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	1.298.217	1.257.646	40.571
8.3 Wonen en bouwen	1.183.243	678.595	504.648
Programma 6: Epe op orde	1.166.934	6.753.691	-5.586.758
2.1 Verkeer en vervoer	23.496	4.114.639	-4.091.143
2.2 Parkeren	-	23.036	-23.036
2.5 Openbaar vervoer	-	4.795	-4.795
5.5 Cultureel erfgoed	16.048	43.020	-26.972
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	260.117	1.718.203	-1.458.086
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	867.273	849.998	17.275
Programma 7: Duurzaamheid	6.480.829	6.579.496	-98.667
0.64 Belastingen overig	13.338	5.483	7.854
7.2 Riolering	2.745.455	2.351.849	393.606
7.3 Afval	3.710.693	3.121.314	589.379
7.4 Milieubeheer	11.343	1.100.849	-1.089.506
Programma 8: Toezicht en handhaving	106.326	1.232.079	-1.125.753
1.2 Openbare orde en veiligheid	49.593	650.735	-601.142
8.3 Wonen en bouwen	56.733	581.344	-524.611
Programma 9: Bedrijvigheid	7.710	668.067	-660.357
3.1 Economische ontwikkeling	-	107.771	-107.771
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-	111.795	-111.795
3.4 Economische promotie	-	170.577	-170.577
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	7.710	277.924	-270.214
Programma 10: Weer aan het werk	7.235.705	15.832.824	-8.597.119
6.3 Inkomensregelingen	7.235.705	10.031.570	-2.795.865
6.4 Begeleide participatie	-	4.413.547	-4.413.547
6.5 Arbeidsparticipatie	-	874.588	-874.588
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-	513.119	-513.119
Programma 11: Bestuur en organisatie	404.431	3.010.352	-2.605.921
0.1 Bestuur	14.392	1.839.546	-1.825.154

Programma / taakvelden		Baten	Lasten	Saldo
0.2	Burgerzaken	390.039	1.065.009	-674.970
0.8	Overige baten en lasten	-	105.796	-105.796
Overzicht algemene dekkingsmiddelen		57.050.587	377.757	56.672.830
0.5	Treasury	1.754.109	-120.098	1.874.207
0.61	OZB woningen	4.111.472	254.550	3.856.922
0.62	OZB niet-woningen	1.499.643	63.507	1.436.136
0.64	Belastingen overig	2.507.195	25.231	2.481.965
0.7	Algemene uitkeringen / overige uitkeringen	46.150.338	-	46.150.338
0.8	Overige baten en lasten	-	104.744	-104.744
3.4	Economische promotie	1.027.830	49.823	978.007
Overhead		164.391	9.852.950	-9.688.559
0.4	Overhead	164.391	9.852.950	-9.688.559
Resultaatbestemming		13.137.148	12.635.943	501.205
0.10	Mutaties reserves	13.137.148	12.635.943	501.205
TOTAAL		90.059.255	90.051.100	8.155

Bijlage 9 | Berekening EMU-saldo

EMU-saldo

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-
	Volgens realisatie tot en met sept. 2019, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2019	Volgens meerjarenraming in begroting 2019	Volgens meerjarenraming in begroting 2020	Volgens meerjarenraming in begroting 2021
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-1.197	-493	626	2.146	-22
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	2.948	3.187	3.187	3.172	3.056
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	526	456	456	456	456
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	2.843	7.297	7.062	3.237	1.996
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4					
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord					
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)					
8 Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord					
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	514	792	638	438	539
10 Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten					
11 Verkoop van effecten: a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee) b Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee
Berekend EMU-saldo	-1.079	-4.939	-3.430	2.098	955

Verklaring van gebruikte afkortingen

Verklaring van gebruikte afkortingen

Afkorting	Betekenis
3D	drie decentralisaties in het sociaal domein: jeugdzorg, AWBZ en Participatiewet
afl.	aflossing
a.g.v.	als gevolg van
AMW	algemeen maatschappelijk werk
A&O	(Stichting) Arbeidsmarkt en Opleidings(fonds)
APV	Algemene plaatselijke verordening
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BAG	basisadministratie adressen en gebouwen
B&B	bed and breakfast
B&W	burgemeester en wethouders
BBP	bruto binnenlands product
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBZ	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen
BIG	baseline informatiebeveiliging Nederlandse gemeenten
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	buitengewoon opsporingsambtenaar
BOR	beeldkwaliteitsplan openbare ruimte

<i>BRP</i>	basisregistratie personen
<i>BRP-traject</i>	basisrioleringsplan traject
<i>BSO</i>	buitenschoolse opvang
<i>BTW</i>	belasting over de toegevoegde waarde
<i>BUIG</i>	bundeling van uitkeringen aan gemeenten
<i>B.V.</i>	besloten vennootschap
<i>BWT</i>	bouw- en woningtoezicht
<i>ca.</i>	circa
<i>CAR-Uwo</i>	collectieve arbeidsvoorwaardenregeling-uitwerkingsovereenkomst
<i>CBS</i>	Centraal Bureau voor de Statistiek
<i>CIF</i>	Communication & Infrastructure Fund
<i>CJG</i>	Centrum voor Jeugd en Gezin
<i>CO2</i>	koolstofdioxide
<i>COA</i>	Centraal orgaan Opvang Asielzoekers
<i>CTRD</i>	cleantech regio development
<i>CVAH</i>	Centrale Vereniging voor de Ambulante Handel
<i>DBC</i>	diagnose behandel combinatie
<i>d.m.v.</i>	door middel van
<i>DNB</i>	De Nederlandsche Bank
<i>DSO</i>	digitaal stelsel omgevingswet

<i>DUO</i>	Dienst Uitvoering Onderwijs
<i>DVO</i>	dienstverleningsovereenkomst
<i>ED</i>	ervaringsdeskundigen
<i>EMU</i>	Europese Monetaire Unie
<i>ENSIA</i>	eenduidige normatiek single information audit
<i>ESW</i>	Eper stoom- en waterrij
<i>etc.</i>	etcetera
<i>EVA</i>	brandweercluster Epe Voorst Apeldoorn
<i>excl.</i>	exclusief
<i>EZC</i>	Epe zaterdag club
<i>FG</i>	functionaris voor de gegevensbescherming
<i>Wet Fido</i>	financiering decentrale overheden (wet)
<i>FMI</i>	functie mengingsindex
<i>fte</i>	fulltime-equivalent
<i>GDI</i>	generieke digitale infrastructuur
<i>GGD</i>	gemeenschappelijke gezondheidsdienst
<i>GGI</i>	gemeentelijke gemeenschappelijke infrastructuur
<i>(s)GGZ</i>	(gespecialiseerde) geestelijke gezondheidszorg en verslavingszorg
<i>GRP</i>	gemeentelijk rioleringsplan
<i>GVVP</i>	gemeentelijk verkeers- en vervoersplan

<i>Halt</i>	het alternatief
<i>HRM</i>	human resource management
<i>i.h.k.v.</i>	in het kader van
<i>IHP</i>	integraal huisvestingsplan onderwijsvoorzieningen
<i>IKB</i>	individueel keuzebudget
<i>IKC</i>	integraal kindcentrum
<i>incl.</i>	inclusief
<i>i-NUP</i>	implementatie nationaal uitvoeringsprogramma dienstverlening en e-overheid
<i>i.p.v.</i>	in plaats van
<i>ICT</i>	informatie- en communicatie technologie
<i>IT</i>	informatietechnologie
<i>IOAW</i>	inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
<i>IOAZ</i>	inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
<i>i.v.m.</i>	in verband met
<i>J-LVB</i>	jeugdigen met een licht verstandelijke beperking
<i>JOGG</i>	jongeren op gezond gewicht
<i>KCC</i>	klant contact centrum
<i>KNHS</i>	Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie
<i>LED</i>	light-emitting diode
<i>LOG</i>	landbouwontwikkelingsgebied

<i>MBO</i>	middelbaar beroepsonderwijs
<i>m.b.t.</i>	met betrekking tot
<i>MDT</i>	multi disciplinair team
<i>MER</i>	milieueffectrapportage
<i>MFC</i>	multifunctioneel centrum
<i>MIP</i>	meerjareninvesteringsplan
<i>MJB</i>	meerjarenbegroting
<i>mln.</i>	miljoen
<i>MOD</i>	maatschappelijk ondernemen diner
<i>MOP</i>	meerjarenonderhoudsplan
<i>NOC*NSF</i>	Nederlands Olympisch Comité*Nederlandse Sport Federatie
<i>NOG</i>	Noordoost Gelderland
<i>NT2</i>	Nederlands als tweede taal
<i>n.t.b.</i>	nader te bepalen
<i>N.V.</i>	naamloze vennootschap
<i>n.v.t.</i>	niet van toepassing
<i>o.a.</i>	onder andere
<i>o.b.v.</i>	op basis van
<i>OAB</i>	onderwijs achterstandenbeleid
<i>O.R.</i>	ondernemingsraad

OOV	openbare orde en veiligheid
OVIJ	Omgevingsdienst Veluwe IJssel
OZB	onroerende-zaakbelasting
OZO	ouderenzorg
perm. bew.	permanente bewoning
P&O	personeel en organisatie
PGB	persoonsgebonden budget
PIA	privacy impact analyse
PIOFHA-JC	personeel, informatievoorziening, organisatie, financiën, huisvesting, automatisering, juridische zaken en communicatie
p.m.	pro memorie
PMD	plastic, metaal en drankkartons.
PPS	publiek-private samenwerking
PROO	primair openbaar onderwijs
PSZ	peuterspeelzaal
PWA	Prins Willem Alexander
RDW	Dienst Wegverkeer
RE(K)S	regionale energietransitie (en klimaat) strategie
RIEC	Regionaal Informatie en Expertise Centrum
RGV	voorheen: Recreatie Gemeenschap Veluwe, nu: Leisurelands
RISC	Risicosturing en controle
RSG	Rijks Scholengemeenschap N.O.-Veluwe

<i>RUD</i>	regionale uitvoeringsdienst
<i>SBAO</i>	speciaal basisonderwijs
<i>SIEM</i>	security information and event management
<i>SMW-er</i>	school maatschappelijk werker
<i>SOC</i>	security operation center
<i>STIVAM</i>	Stichting Verbrandingsinstallatie afval Wijster
<i>SVB</i>	Sociale Verzekeringsbank
<i>SVLO</i>	Samenwerking Vennootschapsbelasting Lokale Overheden
<i>SVN</i>	Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten
<i>SWO/E</i>	Stichting welzijn ouderen Epe
<i>Syswov</i>	systeem woningvoorraad
<i>t.a.v.</i>	ten aanzien van
<i>t.b.v.</i>	ten behoeve van
<i>TC</i>	tennisclub
<i>t.l.v.</i>	ten laste van
<i>t/m</i>	tot en met
<i>t.o.v.</i>	ten opzichte van
<i>t.z.t.</i>	te zijner tijd
<i>VFP</i>	Vaassen Flexible Packaging B.V.
<i>VIR</i>	verwijsindex risicjongeren
<i>VMI</i>	Veluwe Machine Industrie

VNB	Veluwe Nuts Bedrijven
VNOG	Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland
VO	voortgezet onderwijs
voorz.	voorziening
Vpb	vennootschapsbelasting
vv	voetbalvereniging
v.w.b.	voor wat betreft
WABO	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WACC	weight average cost of capital (gewogen gemiddelde kostenvoet)
Wajong	Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten
WAO	Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering
Wet Fido	Wet financiering decentrale overheid
WGA	werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten
Wet Hof	Wet houdbare overheidsfinanciën
WIJ	Wet investeren in jongeren
WOZ	waardering onroerende zaken
WIA	Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen
WiFi	wireless fidelity
WLZ	Wet langdurige zorg
WMO	Wet maatschappelijke ondersteuning 2015
WNT	Wet normering topinkomens

<i>Wsnp</i>	Wettelijke schuldsanering natuurlijke personen
<i>WSW</i>	Wet sociale werkvoorziening
<i>Wvg</i>	Wet voorzieningen gehandicapten
<i>WW</i>	Werkloosheidswet
<i>WWB</i>	Wet Werk en Bijstand, sinds 1 januari 2015 heet deze wet Participatiewet